

Raport diagnostyczny

Portret partnerstwa ZIT Gniezno

miasto i gmina
Czarniejewo

miasto
Gniezno

gmina
Gniezno

gmina
Kiszewo

miasto i gmina
Kłecko

gmina
Łubowo

gmina
Mieleszyn

gmina
Niechanowo

miasto i gmina
Trzemeszno

miasto i gmina
Witkowo

powiat
gnieźnieński

Przyjmujemy prezentowany raport wg stanu na dzień 31.10.2022 z zastrzeżeniem, że ma on charakter wstępny.

Jego treść nie stanowi dla Stowarzyszenia ZIT Gniezno źródła zobowiązań i może być modyfikowana w drodze refleksji, również w ramach prac nad docelową strategią, tak by jak najlepiej uwzględnić uwarunkowania i wymogi realizacji programów współfinansowanych z funduszy europejskich na lata 2021-2027, w tym programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.

Prezes Zarządu

Stowarzyszenia ZIT Gniezno

Tomasz Budasz

Raport diagnostyczny

**Portret partnerstwa
ZIT Gniezno**

Portret obszaru i partnerstwa

ZiT Gniezno

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Maciej Kolczyński, dr Paweł Wojdylak, przy wsparciu grupy roboczej

dr Daniel Budzeń, ekspert Związku Miast Polskich, konsultacje rozdziału 3.2.1.3 Stan finansów lokalnych

Kierownik projektu CWD

Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” jest drugą edycją programu Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Bezpośrednim wsparciem doradczym ekspertów FFW i ZMP objęto 77 partnerstw samorządowych. Program ma na celu popularyzowanie idei Partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru Partnerstwa.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, Fundacji Fundusz Współpracy, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, dla partnerstw samorządowych, w tym z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi, przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie różnego typu strategie rozwoju oraz pakiety przedsięwzięć podnoszących jakość życia mieszkańców, a także dokumentacja konieczna do pozyskania dofinansowania.

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” realizowany jest w okresie od kwietnia 2022 do czerwca 2023 roku w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020
2022 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

Powiat Gnieźnieński, Miasto Gniezno, Miasto i Gmina Czarniejewo, Gmina Gniezno, Gmina Kiszewo, Miasto i Gmina Kłecko, Gmina Łubowo, Gmina Mieleszyn, Gmina Niechanowo, Gmina Trzemeszno, Gmina i Miasto Witkowo

Skład Rady Partnerstwa

- Pan Tomasz Budasz – Prezydent Miasta Gniezno
- Pan Mariusz Mądrowski – Członek Zarządu Powiatu Gnieźnieńskiego
- Pan Tadeusz Szymanek – Burmistrz Miasta i Gminy Czarniejewo
- Pani Maria Suplicka – Wójt Gminy Gniezno
- Pan Dariusz Jankowski – zastępca Burmistrza Trzemeszna
- Pan Marian Gadziński – Burmistrz Gminy i Miasta Witkowo
- Pan Artur Hańczak – Wójt Gminy Mieleszyn
- Pan Tadeusz Bąkowski – Wójt Gminy Kiszewo
- Pan Adam Serwatka – Burmistrz Miasta i Gminy Kłecko
- Pan Andrzej Łozowski – Wójt Gminy Łubowo
- Pan Szymon Robaszkiewicz – Wójt Gminy Niechanowo

Skład Grupy Roboczej

- Pan Juliusz Trojanowski – Dyrektor Wydziału Rozwoju Miasta i Gospodarki, Miasto Gniezno
- Pani Joanna Cieślińska – Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta i Gospodarki, Miasto Gniezno
- Pan Maciej Brzuszkiewicz – Dyrektor Wydziału Inwestycji, Powiat Gnieźnieński
- Pani Katarzyna Wojtkowiak – Główny Specjalista w Wydziale Inwestycji, Powiat Gnieźnieński
- Pani Grażyna Kulpińska – Zastępca Burmistrza Miasta i Gminy Czarniejewo, Miasto i Gmina Czarniejewo
- Pani Eliza Tądrowska – Zastępca Kierownika Referatu Planowania Przestrzennego, Infrastruktury i Gospodarki Nieruchomościami, Miasto i Gmina Czarniejewo
- Pan Krzysztof Kaźmierski – Inspektor ds. Zamówień Publicznych, Gmina Gniezno
- Pan Przemysław Lewandowski – Podinspektor ds. drogownictwa, Gmina Gniezno
- Pan Radosław Występski – Sekretarz/Zastępca Wójta, Gmina Kiszewo
- Pani Justyna Frąckowiak – Inspektor w Referacie Funduszy Zewnętrznych i Zamówień Publicznych, Miasto i Gmina Kłecko
- Pan Krzysztof Jęch – Kierownik Referatu infrastruktury i inwestycji, Miasto i Gmina Kłecko
- Pan Tomasz Hartwich – Zastępca Wójta Gminy, Gmina Łubowo

- Pani Marta Kalmus – stanowisko ds. zagospodarowania przestrzennego i inwestycji, Gmina Łubowo
- Pani Agnieszka Adamska – Inspektor ds. planowania przestrzennego, inwestycji i nieruchomości oraz projektów unijnych, Gmina Mieleszyn
- Pan Borys Bazylczuk – p.o. Zastępcy Wójta, Gmina Niechanowo
- Pan Przemysław Strzyżewski – Podinspektor ds. ochrony środowiska, leśnictwa i drogownictwa, Gmina Niechanowo
- Pan Norbert Dombek – Kierownik Referatu Inwestycyjnego, Gmina Trzemeszno
- Pani Ilona Wawrzyniak – Kierownik Referatu ds. Obsługi Jednostek Organizacyjnych, Gmina Trzemeszno
- Pani Sylwia Mietlicka – Inspektor ds. Rozwoju lokalnego, pozyskiwania i rozliczania środków pozabudżetowych, Gmina i Miasto Witkowo
- Pan Łukasz Misiewicz – Główny Specjalista, Gmina i Miasto Witkowo

Spis treści

1.	Wstęp	11
1.1.	Metodyka prac	11
2.	Charakterystyka Partnerstwa	15
2.1.	Podstawowe informacje o partnerstwie.....	15
2.2.	Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa	16
3.	Portret obszaru partnerstwa - diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych	19
3.1.	Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym.....	19
3.1.1.	Wprowadzenie do analizy wskaźnikowej z wykorzystaniem Monitora Rozwoju Lokalnego	19
3.1.2.	Wymiar gospodarczy	25
3.1.3.	Wymiar społeczny	28
3.1.4.	Wymiar środowiskowo – przestrzenny	30
3.2.	Analiza pogłębiona dla obszaru Partnerstwa	32
3.2.1.	Wymiar gospodarczy	32
3.2.2.	Wymiar społeczny	86
3.2.3.	Wymiar środowiskowo-przestrzenny	114
3.3.	Wymiar instytucjonalny	142
3.3.1.	Formy współpracy	142
3.3.2.	Doświadczenie we współpracy	143
3.4.	Wyniki badań mieszkańców, liderów i młodzieży	147
3.5.	Analiza wzajemnych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych ...	156
3.5.1.	Obszar funkcjonalny w strukturze przestrzennej kraju i regionu	156
3.5.2.	Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze	161
3.5.3.	Powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe	167
4.	Analiza potencjałów, problemów i potrzeb obszaru partnerstwa.....	170
4.1.	Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa (zasoby i produkty lokalne).....	170
4.1.1.	Zasoby i produkty	170

4.2.	Kluczowe problemy obszaru Partnerstwa.....	172
4.3.	Analiza SWOT	175
4.4.	Czynniki warunkujące rozwój.....	180
4.5.	Wnioski i podsumowanie - kluczowe potrzeby obszaru partnerstwa	1833

1. Wstęp

1.1. Metodyka prac

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej Partnerstwa ZIT Gniezno obrazuje potencjał społeczno-ekonomiczny obszaru z uwzględnieniem przestrzennych uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych oraz identyfikuje kluczowe problemy i główne potrzeby rozwojowe, decydujące o kierunkach rozwoju obszaru Partnerstwa.

Diagnoza jest punktem wyjścia, pierwszym etapem w procesie kształtowania strategii Partnerstwa i zawiera uzasadnienie dla możliwych do realizacji projektów strategicznych.

Raport diagnostyczny Partnerstwa ZIT Gniezno powstał w okresie maj-październik 2022 roku we współpracy doradców Związku Miast Polskich (ZMP) oraz członków Partnerstwa – przedstawicieli Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej.

Syntetyczna charakterystyka obszaru Partnerstwa została uzupełniona wynikami analiz przeprowadzonych przez Województwo Wielkopolskie, na potrzeby opracowanej strategii rozwoju województwa i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa. W pracach wykorzystano też dokumenty będące podstawą do zgłoszenia obszaru do objęcia projektem CWD Plus.

Diagnoza kontekstowa Partnerstwa została przeprowadzona w trzech wymiarach:

- gospodarczym - obejmującym rynek pracy, strukturę gospodarczą, atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność obszaru w skali regionu, przedsiębiorczość, finanse komunalne, politykę podatkową i inwestycyjną, środki zewnętrzne, sytuację materialną mieszkańców;
- społecznym - obejmującym procesy demograficzne, usługi publiczne - edukacja i wychowanie, kultura i sztuka, sport i rekreacja, aktywność i integrację społeczną mieszkańców (w tym opieka społeczna), bezpieczeństwo (w tym zdrowotne) oraz mieszkalnictwo;
- środowiskowo-przestrzennym - obejmującym zasoby wodne i gospodarowanie wodą, jakość i ochronę powietrza, klimat (adaptacja do zmian klimatu), leśnictwo i obszary chronione, węzły i korytarze ekologiczne,

zasoby surowców, usługi komunalne - gospodarowanie odpadami, infrastrukturę wod-kan, infrastrukturę drogową, infrastrukturę kolejową, system ścieżek rowerowych, telekomunikację, w tym dostępność do internetu, dostępność komunikacyjną obszaru, organizację transportu publicznego, czas przejazdu między gminami. W wymiarze środkowiskowo-przestrzennym analizowano także kierunki wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa, politykę przestrzenną gmin obszaru Partnerstwa, stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP), kierunki wynikające z SUiKZP, przestrzenne uwarunkowania rozwoju, sieć miast wg liczby ludności, rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i otoczeniu, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Dodatkowo diagnoza została wzbogacona informacjami o współpracy i aktywności Partnerstwa (wymiar instytucjonalny).

Istotną częścią raportu diagnostycznego jest analiza potencjałów i problemów Partnerstwa oraz analiza zapotrzebowania na nowe tereny rozwojowe (bilans terenów).

Część analityczną zamyka analiza czynników warunkujących rozwój (analiza SWOT) oraz podsumowanie w formie opisu potrzeb rozwojowych Partnerstwa.

Prace diagnostyczne, analityczne i badawcze dotyczyły spersonalizowanego dla danego Partnerstwa obszaru zagadnień i objęły szeroki zasób źródeł: danych, informacji i dokumentów, z wykorzystaniem specjalnie dedykowanych temu procesowi narzędzi badawczych i analitycznych, opracowanych przez doradców ZMP.

W raporcie diagnostycznym uwzględniono zasób źródeł zastanych (tzw. wtórnych) i wywołanych (tzw. pierwotnych):

- ogólnodostępne lub dostarczone przez Partnerów zastane/istniejące dane i opracowania o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym, takie jak dokumenty strategiczne partnerów, ich plany rozwoju, opracowania i analizy tematyczne;
- dostępne dane statystyczne gromadzone przez GUS (Bank Danych Lokalnych), Urzędy Skarbowe, Urzędy Pracy;
- Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) zbudowany w ZMP jako hurtownia danych zasilana z wielu źródeł publicznych i posiadająca 4 moduły analityczne:
 - [ocena potencjału rozwoju partnerstw](#) - umożliwiający analizę potencjału rozwoju Partnerstwa i gmin Partnerstwa oraz przegląd

- podstawowych wskaźników rozwojowych w grupach porównawczych;
- [ocena potencjału rozwoju gmin](#) - umożliwiający analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych;
 - [ocena potencjału rozwoju gmin wg obszarów](#) - umożliwiający pogłębioną analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych danych i wskaźników rozwojowych;
 - [analiza stanu przedsiębiorczości lokalnej, atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności lokalnej oraz rynku pracy.](#)
- zasób kartograficzny ZMP umożliwiający wizualizację danych generowanych przez MRL - analizy i prezentacje w ujęciu przestrzennym danych i zjawisk w formie kartogramów, map i ikonografik pozyskanych z rejestrów publicznych, np. POLTAX, ZUS, KRUS;
 - informacje wygenerowane w trakcie procesu na podstawie badań społecznych:
 - Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży
 Badania, przeprowadzone online w dniach 23.05-6.06. 2022 r. za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, objęły ok. 800 uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających na obszarze Partnerstwa (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 607 uczniów).
 Ankieta koncentrowała się na kwestiach związanych z planami życiowymi i zawodowymi uczniów, postawami przedsiębiorczymi oraz postrzeganiem przez młodzież obszaru Partnerstwa, jako miejsca do życia.
 Badanie przeprowadzono przy aktywnym udziale szkół i ich organów prowadzących.
 - Badanie opinii mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa
 Badania przeprowadzono online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP uzupełnionego ankietami papierowymi, na niereprezentatywnej próbie 1733 mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa, w dniach 07.07-11.08.2022 r. (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 1027 mieszkańców).
 W ankiecie poruszono tematy postrzegania Partnerstwa jako miejsca do życia, sposobu korzystania z usług na terenie Partnerstwa i poza nim oraz zapotrzebowania na przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w latach przyszłych.
 Badanie przeprowadzono przy udziale członków GR i pracowników właściwych urzędów, którzy zadbali o rozpowszechnienie informacji

o ankiecie i prowadzili aktywne działania zachęcające mieszkańców do udziału w badaniu.

- Badanie opinii lokalnych liderów

Badanie było skierowane do 4 kategorii liderów lokalnych reprezentujących samorząd lokalny, organizacje społeczne, środowisko przedsiębiorców i liderów opinii, zostało przeprowadzone online na celowej próbie 77 liderów w dniach 16.08-06.09.2022 r.

Ankieta zebrała „ekspercką” wiedzę liderów na temat obszaru, przepływu mieszkańców między gminami w celu realizacji usług oraz przedsięwzięć koniecznych dla dalszego rozwoju Partnerstwa

- informacje wygenerowane w trakcie procesu na podstawie kwestionariuszy i formularzy:

- matryca bilansu usług na terenie obszaru Partnerstwa

Badania samorządów w zakresie bilansu usług, będące analizą przepływów usług pomiędzy gminami oraz lokalizacji centrów poszczególnych kategorii usług na terenie Partnerstwa uzupełniły indywidualne wywiady z wójtami i burmistrzami, konsultacje z GR i RP oraz wyniki badań mieszkańców i liderów;

- arkusz „warunki rozwoju przedsiębiorczości”

Badanie diagnozowało warunki/klimat w Partnerstwie do rozwoju przedsiębiorczości.

- informacje wygenerowane podczas warsztatów, wywiadów, debat strategicznych, spotkań Grupy Roboczej i cyklicznych posiedzeń Rady Partnerstwa.

Sposób organizacji badań, opierający się na dużym zaangażowaniu partnerów i lokalnych liderów oraz formuła badania opinii publicznej zapewniły procesowi diagnostycznemu walor społecznej partycypacji mieszkańców. Otwartość metod badawczych na bieżący udział mieszkańców w procesie opracowania diagnozy obszaru Partnerstwa umożliwił odbiór i wdrożenie, po stosownej analizie, zgłaszanych uwag, obserwacji i komentarzy pochodzących z różnych grup interesariuszy.

Ponadto diagnozę przekazano do konsultacji Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Wielkopolskiego.

Ostateczny kształt diagnozy został przedyskutowany z przedstawicielami Rady Partnerstwa oraz członkami Grupy Roboczej.

2. Charakterystyka Partnerstwa

2.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

Partnerstwo „ZIT Gniezno” formalnie powstało w 2022 roku w wyniku zawiązania Stowarzyszenia „ZIT Gniezno” (dalej: SZG).

W skład Partnerstwa wchodzi 11 samorządów z województwa wielkopolskiego, w tym:

- Powiat Gnieźnieński,

oraz wchodzące w jego skład:

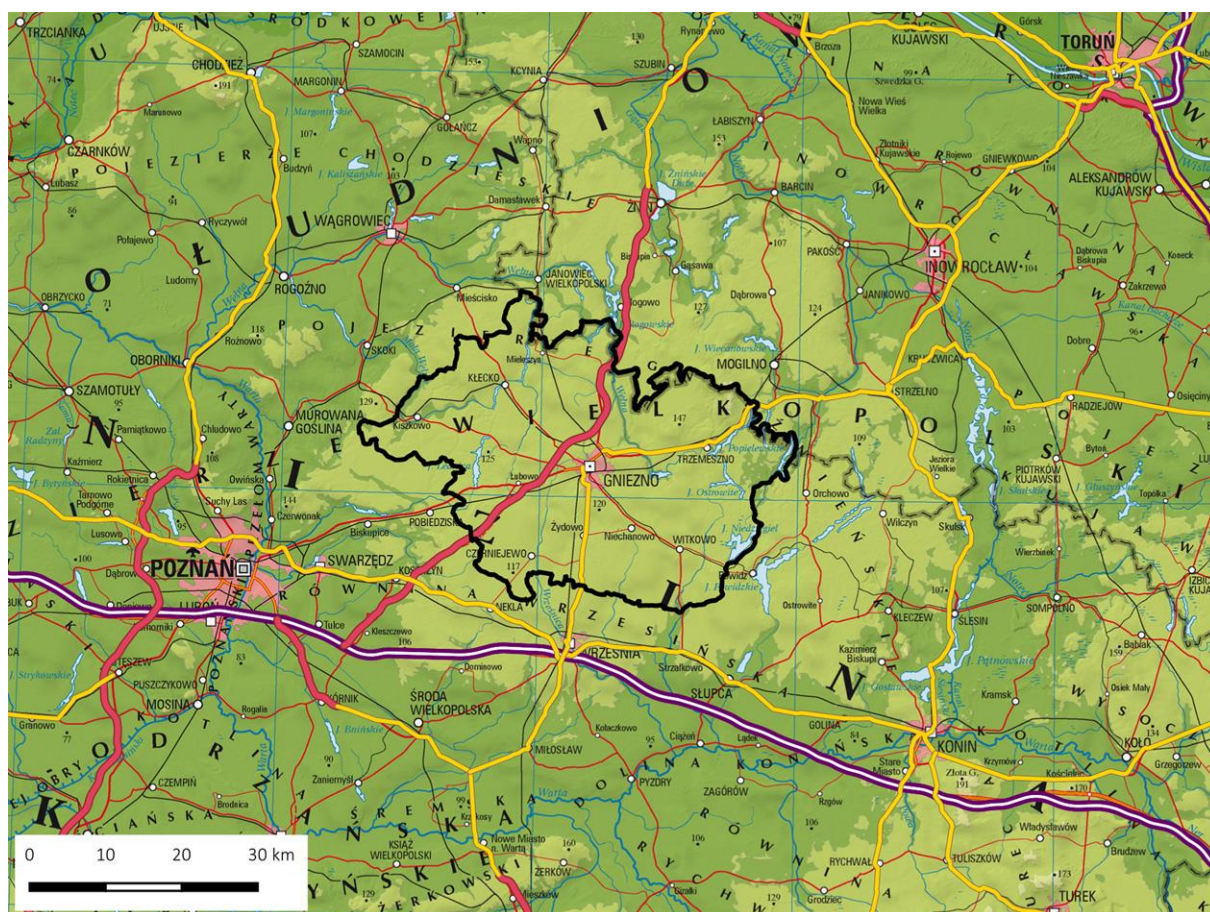
Miasto Gniezno, Miasto i Gmina Czarniejewo, Gmina Gniezno, Gmina Kiszewo, Miasto i Gmina Kłecko, Gmina Łubowo, Gmina Mieleszyn, Gmina Niechanowo, Gmina Trzemeszno, Gmina i Miasto Witkowo

Ogólny cel funkcjonowania Partnerstwa jest tożsamy z celem, jakie stawia sobie SZG, tj. wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów Członków Stowarzyszenia poprzez wzmacnianie rozwoju społeczno-gospodarczego, infrastrukturalno-środowiskowego i kulturowego jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG oraz współpraca gmin i powiatów w tym zakresie, a w szczególności koordynowanie realizacji Strategii ZIT¹.

Obszar Partnerstwa położony jest w środkowo-zachodniej części Polski w województwie wielkopolskim. Graniczy z województwem kujawsko-pomorskim. Obejmuje terytorium ok. 1 255 km², które zamieszkuje ok. 144 tys. mieszkańców, co stanowi ok. 4,2% powierzchni i 4,1% liczby ludności województwa wielkopolskiego. W skład Partnerstwa wchodzi 11 samorządów, co stanowi ok 4% wszystkich samorządów z obszaru Województwa Wielkopolskiego.

¹ Za: Statut Stowarzyszenia ZIT Gniezno. Załącznik do uchwały Nr 2022-03-002 Zebrania Założycielskiego Członków Stowarzyszenia "ZIT Gniezno" z dnia 18 marca 2022 r. (dalej: Statut SZG)

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa

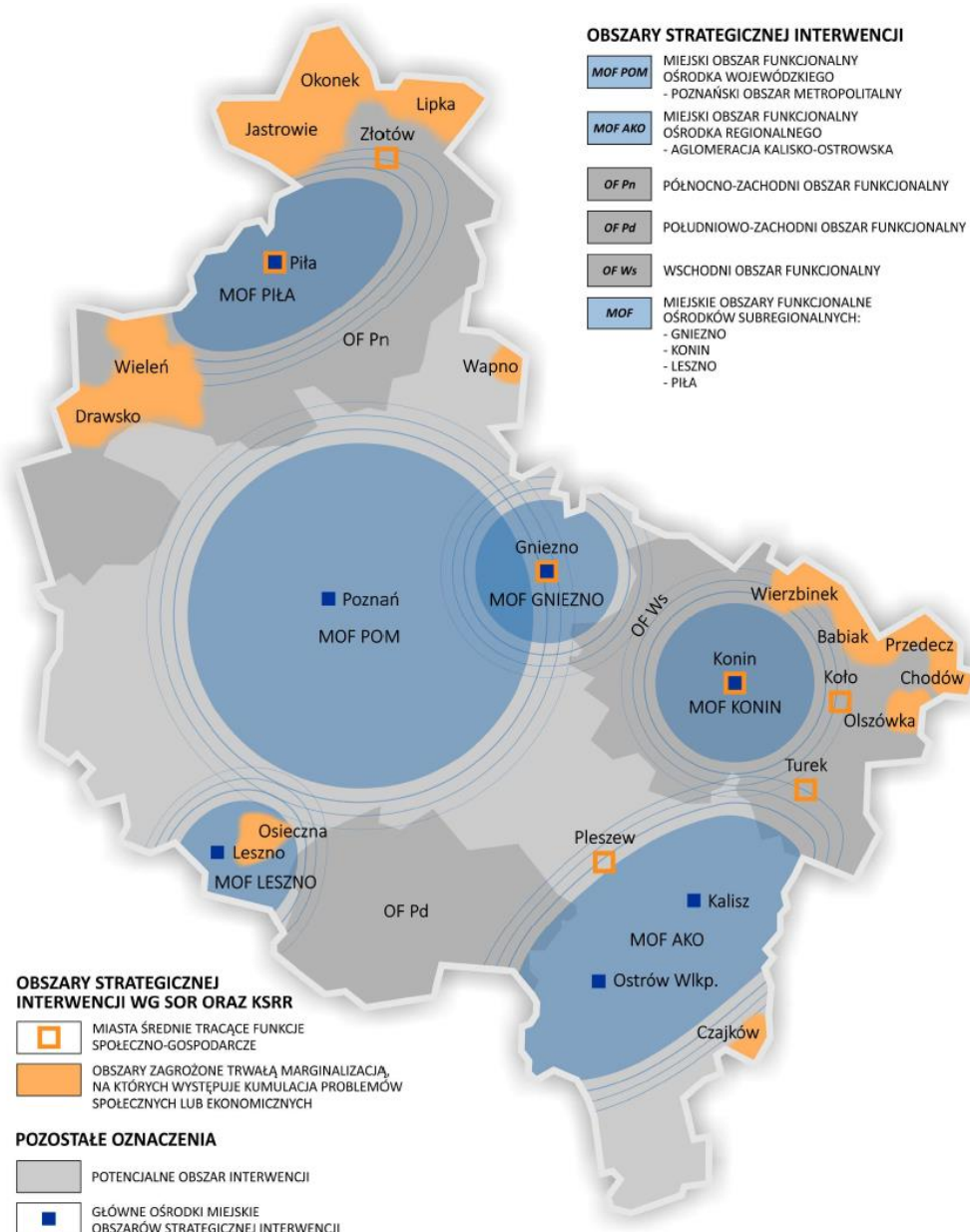
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA.

2.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa

Partnerstwo ZIT Gniezno obejmuje swoim zasięgiem Miejski Obszar Funkcyjny Gniezna, a także dodatkowo gminy Kiskowo, Trzemeszno i Mieleszyn. Tym samym obszar Partnerstwa pokrywa się powierzchniowo z powiatem gnieźnieńskim.

Podstawą dla tak wyznaczonego obszaru są z jednej strony dokumenty planistyczne szczebla regionalnego, które wyznaczają MOF Gniezna, a z drugiej strony oddziaływanie tego obszaru na 3 ww. gminy i dotychczasowe doświadczenia samorządów.

Ryc. 2. MOF Gniezno jako obszar strategicznej interwencji w strategii regionalnej

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku.

Powyższa mapa pokazuje MOF miast, które wg klasyfikacji KPZK mają pomiędzy 50 tys. a 100 tys. mieszkańców, a do tego pełnią ważne funkcje gospodarcze i społeczne. Gniezno znalazło się w gronie byłych ośrodków wojewódzkich w obecnym Województwie Wielkopolskim, takich jak Konin, Leszno, Piła i Kalisz choć jako jedyne nie zalicza się do tej grupy. Za wyznaczeniem MOF dla tego obszaru

przemawiał natomiast potencjał społeczny i gospodarczy oraz uwarunkowania historyczne².

Wspomniane już doświadczenia we współpracy dotyczą natomiast Gnieźnieńskiego Obszaru Strategicznej Interwencji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 kiedy to gminy Kiszkowo, Mieleszyn i Trzemeszno nie były pośrednio objęte negocjowanymi projektami.

Między innymi dlatego podczas Konwentu Wójtów, Burmistrzów Prezydenta i Starosty w dniu 05 listopada 2021 roku postanowiono przyłączyć do Gnieźnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego trzy gminy z Powiatu Gnieźnieńskiego: Gminę Kiszkowo, Gminę Mieleszyn, Miasto i Gminę Trzemeszno.

² Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim. Dokument wdrożeniowy zaktualizowanej Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

3. Portret obszaru partnerstwa - diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych

3.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym

3.1.1. Wprowadzenie do analizy wskaźnikowej z wykorzystaniem Monitora Rozwoju Lokalnego

Punkt wyjścia do analizy sytuacji na obszarze Partnerstwa stanowią dane na temat jego ogólnej kondycji. W tym celu wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich pn. Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL). Służy ono zobrazowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej na obszarach partnerstw.

Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono w nim trzy wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. Wstępna analiza sytuacji na obszarze Partnerstwa opiera się zatem na wskaźnikach syntetycznych dla poszczególnych wymiarów. Następnie, w ramach każdego z wymiarów wyodrębnionych zostało od 3 do 5 obszarów analizy, te z kolei podzielono na podobszary, którym przypisano wskaźniki. Dzięki zastosowaniu podstawowego modułu MRL możliwe jest sformułowanie kluczowych wniosków, istotnych z punktu widzenia diagnozowania problemów, deficytów, ale też potencjałów rozwojowych obszaru Partnerstwa. Będą one podstawą do dyskusji w gronie przedstawicieli Grupy Roboczej oraz dalszych prac analitycznych, prowadzonych m.in. z wykorzystaniem modułu Monitora, umożliwiającego analizy wskaźników szczegółowych w 12 obszarach dla gmin w Partnerstwach oraz grupach porównawczych.

Grupy porównawcze to gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, to znaczy takie, na których występują podobne uwarunkowania rozwojowe. Są pewnego rodzaju „punktem odniesienia”, na tle którego możemy ukazać sytuację w badanych samorządach. Klasyfikacja do poszczególnych grup opiera się na analizach

profesorów P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego³. Na podział zaproponowany przez ekspertów IGiPZ PAN nałożono siatkę podziału gmin na poszczególne ich typy (miasta na prawach powiatów, gminy miejskie, gminy miejsko wiejskie, gminy wiejskie). Tym samym powstały 24 grupy porównawcze, o liczebności od 9 jednostek (grupa J2) do 484 jednostek (grupa I4). Gminy wchodzące w skład Partnerstwa ZIT Gniezno zostały zakwalifikowane do następujących grup:

Tabela 1. Gminy Partnerstwa wg klasyfikacji funkcjonalnej

Gminy	Symbol grupy funkcjonalnej	Nazwa grupy funkcjonalnej
Miasto Gniezno	C2	Miasta stanowiące rdzenie obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych
Gmina Łubowo	B4	Miasta położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
Gmina Gniezno	D4	Gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych

³ Klasyfikacja gmin polskich została opracowana w 2013 r. na potrzeby planowania przestrzennego gminach, wykorzystuje ona metodę dedukcyjno-indukcyjną, wypracowaną pod względem koncepcyjnym i metodologicznym wcześniej dla województwa mazowieckiego, a pod względem identyfikacji szczegółowych kryteriów – tzw. Typologię funkcjonalną na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego w skali lokalnej. Głównym celem klasyfikacji dowolnego zbioru jednostek przestrzennych jest takie ich uporządkowanie, które pozwala na uchwycenie właściwości różnego typu – morfologicznych, strukturalnych, funkcjonalnych, genetycznych, itd. Celem klasyfikacji jest zatem nie tylko opis systematyzujący, ale pośrednio również proponowanie narzędzia do efektywniejszego wyjaśniania przyczynowo- -skutkowego procesów rozwojowych. Źródło: Śleszyński P., Komornicki T., Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przegląd Geograficzny, 2016, 88, 4, s. 469-488, dostęp online: <https://rcin.org.pl/dlibra/show-content/publication/edition/61605?id=61605>.

Gmina i Miasto Witkowo	G3	Gminy miejsko-wiejskie o rozwiniętych funkcjach pozarolniczych
Gmina Trzemeszno, Miasto i Gmina Czarniejewo, Miasto i Gmina Kłecko	H3	Miasta i gminy miejsko-wiejskie o intensywnej funkcji rolniczej
Gmina Kiszkowo, Gmina Mieleszyn, Gmina Niechanowo	H4	Gminy wiejskie o intensywnej funkcji rolniczej

Źródło: Opracowanie ZMP.

3.1.1.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa jest sumą wartości wskaźników syntetycznych gmin wchodzących w skład Partnerstwa, ważonych udziałem mieszkańców danej gminy w liczbie mieszkańców Partnerstwa. Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy funkcjonalnej (wg Prof. Śleszyńskiego).

Wskaźnik obrazuje zbiorczą sytuację w partnerstwie na tle innych partnerstw, a zatem obejmującą wszystkie wspomniane powyżej wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. W tabeli poniżej zaprezentowano poszczególne wymiary i przypisane do nich obszary analizy.

Tabela 2. Wskaźniki i obszary analizy Monitora Rozwoju Lokalnego

Wskaźnik ogólny rozwoju
Wymiar gospodarczy – obszary analizy
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej 3. Sytuacja materialna mieszkańców 4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)

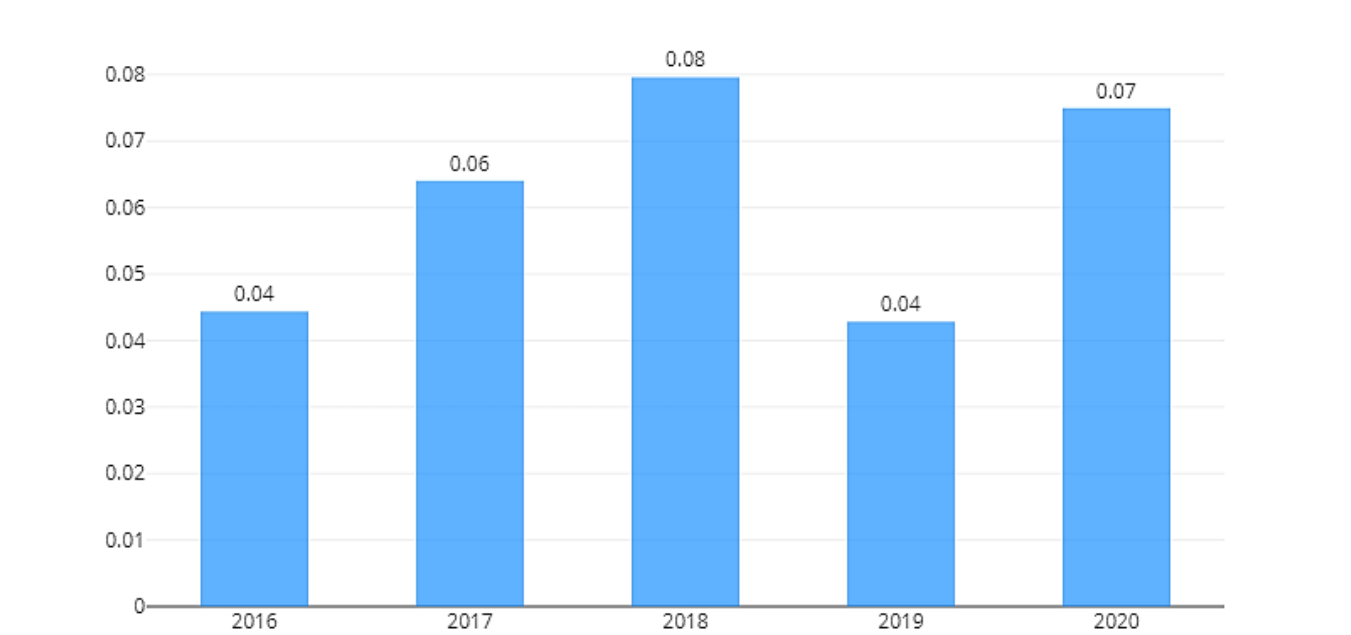
Wskaźnik ogólny rozwoju
Wymiar społeczny – obszary analizy
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury 6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie 7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy 8. Poziom bezpieczeństwa 9. Sytuacja demograficzna
Wymiar środowiskowo-przestrzenny
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) 11. Ład i struktura przestrzenna obszaru 12. Lokalne środowisko przyrodnicze

Źródło: Opracowanie ZMP.

Monitor Rozwoju Lokalnego pozwala na analizę wskaźników zawsze na tle grupy porównawczej. Grupę tę stanowią gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych. W partnerstwie występuje 6 typów gmin, co zostało przedstawione w tabeli powyżej.

W przypadku ogólnego wskaźnika rozwoju jego wartości dla Partnerstwa na przestrzeni ostatnich 5 lat utrzymują się na poziomie dodatnim. W dużym uproszczeniu oznacza to, że Partnerstwo jest przeciętnie w lepszej pozycji ogólnej niż inne samorządy. W tym wypadku brane są pod uwagę wartości osiągnięte przez poszczególne gminy, w odniesieniu do ich grup porównawczych.

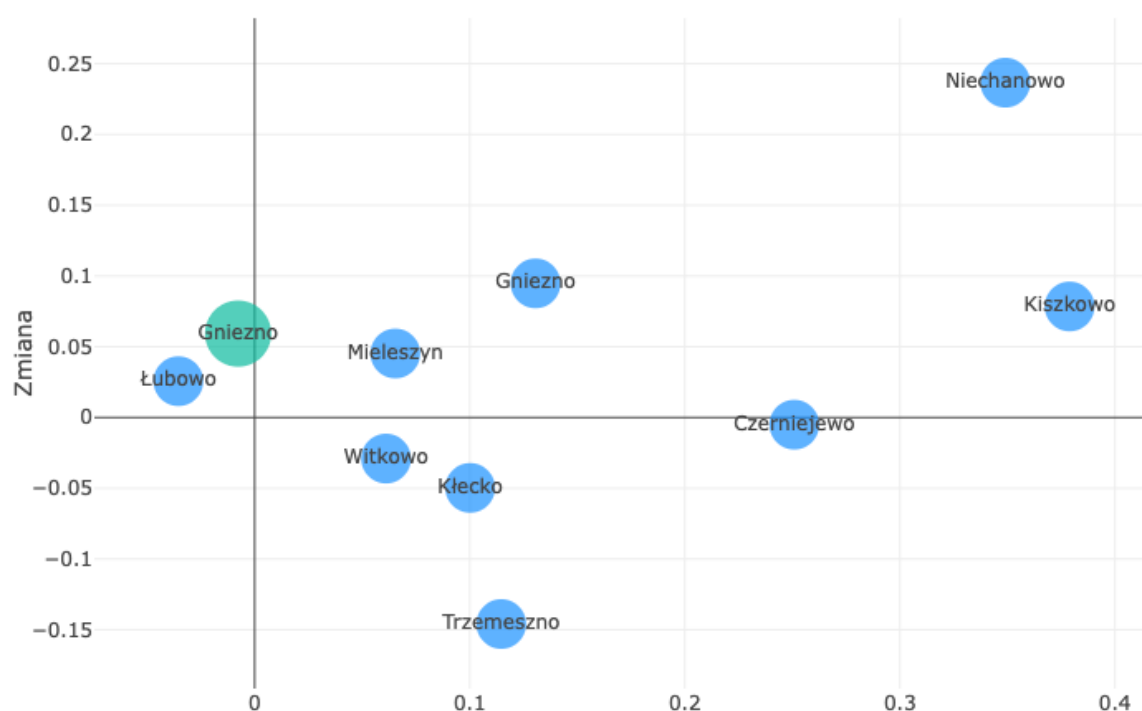
Wykres 1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

Na poniższym wykresie zobrazowano sytuację w poszczególnych gminach obszaru Partnerstwa.

Ryc. 3. Pozycja gmin tworzących partnerstwo

Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

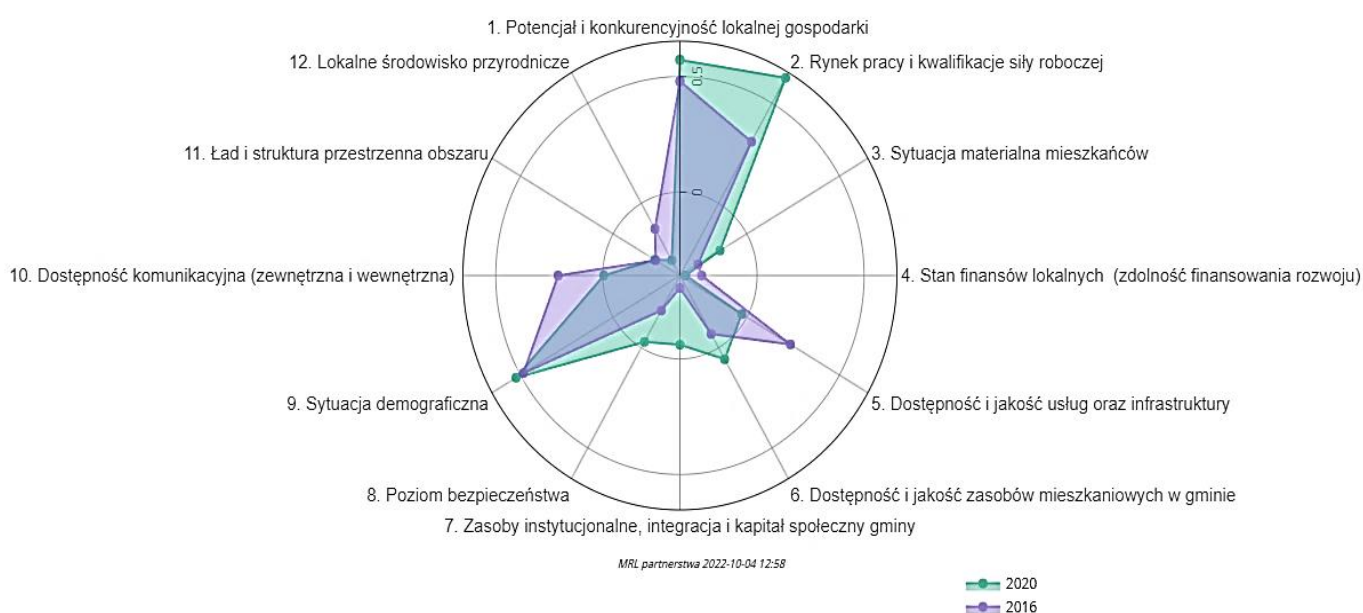
Sytuacja poszczególnych gmin tworzących Partnerstwo była zróżnicowana. 2 gminy osiągnęły nieznacznie ujemną wartość wskaźnika rozwoju (Gniezno-gmina miejska) i Łubowo, oraz dodatnią dynamikę. Sytuacja jest nieco gorsza niż w grupie porównawczej i ulega poprawie. W 4 gminach sytuacja wciąż jest lepsza niż w grupie porównawczej, ale ulega pogorszeniu (Czarniejewo, Witkowo, Kłecko, Trzemeszno). 4 gminy (Mieleszyn, Gniezno - gmina wiejska), Kiszewo, Niechanowo) znalazły się w I ćwiartce układu współrzędnych, tzn. że zarówno wartość standaryzowana, jak i dynamika wzrostu jest dodatnia. Sytuacja tych gmin jest nieznacznie lepsza niż w grupie porównawczej i ulega nieznacznej poprawie.

Poniższy wykres radarowy pokazuje pozycję Partnerstwa we wszystkich 12 obszarach w roku 2016 (kolor fioletowy) i 2020 (kolor zielony). Jeżeli w danym obszarze wartości są bliskie 0 oznacza to, że pozycja Partnerstwa jest w tym wypadku słabsza. Obszary, w których wartości wskaźnika dla roku 2020 są bliżej zewnętrznej krawędzi oznaczają, że nastąpiła poprawa sytuacji w stosunku do roku 2016. Jest to przesłanka do bardziej pogłębionej analizy danego obszaru jako potencjału Partnerstwa.

W przypadku ZIT Gniezno takimi obszarami są przede wszystkim potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej, a także korespondująca z nimi sytuacja demograficzna. Oprócz tego poprawę można odnotować w zakresie kapitału społecznego i poziomu bezpieczeństwa.

Zainteresowanie, ale z powodów całkiem odwrotnych, wzbudziła natomiast sytuacja materialna, której niski poziom w stosunku do 2016 w kontekście dobrych wyników pozostałych obszarów związanych z gospodarką i runkiem pracy może być zaskoczeniem. Zainteresowanie powinny wzbudzić też finanse lokalne, które mają stosunkowo niskie wartości, przy dosyć dobrych wskaźnikach gospodarczych. Pogorszyła się również pozycja Partnerstwa w zakresie infrastruktury i usług. To może jednak oznaczać, że nasze statystycznie podobne samorzady rozszerzyły swoją ofertę usług lub poprawiły infrastrukturę w większym stopniu niż badane Partnerstwo, co wpłynęło na pogorszenie jego pozycji względem innych.

Ryc. 4. Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

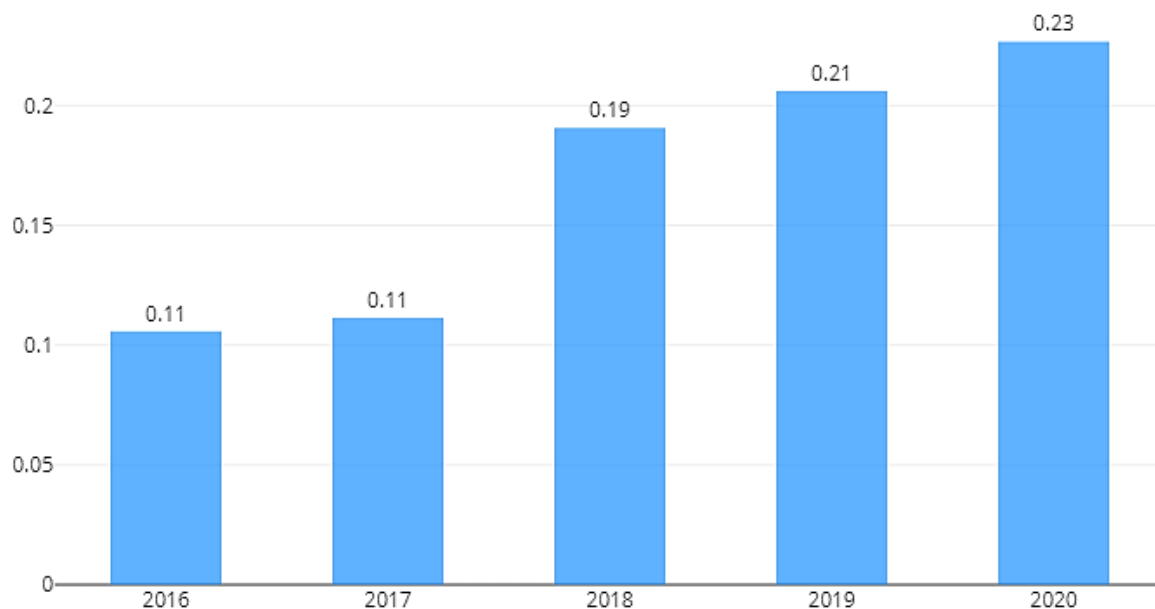
W dalszej części rozdziału znajdą się bardziej szczegółowe analizy poszczególnych wymiarów, a w kolejnym rozdziale pogłębiona analiza dla obszarów, które w opinii autorów wymagają przyjrzenia się zjawiskom zachodzącym w Partnerstwie.

3.1.2. Wymiar gospodarczy

W wymiarze gospodarczym obserwujemy stopniowy wzrost wartości ogólnego wskaźnika na przestrzeni ostatnich 5 lat. Oznacza to, że obszar Partnerstwa pod

względem gospodarczym staje się coraz silniejszy w relacji do innych samorządów i średnich wartości krajowych.

Ryc. 5. Wskaźnik gospodarczy rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W poniższej tabeli pokazana została sytuacja w partnerstwie w rozbiciu na podobszary. Wynika z niej, że porównując z rokiem 2016, poprawił się potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz sytuacja na rynku pracy i kwalifikacje siły roboczej. Z drugiej jednak strony pogorszeniu uległy wartości dla zdolności finansowania rozwoju, ilustrowanej stanem finansów lokalnych. Sytuacja materialna mieszkańców, pomimo iż z dodatnią dynamiką, nadal przyjmuje wartości ujemne.

Tabela 3. Wskaźniki szczegółowe wymiaru gospodarczego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

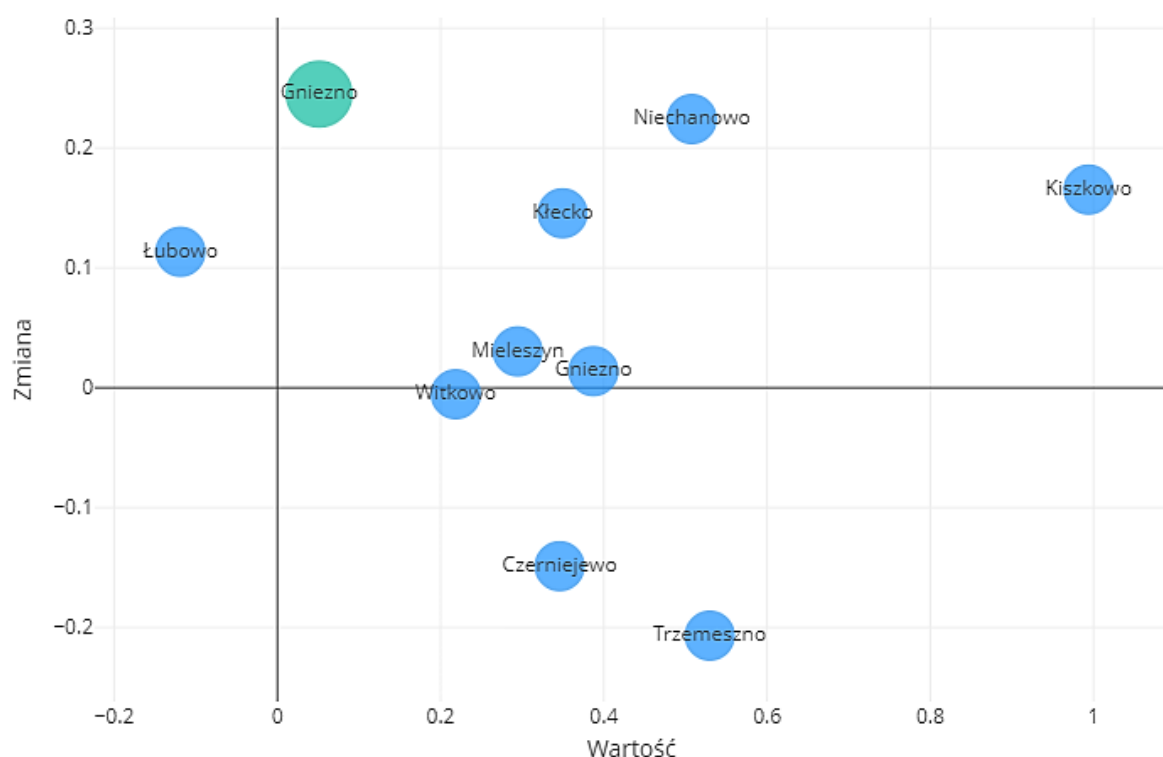
Obszary analizy	2016	2017	2018	2019	2020
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	0,48	0,50	0,54	0,55	0,57
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	0,31	0,27	0,43	0,53	0,63
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,26	-0,26	-0,18	-0,19	-0,14

Obszary analizy	2016	2017	2018	2019	2020
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,26	-0,22	-0,19	-0,24	-0,33

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Możliwe jest również przeanalizowanie ogólnej sytuacji gospodarczej u poszczególnych partnerów. U większości z nich ogólna sytuacja jest lepsza niż w właściwych grupach porównawczych i ulega poprawie. Jedynie w 3 gminach sytuacja ulega pogorszeniu (Witkowo, Czerniejewo, Trzemeszno), o czym świadczy ujemna wartość wskaźnika oraz jego ujemna dynamika.

Ryc. 6. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze gospodarczym

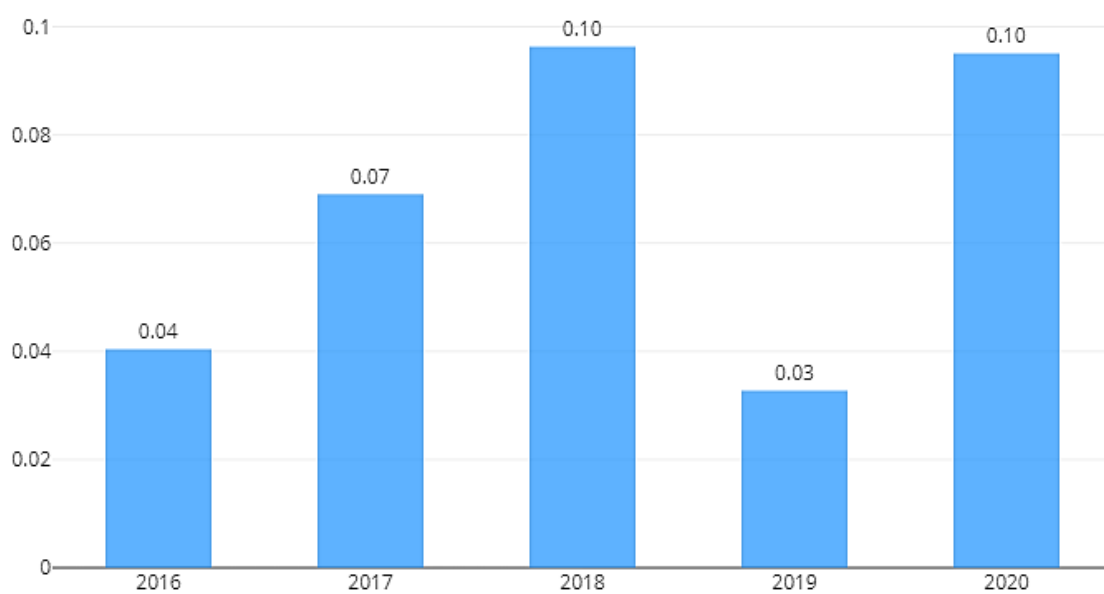
Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.1.3. Wymiar społeczny

Sytuacja w wymiarze społecznym na obszarze parterstwa wydaje się być pozytywna. W roku 2019 można było zaobserwować znaczący spadek tego wskaźnika, na co wpływ miało dość nagłe pogorszenie się sytuacji w zakresie kapitału społecznego, która poprawiła się jednak rok później.

Ryc. 7. Wskaźnik społeczny rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Patrzac na elementy składowe, które uwzględnia wymiar społeczny, optymistycznie wygląda zwłaszcza kwestia bezpieczeństwa. Z punktu widzenia jakości życia mieszkańców pozytywnie możemy postrzegać również sytuację w zakresie dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie. Na dodatnim poziomie są również zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy, pomimo wahań wartości określających je wskaźników.

Największa ujemna dynamika zmian nastąpiła natomiast w zakresie dostępności i jakości usług oraz infrastruktury.

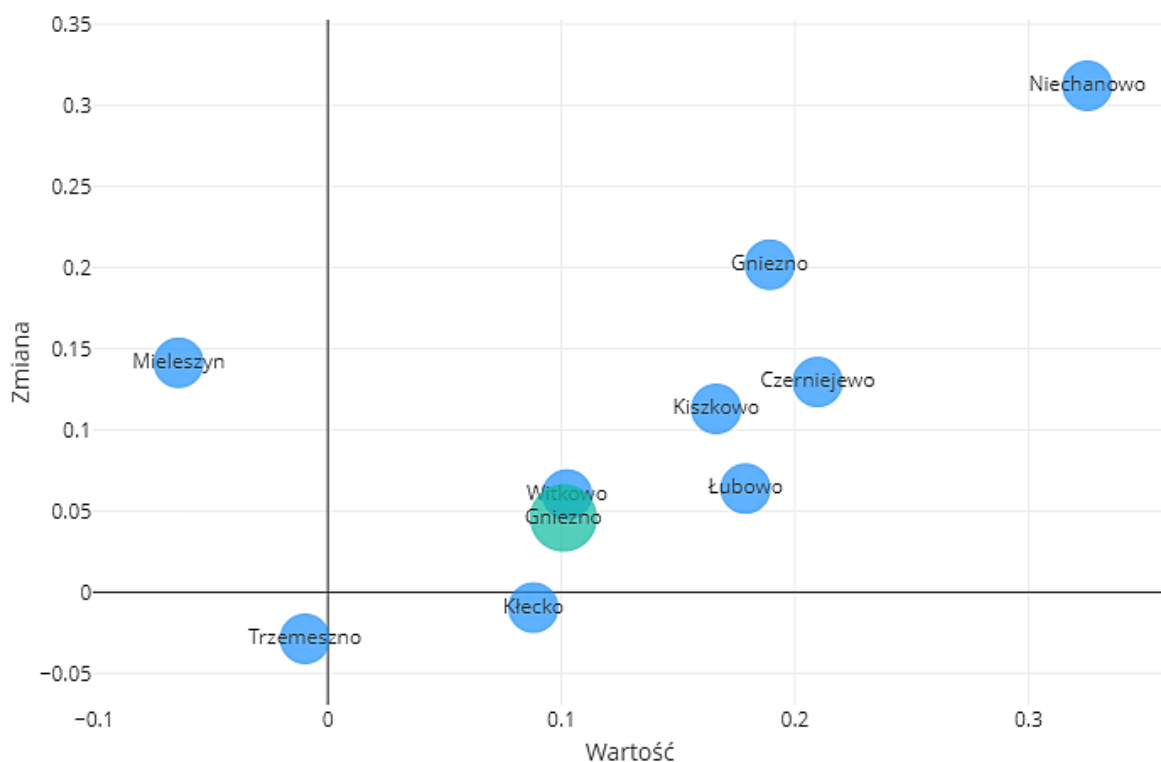
Tabela 4. Wskaźniki szczegółowe wymiaru społecznego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

Obszary analizy	2016	2017	2018	2019	2020
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	0,24	0,21	0,12	0,09	-0,03

Obszary analizy	2016	2017	2018	2019	2020
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	-0,07	-0,11	-0,06	-0,04	0,06
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	-0,31	-0,18	-0,14	-0,33	-0,06
8. Poziom bezpieczeństwa	-0,19	-0,17	0,10	-0,05	-0,03
9. Sytuacja demograficzna	0,48	0,56	0,51	0,49	0,52

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Ryc. 8. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze społecznym

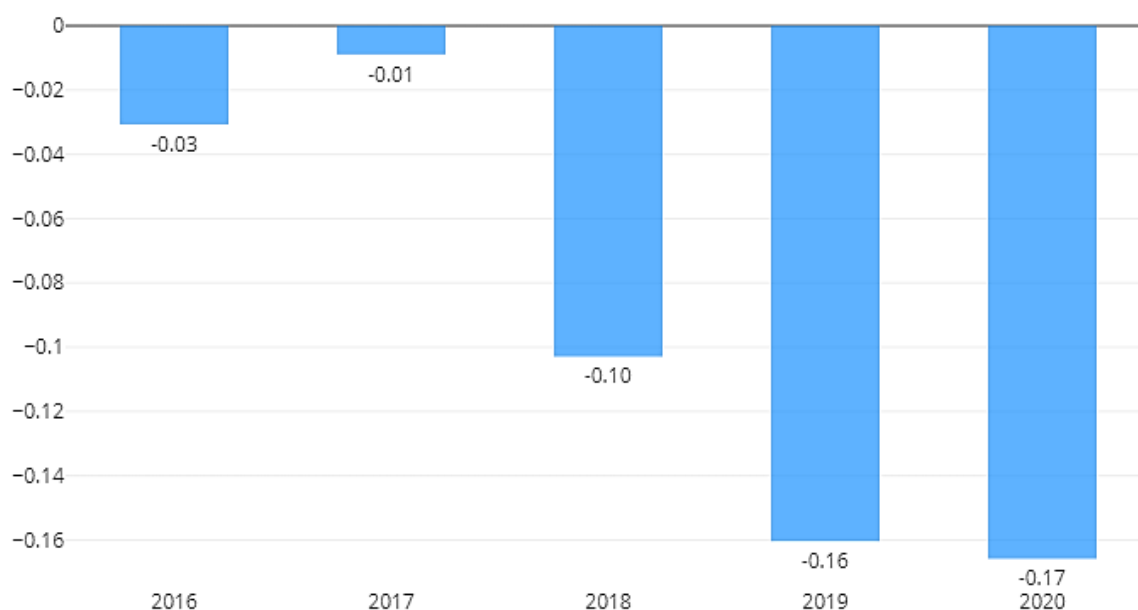
Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.1.4. Wymiar środowiskowo – przestrzenny

W odniesieniu do wymiaru środowiskowo – przestrzennego widać pogorszenie sytuacji w wartości ogólnego wskaźnika, szczególnie w 2018 r. Sytuacja ustabilizowała się w latach 2019-2020, jednak nadal wskaźnik ten przyjmuje wartości ujemne.

Ryc. 9. Wskaźnik środowiskowo-przestrzenny rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

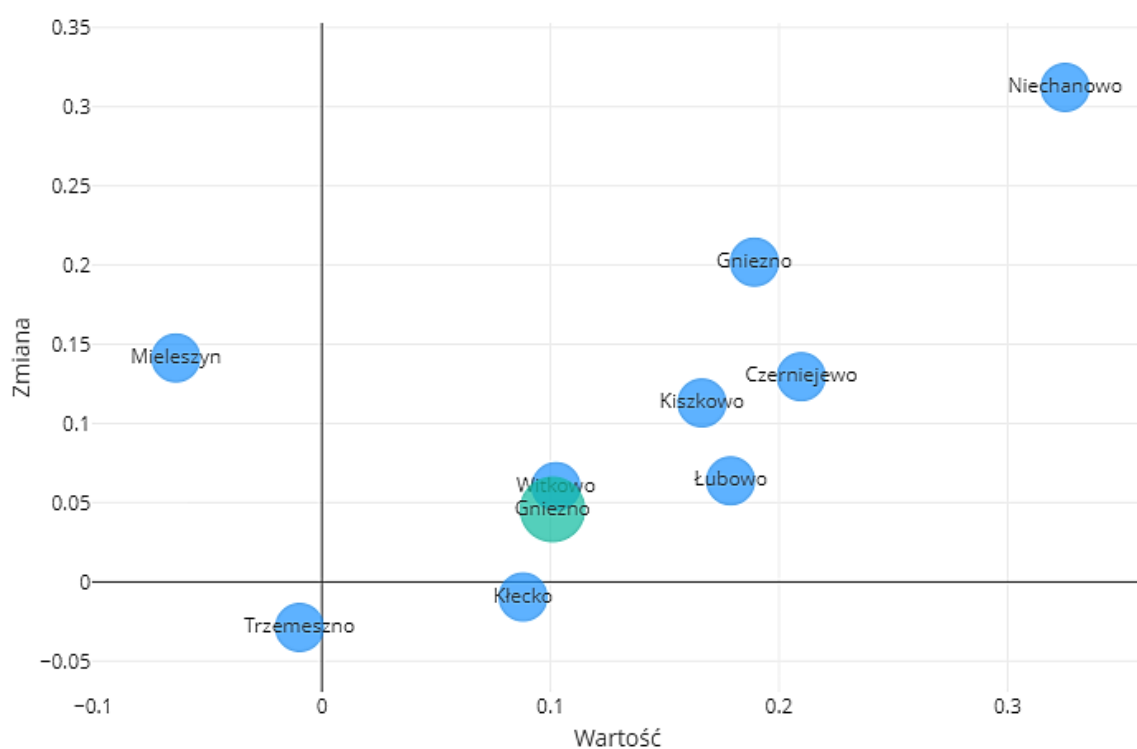
Największe spadki można było zaobserwować w obszarze dostępności komunikacyjnej Partnerstwa. Analiza sytuacji w poszczególnych podobzarach pokazuje negatywne tendencje (ujemną wartość wskaźnika, przy jednoczesnej ujemnej dynamice) w zakresie długości i jakości dróg, a także innych form transportu. Nieznacznie dodatnią dynamikę widać w przypadku rozwoju alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych. Ujemne wartości zaobserwowano też w obszarze lokalnego środowiska przyrodniczego, obrazowanego dostępnością walorów i usług przyrodniczych oraz sposobem gospodarowania zasobami środowiska. Stabilna, choć również negatywna jest sytuacja w zakresie ładu i struktury przestrzennej obszaru. W tym przypadku wzięto pod uwagę instrumenty planowania przestrzeni stosowane w gminach, a także ich zwartość (obrazowana liczbą mieszkańców na km² oraz długością czynnej sieci wodociągowej na 100 osób korzystających) oraz zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych.

Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe wymiaru środowiskowo-przestrzennego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

Obszary analizy	2016	2017	2018	2019	2020
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	0,21	0,15	0,09	0,07	-0,01
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	-0,23	-0,22	-0,23	-0,23	-0,22
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,13	-0,02	-0,20	-0,34	-0,28

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Ryc. 10. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.2. Analiza pogłębiona dla obszaru Partnerstwa

W poprzednim podrozdziale dokonano wstępnej charakterystyki obszaru Partnerstwa w oparciu o dane MRL w ujęciu relatywnym do innych gmin ich grup porównawczych. Wskazano podstawowe obszary zjawisk społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych charakteryzowane adekwatnie dobranymi wskaźnikami na pewnym poziomie ogólności. W tym rozdziale wykonano pogłębione analizy dla wybranych poszczególnych obszarów i podobszarów, w oparciu o dane w MRL oraz inne dostępne w statystyce publicznej. Dodatkowo zostały wykorzystane dane z badań zrealizowanych w ramach projektu CWD Plus na obszarze Partnerstwa w okresie od maja do września 2022 r., tj.: „Badania młodzieży”, „Badania mieszkańców”, „Badania liderów” oraz „Badania stanu przedsiębiorczości”.

3.2.1. Wymiar gospodarczy

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki decydują o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznaczają możliwości rozwojowe Partnerstwa. Na kondycję lokalnej gospodarki wpływa wiele czynników. Przede wszystkim należy do nich poziom przedsiębiorczości, ale także te związane z demografią, lokalnym rynkiem pracy, lokalnymi zasobami infrastrukturalnymi, aktywnością instytucji otoczenia biznesu i współpracą na linii biznes-administracja. W niniejszym podrozdziale podjęto próbę analizy obszarów, mających w naszej opinii kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Partnerstwa, tj. rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, przedsiębiorczość, stan finansów lokalnych, udział środków zewnętrznych w prowadzeniu polityk rozwojowych, a także sytuacji materialnej mieszkańców.

3.2.1.1. Rynek pracy

Zrównoważony rynek pracy stanowi podstawę lokalnego rozwoju gospodarczego, a jednocześnie należy do najważniejszych czynników determinujących jakość życia. Procesy demograficzne z kolei determinują wielkość populacji w wieku aktywnym zawodowo.

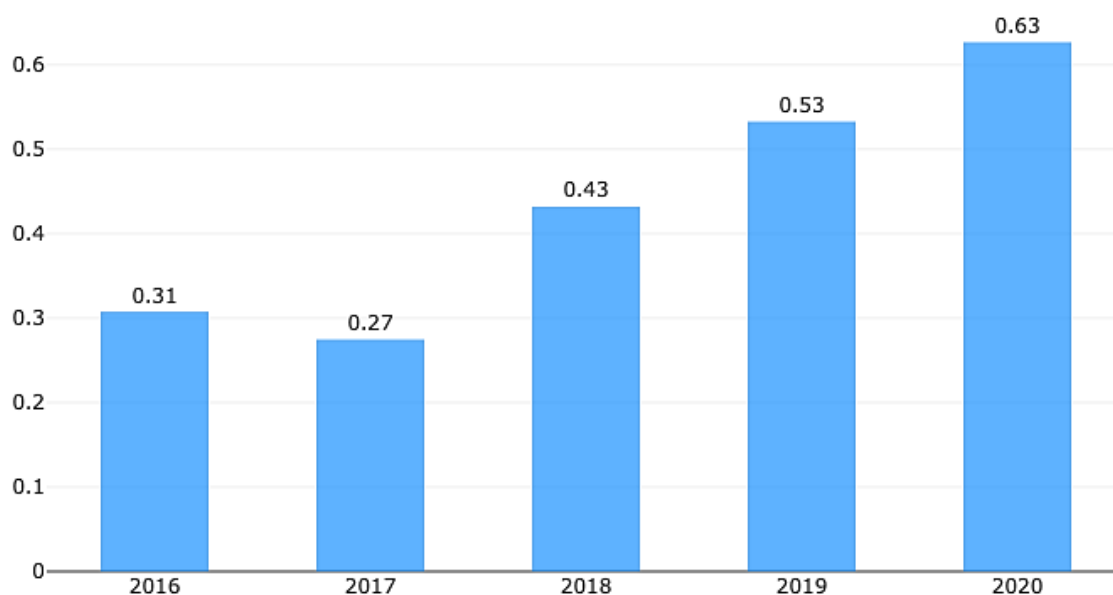
W Polsce, podobnie jak w wielu krajach Unii Europejskiej, zauważa się poważne zmiany w strukturze wiekowej ludności. Przeobrażenia te w istotny sposób wpływają na sytuację na rynku pracy. Już dziś można zaobserwować postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Stąd kluczowe jest uwzględnienie w analizie rynku pracy wskaźników/mierników demograficznych.

W ramach analizy rynku pracy przeanalizowano następujące podobszary:

- Dostępność i jakość pracowników (strona podażowa)
- Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy (strona popytowa)
- Dostosowanie podaży i popytu na lokalnym rynku pracy.

Ogólna sytuacja Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej” jest lepsza niż w jednostkach samorządu terytorialnego we właściwych grupach porównawczych. Wskaźnik rozwoju w latach 2016-2020 oscylował w przedziale od 0,27 do 0,63 (w 2020 r.).

Ryc. 11. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Pomimo stosunkowo dobrej sytuacji względem grupy porównawczej, prawie 71% respondentów, którzy wzięli udział w „badaniu mieszkańców”, uznało „Rynek pracy” za słabą stronę gminy, w której mieszka. Podobnego zdania jest ok. 60% liderów społeczności, którzy wzięli udział w badaniach w ramach projektu CWD Plus. Dlatego w dalszej części rozdziału przyjrano się różnym aspektom funkcjonowania rynku pracy na obszarze Partnerstwa.

3.2.1.2. Ogólny obraz rynku pracy

W 2021 r. w obszarze Partnerstwa zamieszkiwało 84 984 osób w wieku produkcyjnym. W porównaniu z 2011 r. liczba ta zmalała o 8 351 osób.

Wartość wskaźnika „Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym” w 2016 roku wynosiła 0,86 natomiast w 2020 roku już -1,1 (wzrost o 0,24). Wskaźnik ten informuje o różnicy liczby osób

wchodzących i schodzących z lokalnego rynku pracy w okresie najbliższych 15 lat. Innymi słowy pokazuje nam, jak na obszarze Partnerstwa wygląda kwestia zastępowalności pokoleń - dostępności nowych pracowników dla obsługi istniejących miejsc pracy, które zostaną za jakiś „uwolnione”. W Partnerstwie sytuacja w tym obszarze ulega systematycznej poprawie w ostatnich 5. latach i jest lepsza niż we właściwych grupach porównawczych. W 2020 r. różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosiła -2 900 osób.

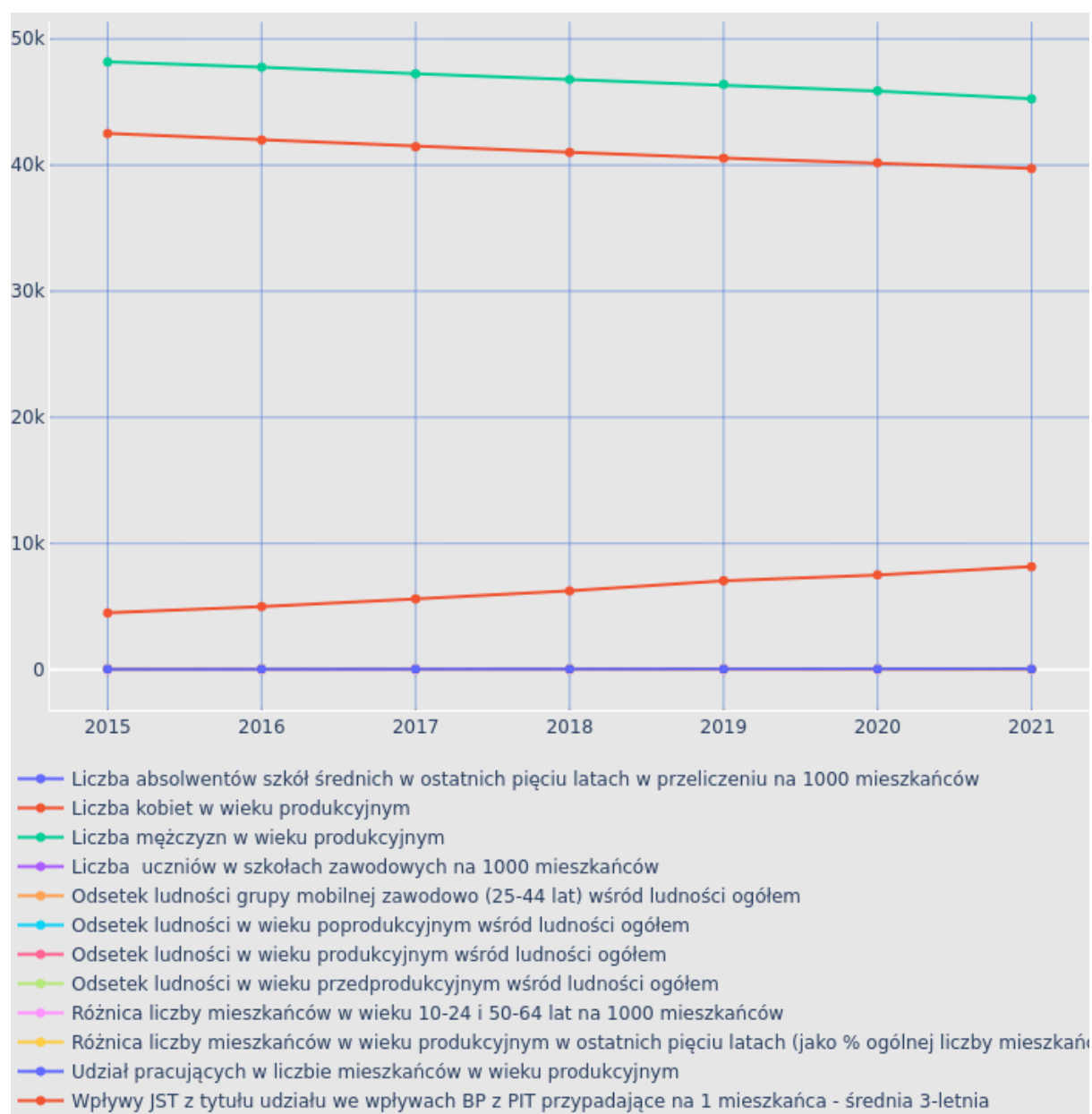
Ryc. 12. Ogólny obraz rynku pracy

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Bardziej szczegółowe dane dotyczące funkcjonalnych grup wiekowych zostały opisane w rozdziale 3.2.2.1.

Ryc. 13. Dostępność i jakość siły roboczej

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Z analiz w obszarze związanym z rynkiem pracy wynika jeszcze kilka obserwacji. Dodatkowo można zauważyć, jak kształtują się wartości wskaźników w Monitorze Rozwoju Lokalnego dotyczące wynagrodzeń i ofert pracy:

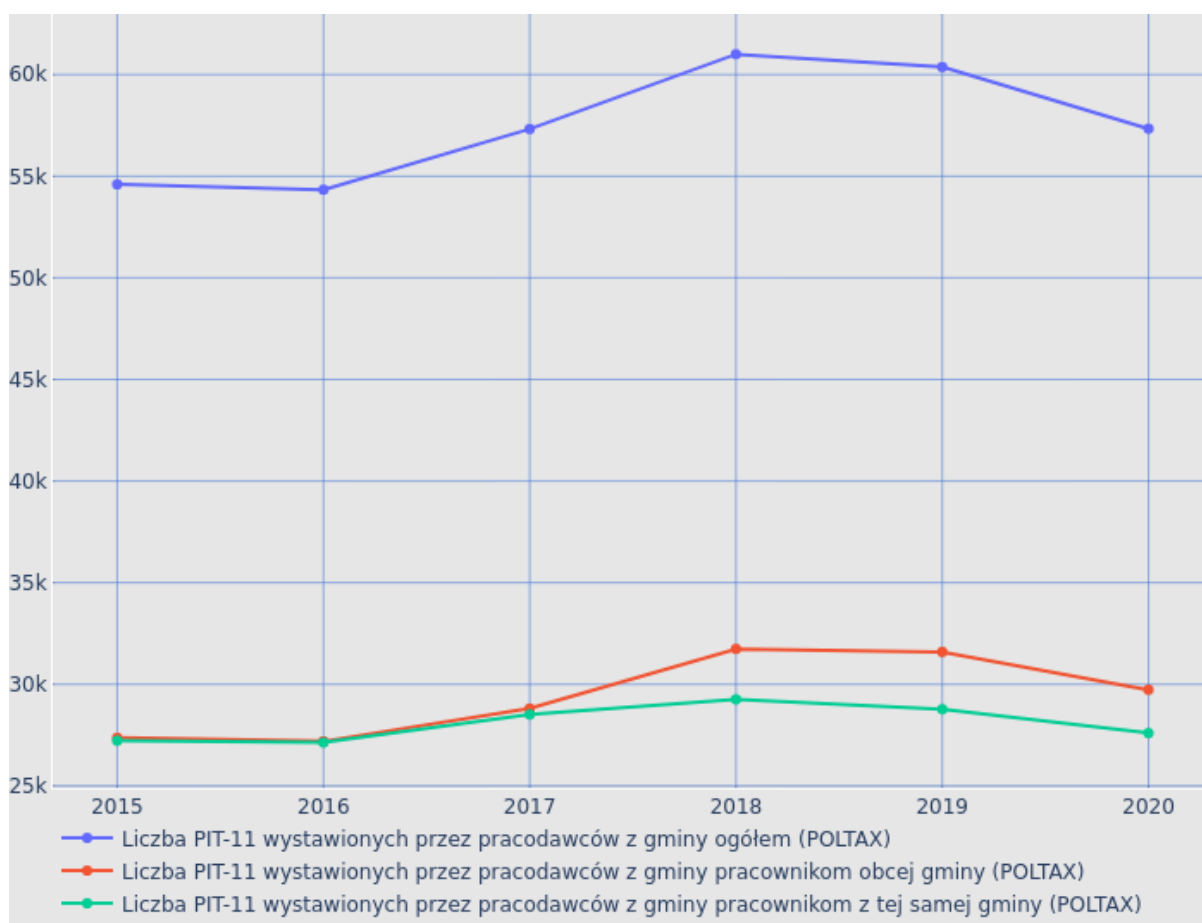
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w partnerstwie wskaźnik ten w latach 2016-2020 miał ujemną wartość (od -0,25 [2019r.], do -0,13 [2020r.] (por. Sytuacja materialna mieszkańców),
- oferty pracy (wskaźnik oferty pracy na 1000 mieszkańców systematycznie maleje, w 2020 r. osiągnął wartość -0,68).

Wartości wskaźników dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnym potwierdzają więc opinie ankietowanych mieszkańców. Jak wyżej wskazano niemal 71% mieszkańców wskazała oferty pracy i rynek pracy jako słabą stronę gminy, w której mieszka. Podobny odsetek ankietowanych (68,26%) uważa „wysokość zarobków i płac” za słabą stronę gminy w Partnerstwie.

3.2.1.3. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)

Patrząc na sytuację na rynku pracy przez pryzmat liczby otrzymanych deklaracji PIT-11 należy zauważyć, że od 2018 roku maleje liczba wystawionych deklaracji. Od 2017 roku pracodawcy w Partnerstwie wystawiają więcej deklaracji pracownikom obcej gminy niż pracownikom z tej samej gminy, co pokazuje rolę migracji związanej z pracą. Przemieszczanie się mieszkańców w związku z pracą wpływa również na podaż i popyt usług publicznych i prywatnych w poszczególnych gminach. Zjawisko to zostało omówione w rozdziale 3.5.2. Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze.

Ryc. 14. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)

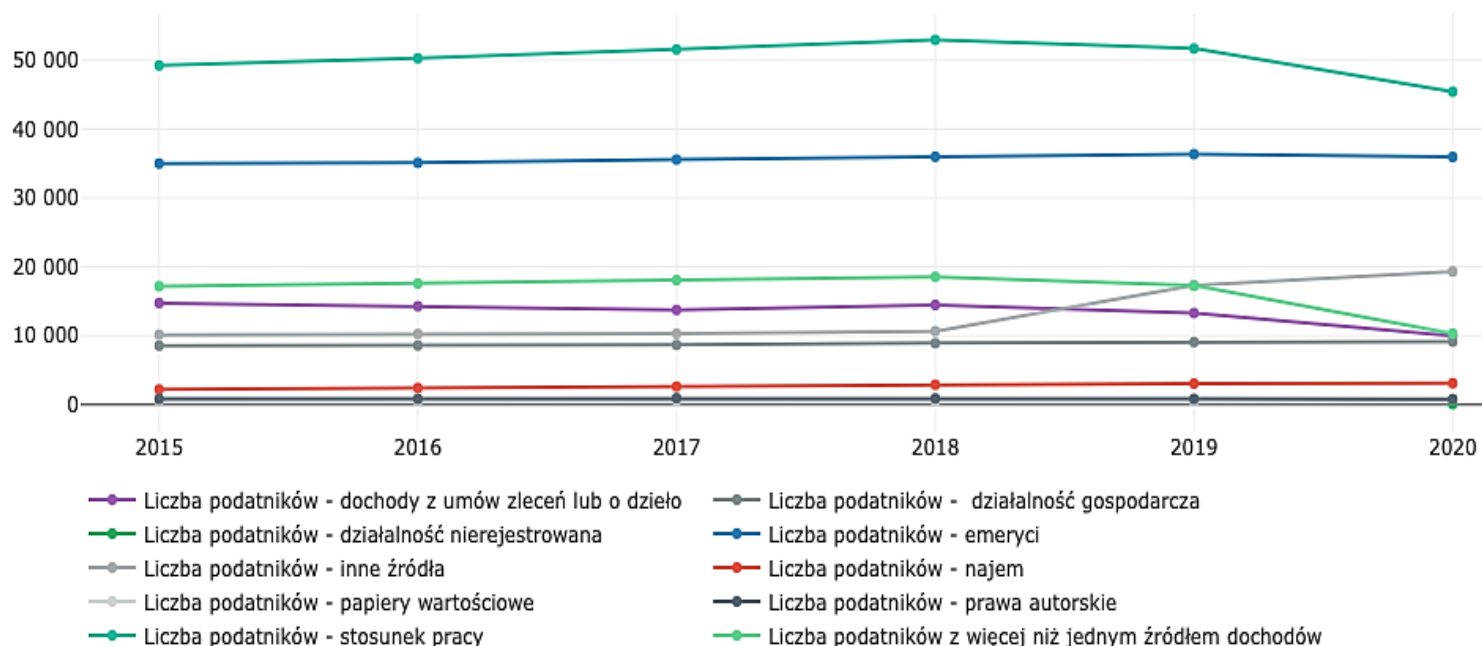

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.2.1.4. Mieszkańcy na rynku pracy

W 2020 roku na obszarze Partnerstwa dochody z tytułu umowy o pracę uzyskiwały 45 423 osoby. Liczba ta maleje od 2018 r. Należy również zauważyć wzrost osób uzyskujących dochód z innych źródeł (przychody z innych źródeł to zasiłki pieniężne wypłacane z ubezpieczenia społecznego, a także alimenty, stypendia, nagrody).

Ryc. 15. Liczba podatników w partnerstwie ze względu na źródła dochodów

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Pracodawcy w Partnerstwie wystawili łącznie ok. 57 tysięcy deklaracji PIT-11 w 2020 r. Natomiast mieszkańcy z obszaru Partnerstwa w tym samym roku otrzymali ok. 82 tysięcy deklaracji PIT-11.

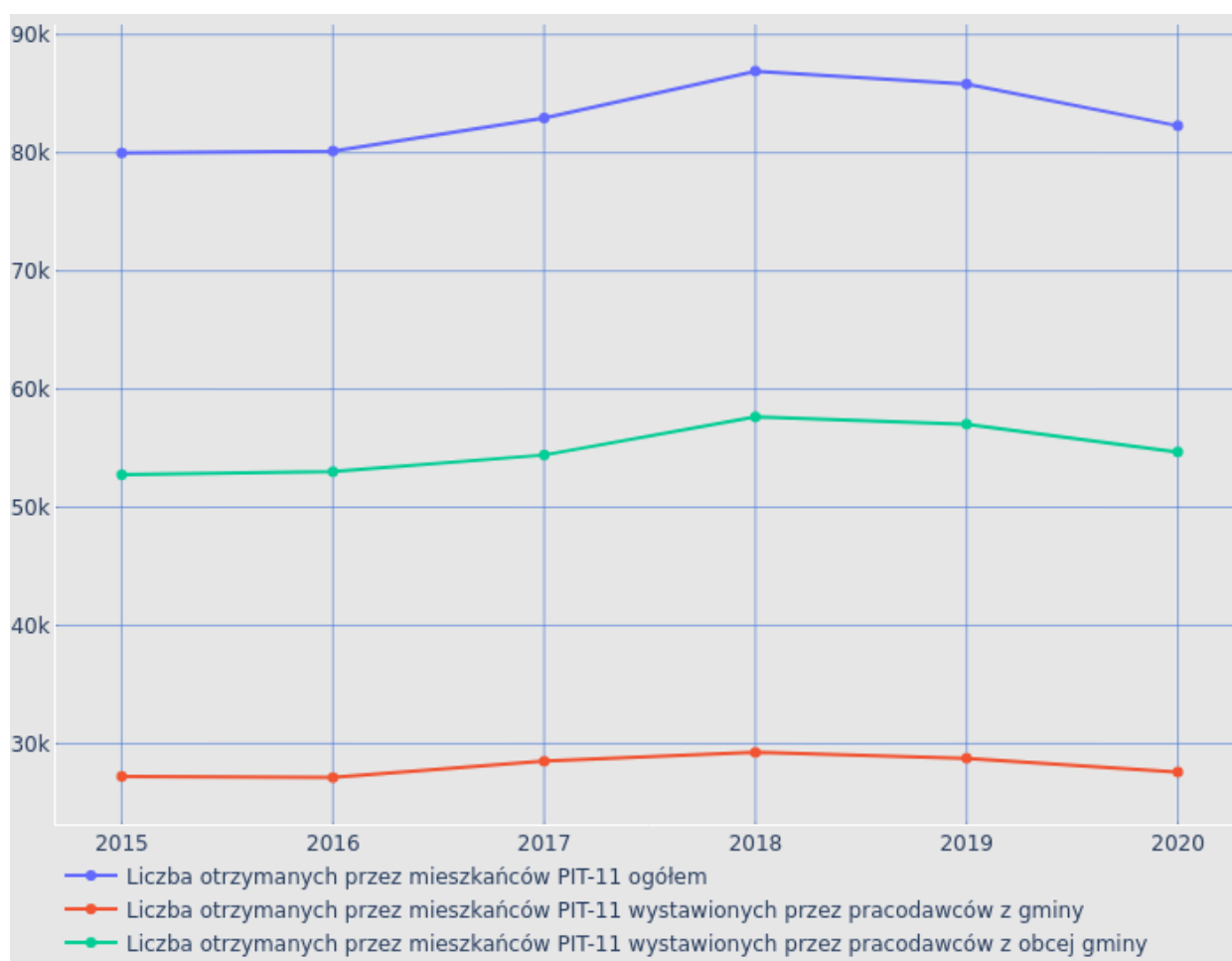
Różnica pomiędzy liczbą wystawionych deklaracji w obszarze Partnerstwa, a pomiędzy odebranymi deklaracjami w Partnerstwie wynosi ok. 25 tysięcy. Różnica ta może wskazywać na to, że wielu mieszkańców uzyskuje dochód poza granicami Partnerstwa.

Analizując samą liczbę otrzymanych deklaracji PIT-11 przez mieszkańców Partnerstwa, zauważalny jest spadek otrzymanych deklaracji ogółem od roku 2018.

W 2020 r. liczba otrzymanych przez mieszkańców PIT-11 wystawionych przez pracodawców z gminy wyniosła 27 603.

W tym samym roku otrzymanych przez mieszkańców PIT-11 wystawionych przez pracodawców z obcej gminy była 2 razy większa (54 686).

Ryc. 16. Mieszkańcy na rynku pracy

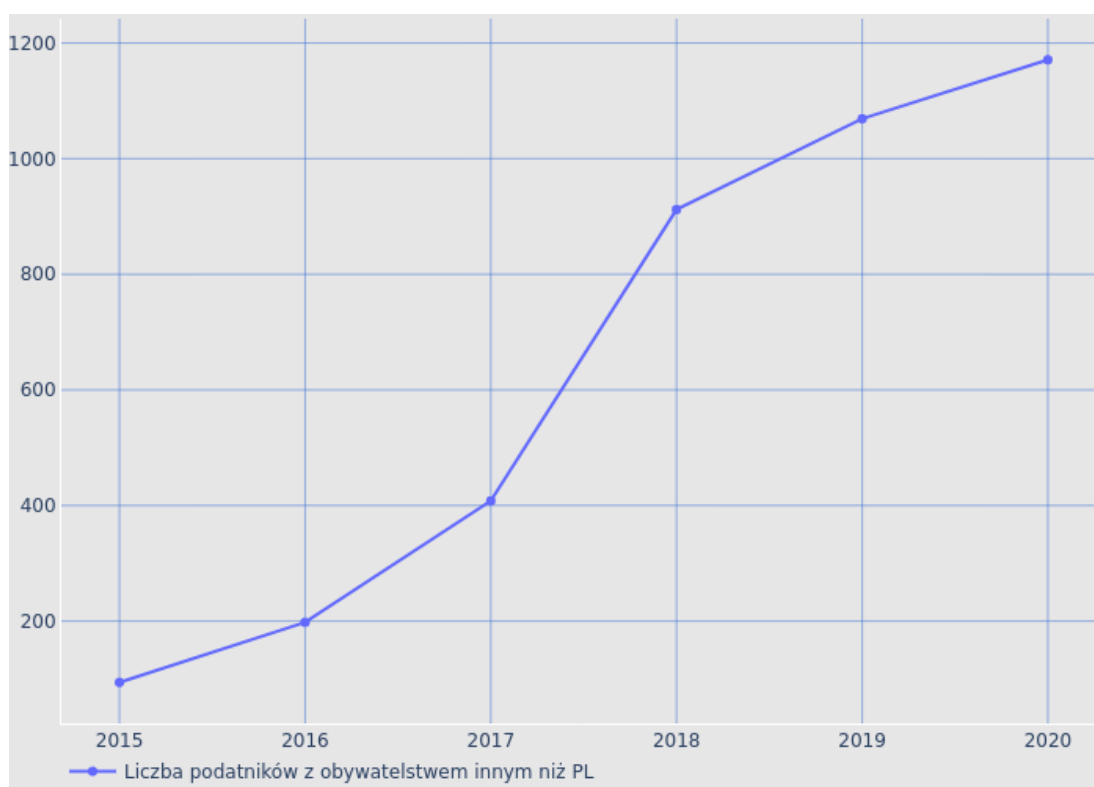

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Od 2018 roku maleje liczba pracowników uzyskujących dochód ze stosunku pracy. Od 2019 roku liczba osób uzyskujących dochód z tzw. innych źródeł jest większa niż liczba osób uzyskujących dochód ze stosunku pracy. Dane te mogą przekładać się na sytuację finansową mieszkańców, dlatego zostały szczegółowo omówione w podrozdziale temu poświęconym.

W analizowanym okresie znacznie wzrosła też liczba obcokrajowców. W 2020 r. zarejestrowano prawie 1200 pracowników z obywatelstwem innym niż Polskie.

Ryc. 17. Obcokrajowcy na rynku pracy w partnerstwie

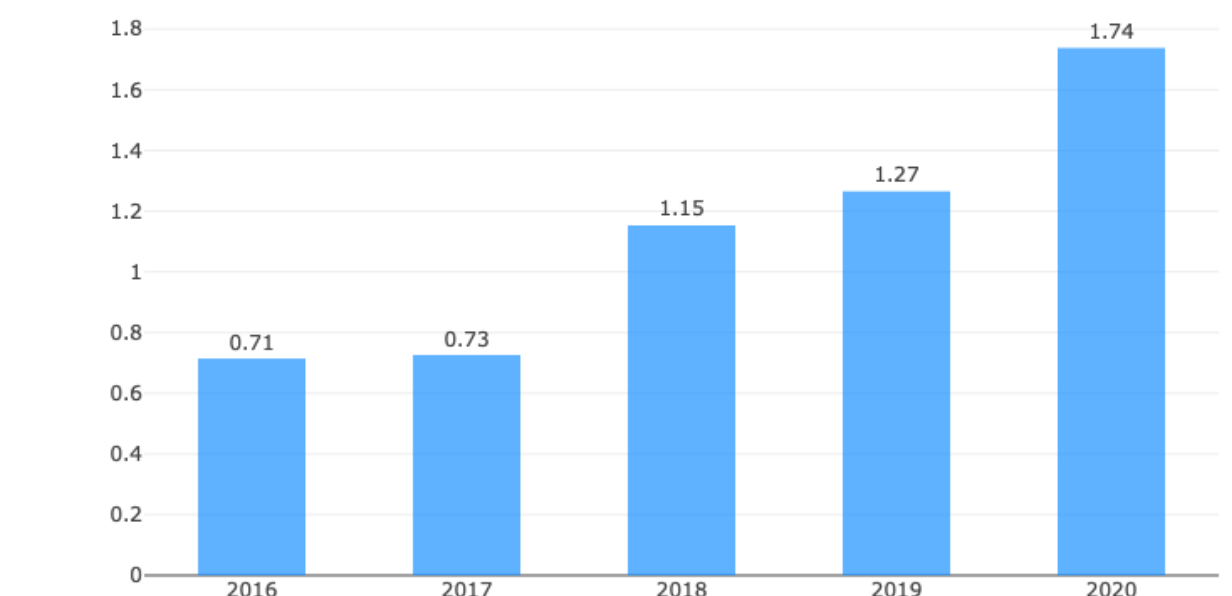
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Można się spodziewać, że tendencja ta wzrośnie w związku z napływem ludności z ogarniętej wojną Ukrainy. Także w przypadku zatrzymania działań wojennych i powrotu części osób do Ukrainy, biorąc pod uwagę wzrost liczby obcokrajowców na rynku pracy we wcześniejszych latach, kwestia ta wymaga podjęcia dyskusji na temat tworzenia warunków dla tej grupy mieszkańców do dobrego funkcjonowania na obszarze Partnerstwa.

3.2.1.5. Bezrobocie – dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy

Skala bezrobocia w Partnerstwie jest mniejsza w porównaniu do podobnych samorządów w grupie porównawczej. W latach 2016-2019 odnotowano dodatnią dynamikę w obszarze, a wskaźnik rozwoju kształtował się w przedziale od 0,71 do 1,74.

Ryc. 18. Skala bezrobocia w partnerstwie

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W okresie 2016-2020 stopa bezrobocia wahała się w przedziale od 7,7 do 4,1. Do 2019 r. obserwowano spadek liczby bezrobotnych. Ten trend został zahamowany przez epidemię koronawirusa. Stopa osiągnęła najniższy poziom w roku 2019 (3,5), w roku 2020 była już wyższa (4,1). W ujęciu nominalnym w 2020 r. w obszarze Partnerstwa było 2 059 osób bezrobotnych, w porównaniu z rokiem 2016 r. wartość ta zmalała o 1 790 osób.

W 2020 r. struktura osób bezrobotnych w powiecie gnieźnieńskim wg wykształcenia w ogólnej liczbie bezrobotnych kształtowała się następująco:

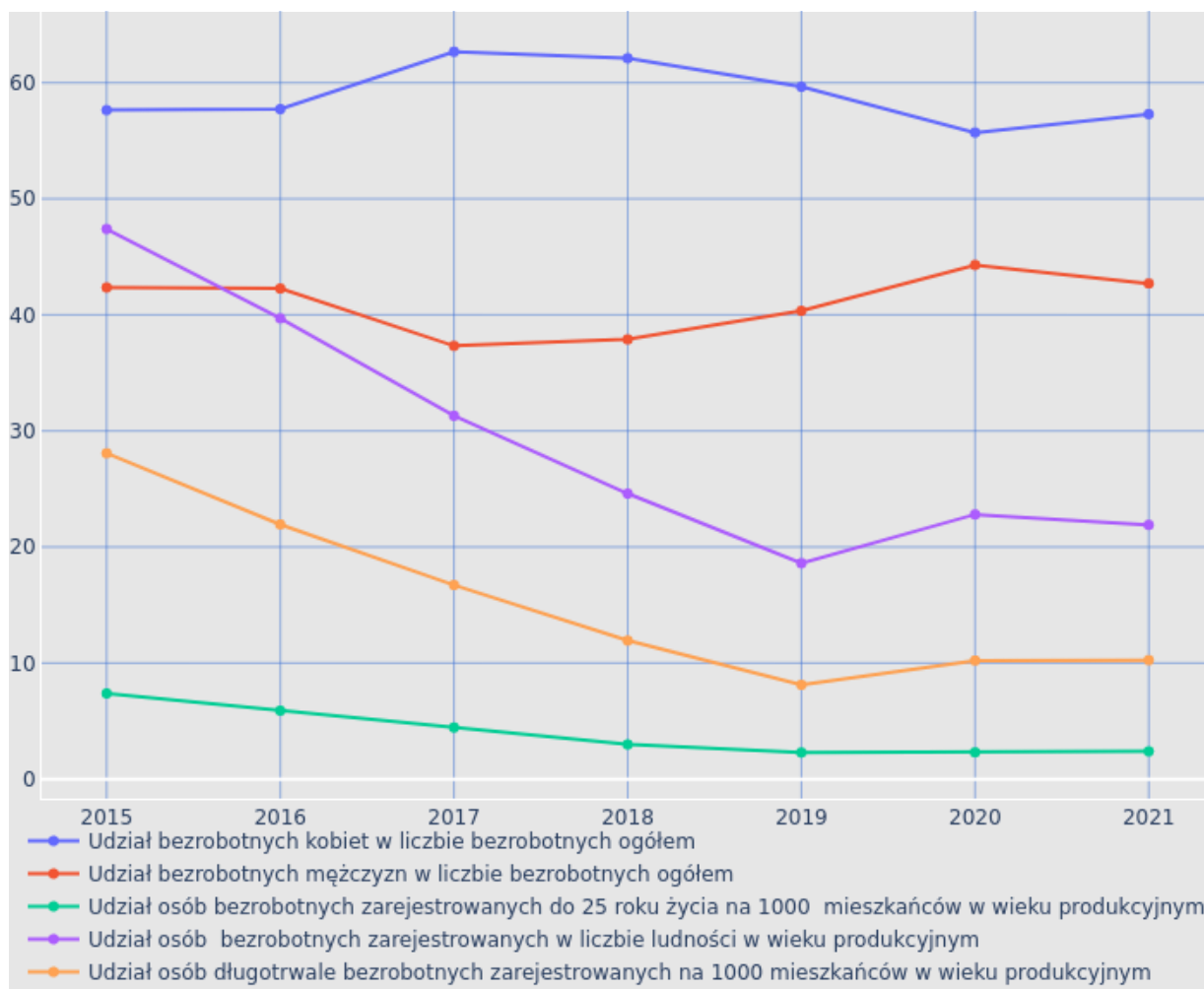
- wyższe – 15%,
- policealne i średnie zawodowe – 22%,
- średnie ogólnokształcące – 13%,
- zasadnicze zawodowe – 35%,
- gimnazjalne i poniżej – 15%.

W roku 2020 osoby mające mniej niż 24 lata stanowiły 22% w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu, 25-34 – 29%, 35-44 – 19%, 45-54 – 23,25%, 55 i więcej – 22%. Alarmujący jest wysoki procent osób w wieku 25-34, jest to grupa osób wchodzących na rynek pracy po ukończeniu studiów w trybie dziennym.

Analizując dane dotyczące popytu i podaży na lokalnym rynku pracy zauważyć, że od 2015 r. maleje udział osób bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na

1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wśród osób bezrobotnych jest więcej kobiet niż mężczyzn. Od 2020 r. rośnie liczba bezrobotnych kobiet i maleje odsetek mężczyzn. Udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym małał do 2019 roku.

Ryc. 19. Dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

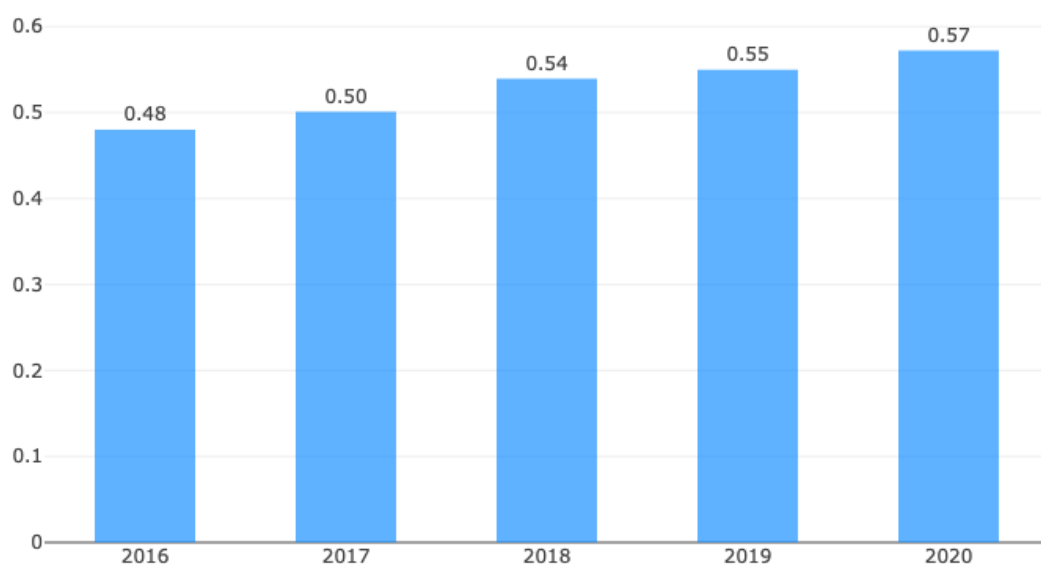
3.2.1.6. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Badania potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki dokonano poprzez analizę głównych wskaźników charakteryzujących następujące podobszary:

- przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców,
- dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej,
- konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych.

Na wstępie warto zaznaczyć, że ogólna sytuacja w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki” jest lepsza niż w grupie porównawczej i ulega poprawie.

Ryc. 20. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

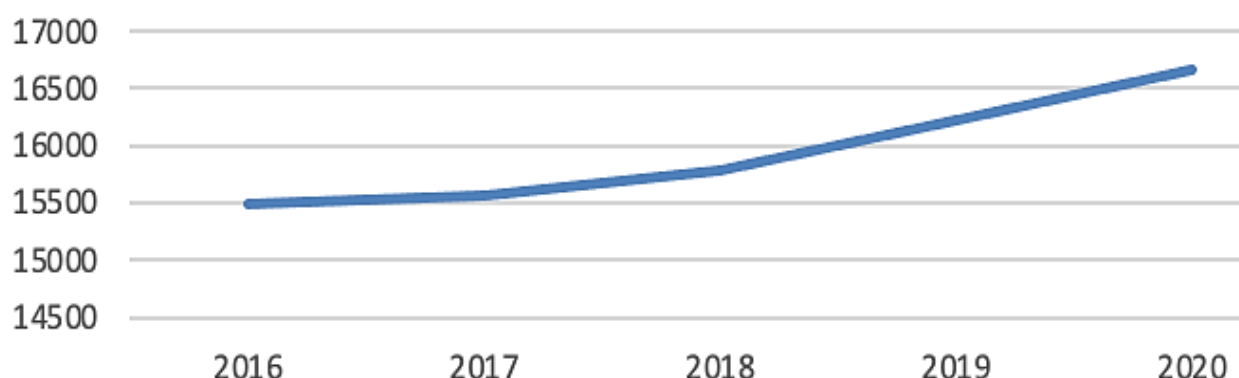
3.2.1.7. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców

Aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na liczbę i kondycję lokalnych firm. Wyznacza możliwości dochodowe gospodarstw domowych i instytucji samorządowych. Pozwala na rozwój infrastruktury i świadczenie wysokiej jakości usług publicznych. Stanowi potencjał możliwy do wykorzystania w przypadku potrzeby szybkiej reakcji na wystąpienie korzystnych czynników zewnętrznych (szans), zmian na rynkach lokalnych, krajowych czy też międzynarodowych.

Wartość wskaźnika dotyczącego przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców w Monitorze Rozwoju Lokalnego wynosi 0,52 w 2020 r., dynamika zmian w porównaniu do 2019 jest ujemna (-0,02). Niemniej jednak sytuacja w obszarze przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców jest lepsza niż w grupie porównawczej.

W 2020 r. w powiecie gnieźnieńskim było 16 671 podmiotów gospodarki narodowej wg rejestru REGON. Od 2016 roku wartość ta wzrosła o 1188 podmiotów.

Ryc. 21. Podmioty gospodarki w rejestrze REGON

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

W latach 2016-2020 na terenie Partnerstwa liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 563 osoby i w 2020 wynosiła 9 143 osoby. Od 2016 do 2019 łączna kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej systematycznie wzrastała. W 2020 r. wartość ta gwałtownie spadła (z poziomu 1 013 529 749,22 zł do 745 482 622,23 zł), co prawdopodobnie jest skutkiem pandemii Covid-19

Obszar Partnerstwa na tle innych partnerstw oraz na tle kraju charakteryzuje się relatywnie wysokim ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego. Podstawowe wskaźniki przedsiębiorczości są zbliżone do krajowych i regionalnych. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w 2020 roku to 100,95, w porównaniu do 102,1 w województwie wielkopolskim i 90,42 dla Polski.

Najkorzystniej pod względem tego wskaźnika przedsiębiorczości wypadają zdecydowanie miasto i gmina Gniezno (z wynikami odpowiednio 133,62 i 125,04 w roku 2020). Wyniki dla pozostałych gmin są natomiast na poziomie zbliżonym do krajowego, z najniższym na poziomie 85,36.

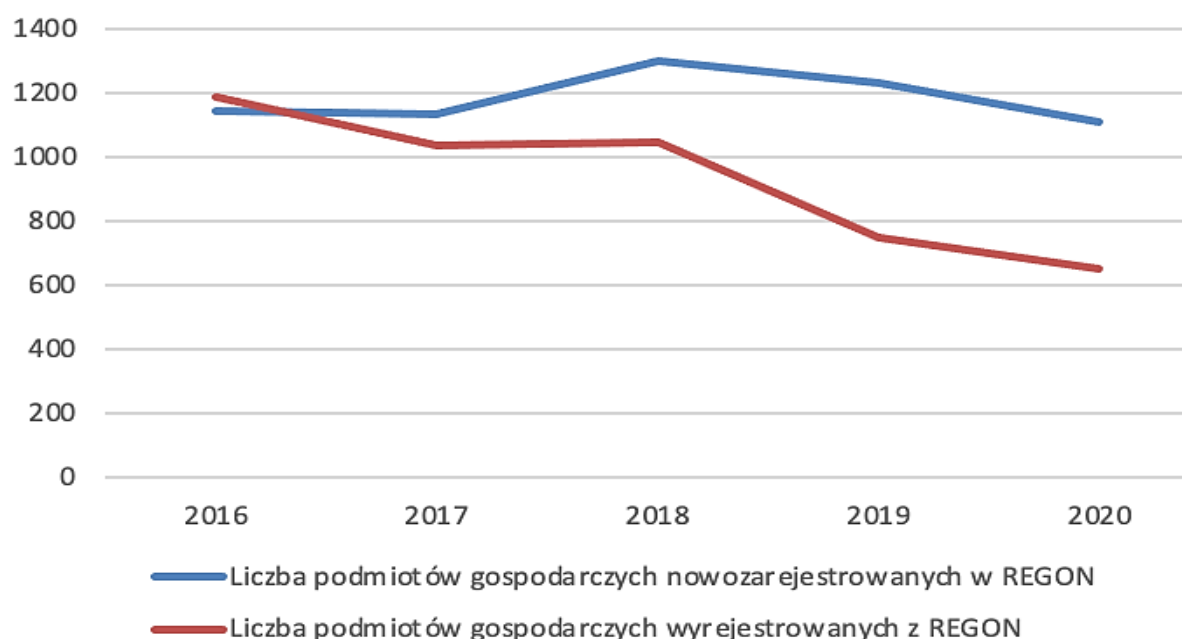
Tabela 6. Wskaźniki przedsiębiorczości całego Partnerstwa

Wskaźniki - obszar Partnerstwa	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	12	10	10	7	7
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców	91.3	92.5	94.5	97.5	101.0
Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	46.7	46.5	48.9	45.3	42.2
Dochody budżetu gmin w tys. zł z tytułu udziału w PIT na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	870	1 026	1 120	1 292	1 286

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

Na poniższym wykresie zestawiono dodatkowo liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON. Wynika z niego, że od 2017 roku sukcesywnie wrasta liczba podmiotów nowo zarejestrowanych, wobec utrzymującej się na w miarę stałym poziomie liczby podmiotów wyrejestrowanych. Od 2018 spada natomiast zarówno liczba podmiotów zarejestrowanych, jak i wyrejestrowanych.

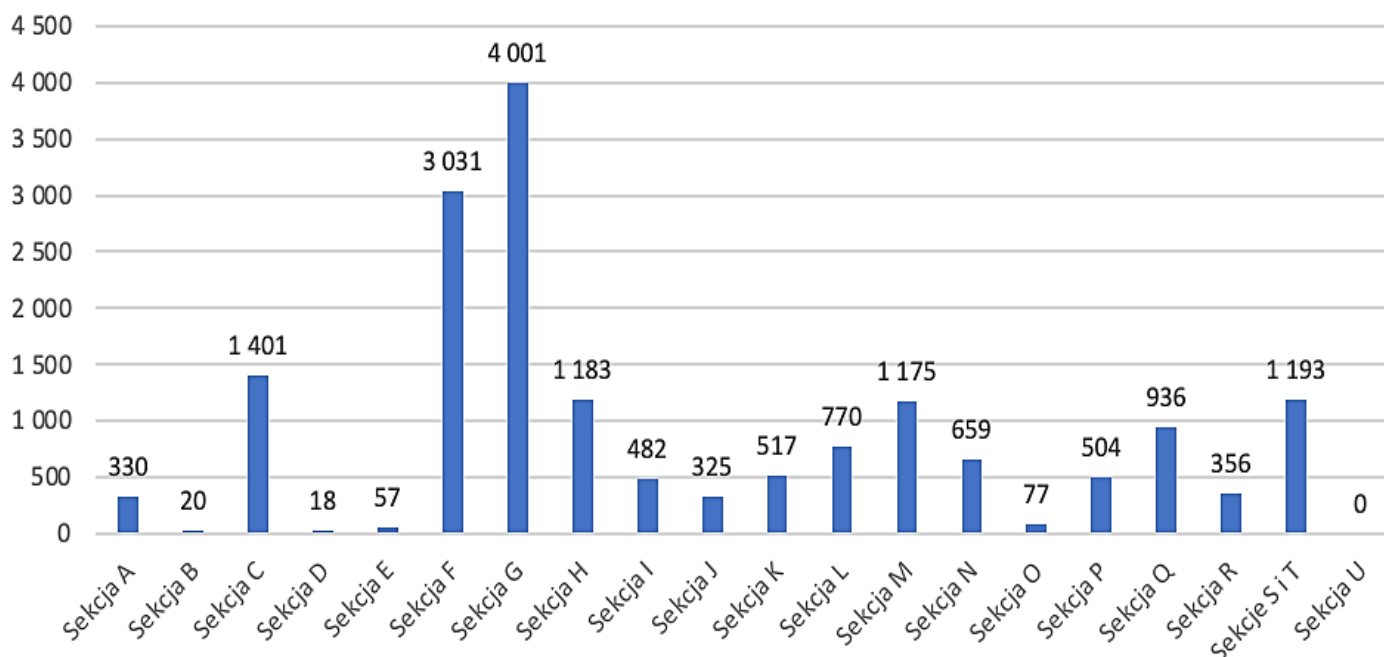
Ryc. 22. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2016-2020

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

W 2021 roku na obszarze Partnerstwa zarejestrowanych było 17 035 podmiotów gospodarki narodowej, a ich strukturę wg PKD przedstawiono na poniższym wykresie.

Ryc. 23 Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg PKD

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

Dominującymi branżami gospodarki lokalnej obszaru Partnerstwa są:

- budownictwo (sekcja F), 3 031 podmiotów,
- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G), 4 001 podmiotów.

Inne istotne branże to:

- przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), 1 401 podmiotów,
- pozostała działalność usługowa (sekcja S) i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja T), 1 193 podmiotów,
- transport i gospodarka magazynowa (sekcja H), 1 183 podmioty,
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M), 1 175 podmiotów.

Ważnym aspektem aktywności gospodarczej jest wielkość przedsiębiorstw. Poniższa tabela pokazuje zmiany w liczbie podmiotów wg wielkości zatrudnienia. Z danych wynika, że w ciągu ostatnich lat zanotowano 8% wzrost liczby najmniejszych podmiotów. W tym samym czasie o 10% spadła liczba podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób, a o ponad 16% spadła liczba firm średnich, zatrudniających do 249 pracowników. Powyższe dane nie mają wyraźnego związku z liczebnością firm dużych, nie są więc raczej pochodną przechodzenia rozwijających się przedsiębiorstw do kolejnych grup zatrudnienia. Oznaczają natomiast, że warto zwrócić uwagę na sytuację większych przedsiębiorstw i powody zmniejszania się liczby przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 oraz 50-249 osób.

Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w partnerstwie wg wielkości zatrudnienia

Liczba os. zatrudnionych	2017	2018	2019	2020
Zatrudnienie 1- 9 osób	14 895	15 146	15 618	16 070
Zatrudnienie 10-49 os.	536	517	493	484
Zatrudnienie 50-249 os.	128	115	111	108
Zatrudnienie pow. 250 os.	7	7	9	9

Liczba os. zatrudnionych	2017	2018	2019	2020
Razem	17583	17803	18250	18691

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Analizując liczbę firm z kapitałem zagranicznym widać, że na tle wybranych powiatów powiat gnieźnieński nie wypada korzystnie pod kątem dynamiki zmian.

Tabela 8. Liczba firm z kapitałem zagranicznym na tle wybranych powiatów, regionu i kraju

Nazwa	Liczba podmiotów		
	2018	2019	2020
POLSKA	27 902	25 256	23 998
WIELKOPOLSKIE	2 305	2 123	2 005
Powiat gnieźnieński	44	42	28
Powiat słupecki	14	11	16
Powiat wągrowiecki	15	15	16
Powiat wrzesiński	50	46	42
Powiat m. Poznań	1 032	917	901

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [BDL GUS](#).

3.2.1.8. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej

Lokalna gospodarka rozwija się, jeśli dysponuje odpowiednimi zasobami wykwalifikowanej siły roboczej oraz przestrzeni przygotowanej do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej. Dzięki rozwiniętej infrastrukturze komunalnej, drogowej, sieciom energetycznym i teleinformacyjnym zainteresowane podmioty mają dostęp do uzbrojonych terenów, powierzchni biurowych, magazynowych i handlowych oraz obiektów przemysłowych. Mogą zatem podejmować i rozszerzać

działalność gospodarczą, uzyskując dostęp do kontrahentów, rynków zbytu i zaopatrzenia.

Według danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego sytuacja w obszarze „Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej” jest lepsza niż sytuacji w grupie porównawczej (wartość wskaźnika: 1,10), ulega systematycznej poprawie.

Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczych analizowana jest w zakresie:

- różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy,
- kwoty wydatków inwestycyjnych przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia,
- nowo oddanej powierzchni komercyjnej do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia,
- nowo oddanej powierzchni komercyjnej do liczby podmiotów gospodarczych.

Spośród wszystkich 4. wymienionych obszarów najmniej korzystna i pogarszająca się sytuacja jest związana z kwotą wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca. W 2020 r. wskaźnik syntetyczny wyniósł -0,02. Mówi on o zdolności finansowania inwestycji przez Partnerstwo i pozwala określić potencjał rozwoju i dynamikę rozwoju obszaru w stosunku do podobnych jednostek.

Tabela 9. Rozkład wartości dla wskaźników w podobszarze

Nazwa	Wartość	Zmiana
1.2.1 Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy	1,10	0,24
1.2.2 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia	-0,02	0,31
1.2.3 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia	0,28	0,32
1.2.4 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia	0,31	0,37

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.2.1.9. Współpraca Partnerstwa z przedsiębiorcami

W ramach prac nad diagnozą przeprowadzono „Badanie przedsiębiorczości”, diagnozujące warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminach obszaru Partnerstwa. Badania przeprowadzono wśród wszystkich samorządów. Badania polegały na odpowiedzi na szereg zamkniętych i otwartych pytań dotyczących rozwoju i promocji przedsiębiorczości, wspierania biznesu i dialogu na linii biznes-administracja. Badania wskazują, że samorządy dość chętnie deklarują kontakty z lokalnymi przedsiębiorcami, natomiast pytania szczegółowe ujawniają, że jest to raczej okazyjna i luźna współpraca. Na pytanie, czy decydenci utrzymują kontakt z przedsiębiorcami (w tym z branży rolno-ogrodniczej) pozytywnie odpowiedziało 50% badanych samorządów. Kontakty wójtów/burmistrzów z biznesem ograniczają się raczej. W połowie gmin organizowane są także otwarte spotkania z przedsiębiorcami. Kontakty z przedsiębiorcami nie są liczne ani zinstytucjonalizowane. Cykliczny charakter mają w zasadzie jedynie spotkania noworoczne organizowane w niektórych gminach oraz inicjatywy podejmowane na poziomie powiatu, który organizuje spotkania informacyjne dla przedsiębiorców oraz konkurs gospodarczy Orzeł Powiatu Gnieźnieńskiego dla Przedsiębiorczości⁴. Powiat współpracuje również z organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców (Cech Rzemiosła i Małej Przedsiębiorczości w Gnieźnie, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa o. Gniezno, Wielkopolska Izba Gospodarcza).

Mniej niż połowa badanych samorządów przypisuje zadania rozwoju przedsiębiorczości konkretnym komisjom rady. Tam, gdzie takie komisje funkcjonują nie wykazano jednak dużej aktywności w zakresie zagadnień gospodarczych. Jednym z przejawów działań na poziomie gminy w tym zakresie były zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie zabudowy usługowej w Witkowie. W przypadku kilku pozostałych gmin tematy uzbrojenia terenu lub zmian z MPZP pojawiały się na posiedzeniach rad gmin. Na poziomie powiatu z kolei właściwa komisja, której przypisane są zadania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, podejmowała temat realizacji przez PUP projektów z EFS dotyczących aktywizacji zawodowej.

Weryfikacją zaangażowania samorządów w dialog z przedsiębiorcami były odpowiedzi na pytanie dotyczące posiadanych planów działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Spośród badanych samorządów pozytywnej odpowiedzi udzielił tylko jeden – w Witkowie wraz z opracowaną strategią rozwoju na lata 2021-2030

4 To przedsięwzięcie, którego patronem jest Starosta. Ma na celu promocję lokalnych przedsiębiorstw i jest adresowane do firm z sektora MSP.

działa program „Gmina wspierająca rolnictwo oraz lokalny biznes”. Na pytanie dotyczące wydzielonej komórki zajmującej się wspieraniem przedsiębiorczości pozytywnie odpowiedziały 3 samorządy.

Na pytanie o konkretne działania wspierające przedsiębiorczość i przedsiębiorców, połowa badanych udzieliła pozytywnej odpowiedzi. Gminy jako przykłady działań wskazywały obniżanie stawek podatkowych nieruchomości dotyczących działalności gospodarczej, kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje, opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, przekazywanie za pomocą strony internetowej lub mediów społecznościowych wiadomości związanych z przedsiębiorczością czy promowanie lokalnych przedsiębiorców oraz organizację konferencji i spotkań. Na poziomie powiatu wskazano m.in. organizację konkursu gospodarczego Orzeł Powiatu Gnieźnieńskiego dla Przedsiębiorczości, prowadzenie Gnieźnieńskiego Punktu Wspierania Biznesu, organizującego szkolenia oraz spotkania informacyjne i indywidualne dla przedsiębiorców.

Żadna z gmin z obszaru Partnerstwa nie prowadzi badań i analiz odnośnie kondycji, potrzeb i problemów lokalnych przedsiębiorców. Jedynie na poziomie powiatu PUP regularnie gromadzi informacje o potrzebach firm, w szczególności o zawodach deficytowych i kwalifikacjach deficytowych i nadwyżkowych na lokalnych rynkach pracy (tzw. barometr zawodów). Oznacza to jednak, że gminy jako źródła wiedzy o warunkach rozwoju przedsiębiorczości wykorzystują pojedyncze sygnały ze spotkań z przedsiębiorcami lub zgłaszane przez nich postulaty, a nie analizy czy badania własne.

Ponad połowa samorządów twierdzi, że w okresie ostatnich 3-5 lat podejmowała działania we współpracy ze środowiskiem przedsiębiorców. W większości przypadków ta współpraca miała charakter organizacji spotkań, udziału w konferencjach, konsultacji w sprawie zmian w planie zagospodarowania, dróg gminnych czy ścieżek rowerowych. Przedsiębiorcy zasiadali też w komisji oceniającej wnioski LGD Trakt Piastów. Pomimo tych przejawów wewnętrznej współpracy na linii przedsiębiorcy – samorząd, poziom integracji lokalnego środowiska przedsiębiorców został przez gminy oceniony jako „średni”, „niski” lub trudny do oceny, co może świadczyć o jego rzeczywistym niskim poziomie.

Przestrzeń do takiej integracji być może stanowiłyby organizacje przedsiębiorców działające na terenie Partnerstwa. Samorządy wśród najważniejszych z nich wskazywały Izbę Gospodarczą w Gnieźnie – oddział Wielkopolskiej Izby Gospodarczej w Poznaniu, Cech Rzemiosła i Małej Przedsiębiorczości oraz Wielkopolską Izbę Przemysłowo-Handlową – oddział w Gnieźnie. Podmioty te

organizują spotkania, szkolenia, mediacje, tworzą grupy zakupowe, czy też angażują się w pośrednictwo pracy i szkolnictwo zawodowe.

W opinii samorządów poziom zaangażowania przedsiębiorców w sprawy ważne dla mieszkańców obszaru Partnerstwa jest duży. Wskazywano na następujący charakter zaangażowania przedsiębiorców:

- wspieranie lokalnych drużyn sportowych i organizacji pozarządowych,
- sponsoring gminnych imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
- darowizny na rzecz placówek oświatowych i ochrony zdrowia,
- działalność charytatywna, np. stowarzyszenie „Królewskie Serce”.

Czynnik ten można wykorzystać, jako wspierający ewentualną integrację środowiska przedsiębiorców.

W ankietach pojawiły się też przykłady podejmowanych inicjatyw zachęcających mieszkańców, przedsiębiorców, instytucje publiczne do dokonywania zakupów od lokalnych producentów. Wskazywano na następujące inicjatywy:

- organizacja imprez promujących lokalne produkty (targi, dożynki i inne imprezy),
- akcje internetowe promujące lokalnych przedsiębiorców i zachęcające do zakupów od nich,
- organizacja konkursu promującego lokalną przedsiębiorczość Orzeł Powiatu Gnieźnieńskiego dla Przedsiębiorczości,
- akcja „Gniezno za pół ceny” - polegająca na obniżce cen wybranych produktów, usług oraz atrakcji o 50%.

Przedsiębiorcy na obszarze Partnerstwa są też zaangażowani w kształcenie zawodowe i promocję przedsiębiorczości wśród młodzieży. Jako przejawy tej aktywności badane samorządy wskazywały udział firm w kształceniu młodocianych pracowników, przyuczeniu do wykonywania określonych zawodów, np. poprzez ich udział w szkoleniach, dniach otwartych, czy prowadzenie w Cechu Rzemiosł i Małej Przedsiębiorczości - Cechowej Szkoły Rzemieślniczej a także organizację praktyk.

Większość ankietowanych samorządów zadeklarowała też, że promuje osiągnięcia i sukcesy lokalnych przedsiębiorców, głównie za pomocą udostępniania informacji na stronach internetowych i społecznościowych, przyznawania nagród czy rekomendacji firm do regionalnych i krajowych konkursów gospodarczych.

W percepcji samorządów funkcjonują na ich terenie bardzo ograniczone struktury i instytucje otoczenia biznesu wspierające przedsiębiorczość. Oprócz wspomnianych

już oddziałów izb oraz cechu rzemiosła wspomiano np. VR Inkubator, zlokalizowany przy Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Gminie Łubowo, Gnieźnieński Punkt Wspierania Biznesu oraz 2 LGD działające na obszarze Partnerstwa.

Cztery ankietowane gminy zadeklarowały też posiadanie oferty nieruchomości, z czego trzy deklarują również przygotowania nowych terenów inwestycyjnych. W ankietach znalazły się też przykłady aktywnej polityki podatkowej, dotyczące zwolnienia od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorcy, który utworzył nowe miejsca pracy lub obniżenia stawki tego podatku.

Żaden z samorządów nie monitoruje w sposób usystematyzowany poziomu satysfakcji przedsiębiorców z jakości obsługi administracyjnej samorządu.

Samorządom zadano również pytanie o poziom zainteresowania podejmowaniem działalności gospodarczej i inwestowaniem w ich gminach przez inwestorów lokalnych i zewnętrznych. Za wyjątkiem Łubowa większość oceniła go dość nisko, udzielając odpowiedzi „mały” lub „średni”.

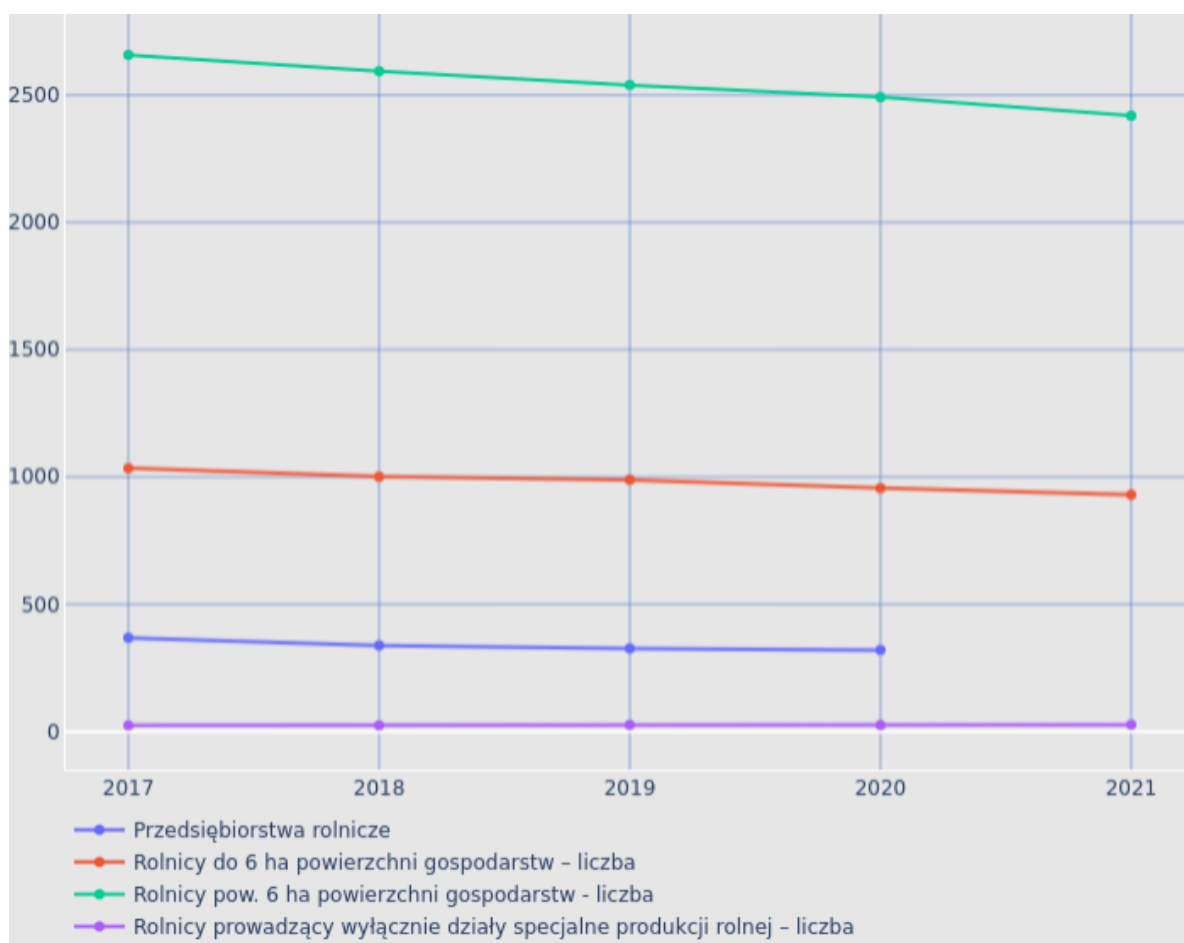
Ostatnie pytanie miało charakter przekrojowy, dotyczyło czynników, które hamują rozwój gospodarczy samorządu. Udzielono różnorodnych odpowiedzi, najczęściej dotyczyły następujących zagadnień:

- lokalizacja, uwarunkowania przyrodnicze,
- brak przygotowanych terenów inwestycyjnych,
- długotrwałe procedury prawne w zakresie uzyskania pozwolenia na budowę,
- ograniczone możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego - coraz większy wkład własny w inwestycje,
- brak zainteresowania ze strony potencjalnych inwestorów,
- niski poziom pokrycia gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

3.2.1.10. Rolnictwo

Spośród 17 035 podmiotów gospodarki narodowej w obszarze Partnerstwa w 2021 było 286 podmiotów świadczących działalność rolniczą. Liczba ta maleje od 2017 r.

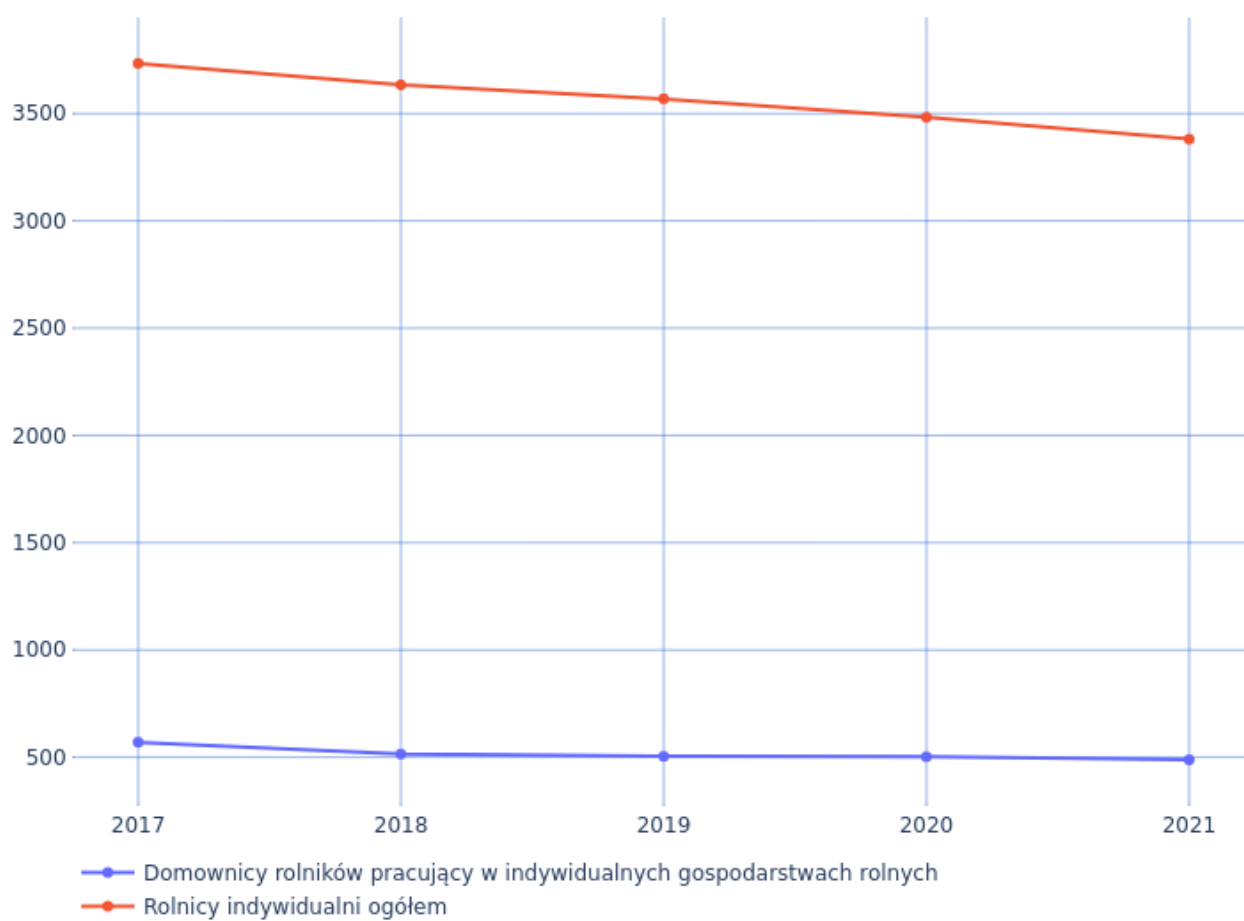
Ryc. 24. Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Maleje również liczba rolników indywidualnych ogółem, jak i liczba domowników rolników pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. W 2021 roku w partnerstwie było 3 381 rolników oraz 488 domowników pracujących.

Ryc. 25. Rolnicy, domownicy i zatrudnienie w gospodarstwach rolnych

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Pomimo malejącej liczby gospodarstw rolnych, dochody budżetu gminy z tytułu podatku rolnego rosną. W 2021 r. osiągnęły wartość ponad 9,5 mln złotych.

Ryc. 26. Dochody budżetów gmin z tytułu podatku rolnego - wskaźniki

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.2.1.11. Stan finansów lokalnych (finanse komunalne)

Diagnoza obszaru „Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)” odzwierciedla wpływ różnych czynników zewnętrznych oraz wewnętrznych, w tym prowadzonej polityki finansowej na możliwości rozwojowe analizowanego Partnerstwa. Z tego punktu widzenia omówione zostaną w szczególności wielkości budżetowe, które warunkują stabilność finansową i stanowią główne determinanty dla posiadanych możliwości finansowych w zakresie planowanych działań rozwojowych.

Mając na uwadze cel prowadzonej analizy, zidentyfikowane zostały kluczowe czynniki wpływające na poziom możliwości finansowych:

- poziom nadwyżki operacyjnej,
- poziom oraz struktura dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów budżetu,
- obciążenie spłatą i obsługą zadłużenia,
- absorpcja środków zewnętrznych.

Poziom nadwyżki operacyjnej wyznacza potencjalny ogólny poziom finansowania wydatków rozwojowych. Ponadto wysokości nadwyżek operacyjnych w budżetach członków Partnerstwa, pomniejszone o przypadające na dany rok spłaty zadłużenia, pozwalają na planowanie nowych działań rozwojowych. Tym samym tak rozumiana nadwyżka operacyjna uwzględnia konsekwencje dotychczasowego zaangażowania finansowego poszczególnych członków Partnerstwa. Potencjał rozwojowy Partnerstwa w ujęciu finansowym zależy od tego, czy poszczególne JST stabilnie generują nadwyżkę operacyjną i czy ta nadwyżka będzie występowała również w kolejnych latach. W praktyce oznacza to konieczność przeanalizowania źródeł dochodów bieżących, zwłaszcza podatkowych jak również poziomu wydatków bieżących.

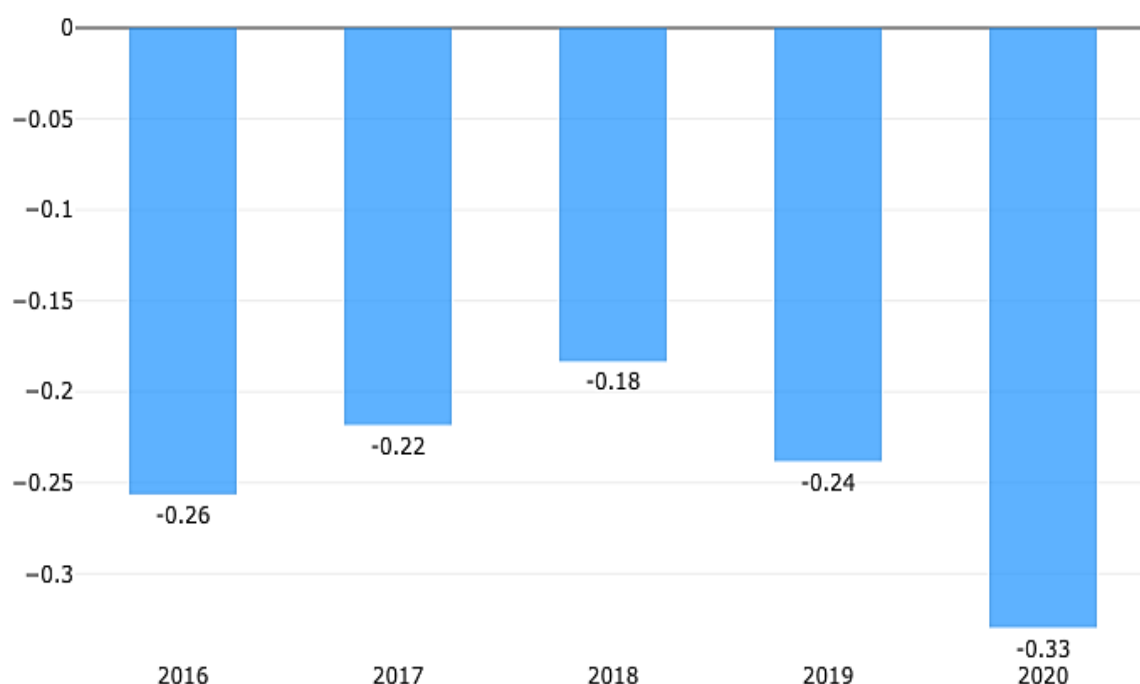
Analiza kondycji finansów lokalnych jednostek tworzących Partnerstwo pozwoliła zidentyfikować możliwości finansowania działań rozwojowych, ale i zobaczyć jak realizowano politykę finansową w latach 2016-2021. Zaznaczyć należy, że w przypadku wskaźników syntetycznych i prezentacji pozycji poszczególnych JST względem swojej grupy porównawczej okres analizy będzie obejmował lata 2016-2020. Jest to związane z dostępnością danych niezbędnych do wyliczenia wskaźników syntetycznych w momencie opracowywania diagnozy.

Kształtowanie się sytuacji w całym obszarze „Stan finansów lokalnych” prezentuje wskaźnik syntetyczny, który stanowi średnią wskaźników syntetycznych gmin będących członkami Partnerstwa w relacji do innych JST z tej samej grupy porównawczej. Umieszczenie na wykresie w jednej z czterech części wskazuje na sytuację członków Partnerstwa względem przyjętej grupy porównawczej.

Na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego możliwe jest syntetyczne spojrzenie na stan finansów lokalnych w partnerstwie w latach 2016-2020.

W analizowanym okresie wskaźnik kształtował się w przedziale od - 0,18 do - 0,33 w roku 2020. Od roku 2020 obserwowane jest pogorszenie sytuacji w obszarze finansów lokalnych w Partnerstwie. Ogólny stan finansów lokalnych w całym Partnerstwie jest gorszy w porównaniu do innych jednostkach z właściwych im grup porównawczych.

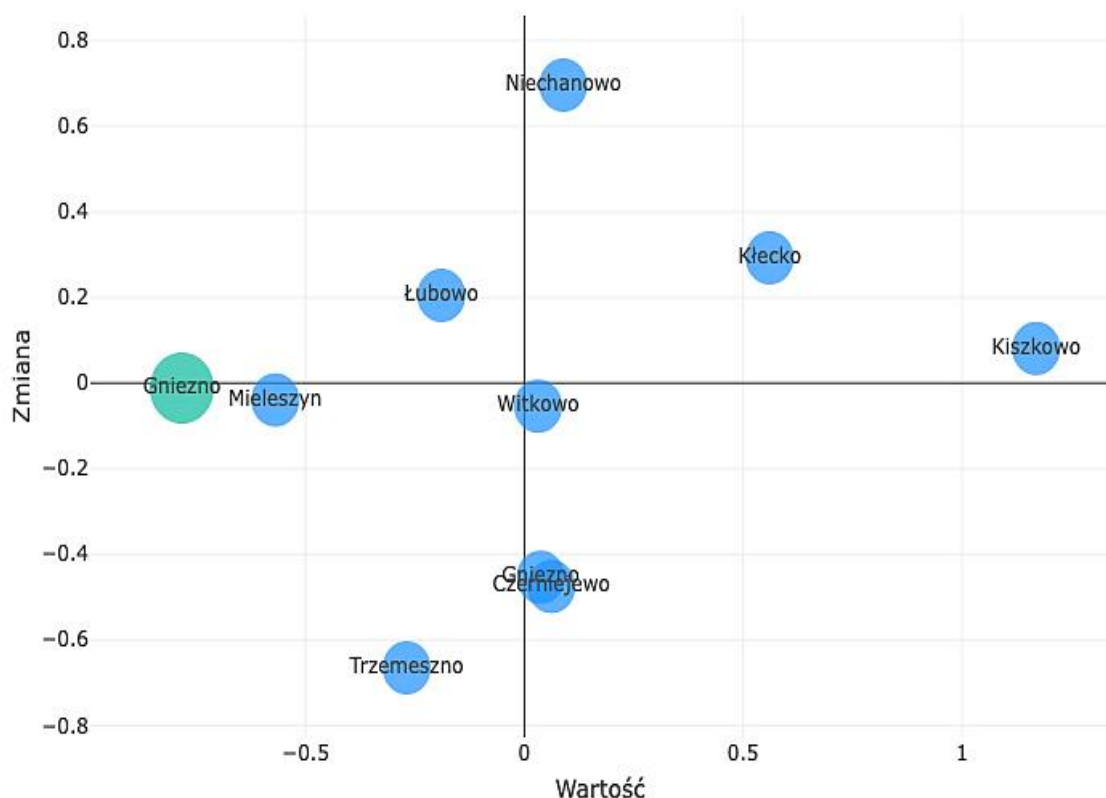
Ryc. 27. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) dla całego Partnerstwa

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Na wartość wskaźnika syntetycznego w obszarze „Stan finansów lokalnych” mają wpływ relacje odnoszące się do udziału dochodów własnych w dochodach ogółem, udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Ponadto na poziom wskaźnika syntetycznego mają wpływ wskaźniki prezentowane w przeliczeniu na 1. mieszkańca, które dotyczą wysokości nadwyżki operacyjnej, kwoty zadłużenia pozostającego do spłaty, a także kwoty wydatków majątkowych na projekty współfinansowane ze środków UE. Wzrost wskaźnika syntetycznego dla obszaru będzie oznaczać poprawę sytuacji finansów lokalnych analizowanych z punktu widzenia możliwości finansowania rozwoju.

Ryc. 28. Pozycja poszczególnych gmin w obszarze "Stan finansów"

Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Analizując stan finansów w poszczególnych gminach względem grup porównawczych, dostrzec można ich zróżnicowaną sytuację. U sześciu partnerów wartość wskaźnika jest dodatnia, jednakże tylko w czterech gminach (Niechanowo, Kłecko, Kiszkowo, Łubowo) dynamika jest dodatnia, co wskazuje na poprawę sytuacji w obszarze. Najmniej korzystna kondycja finansów lokalnych obserwowana jest w trzech gminach: Gniezno (gmina miejska), Mieleszyn i Trzemeszno; wartość wskaźnika oraz dynamika zmian jest ujemna; sytuacja jest gorsza niż w ośrodkach z grupy porównawczej oraz ulega pogorszeniu.

Dalsza część analizy będzie ukierunkowana przede wszystkim na:

- możliwość generowania nadwyżek operacyjnych,
- zdolność do spłaty i obsługi zadłużenia,
- analizę obszaru ze względu na rodzaj realizowanego projektu w szczególności dla działań infrastrukturalnych,

- analizę ryzyka braku możliwości sfinansowania projektu przez poszczególnych partnerów.

Dokonując pogłębienia analizy, należy pamiętać, że wartość syntetyczna wskaźnika obszaru „Stan finansów lokalnych” wyniosła w 2020 r. -0,33, a w latach 2019-2020 sytuacja ulegała pogorszeniu, o czym świadczy ujemna dynamika wzrostu.

Stan finansów lokalnych obrazują dane nominalne. W tabeli przedstawiono łączne wartości budżetów w Partnerstwie.

Tabela 10 Stan finansów lokalnych w partnerstwie (wartości nominalne)

Wskaźnik	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Dochody ogółem	564 641 260,58 zł	630 880 360,08 zł	672 282 764,63 zł	740 903 269,90 zł	811 575 323,70 zł	853 710 898,14 zł
1a. Dochody bieżące	542 966 833,94 zł	602 301 632,50 zł	608 545 177,34 zł	681 318 851,44 zł	740 213 653,70 zł	796 992 255,18 zł
1b. Dochody majątkowe	21 674 426,64 zł	28 578 727,58 zł	63 737 587,29 zł	59 584 418,46 zł	71 361 670,00 zł	56 718 642,96 zł
2. Wydatki ogółem	564 567 856,67 zł	657 542 390,77 zł	741 776 697,71 zł	746 181 354,51 zł	775 559 713,36 zł	817 382 460,59 zł
2a. Wydatki bieżące	493 500 528,14 zł	551 129 141,79 zł	570 484 405,22 zł	631 879 635,33 zł	693 550 161,91 zł	720 646 897,96 zł
2b. Wydatki majątkowe	71 067 328,53 zł	106 413 248,98 zł	171 292 292,49 zł	114 301 719,18 zł	82 009 551,45 zł	96 735 562,63 zł
3. Wynik budżetu	73 403,91 zł	(26 662 030,69) zł	(69 493 933,08) zł	(5 278 084,61) zł	36 015 610,34 zł	36 328 437,55 zł
4. Przychody ogółem	41 431 699,09 zł	77 600 402,51 zł	126 683 394,82 zł	74 362 041,10 zł	68 747 954,24 zł	78 153 239,77 zł
5. Rozchody ogółem	20 717 069,91 zł	21 675 723,79 zł	26 365 887,60 zł	33 583 059,68 zł	35 473 452,05 zł	57 044 600,25 zł
6. Wynik finansowy	20 788 033,09 zł	29 262 648,03 zł	30 823 574,14 zł	35 500 896,81 zł	69 290 112,53 zł	57 437 077,07 zł
7. Kwota długu	98 996 479,17 zł	134 389 097,88 zł	204 920 165,42 zł	213 004 129,14 zł	215 200 190,03 zł	189 486 753,83 zł
8. Wynik operacyjny brutto budżetu	49 466 305,80 zł	51 172 490,71 zł	38 060 772,12 zł	49 439 216,11 zł	46 663 491,79 zł	76 345 357,22 zł
9. Wynik operacyjny netto budżetu	28 763 235,89 zł	29 965 053,90 zł	11 704 884,52 zł	15 916 911,43 zł	15 386 633,90 zł	47 067 442,97 zł

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Zagregowane dane prezentują ogólny obraz sytuacji finansowej Partnerstwa. Z punktu widzenia potencjału finansowego Partnerstwa należy zwrócić w pierwszej kolejności na poziom wyniku operacyjnego netto. Jest to różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody na spłaty długu. Są to zatem środki finansowe, które mogą zostać przeznaczone na realizację inwestycji. W przypadku Partnerstwa widoczne są dodatnie wielkości, co należy uznać za pozytywny trend. Tym samym można uznać, że w skali całego Partnerstwa dostępne są środki finansowe, które mogą być przeznaczone na finansowanie działań prorozwojowych. Dodatkowo sytuacja ta jest stabilna w latach wykonanych, jednak na przyszłą sytuację finansową wpływ będą miały uwarunkowania otoczenia gospodarczego, jak również m.in. zrównoważenie po stronie spłaty długu.

Mając na uwadze, że jednym z partnerów jest też Powiat Gnieźnieński, który charakteryzuje się odmiennym od gmin zakresem realizacji zadań publicznych, poniżej zaprezentowano najważniejsze informacje o sytuacji finansowej.

Tabela 11. Syntetyczne zestawienie informacji o sytuacji finansowej Powiatu Gnieźnieńskiego

Wskaźnik	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nadwyżka operacyjna netto do dochodów bieżących	7,93%	9,05%	4,89%	2,78%	5,55%	5,80%
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	11,29%	15,60%	28,11%	8,95%	8,36%	8,80%
Stopień finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi	54,96%	31,06%	55,37%	72,00%	121,77%	31,09%
Kwota długu [mln zł]	12,9	14,2	29,2	30,7	25,1	19,5
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	34,86%	34,44%	32,21%	37,32%	37,44%	33,17%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Ogólna diagnoza w zakresie potencjału finansowego Powiatu Gnieźnieńskiego wskazuje, że powiat osiąga (poza 2019 r.) stabilny poziom nadwyżki operacyjnej netto. Oznacza to, że po spłacie zobowiązań nadwyżka operacyjna netto stanowi jedno ze źródeł finansowania wydatków majątkowych. Tym samym prowadzona polityka finansowa powiatu spełnia wymagania ustawowe w zakresie art 242 ustawy o finansach publicznych.

Z kolei analizując udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem warto zwrócić uwagę, że najwyższa wartość wskaźnika miała miejsce w 2018 r. W kolejnych latach wskaźnik nie przekracza poziomu 10%. Badając tę sytuację dokonano analizy źródeł finansowania wydatków majątkowych. Stopień finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi jest zróżnicowany w poszczególnych latach. W 2020 r. wskaźnik powyżej 100% informuje o sytuacji, w której uzyskano refundację poniesionych wydatków lub otrzymano zaliczkę na poczet wydatków majątkowych w kolejnych latach. Środki zewnętrzne stanowią więc jedno z istotniejszych źródeł finansowania wydatków majątkowych. Niższy wskaźnik w latach 2020-2021 jest następstwem decyzji w zakresie polityki inwestycyjnej, bowiem realizowane inwestycje w tych latach były finansowane środkami bezzwrotnymi (zewnętrznymi i własnymi).

Analizując poziom wyniku operacyjnego zwrócono również uwagę na udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Najlepsza sytuacja miała miejsca w latach 2019-2020. Wzrost wartości wskaźnika był związany m.in. z uzyskaniem dochodów ze sprzedaży majątku, a także z pozyskaniem tzw. środków z różnych źródeł, które w rozumieniu przepisów nie stanowią dotacji celowych i są zaliczane do dochodów własnych. W związku z tym uzasadnione jest stwierdzenie, że po wyłączeniu incydentalnych przypadków baza dochodów własnych w powiecie charakteryzuje się stabilnością.

Dalsza część analizy zostanie skupiona w szczególności na pozycji finansowej gmin Partnerstwa ze względu na złożoność zakresu realizowanych zadań publicznych.

3.2.1.12. Charakterystyka podobszarów objętych analizą obszaru „Stan finansów lokalnych”

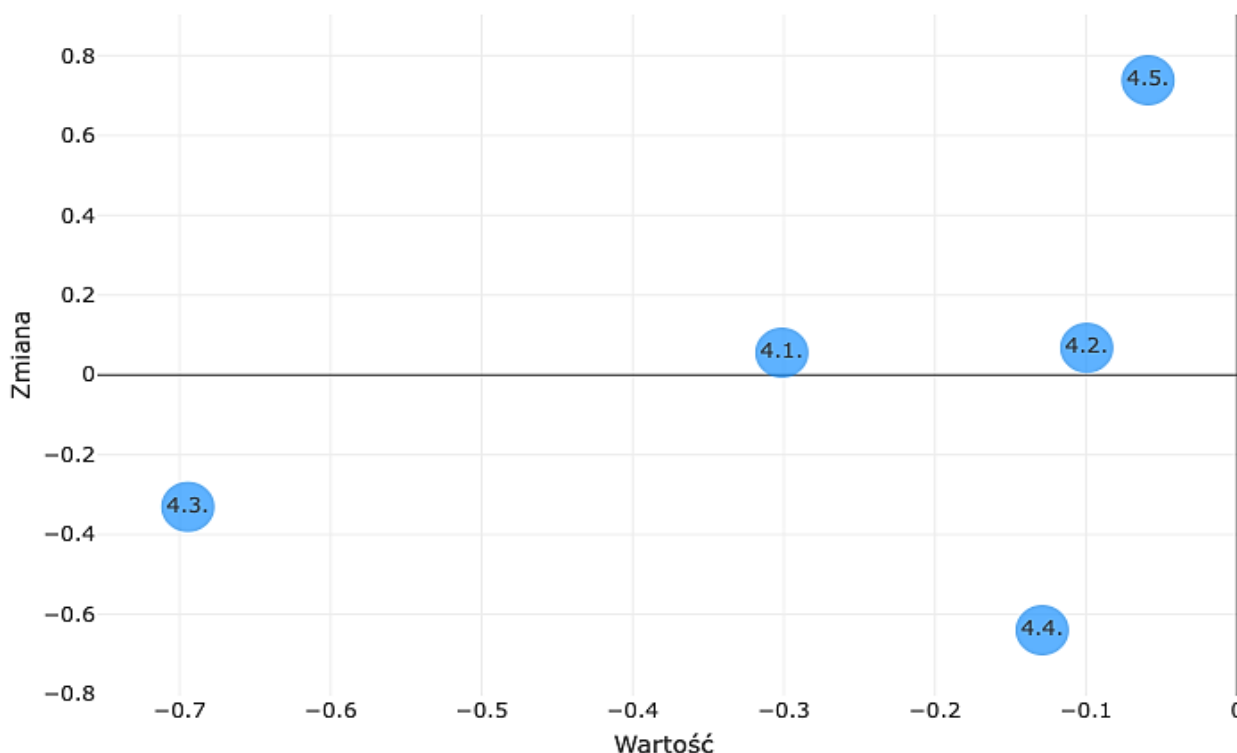
W związku z celem analizy i kluczowymi czynnikami wpływającymi na stan finansów lokalnych konieczne jest skoncentrowanie się przede wszystkim na następujących podobszarach:

- zrównoważenie elementów budżetu, na które wpływają:
 - wysokość i struktura dochodów, w tym poziom dochodów własnych (4.1.),

- wysokość i struktura wydatków, w tym poziom wydatków majątkowych (4.2.),
- struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych (4.5),
- wysokość zadłużenia (4.4),
- Równoważenie elementów budżetu (4.3).

Ogólną sytuację w podobszarach obrazuje poniższy wykres.

Ryc. 29. Stan finansów lokalnych (sytuacja w poszczególnych podobszarach)

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

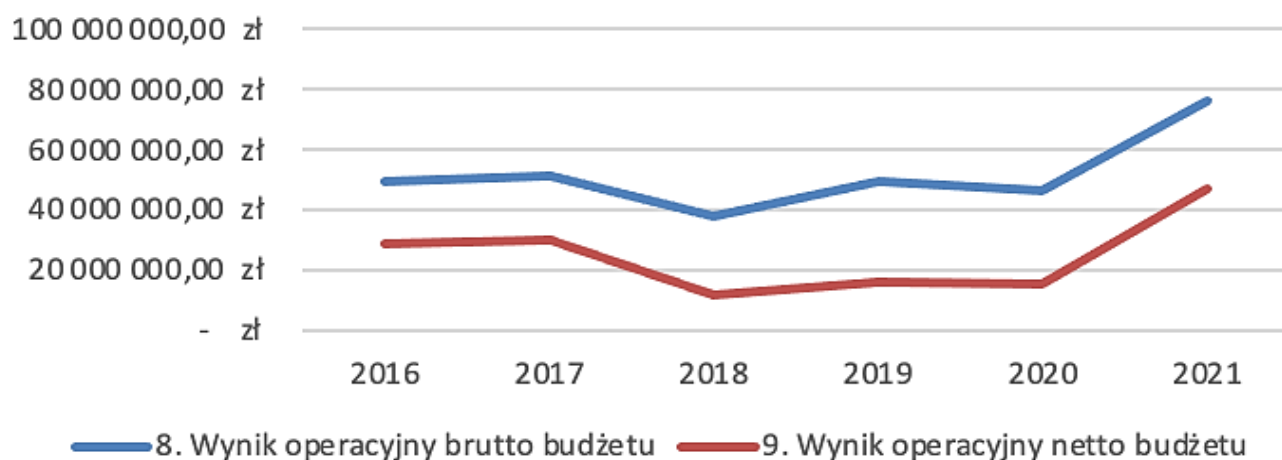
Wykres pokazuje rozkład wartości standaryzowanych poszczególnych wskaźników oraz ich dynamiki wzrostu. We wszystkich analizowanych wymiarach wartość wskaźnika ogólnego była ujemna. Najmniej korzystna sytuacja jest w obszarach związanych z wysokością zadłużenia (4.4.) oraz z równoważeniem elementów budżetu (4.3); ujemna dynamika oraz wartość wskaźnika. Oznacza to, że sytuacja jest pogarszająca się względem właściwych grup porównawczych. Pozytywne zmiany zaobserwowano w obszarze 4.5 struktura finansowania działań rozwojowych (dynamika 0,73). Sytuacja finansowania działań rozwojowych była tylko nieznacznie gorsza od sytuacji w grupie porównawczej (wartość wskaźnika - 0,05).

Zrównoważenie elementów budżetu

Z punktu widzenia zdolności do finansowania rozwoju lokalnego oraz spłaty długu wraz z kosztami jego obsługi istotne jest kształtowanie się poziomu nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi). Z jednej strony jest to wymóg ustawowy, a z drugiej jedna z determinant do zwiększania zdolności spłaty i obsługi zadłużenia. Zatem uzyskana nadwyżka operacyjna może zostać przeznaczona na spłatę długu i/lub finansowanie zadań majątkowych w zależności od potrzeb gminy. Pożądany zatem jest wzrost poziomu nadwyżki operacyjnej zarówno brutto oraz nadwyżki operacyjnej netto (pomniejszonej o spłatę zadłużenia). Wartość wyniku operacyjnego netto informuje bowiem o wysokości środków finansowych, które mogą zostać przeznaczone na wydatki majątkowe. Jest to szczególnie istotne dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji przez poszczególnych członków Partnerstwa (analizowanych odrębnie).

Wartość ogólnego wskaźnika syntetycznego w wymiarze „Zrównoważenie elementów budżetu” wyniosła -0,69, sytuacja pogarsza się począwszy od 2018 r. Zrównoważenie elementów budżetu w partnerstwie zaprezentowano na wykresie liniowym.

Ryc. 30. Zrównoważenie elementów budżetu w partnerstwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

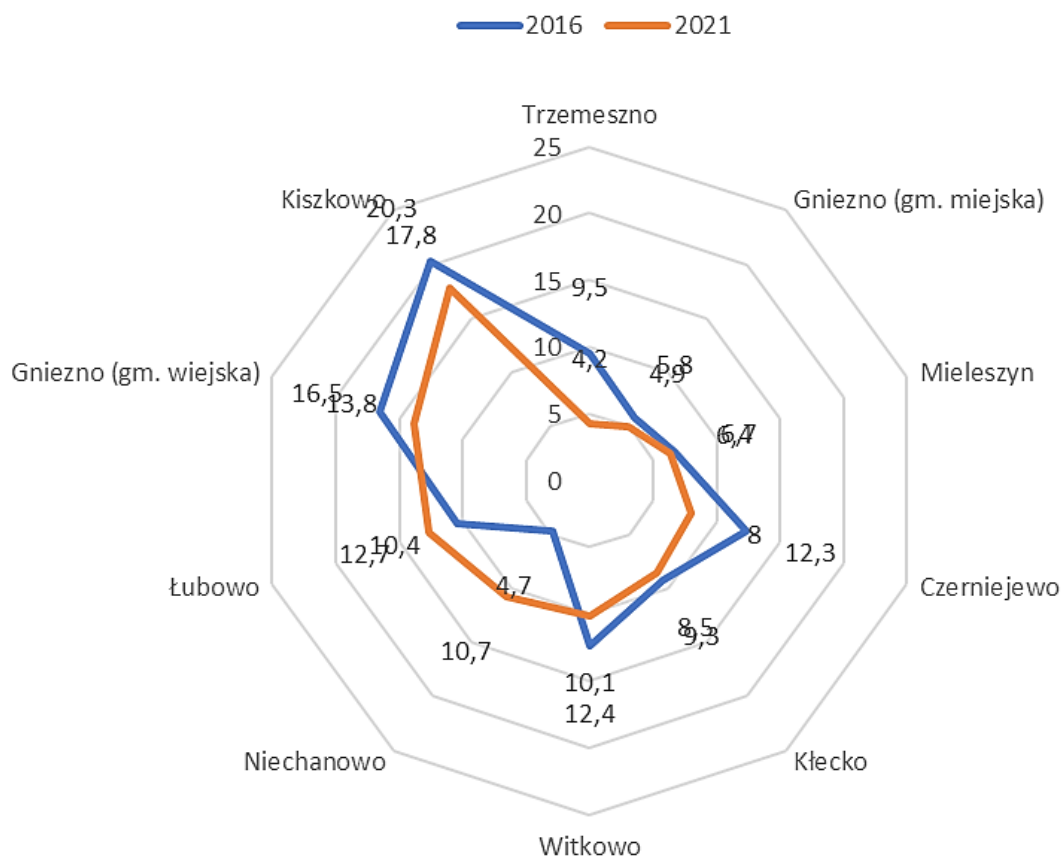
W ujęciu nominalnym wynik operacyjny brutto budżetu (nadwyżka operacyjna brutto) w całym partnerstwie w latach 2016-2020 był na porównywalnym poziomie. Dodatnia wartość świadczy o tym, że dochody bieżące są wyższe od wydatków bieżących. Wynik operacyjny budżetu Partnerstwa znacznie polepszył się w 2021 roku. Jest to związane m.in. z wyższym wykonaniem niż planowano wpływów z PIT oraz innymi źródłami dochodów bieżących, ale także prowadzoną polityką wydatkową przez partnerów.

Analizując podobszar „zrównoważenie elementów budżetu” warto zwrócić uwagę na poniższe wskaźniki:

- Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) – średnia 3-letnia (4.3.1),
- Nadwyżka operacyjna pomniejszona o spłaty długu do dochodów bieżących (średnia 3-letnia) (4.3.2),
- Kwota nadwyżki operacyjnej przypadająca na 1 mieszkańca – średnia 3-letnia (4.3.3),
- Nadwyżka operacyjna zmniejszona o spłatę długu w okresie trzyletnim na mieszkańca (średnia 3-letnia) (4.3.4).

Poniższy wykres przedstawia porównanie relacji kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) w poszczególnych gminach i miastach tworzących Partnerstwo w roku 2016 i 2021.

Ryc. 31 Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) partnerów (średnia 3-letnia) – porównanie rok 2016 do roku 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Wskaźnik prezentuje relację nadwyżki operacyjnej (dodatnia różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi) do kwoty dochodów bieżących.

U wszystkich partnerów wartość ta jest dodatnia. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST tym więcej środków może być przeznaczone na spłatę aktualnego zadłużenia oraz na wydatki majątkowe. Pożądany zatem jest wzrost wskaźnika. Jednak pomimo uzyskania wartości dodatniej u większości partnerów zauważalne jest pogorszenie sytuacji w 2021 r. względem 2016 r.

Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w 2021 r. wahała się w przedziale od 4,2% (Trzemeszno) do 17,8% w gminie Kiszkowo.

W roku 2021 średnia relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w partnerstwie miała wartość 9,71%, najwyższe wartości oprócz gminy Kiszkowo osiągnęły: Gniezno (gm. wiejska) (13,8%) i Łubowo (12,7%).

Najmniej korzystna sytuacja jest w gminie w gminie Trzemeszno (4,2%), miejskiej Gniezno (4,9%).

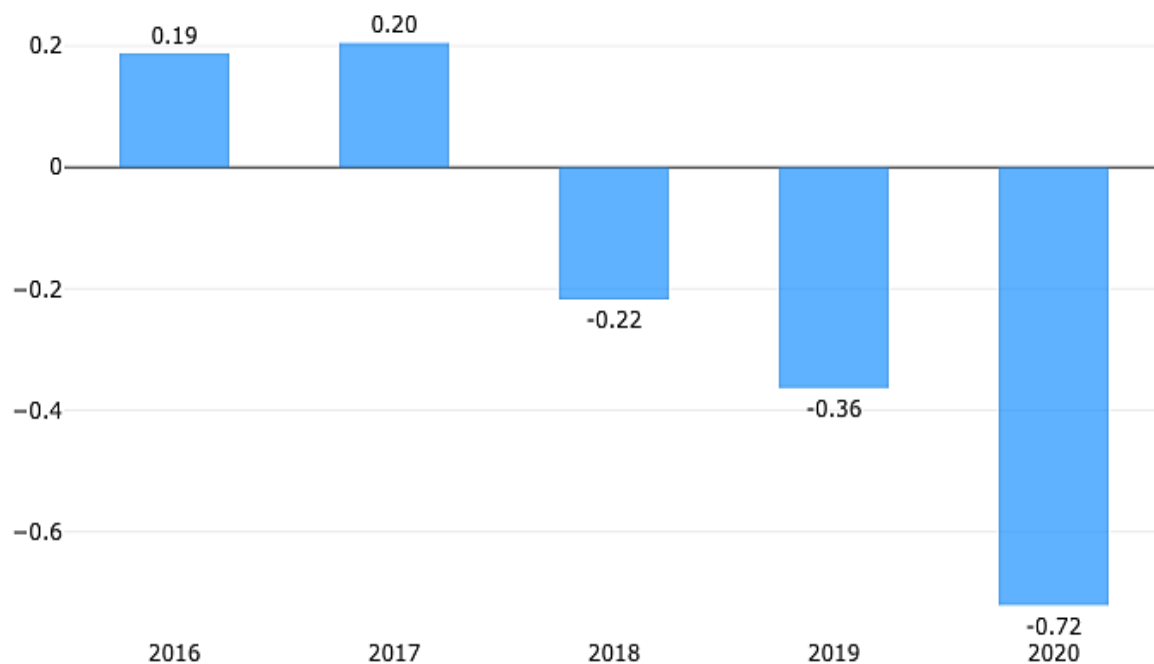
Wzrost tego wskaźnika wystąpił jedynie w gminie Niechanowo (z poziomu 4,7% w 2016 r. do 10,7% w 2021) i gminie Łubowo (z poziomu 10,4% w 2016 r. do 12,7% w 2021 r.). Największy spadek tej relacji odnotowano w Trzemesznie (o 5,3 pkt. proc.) i Czarniejewie (o 4,3 pkt. proc.).

Powyższe dane wskazują, że członkowie Partnerstwa posiadają bardzo zróżnicowany potencjał do sfinansowania spłaty długu oraz ponoszenia wydatków majątkowych. Należy jednak mieć na uwadze, że zmniejszanie wartości powyższej relacji w przyszłości (por. Czarniejewo i Trzemeszno) może skutkować pojawieniem się trudności w realizacji zadań fakultatywnych. Jednak będzie to uzależnione w szczególności od warunków otoczenia gospodarczego i czynników wpływających na wpływ dochodów i koszt realizacji usług publicznych. Reasumując, osiągnięty wskaźnik powyżej 1% należy uznać za pozytywną sytuację, która wskazuje, że poszczególni członkowie Partnerstwa posiadali środki własne na zabezpieczenie spłaty długu.

Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej z ostatnich 3 lat

Wskaźnik informuje o liczbie lat niezbędnych do spłaty kwoty długu przy założeniu uzyskiwania nadwyżek operacyjnych na poziomie średniej z ostatnich trzech lat.

Ryc. 32. Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej

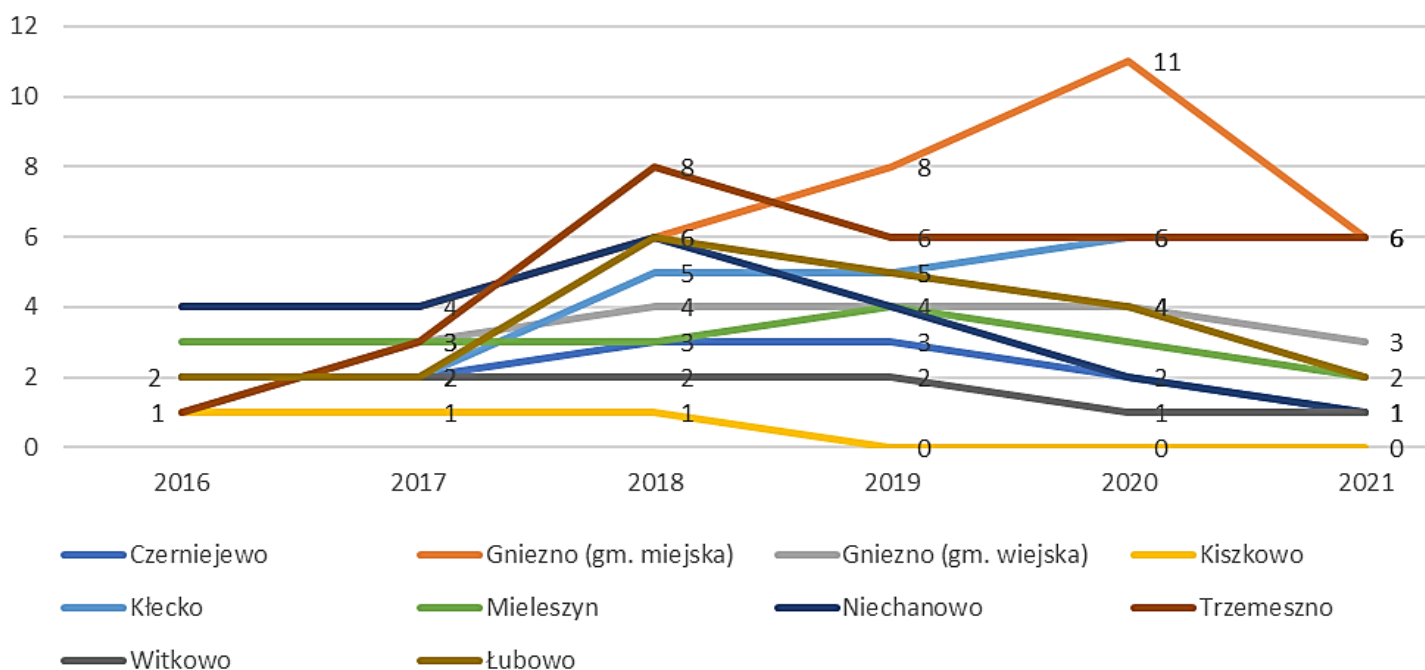
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W układzie całego Partnerstwa wskaźnik ogólny w latach 2016 - 2020 spadł o 0,91, osiągając wartość -0,72. Wskazuje to na pogorszenie się sytuacji w zakresie relacji poziomu nadwyżki operacyjnej, z której dokonana zostanie spłata długu względem kwoty zadłużenia.

Pogorszenie wyników może wskazywać na zmniejszenie kwoty nadwyżki operacyjnej i jednocześnie zwiększenie kwoty zadłużenia.

Na wykresie liniowym pokazano, jak zmieniał się okres spłaty długu u poszczególnych partnerów w latach 2016-2021 mierzony przeciętnym poziomem nadwyżki operacyjnej.

Ryc. 33. Okres spłaty długu u poszczególnych partnerów w latach 2016-2021 mierzony przeciętnym poziomem nadwyżki operacyjnej

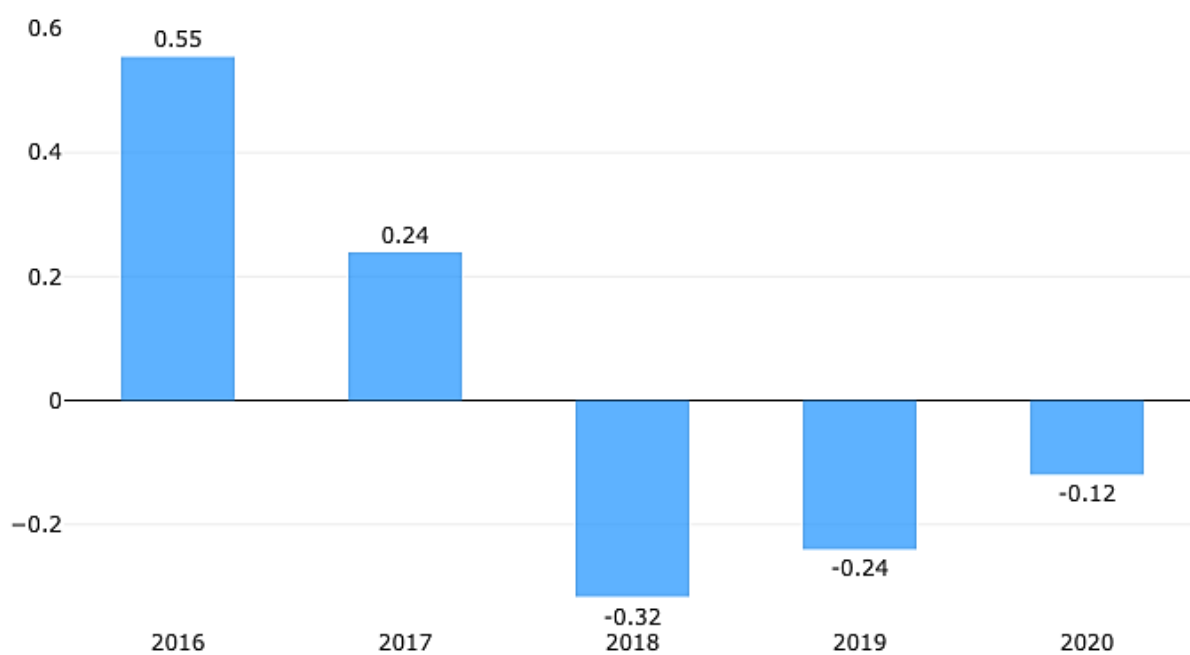

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Zróznicowanie tendencji dla okresu spłaty długu mierzonego przeciętnym poziomem uzyskiwanej nadwyżki operacyjnej jest związane m.in. ze zdolnością poszczególnych JST do generowania nadwyżki operacyjnej, ale także decyzjami w zakresie zarządzania długiem (terminów zaciągania i spłaty długu). Co do zasady okres spłaty długu nie powinien przekraczać 6-7 lat. W 2021 r. u żadnego z partnerów okres ten nie przekracza wartości referencyjnych. Najkrótszy okres spłaty długu na koniec 2021 r. występuje w gminie Kiszkowo. Przy założeniu osiągnięcia nadwyżki operacyjnej na poziomie 2021 r. można sformułować wniosek, że pokryłaby ona dotychczasowe zadłużenie. Znajduje to odzwierciedlenie w dotychczasowej WPF (wg stanu na dzień 30.06.2022 r.). Dobra sytuacja występuje również w pozostałych gminach. W przypadku Kłecka i miasta Gniezna okres spłaty długu mierzony przeciętną nadwyżką operacyjną wynosi 6 lat. Tym samym dalsze utrzymanie kierunku prowadzonej polityki budżetowej w tych JST umożliwia bezpieczną spłatę długu z wygospodarowywanej nadwyżki operacyjnej.

Wskaźnik relacji kwoty zadłużenia do dochodów ogółem wskazuje na wzrost zadłużenia w relacji do dochodów ogółem. Wskaźnik informuje o stopniu pokrycia kwoty długu dochodami ogółem budżetu JST. Do 2013 r. włącznie był to wskaźnik ustawowy określający maksymalny limit zadłużenia JST. Zatem począwszy od 2014 r. pełni on funkcję informacyjną. Jednak może też być rozpatrywany z punktu widzenia płynności finansowej w zakresie regulowania zaciąganych zobowiązań.

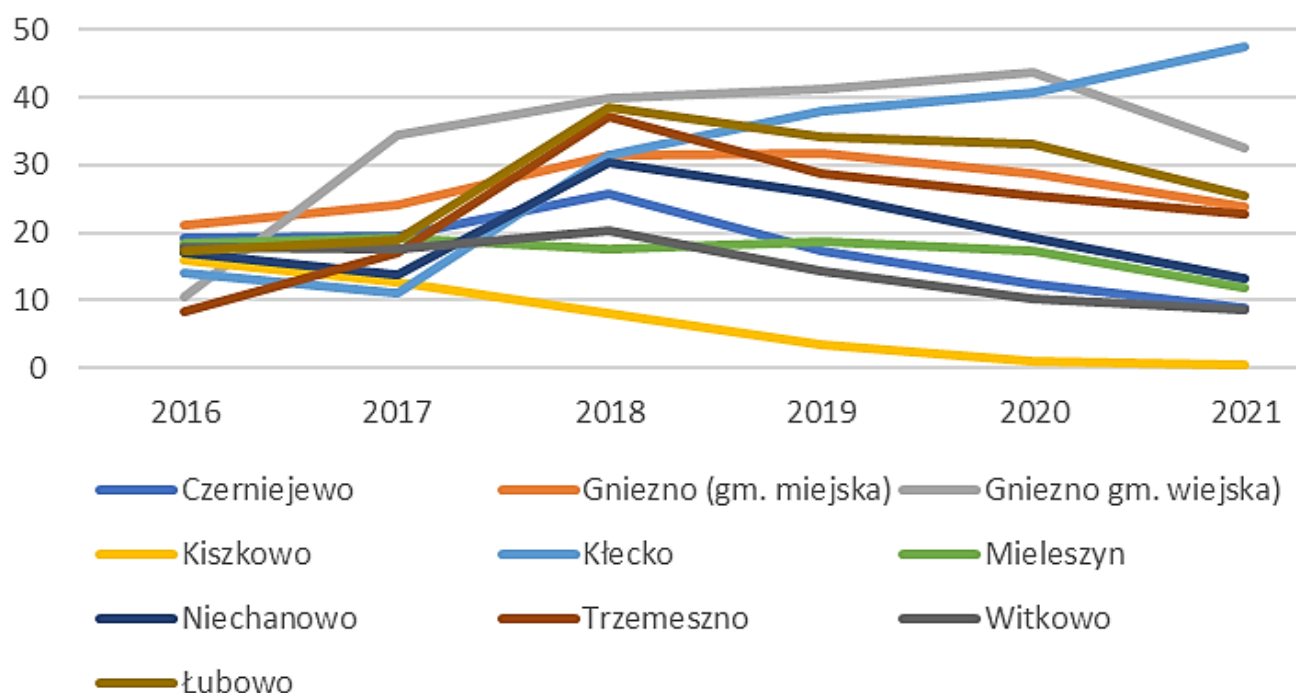
Ryc. 34. Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Dla całego Partnerstwa relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem ulega pogorszeniu (spadek wskaźnika z poziomu 0,55 w 2016 r. do poziomu -0,12 w roku 2020).

Ryc. 35. Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem u poszczególnych partnerów

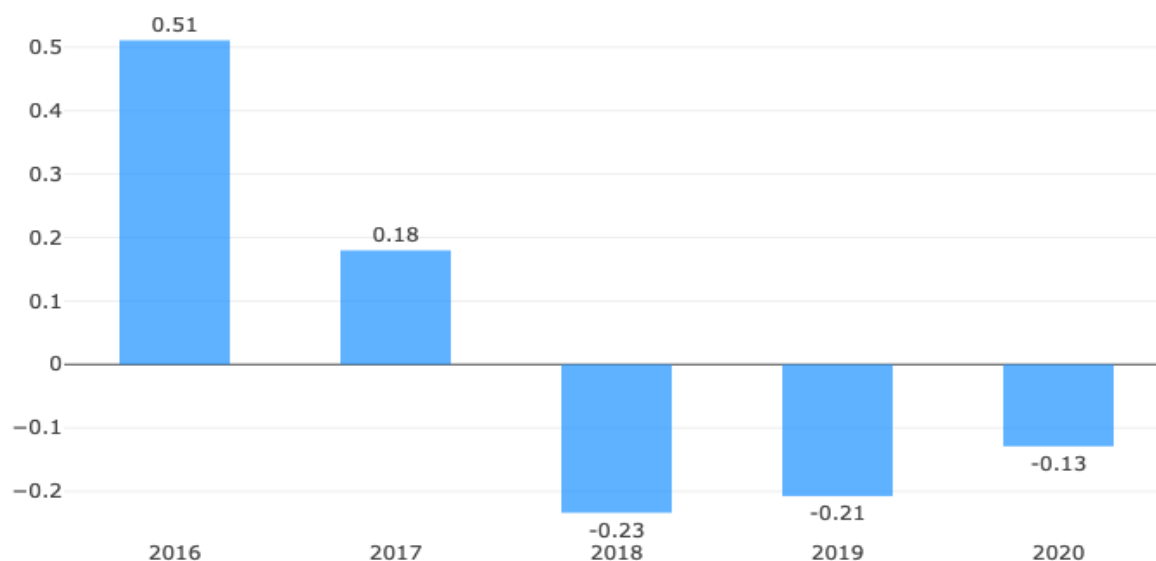

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

W 2021 roku relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem była najwyższa w następujących gminach: Kłecko (47,41%), i Gniezno (gm. wiejska) (32,4%). Najmniejsze zadłużenie w relacji do dochodów ogółem było w gminach: Kiszkowo (0,41%).

Warto przeanalizować również sumy zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca. Dla całego Partnerstwa wskaźnik syntetyczny uległ znacznemu pogorszeniu w latach 2016-2020 i oscylował w przedziale 0,51 (2016 r.) do - 0,23 (2018 r.). Od 2018 r. sytuacja ulega poprawie, jednakże sumy zobowiązań do spłaty przypadające na 1. mieszkańca są większe niż w grupie porównawczej.

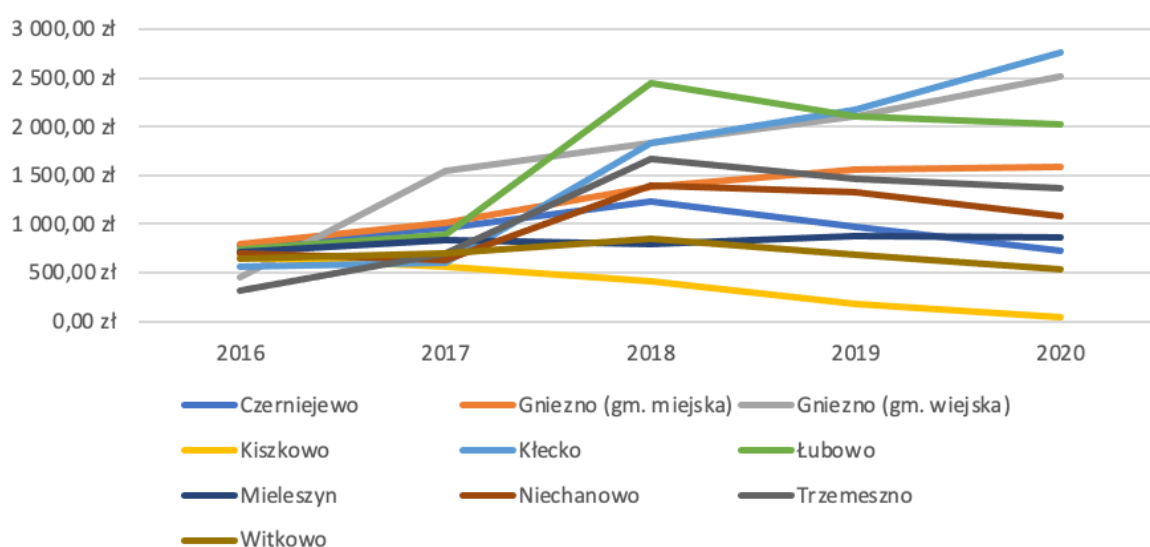
Ryc. 36. Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: [MRL](#).

W wyniku pogłębionej analizy u większości partnerów w przestrzeni lat 2016-2020 odnotowano wzrost zobowiązań. Największy wzrost zarejestrowano w Kłecku (2 207 zł), w gminie wiejskiej Gniezno (2 063 zł) i w Łubowie (1 283 zł). Jedynie u trzech partnerów suma zobowiązań zmalała; Kiszkowo (- 603 zł), Witkowo (-108 zł), Czarniejewo (-50 zł). Wzrost kwoty zobowiązań w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych JST oznacza wzrost obciążeń mieszkańców, którzy pośrednio partycypują w spłacie długu. Tym samym w większym stopniu dochody własne (w tym wpływy podatkowe od mieszkańców) stanowią źródło finansowania spłaty długu.

Ryc. 37. Środki na inwestycje u poszczególnych partnerów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Porównując możliwość finansowania wydatków majątkowych dochodami pomiędzy rokiem 2016 a 2021 u większości partnerów sytuacja uległa poprawie. Pogorszenie wartości wskaźnika można zaobserwować w Kłecku.

Porównując rok 2021 z 2020 należy zauważyć skokową poprawę wyniku w gminie miejskiej Gniezno (+ 23,94 mln zł) i znaczny spadek wyniku w gminie Witkowo (-1,877 mln zł).

W 2021 r. spośród wszystkich gmin tworzących Partnerstwo najwięcej środków na inwestycje, po spłacie długu, mogła przeznaczyć gmina miejska Gniezno. Najmniej środków z nadwyżki operacyjnej netto na inwestycje może przeznaczyć Mieleszyn (686 tys. zł).

Warto jednak pamiętać, że mowa w tym przypadku o wartościach nominalnych. Zatem poziom nadwyżki operacyjnej netto w relacji do dochodów bieżących wskazuje na procentowe ujęcie możliwości finansowania inwestycji z operacyjnej części budżetu po spłacie długu.

Wskaźnik operacyjny netto po spłacie długu

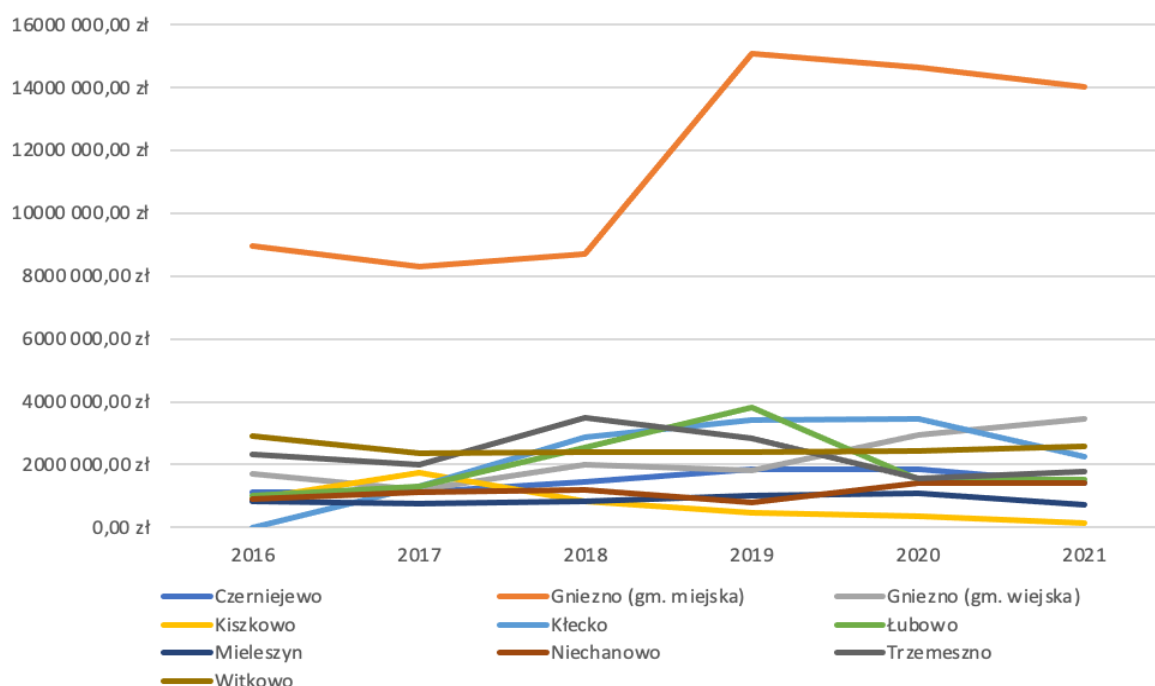
Nadwyżka operacyjna w poszczególnych gminach obszaru Partnerstwa jest dodatnia u większości partnerów.

Na mapie zwizualizowano kwotę nadwyżki operacyjnej pomniejszoną o spłaty długu przypadającą na 1 mieszkańca u partnerów w latach 2016-2020. Wartość ta pokazuje, jaka część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST po spłacie długu oraz zrealizowaniu wydatków bieżących. Im wyższa jest kwota, tym więcej środków może być przeznaczone na wydatki majątkowe.

Spłata kredytów i pożyczek

W kontekście przytoczonych wyników operacyjnych netto budżetu (po spłacie długu), warto spojrzeć na wartości spłacanych kredytów i pożyczek w gminach.

Ryc. 38. Wartości spłacanych kredytów i pożyczek w gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Najwyższe wartości spłacanych kredytów i pożyczek są w gminie miejskiej Gniezno (od 8,2 do 15 mln zł). U pozostałych partnerów wartość spłacanych kredytów kształtuje się na niższym poziomie

Wysokość i struktura wydatków

W kontekście finansowania rozwoju lokalnego ważne miejsce zajmuje analiza struktury wydatków. Tym samym istotny jest poziom kształtowania się wydatków bieżących i wydatków majątkowych. Powyższe umożliwi ocenę zmian środków przeznaczonych na zwiększenie majątku poszczególnych gmin w ramach Partnerstwa. Z tego punktu widzenia istotny jest zarówno wzrost wielkości nominalnych wydatków majątkowych, jak również wzrost udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem. Dodatkowo ważną informacją jest poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi. Wzrost wielkości wskaźnika będzie oznaczał niższe zapotrzebowanie na środki własne w celu finansowania wydatków majątkowych. Może również oznaczać zmniejszenie potrzeb pożyczkowych przeznaczanych na realizację zadań majątkowych.

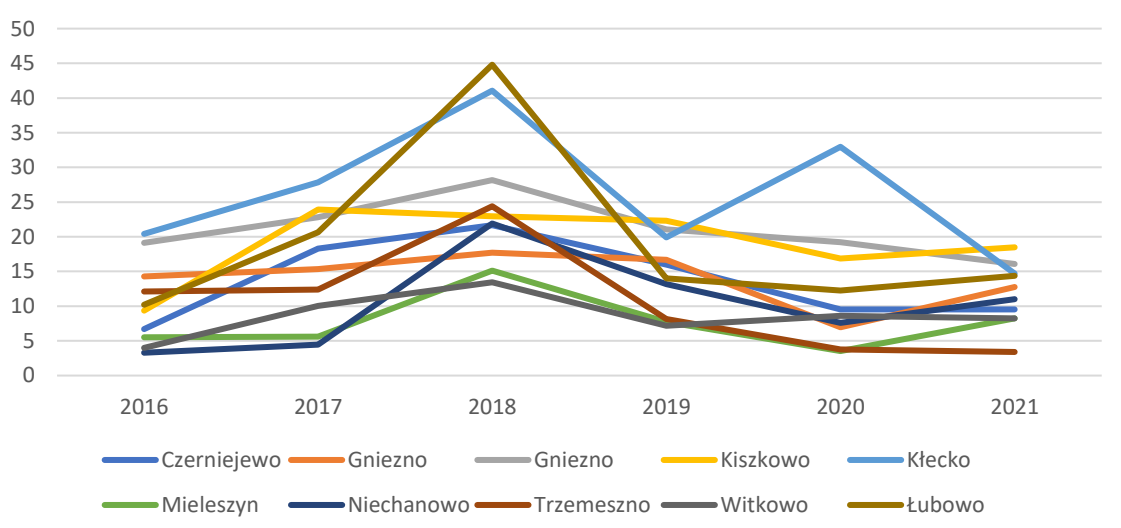
W układzie całego Partnerstwa podobszar „Wysokość i struktura wydatków” posiada ujemną wartość standaryzowaną (-0,10) oraz dodatnią dynamikę (0,07), co oznacza, że sytuacja jest nieco gorsza niż w grupie porównawczej i ulega poprawie.

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem

Analizując udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem za wartość bezpieczną uznaje się wskaźnik nieprzekraczający 25%. Wartość ta została przekroczona w Kłecku (lata 2018-2020) i w Łubowie (2018-2019).

Należy zaznaczyć, że przekroczenie referencyjnej wartości (25%) nie oznacza sytuacji, którą można oceniać negatywnie. Jest to wskazówka do przeanalizowania źródeł finansowania wydatków majątkowych. Utrzymywanie się wskaźnika powyżej 25% przez dłuższy okres przy jednoczesnym finansowaniu długiem (jako głównym źródle) może prowadzić w dalszej perspektywie do problemów związanych ze spłatą i obsługą długu lub wzrostem kosztów obsługi długu. Z tego względu w dalszej części zostanie również zwrócona uwaga na poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi.

Ryc. 39. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem u poszczególnych partnerów

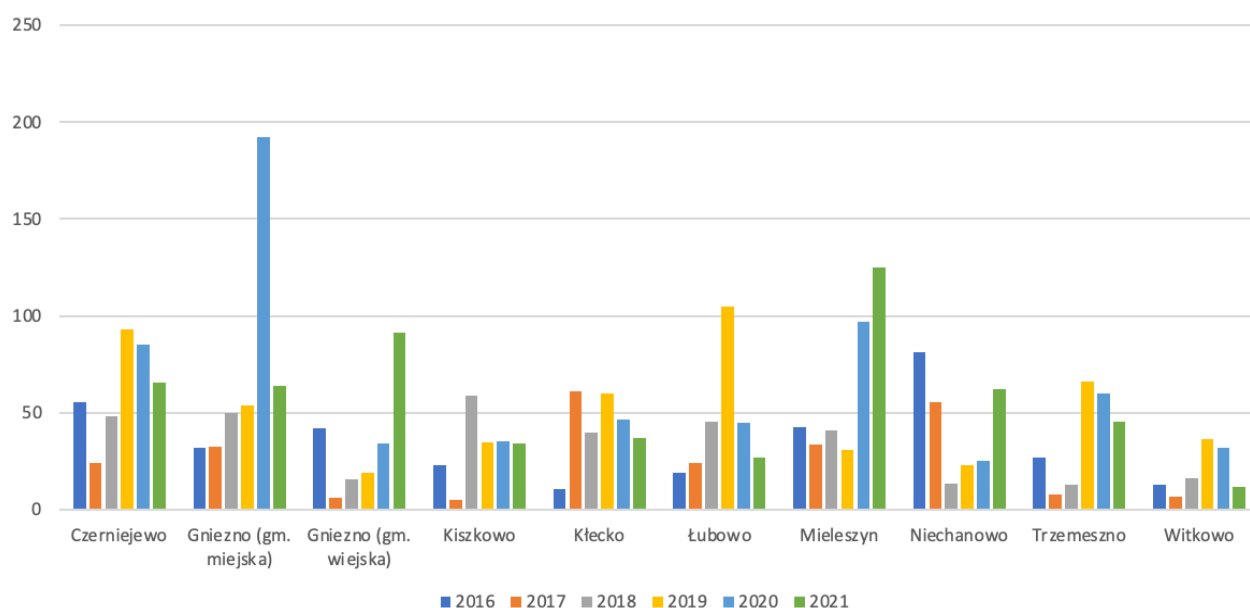
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Najniższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem na koniec 2021 r. uzyskała gmina Trzemeszno (3,4%), z kolei najwyższe gmina Kiszkowo (18,46%). Jak wspomniano wcześniej w okresie badania zidentyfikowano poziomy wskaźnika przekraczające 25%, jednak były to przypadki incydentalne. Aczkolwiek należy zwrócić uwagę, że w przypadku gminy Kłecko średni udział wydatków majątkowych w latach 2016-2021 wyniósł 26% i był najwyższy wśród analizowanych JST. W celu analizy ewentualnego ryzyka związanego ze spłatą i obsługą długu konieczna jest analiza źródeł finansowania wydatków majątkowych.

Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w poszczególnych gminach

Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi informuje o strukturze źródeł finansowania wydatków majątkowych. Im wyższa wartość wskaźnika tym mniejsze potrzeby pożyczkowe na finansowanie realizowanych inwestycji. Z drugiej strony wysokie wartości wskaźnika mogą oznaczać, że realizacja zadań inwestycyjnych w danej JST jest w większym stopniu uzależniona od środków zewnętrznych niż własnych.

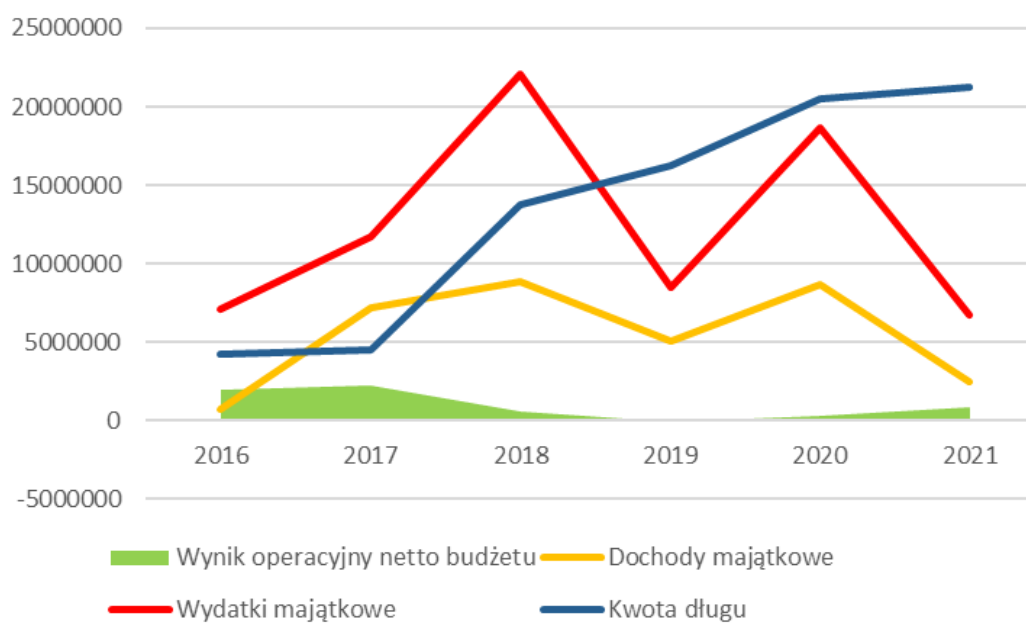
Ryc. 40. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w poszczególnych gminach w latach 2016-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że w niektórych przypadkach wartości wskaźnika przekraczają poziom 100%, np. Mieleszyn (124,79% w 2021 r.), gmina miejska Gniezno (192,43% w 2020 r.), Łubowo (104,61% w 2019 r.). Może to być związane z wpływem refundacji poniesionych wydatków w latach wcześniejszych lub otrzymanymi zaliczkami na realizację inwestycji w kolejnych latach. Średni poziom wskaźnika dla Partnerstwa był najwyższy w 2020 r. i wyniósł 65,28%. Z kolei w minionym roku budżetowym wyniósł 56,28%. W przypadku wspomnianej wcześniej gminy Klecko średni poziom wyniósł 42,5%. Tym samym analizując ryzyko związane z nadmiernym udziałem wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w stosunku do własnych możliwości) przeanalizowano kwotę długu i poziom nadwyżki operacyjnej netto. Z tego względu syntetyczne ujęcie tych wielkości zaprezentowano na wykresie poniżej.

Ryc. 41. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w Gminie Kłecko - ujęcie syntetyczne

Źródło: Źródła finansowania wydatków majątkowych w Gminie Kłecko.

Wspólnym wnioskiem jest istnienie zależności pomiędzy wydatkami majątkowymi, kwotą długu i dochodami majątkowymi. W przypadku nadwyżki operacyjnej netto (po spłacie długu) osiągane są wielkości zdecydowanie niższe niż gwarantujące pełne zabezpieczenie wkładu własnego inwestycji ze środków własnych (tj. innych niż dług). Tym samym jednym z głównych źródeł finansowania inwestycji poza dochodami majątkowymi są środki o charakterze zwrotnym. To potwierdza wcześniejsze ustalenia, że utrzymywanie się wysokiego wskaźnika udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem przy jednoczesnym finansowaniu tych wydatków w większej części środkami zewnętrznymi i długiem wymaga bieżącego monitorowania sytuacji finansowej. Jest to więc zwrócenie uwagi na ryzyka, jednak nie przekreśla możliwości finansowych gminy w kontekście finansowania przedsięwzięć rozwojowych.

Wysokość i struktura dochodów

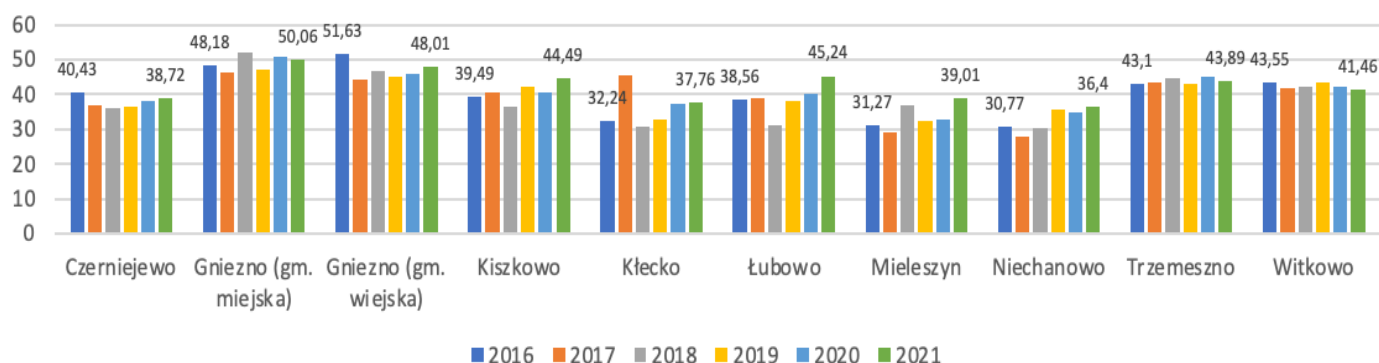
Jedną z przesłanek oceny możliwości finansowania nowych działań/przedsięwzięć/projektów/zadań/strategii (etc.) jest analiza wysokości i struktury dochodów, która ma istotne przełożenie na zjawiska zidentyfikowane w obszarze obejmującym „Zrównoważenie elementów budżetu”.

W układzie całego Partnerstwa podobszar „Wysokość i struktura dochodów” posiada ujemną wartość standaryzowaną oraz nieznacznie dodatnią dynamikę

wzrostu, sytuacja jest nieco gorsza względem grupy porównawczej i ulega minimalnej poprawie.

Dla oceny możliwości finansowania rozwoju istotne jest przeanalizowanie kształtowania się relacji udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Dochody własne są co do zasady środkami finansowymi, które mogą zostać przeznaczone na dowolne cele JST. Wzrost wartości wskaźnika wskazuje na zwiększenie samodzielności finansowej, co jest istotne dla wzrostu generowanych nadwyżek operacyjnych. Porównując udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2016-2021 u poszczególnych partnerów sytuacja jest zróżnicowana. W większości gmin sytuacja na przestrzeni lat 2016-2021 poprawiała się, wyjątkiem są: Czarniejewo, Gniezno (gm. wiejska), Witkowo. W 2021 r. średni udział dochodów własnych w dochodach ogółem wynosił ok. 42%. Najwyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem jest w gminie miejskiej Gniezno (50,06%), w gminie wiejskiej Gniezno (48,01%). Najniższą wartość odnotowano w Niechanowie (36,4%), nieznacznie mniej niż średnia w partnerstwie.

Ryc. 42. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem u poszczególnych partnerów w latach 2016-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

3.2.1.13. Absorpcja środków zewnętrznych

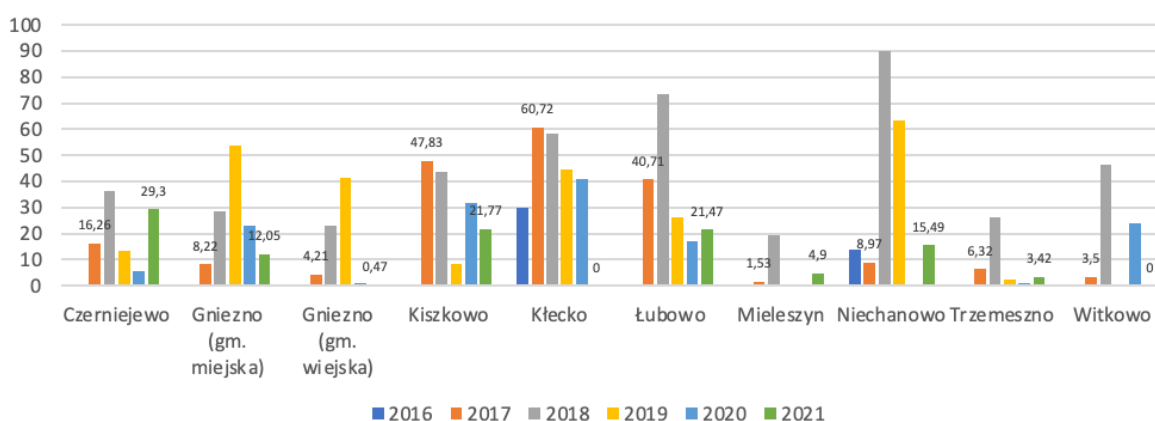
Kwota dotacji na zadania inwestycyjne

Kolejnym aspektem analizy jest kształtowanie się wskaźników udziału wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE. Umożliwi to porównanie poziomu realizowanych inwestycji przez poszczególnych partnerów.

Warto również spojrzeć na średnią udziału ww. wydatków w wydatkach majątkowych ogółem na przestrzeni kilku lat.

W latach 2015-2019 średnia ta była najwyższa w Kłecku, osiągając poziom ok. 39%, u pozostałych partnerów wahała się od ok. 4% do 31%.

Ryc. 43 Średni udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

**Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE
w wydatkach majątkowych ogółem – średnia w latach 2016-2021**

Tabela 12. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem – średnia w latach 2016-2021

Gmina	Wartość
Czarniejewo	16,81
Gniezno (gm. miejska)	21,10
Gniezno (gm. wiejska)	11,70
Kiszkowo	25,49
Kłecko	39,06
Łubowo	29,79
Mieleszyn	4,30
Niechanowo	31,97
Trzemeszno	6,59
Witkowo	12,30

Źródło: MRL

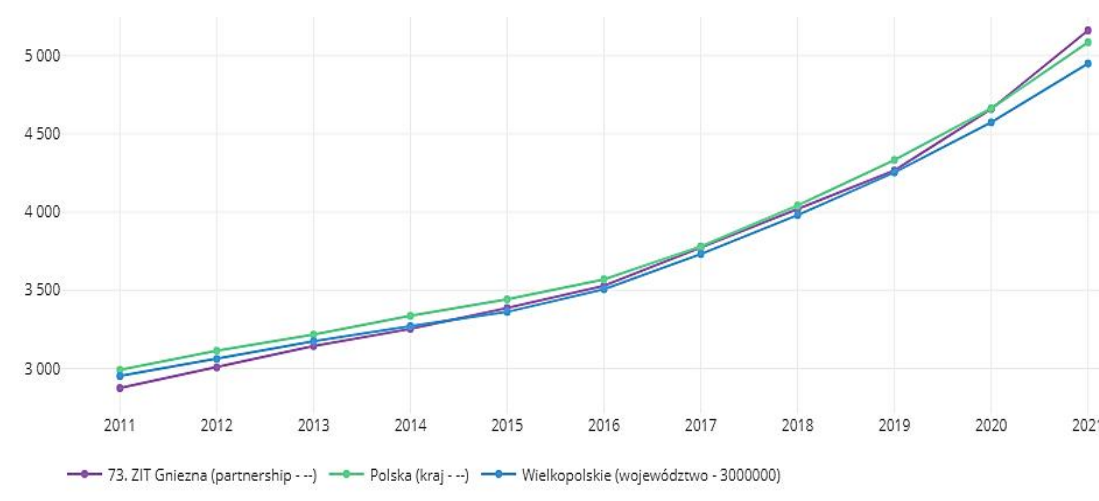
Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza w niniejszych podobszarach pozwala wnioskować, że Partnerstwo posiada potencjał finansowy do wspólnej realizacji projektów. Jednak należy mieć na uwadze, że niezbędne jest monitorowanie ryzyka związanego m.in. z otoczeniem gospodarczym i warunkami zewnętrznymi, które mogą wpływać na sytuację finansową poszczególnych partnerów. Istotne jest z tego punktu widzenia dalsze efektywne prowadzenie polityki wydatkowej, ale także prowadzenie efektywnej polityki dochodowej w zakresie źródeł wewnętrznych i zewnętrznych. Mając na uwadze zróżnicowany poziom nadwyżki operacyjnej netto poszczególnych partnerów i wyzwania stawiane przed JST w przyszłości należy zwrócić uwagę na potrzebę zrównoważonego harmonogramu spłaty długu względem dochodów własnych.

3.2.1.14. Sytuacja finansowa mieszkańców na obszarze Partnerstwa

Odzwierciedleniem kondycji gospodarki, ale także czynnikiem pokazującym chłonność rynku lokalnego jest sytuacja finansowa mieszkańców. W przypadku ZIT Gniezno była ona jednym z elementów, który negatywnie wpływał na wartość wskaźnika ogólnego Partnerstwa, choć jej wartość, mimo iż ujemna, poprawiała się z biegiem lat. Tę poprawę widać m.in. w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenie w latach 2011 – 2021, które rosło na obszarze Partnerstwa z dynamiką prawie 80% i w roku 2021 było wyższe niż na poziomie województwa i kraju.

Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2011 - 2021

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Wskaźniki działalności gospodarczej wskazują, że na obszarze Partnerstwa poziom indywidualnej przedsiębiorczości jest relatywnie wysoki w porównaniu z poziomem regionalnym i krajowym.

Tabela 14. Wskaźniki indywidualnej działalności gospodarczej w latach 2014 - 2021

Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	77	77	77	78	81	84	87	91
WIELOPOLSKIE	87	86	86	87	90	93	97	100

Powiat gnieźnieński	83	83	82	82	84	86	89	91
Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
POLSKA	12,22	12,38	12,49	12,76	13,37	13,96	14,61	15,30
WIEŁOPOLSKIE	13,72	13,81	13,89	14,16	14,81	15,51	16,18	16,86
Powiat gnieźnieński	13,18	13,33	13,27	13,40	13,89	14,43	14,95	15,47

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [BDL GUS](#).

W tabeli poniżej przedstawiono również zmiany w dochodach podatników z obszaru Partnerstwa według źródeł ich pozyskiwania w latach 2015-2020. Najwięcej - ponad 52% - dochodów mieszkańcy obszaru Partnerstwa generują ze stosunku pracy 52,64%. W drugiej kolejności są to emerytury i renty (niecałe 23%) oraz działalność gospodarcza, która jednak stanowi ok. 19% dochodów podatników.

Tabela 15. Dochody podatników z obszaru Partnerstwa wg źródeł dochodów (mln PLN)

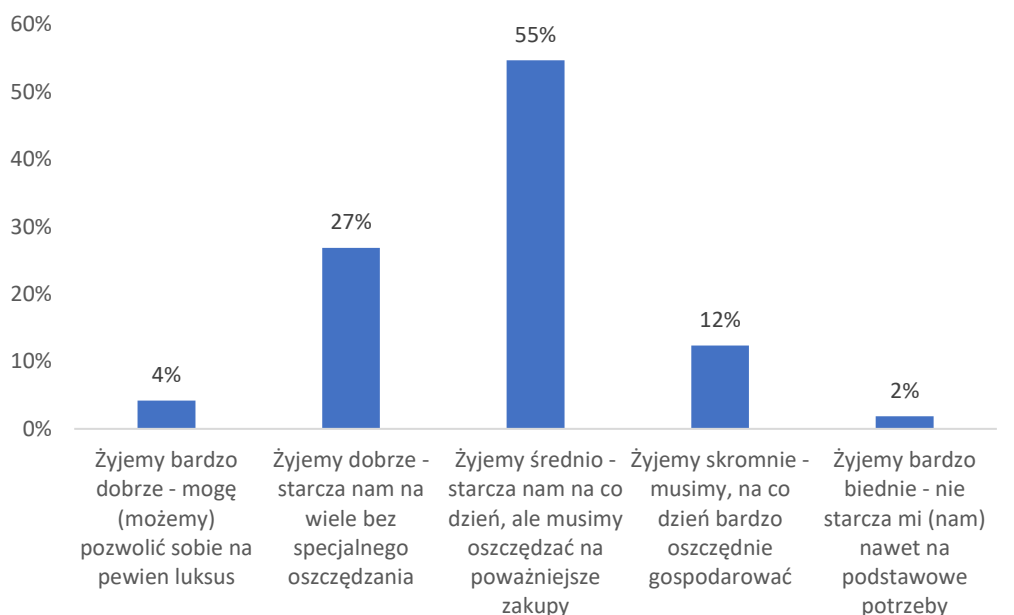
Źródło	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Dynamika 2015/2020
Stosunek pracy	1 614 686	1 740 213	1 918 491	2 092 516	2 115 168	2 070 590	28%
Emerytury i renty	669 595	687 950	709 681	765 593	858 986	906 112	35%
Działalność gospodarcza	656 245	654 722	760 352	892 082	1 013 529	745 482	14%
Inne źródła	52 237	47 462	49 737	53 989	104 521	129 615	148%
Działalność nierejestrowana						111 624	-
Umowy zlecenie lub o dzieło	85 540	90 536	99 079	113 228	109 107	93 570	9%
Prawa autorskie	4 132	3 790	5 749	4 552	4 208	4 522	9%
Najem i dzierżawa	35 437	37 265	42 551	50 459	55 261	4 333	-88%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Interpretując powyższe dane można stwierdzić, że procesy demograficzne miały pewne przełożenie na strukturę dochodów podatników. Widzimy, jak spadek liczby osób pracujących przekłada się na zaczynający się od 2019 r. spadek dochodów z pracy. W dalszym ciągu najwięcej dochodów generowanych jest z tego źródła, ale wzrasta też udział emerytur i rent, które przewyższają dochody z działalności gospodarczej. Emeryci mają większe dochody niż prowadzący działalność, ale generują mniejsze wpływy z podatków, które w związku ze zmianami wprowadzanymi przez Polski Ład jeszcze się zmniejszą. Zastanawiający jest duży spadek dochodów z tytułu najmu i dzierżawy. Warto odnotować również pojawienie się nowego źródła, jakim jest działalność nierejestrowana.

Z drugiej strony sami mieszkańcy obszaru Partnerstwa oceniają swoją sytuację materialną bardzo ostrożnie.

Wykres 2. Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania w Pana/i gospodarstwie domowym?

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie badania mieszkańców.

Jak zostało to wspomniane w części dotyczącej rynku pracy, duży odsetek ankietowanych mieszkańców obszaru Partnerstwa uważa wysokość zarobków i płac za jego słabą stronę.

Prawie 55% respondentów badania określiło sposób gospodarowania pieniędzmi, uwarunkowany sytuacją finansową następującym stwierdzeniem: „Starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy”. Ok. 27% respondentów odpowiedziało, że „starcza im na wiele bez specjalnego oszczędzania”, a 12% z nich żyje skromnie i musi oszczędzać. Jedynie 4% respondentów „może sobie pozwolić na pewien luksus”.

Również z danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego wynika, że sytuacja materialna mieszkańców w latach 2016-2020 była gorsza niż sytuacja mieszkańców w podobnych jednostkach samorządu terytorialnego. W 2020 r. wskaźnik rozwoju w tym obszarze wyniósł -0,14.

Obszar „Sytuacja materialna mieszkańców” obejmuje trzy podobszary:

- Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania.
- Poziom sztywnych wydatków związanych z utrzymaniem gospodarstw domowych.
- Wielkość majątku zakumulowanego przez mieszkańców gminy.

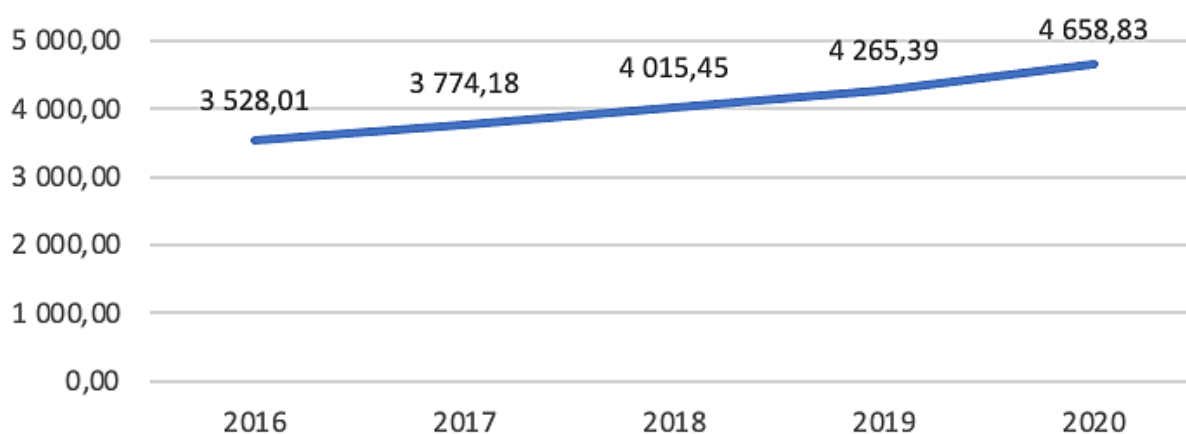
Ujemna wartość wskaźnika w Monitorze Rozwoju Lokalnego jest w obszarze dochody mieszkańców gminy i poziom ich zróżnicowania (-0,22). Dynamika zmian jest dodatnia, ale wciąż sytuacja jest gorsza niż w grupie porównawczej. Podobszar „Dochody mieszkańców gminy i stopień ich zróżnicowania składa się z 4 następujących podobszarów:

- Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca (średnia 3-letnia),
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (dane powiatowe),
- Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców,
- Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców.

Najmniej korzystna sytuacja jest w podobszarze „Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców” (wartość wskaźnika -1,12, dynamika 0).

Przeciętne wynagrodzenia są nieco gorsze niż w grupie porównawczej (wartość wskaźnika -0,13), ale sytuacja się poprawia (dynamika zmian 0,07). W 2020 r. przeciętne wynagrodzenie w powiecie gnieźnieńskim wynosiło 4 658,83 zł brutto.

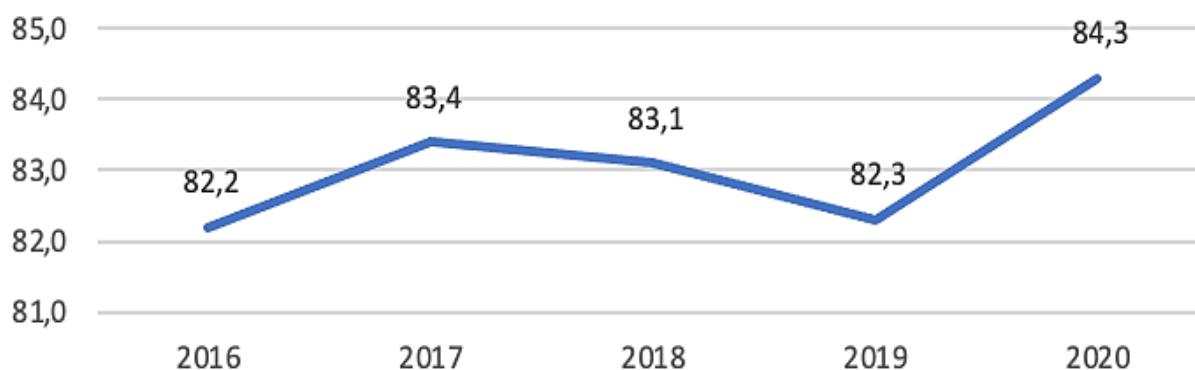
Ryc. 44. Zmiana przeciętnego wynagrodzenia w powiecie gnieźnieńskim 2016-2020

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

Warto zauważyć, że w 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Partnerstwie wyniosło 84,3% średniej krajowej. W porównaniu do 2019 sytuacja uległa nieznacznej poprawie.

Ryc. 45. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w partnerstwie w relacji do średniej krajowej (Polska=100)

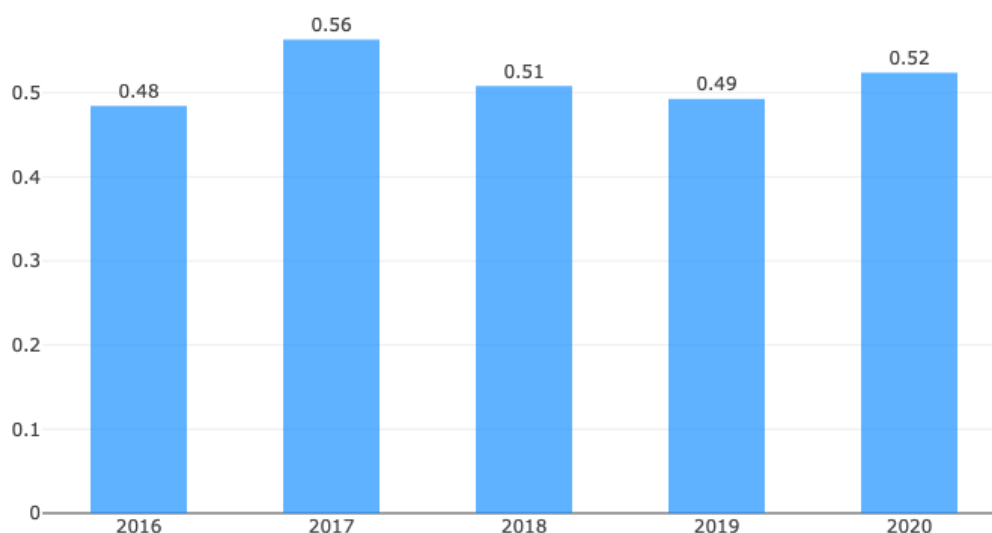
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

3.2.2. Wymiar społeczny

3.2.2.1. Sytuacja demograficzna

Prowadzenie prawidłowej i efektywnej polityki rozwoju nie jest możliwe bez posiadania wiarygodnej informacji na temat liczby ludności. Faktyczna liczba ludności wraz z jej cechami jakościowymi na danym obszarze, zwłaszcza takimi jak struktura wieku, jest bowiem podstawową zmienną warunkującą popyt na określone usługi publiczne. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego i społecznego potencjał demograficzny tkwiący w społecznościach lokalnych jest ważnym elementem szans rozwojowych danego regionu.

Ryc. 46. Sytuacja demograficzna Partnerstwa – wskaźnik rozwoju

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

Wskaźnik rozwoju w obszarze sytuacja demograficzna ma wartość dodatnią, w latach 2016-2020 oscylował w przedziale od 0,48-0,56. W porównaniu do grupy porównawczej Partnerstwo posiada bardziej korzystną sytuację demograficzną. Na wskaźnik rozwoju składają się następujące podobszary:

- liczba i struktura wieku mieszkańców (9.1.),
- przyrost naturalny (9.2.),
- małżeństwa i rozwody (9.3),
- ruchy migracyjne (9.4.).

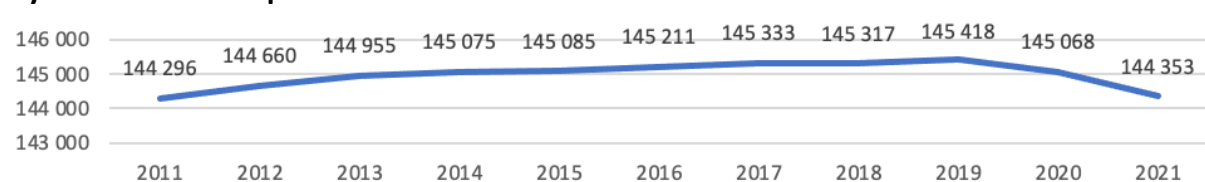
Tabela 16. Wartości wskaźników obrazujących sytuację demograficzną w Partnerstwie

Nazwa wskaźnika	Wartość	Dynamika
9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców	0,16	-0,23
9.2. Przyrost naturalny	0,94	-0,11
9.3. Ruchy migracyjne	0,27	-0,23
9.4. Małżeństwa i rozwody	1,05	1,41

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

Wszystkie wskaźniki związane z demografią mają dodatnią wartość standaryzowaną. Najwyższą wartość standaryzowaną posiada wskaźnik „Małżeństw i rozwodów” (1,05) oraz „Przyrost naturalny” (0,94). Jednakże w trzech obszarach obserwowane jest pogorszenie się sytuacji (ujemna dynamika wzrostu); tj. „Ruchy migracyjne” (-0,23), „Liczba i struktura wieku mieszkańców” (-0,23) oraz „Przyrost naturalny” (-0,11). W dalszej części analizy zostaną zobrazowane te zjawiska w ujęciu nominalnym.

Ryc. 47. Ludność w partnerstwie w latach 2011-2021

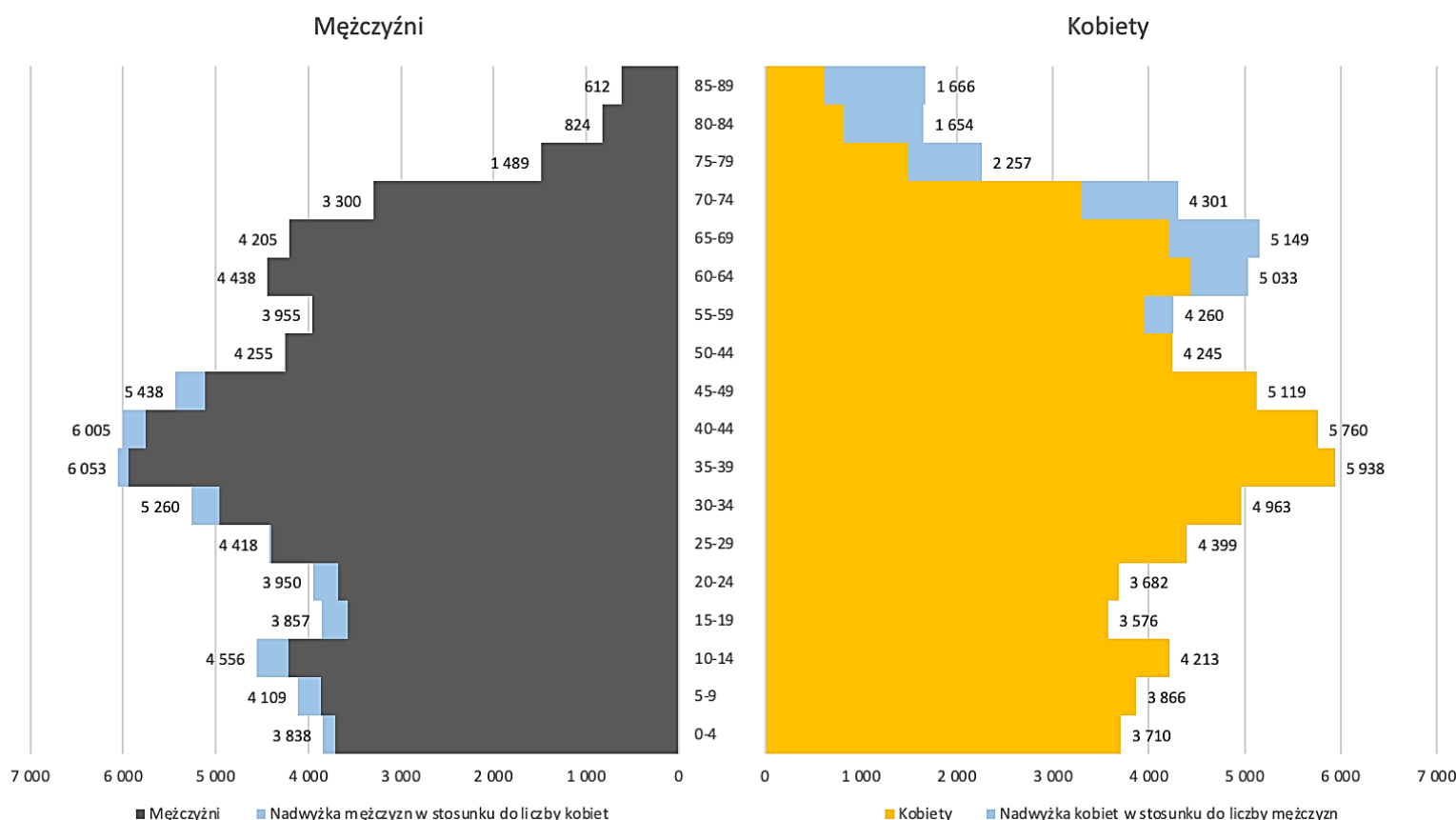

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Liczba ludności obszaru Partnerstwa wynosiła w 2021 roku 144 353 osoby i spadła o 53 osoby w porównaniu do roku 2011. Od 2011 do 2019 roku obserwowano przyrost liczby mieszkańców. W ostatnich dwóch lata liczba mieszkańców się

zmniejsza. Poniższa piramida płci i wieku bardziej szczegółowo pokazuje, że struktura wiekowa Partnerstwa jest niekorzystana, a społeczeństwo zamieszkujące ten obszar można zakwalifikować jako silnie starzejące się (regresywne).

Ryc. 48. Struktura wieku na obszarze Partnerstwa wg płci (stan na 2021)

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDL GUS.

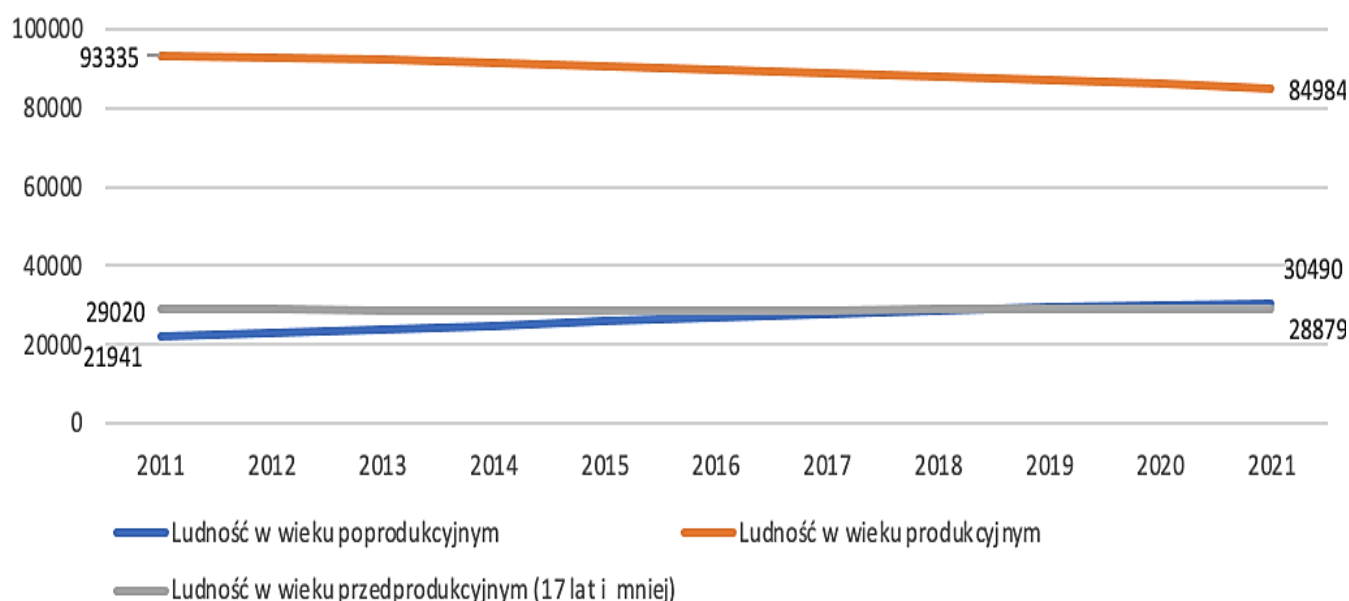
Świadczy o tym kształt wykresu, mocno podcięty u podstawy (mniejsza populacja), natomiast szerszy w części środkowej (większa populacja). Pokrywa się to z danymi nt. poziomu urodzeń oraz obserwowanym trendem wzrostowym liczby osób w wieku poprodukcyjnym (tj. w wieku 65 lat i więcej), który na obszarze Partnerstwa od wielu lat charakteryzuje się największą dynamiką. O ile w 2012 roku osoby w wieku 65+ stanowiły 12% ogółu ludności na obszarze Partnerstwa, to już dziesięć lat później było to ok. 18%.

3.2.2.2. Liczebność funkcjonalnych grup wieku

Strukturę populacji odzwierciedla również stan i zmiana liczebności w tzw. funkcjonalnych grupach wieku – przedprodukcyjnym, produkcyjnym

i nieprodukcyjnym. Z ekonomicznego punktu widzenia ważne są relacje pomiędzy ludnością nieprodukcyjną, a produkcyjną. Postępujący wzrost obciążenia ludności produkcyjnej ludnością w wieku poprodukcyjnym stanowi ważne wyzwanie dla polityki społeczno-ekonomicznej państwa w zakresie świadczeń emerytalnych. Na wartość ogólnego współczynnika obciążenia ekonomicznego wpływają udziały ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym. Obciążenie ludnością przedprodukcyjną, a więc dziećmi i młodzieżą, jest istotne z punktu widzenia zapotrzebowania na odpowiednią infrastrukturę społeczną (żłobki, przedszkola, szkoły, internaty).

Ryc. 49. Liczebność funkcjonalnych grup wieku

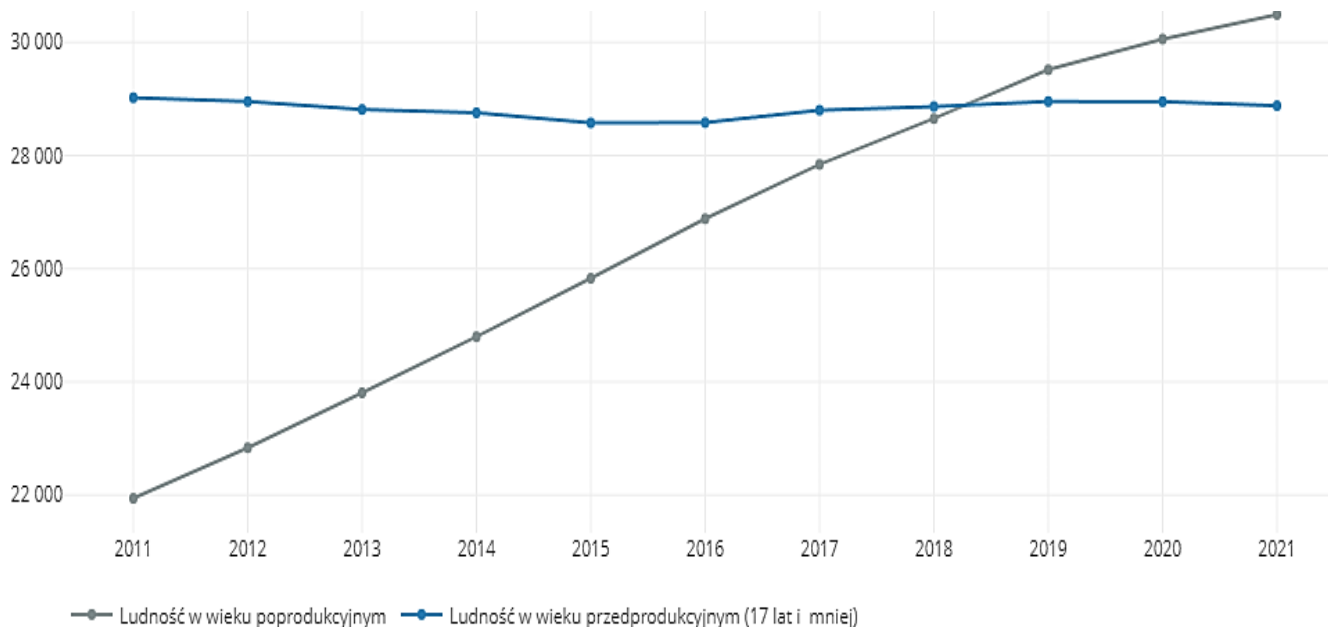
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

W 2021 r. obszar Partnerstwa zamieszkiwało 84 984 osoby w wieku produkcyjnym. Oznacza to, że w porównaniu z 2011 r. liczba ta zmalała o 8 351 osób. Na wykresie uwidocznione zostało zjawisko starzenia się społeczeństwa; liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2011-2021 wzrosła o 8 549 osoby, natomiast liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 141 osób.

Jeszcze innym aspektem tej tendencji jest wpływ procesów demograficznych na dostępność „rąk do pracy”. Szczególnie istotny jest tu moment, w którym dwie kluczowe z punktu widzenia demografii grupy, zaczęły się zastępować. Wzrost liczby osób wychodzących z rynku pracy w porównaniu z tymi, którzy na niego wchodzi, tworzy deficyt rynku pracy, który wpływa również ograniczająco na rozwój tego rynku. Patrząc na aktualne dane widzimy, że na chwilę obecną deficyt osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi ponad 1 600 osób, co jest wynikiem średnim w skali kraju. Cieszyć może natomiast fakt, że moment „przecięcia” tych dwóch grup wiekowych nastąpił dopiero w ok. 2018 r. Również tempo spadku ludności w wieku

przedprodukcyjnym można uznać za silną stronę obszaru. Biorąc jednak pod uwagę, że podobna sytuacja ma miejsce w miastach, które mogą potencjalnie „drenować” zasoby ludzkie z obszaru Partnerstwa, rodzi to duże zagrożenie w perspektywie najbliższych kilku lat.

Ryc. 50. Ludność w wieku poprodukcyjnym i ludność w wieku przedprodukcyjnym

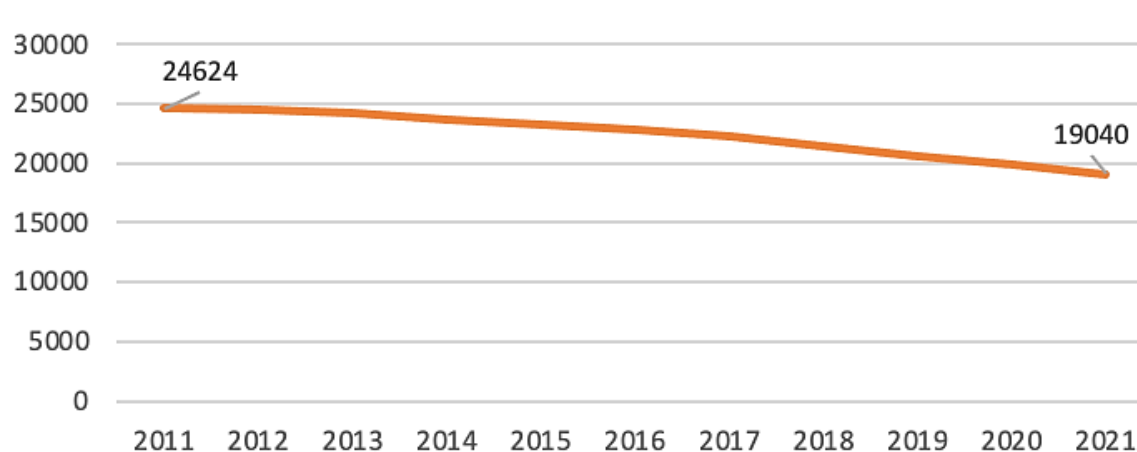
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Patrząc bowiem na analogiczne dane dla miast, które młodzież wskazała jako te, w których w pierwszej kolejności chciałaby kontynuować naukę (jedno z pytań w „Badaniach młodzieży”) daje się zauważyć, że deficyt rąk do pracy istnieje również w tych ośrodkach.

Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój regionów. Najczęściej jest on definiowany jako „siła napędowa” tkwiąca w zasobach ludzkich, a więc przede wszystkim w liczbie ludności i jej strukturze wiekowej.

W kontekście niekorzystnych tendencji w zakresie zmiany struktury wiekowej na obszarze Partnerstwa warto również wspomnieć o tzw. współczynniku Floridy. Określa on wielkość najbardziej kreatywnej grupy mieszkańców, tj. osób w wieku 25-34 lat. Obrazuje przyszły potencjał i atrakcyjność obszaru dla młodych mieszkańców, którzy są w wieku najbardziej rozwojowym pod względem demograficznym, społecznym i gospodarczym. Na wykresie można zauważyć, że populacja najbardziej kreatywnych i mobilnych mieszkańców w obszarze Partnerstwa maleje w analizowanym okresie (od 2011 roku), notując spadek o 5 584 osób.

Ryc. 51. Liczba osób w wieku 24-34 w partnerstwie w latach 2011-2021

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Podstawowym miernikiem obok liczby ogólnej i liczby w tzw. funkcjonalnych grupach wieku jest gęstość zaludnienia, stosowana dla określenia rozmieszczenia ludności na danym obszarze, określenia, które obszary są mniej lub bardziej zaludnione oraz porównania atrakcyjności osadniczej różnych obszarów. W całym powiecie w 2021 r. gęstość zaludnienia wynosiła 115 osób na 1 km². Wartość ta jest nieco mniejsza niż średnia gęstość zaludnienia Polski.

Najwyższa gęstość zaludnienia jest w obszarach miejskich: Gniezno (1 645), Trzemeszno (1 377), Witkowo (911). Pozostałe wartości zobrazowano w tabeli nr Tabela 17.

Tabela 17. Gęstość zaludnienia w partnerstwie

Nazwa	ludność na 1 km2 w 2021 r.
Gniezno (1)	1 645
Czarniejewo (3)	66
Czarniejewo - miasto (4)	260
Czarniejewo - obszar wiejski (5)	46
Gniezno (2)	73
Kiszkowo (2)	48
Kłecko (3)	56
Kłecko - miasto (4)	269
Kłecko - obszar wiejski (5)	39
Łubowo (2)	60

Nazwa	ludność na 1 km2 w 2021 r.
Mieleszyn (2)	40
Niechanowo (2)	57
Trzemeszno (3)	81
Trzemeszno - miasto (4)	1 377
Trzemeszno - obszar wiejski (5)	39
Witkowo (3)	72
Witkowo - miasto (4)	911
Witkowo - obszar wiejski (5)	33

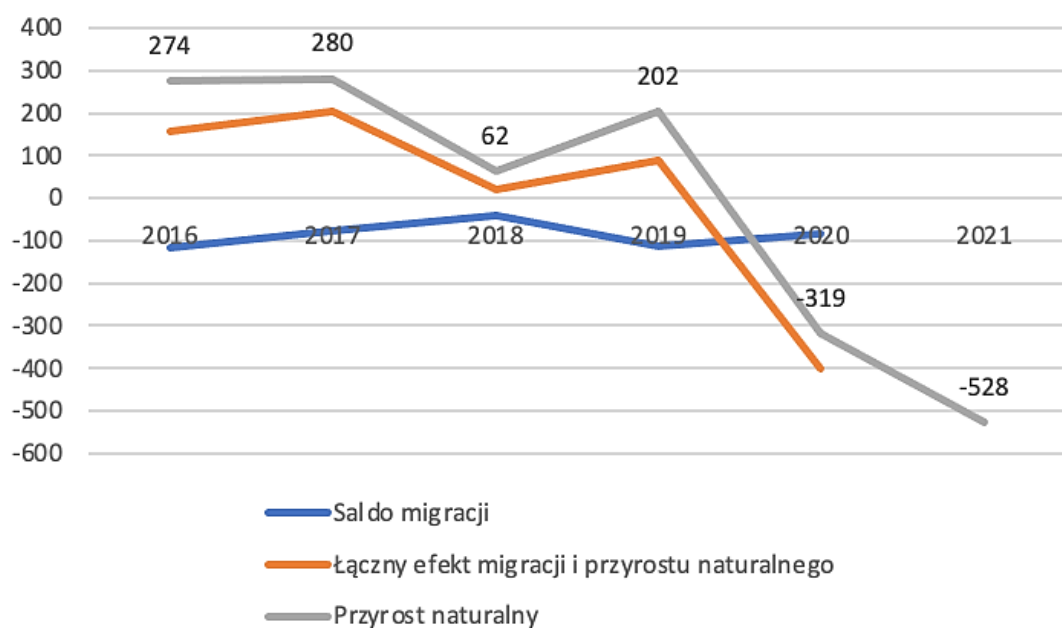
Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

3.2.2.3. Przyrost naturalny i saldo migracji

Wraz z urodzeniami i zgonami, napływ oraz odpływ migracyjny są głównymi czynnikami określającymi rozwój liczby ludności.

Według danych Monitora Rozwoju Lokalnego ruchy migracyjne w Partnerstwie są zjawiskiem, w którym obserwowane są negatywne zmiany (ujemna dynamika). Na wykresie Ryc. 52 zobrazowano zmiany liczby ludności w obszarze Partnerstwa w latach 2016-2021.

Ryc. 52. Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2016-2021

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Tabela 18 Współczynnik dzietności w Partnerstwie w latach 2016-2021

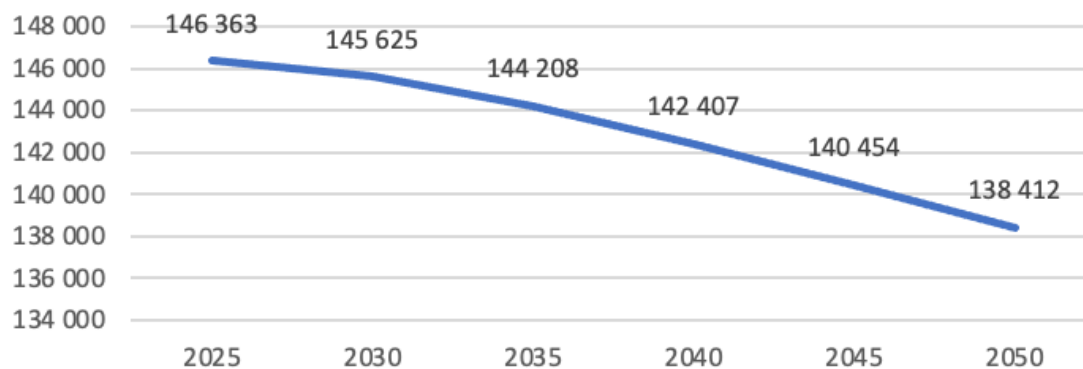
2016	2017	2018	2019	2020	2021
1,60	1,73	1,59	1,65	1,45	1,38

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Prognoza demograficzna

Wg danych GUS w perspektywie 2025-2050 prognozowany jest nieznaczny spadek wielkości populacji obszaru Partnerstwa o niemal 8 tysięcy osób.

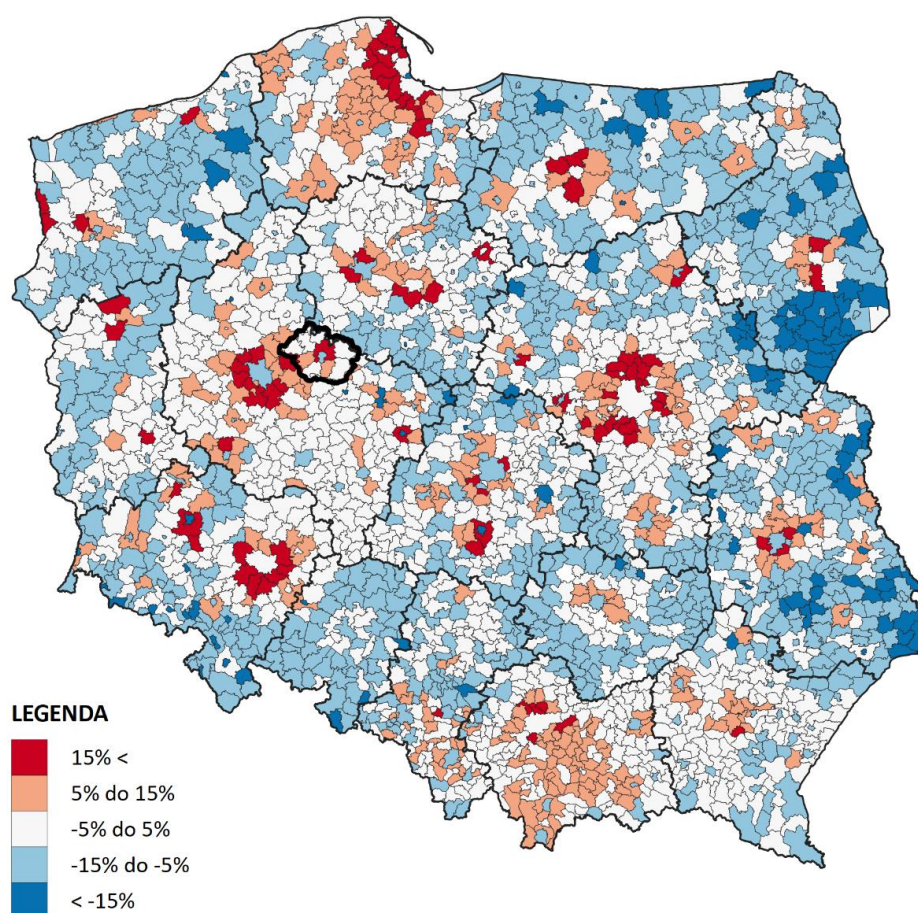
Ryc. 53. Prognoza demograficzna na lata 2025-2050

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS BDL.

Na poniższym rysunku przedstawiono mapę Polski z zaznaczonym obszarem Partnerstwa. Pozwala to porównać prognozowaną sytuację demograficzną gmin Partnerstwa w 2030 roku na tle innych gmin w Polsce.

Ryc. 54. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030.

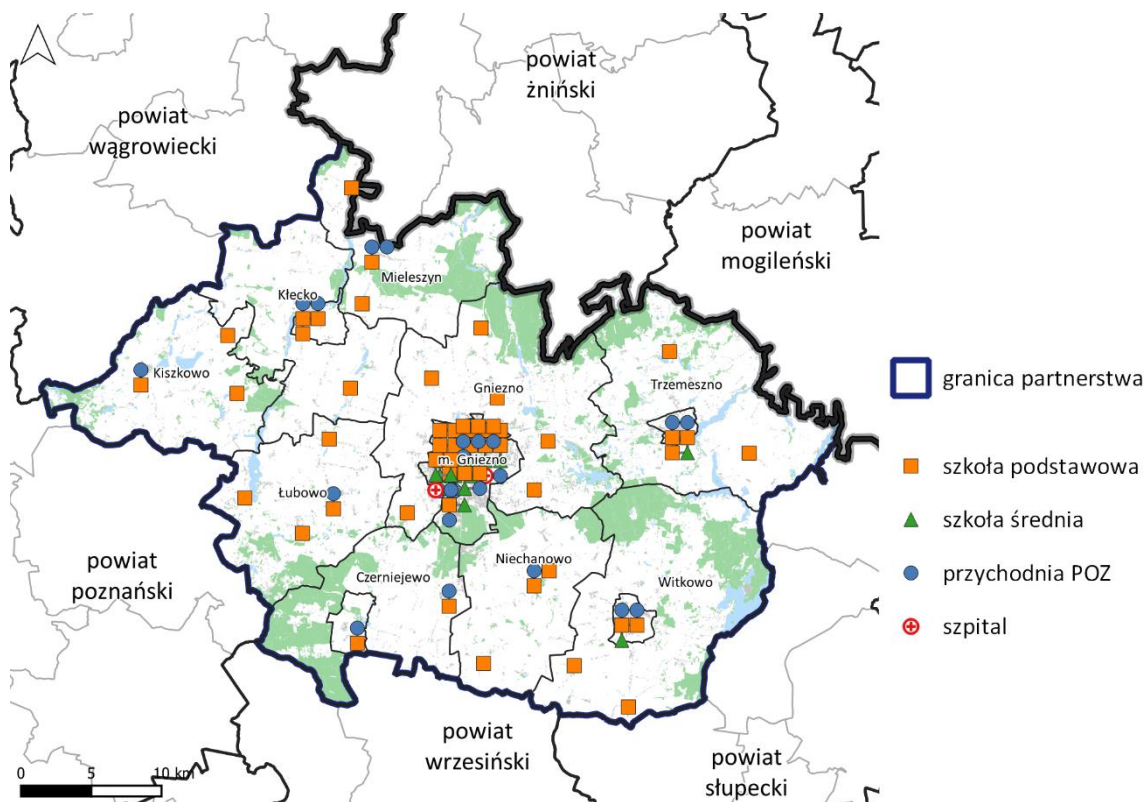
3.2.2.4. Dostęp do usług (publicznych i rynkowych), zapotrzebowanie na usługi w kontekście zmian demograficznych

Usługi podstawowe to takie, które zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców i powinny być lokalizowane w jak najlepszej dostępności względem miejsca ich zamieszkania. Do usług podstawowych zalicza się m.in. usługi oświaty i wychowania, podstawowej opieki zdrowotnej, handlu, w tym głównie spożywczego.

W obszarze ZIT Gniezna rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych, jest proporcjonalne do wielkości ośrodków. Większość usług podstawowych zlokalizowana jest mieście Gniezno, stanowiącym subregionalny ośrodek usługowy. Znaczącymi ośrodkami lokalnymi są małe miasta Trzemeszno, Witkowo, skupiające co najmniej trzy kategorie usług społecznych (szkoły podstawowe i średnie oraz ośrodki zdrowia). Pozostałe ośrodki lokalne oferują pojedyncze usługi, bez szkół średnich (Ryc. 55. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa). Na uwagę zasługuje jednak fakt braku ośrodków zdrowia w gminie

wiejskiej Gniezno. Mieszkańcy mają te usługi zapewnione jedynie w mieście, co wyklucza lub znacznie ogranicza możliwość dojścia pieszo lub dojazdu rowerem do ww. placówek. Dojazd samochodem lub komunikacja zbiorowa jest także wydłużony.

Ryc. 55. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa.

Ocena wyposażenia usługowego obejmuje zarówno ilościowe zaspokojenie potrzeb społecznych, jak i w wybranych przypadkach dostępność przestrzenną do usług, o której decyduje wielkość zasobów usługowych i ich przestrzenny rozkład w stosunku do miejsca zamieszkania. W niniejszym rozdziale dokonano jedynie analizy dostępności przestrzennej do podstawowych usług społecznych i komercyjnych.

Dla oszacowania dostępności czasowej przyjęto, że:

- średnia prędkość podróży pieszej wynosi 4 km/h, zatem pieszy w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 1 km,
- średnia prędkość podróży rowerem wynosi 15 km/h, rowerzysta w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 3,75 km,
- średnia prędkość podróży samochodem osobowym, przy sprzyjających warunkach ruchu i na drogach pozamiejskich, wynosi 60 km/h, a uwzględniając czas dojścia do pojazdu oraz czas parkowania i dojścia

od pojazdu do celu (przyjęto 5 minut), podróżujący samochodem osobowym może w ciągu 15 minut dotrzeć do celu odległego o 10 km; analogicznie przyjęto taki sam zasięg dla dojazdów autobusem szkolnym.

Liczba ludności w poszczególnych obszarach dostępności oszacowana została na podstawie danych dla miejscowości i proporcjonalnie do rozkładu powierzchni użytkowej mieszkań, obliczonego na podstawie bazy danych BDOT10ka⁵.

3.2.2.5. Szkoły podstawowe i opieka nad dziećmi

Na obszarze Partnerstwa działalność prowadzą placówki oświatowe zapewniające edukację na wszystkich poziomach kształcenia: przedszkola, szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe. Na usługi oświatowo-wychowawcze składa się 74 przedszkoli (w tym 33 w mieście Gniezno), 11 żłobków i 3 kluby dziecięce (z tego 6 w Gnieźnie).

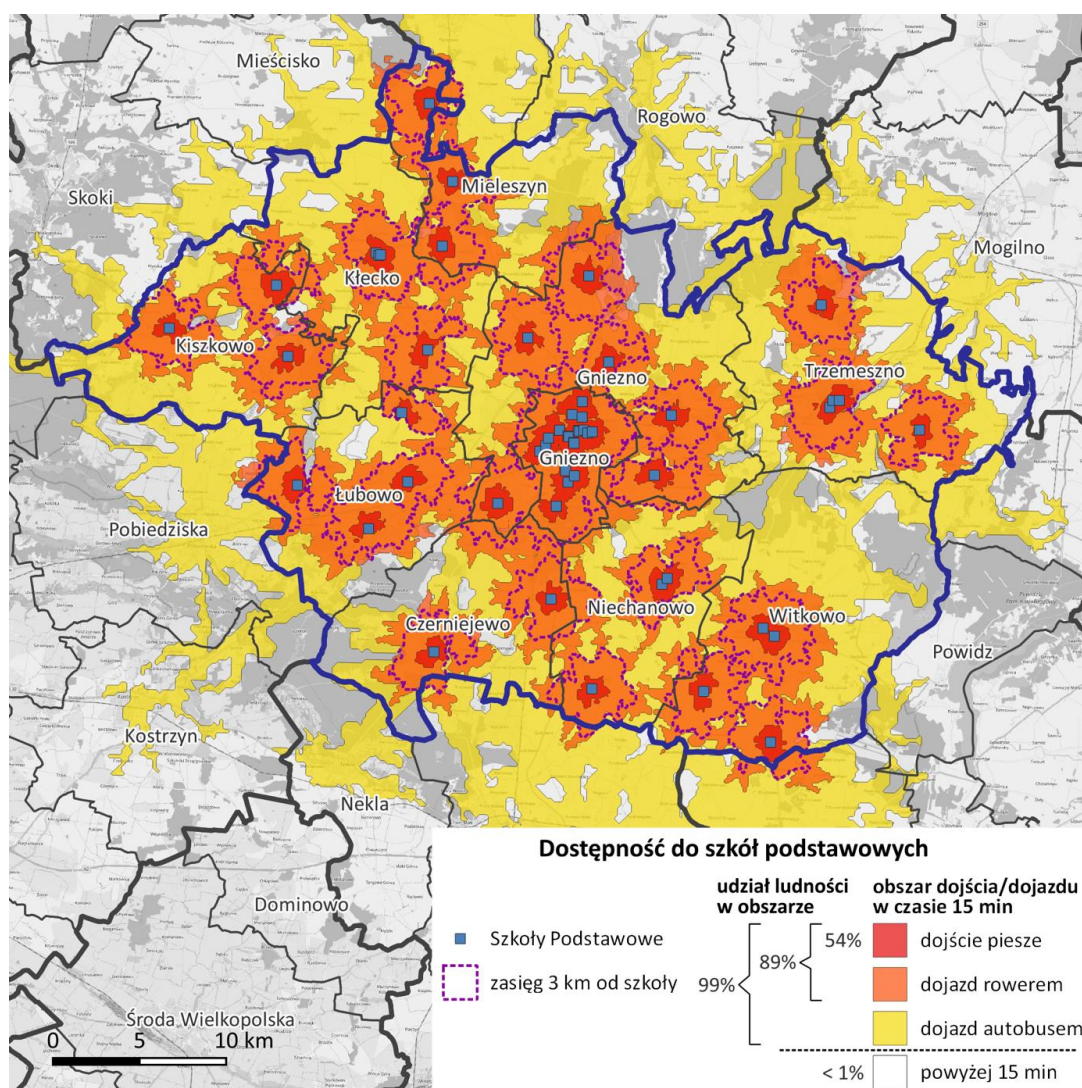
W obszarze ZIT Gniezna w 2021 r. zlokalizowanych było 55 szkół podstawowych. Liczba szkół jest proporcjonalna do liczby mieszkańców - najwięcej jest w mieście Gniezno - 22, w gminie wiejskiej Gniezno – 6, w mieście Trzemeszno – 4.

Na jedną szkołę przypadało średnio 2625 mieszkańców, co oznacza, że z reguły są to szkoły średnie i małe, szczególnie poza Gnieznem. Funkcjonowanie dużych szkół jest korzystniejsze z punktu widzenia organizacji pracy nauczycieli oraz kosztów związanych z zapewnieniem odpowiedniej jakości nauczania we wszystkich placówkach.

Około 54% ogółu mieszkańców Partnerstwa, a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszego do szkoły podstawowej (Ryc. 56. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych). Kolejne 35% może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem. W zasięgu akceptowalnego 15-minutowego dojazdu do szkoły samochodem lub autobusem szkolnym zamieszkuje ponad 99% mieszkańców Partnerstwa.

⁵ BDOT10k to podstawowa, źródłowa baza danych obiektów topograficznych.

Ryc. 56. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa.

Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2022 r. widzimy, że uczniowie z obszaru Partnerstwa osiągnęli na egzaminie z języka polskiego wyniki nieco gorsze od swoich rówieśników z województwa i kraju. Prawie połowa gmin Partnerstwa uzyskała wynik niższy niż średnia dla powiatu. W przypadku egzaminu z matematyki średnią krajową uzyskała tylko jedna gmina, pozostałe mają wyniki niższe niż średnia dla województwa i powiatu. Również wyniki z języka angielskiego są nieco niższe niż średnie dla wielkopolskiego i całego kraju. Po części może to być nadal powiązane z wpływem pandemii na sytuację w szkolnictwie. O jej przełożeniu na wyniki egzaminów ósmoklasisty mówi NIK w swoim [raporcie dotyczącym funkcjonowania szkół w sytuacji zagrożenia COVID-19](#). Nie jest to więc zapewne cecha charakterystyczna dla Partnerstwa, a jedynie oznaka wpisywania się w niekorzystny trend na poziomie krajowym, którego skutki można odwrócić lub ograniczyć, prowadząc stosowne działania z poziomu lokalnego.

Tabela 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty – 2022

	Polski				Matematyka				Angielski			
	gmina	powiat	województwo	kraj	gmina	powiat	województwo	kraj	gmina	powiat	województwo	kraj
Czarniejewo (1)	53%	53%	57%	60%	46%	51%	55%	57%	55%	61%	64%	67%
Czarniejewo (2)	46%	53%	57%	60%	50%	51%	55%	57%	55%	61%	64%	67%
Gnieszno (1)	55%	53%	57%	60%	54%	51%	55%	57%	68%	61%	64%	67%
Gnieszno (2)	57%	53%	57%	60%	57%	51%	55%	57%	63%	61%	64%	67%
Kiszkowo (2)	53%	53%	57%	60%	45%	51%	55%	57%	57%	61%	64%	67%
KłECKO (1)	46%	53%	57%	60%	43%	51%	55%	57%	48%	61%	64%	67%
KłECKO (2)	60%	53%	57%	60%	50%	51%	55%	57%	45%	64%	64%	67%
Łubowo (1)	52%	53%	57%	60%	53%	51%	55%	57%	60%	61%	64%	67%
Mieleszyn (2)	52%	53%	57%	60%	49%	51%	55%	57%	53%	61%	64%	67%
Niechanowo (2)	50%	53%	57%	60%	40%	51%	55%	57%	50%	61%	64%	67%
Trzemeszno (1)	55%	53%	57%	60%	50%	51%	55%	57%	57%	61%	64%	67%
Trzemeszno (2)	47%	53%	57%	60%	48%	51%	55%	57%	43%	61%	64%	67%
Witkowo (1)	52%	53%	57%	60%	48%	51%	55%	57%	58%	61%	64%	67%
Witkowo (2)	48%	53%	57%	60%	40%	51%	55%	57%	52%	61%	64%	67%

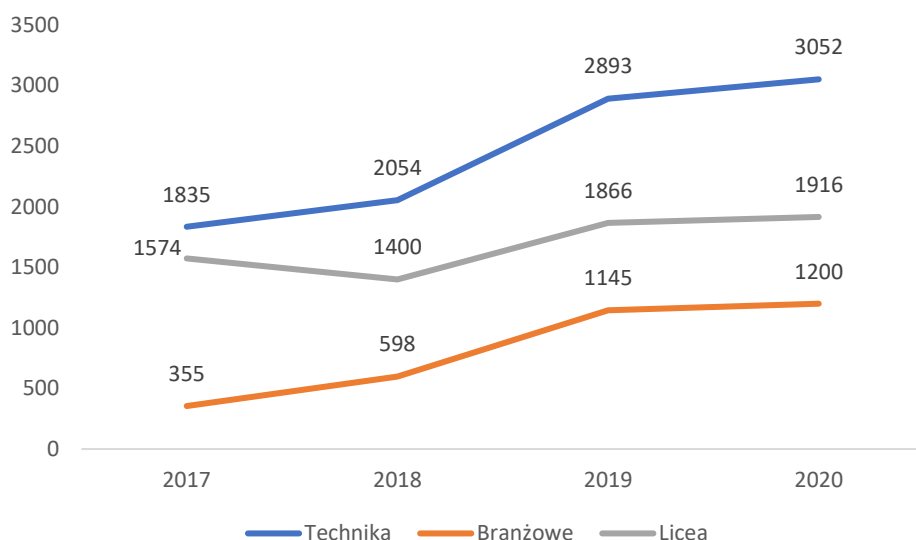
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych OKE.

3.2.2.6. Szkoły średnie

Szkoły średnie to samodzielne jednostki, bądź zespoły szkół. W 26 takich placówkach (14 lokalizacji) funkcjonowały licea, technika i szkoły branżowe. 22 z nich zlokalizowane są w Gnieźnie (12 lokalizacji), 3 w Trzemesznie (1 lokalizacja) i 1 w Witkowie.

W okresie ostatnich 4 lat na obszarze Partnerstwa obserwowano wzrost liczby uczniów liceów, przy jednoczesnym wyraźnym wzroście liczby osób uczących się w technikach oraz w szkołach branżowych.

Ryc. 57. Wzrost liczby uczniów w różnych typach szkół ponadpodstawowych

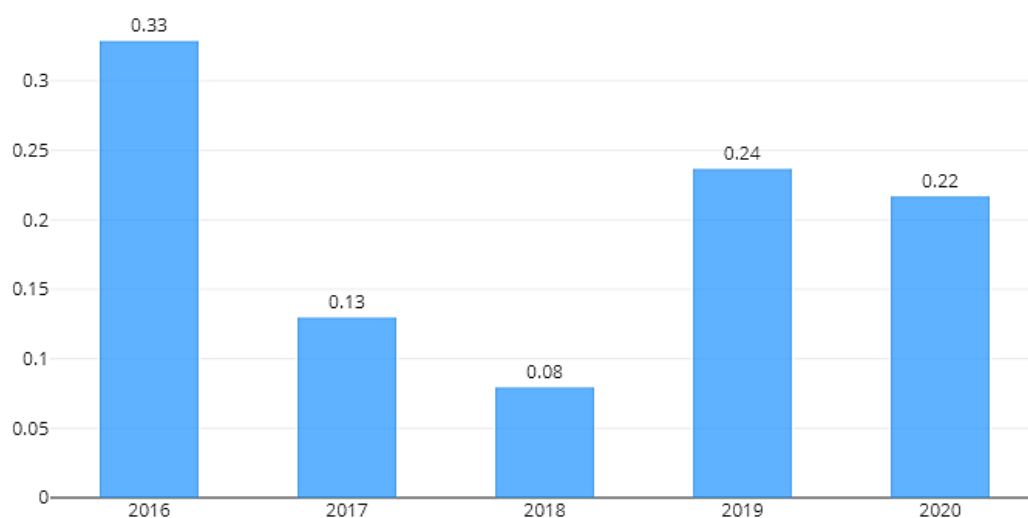

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie MRL.

3.2.2.7. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją

W zakresie dostępności oferty usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją sytuacja w Partnerstwie, po spadku w latach 2017 i 2018, nieznacznie się poprawiła.

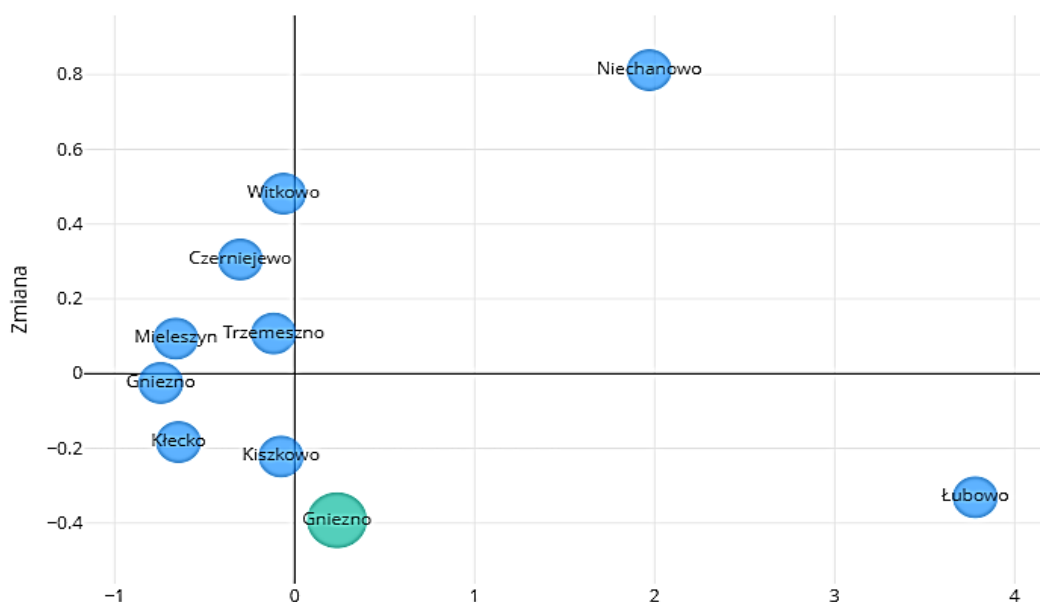
Ryc. 58. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Patrząc na pozycję poszczególnych gmin w ich grupach porównawczych widać, że najlepsze wartości w tym podobzdarze wykazuje gmina Niechanowo. Z wysoką wartością, ale przy ujemnej dynamice mamy do czynienia w przypadku Łubowa. Uwagę zwraca Miasto Gniezno, które ma najniższą dynamikę ze wszystkich gmin.

Ryc. 59. Pozycja gmin w grupach porównawczych w obszarze „Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją”

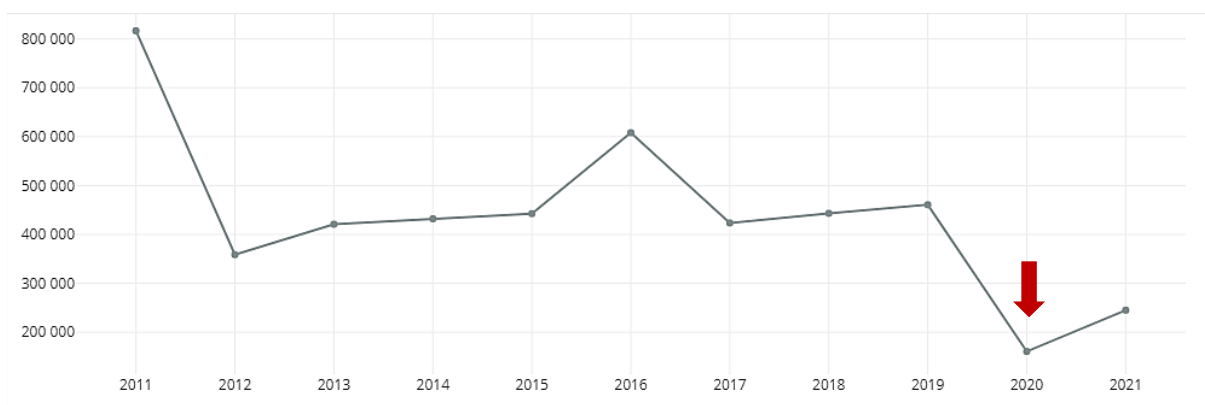

Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W pozostałych gminach mamy do czynienia z ujemnymi wartościami wskaźnika, chociaż Czarniejewo, Mieleszyn, Trzemeszno i Witkowo wykazują w tym zakresie dodatnią dynamikę. Wyniki w zakresie oferty kulturalnej mogą natomiast nadal odzwierciedlać wpływ pandemii na ten sektor usług. Znajduje to częściowe potwierdzenie w liczbie osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty. Na poniższym wykresie widać pandemiczne załamanie w roku 2020, po którym następuje wzrost w roku ubiegłym. Z pewnością z uwagi na potencjał obszaru potrzebna jest dodatkowa dyskusja w tym zakresie.

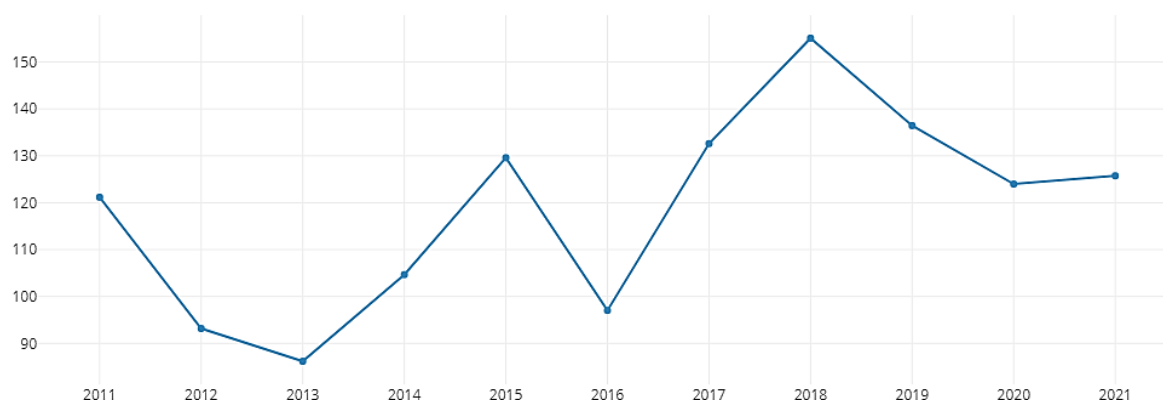
Ryc. 60. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#)

To co w pewnym stopniu może wpływać na pozycję konkurencyjną Partnerstwa w analizowanym obszarze to dynamika wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe, która od 2020 roku ponownie wzrasta.

Ryc. 61. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

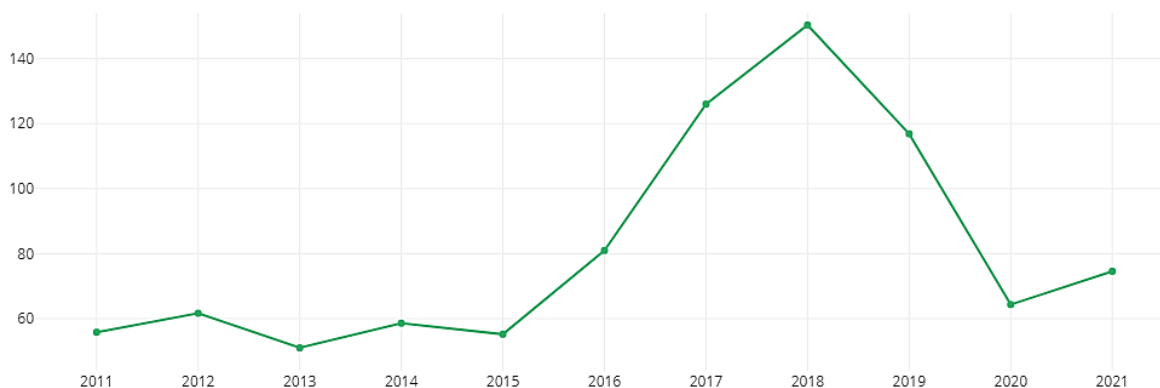

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Więcej o rozmieszczeniu przestrzennym placówek działalności kulturalnej w rozdziale 3.2.3.3.

Po okresie spadku trwającym od 2018 r., można zaobserwować też wzrost wydatków na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadających na 1. mieszkańca.

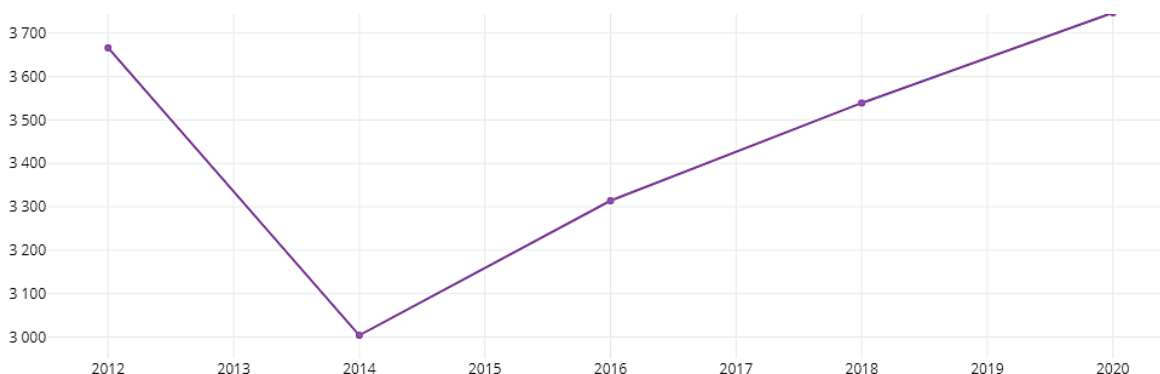
Ryc. 62. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1. mieszkańca

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Jest to o tyle istotne, że na obszarze Partnerstwa od 2014 nieprzerwanie wzrasta liczba członków klubów sportowych, która obrazuje ofertę i zaangażowanie mieszkańców w aktywne formy aktywności sportowej.

Ryc. 63. Liczba członków klubów sportowych (dane co 2 lata)

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W zestawieniu z powyższymi danymi warto pokazać wyniki badań zrealizowanych na obszarze Partnerstwa. Odpowiedzi na pytanie o atrakcyjność oby typów ofert prezentują się następująco.

Tabela 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie Co jest słabą stroną Pana/i gminy?

	Mieszkańcy (n=1027)	Młodzież (n=655)	Liderzy (n=31)
Oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa	49%	46%	39%
Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna	32%	30%	19%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie badań młodzieży, mieszkańców i liderów.

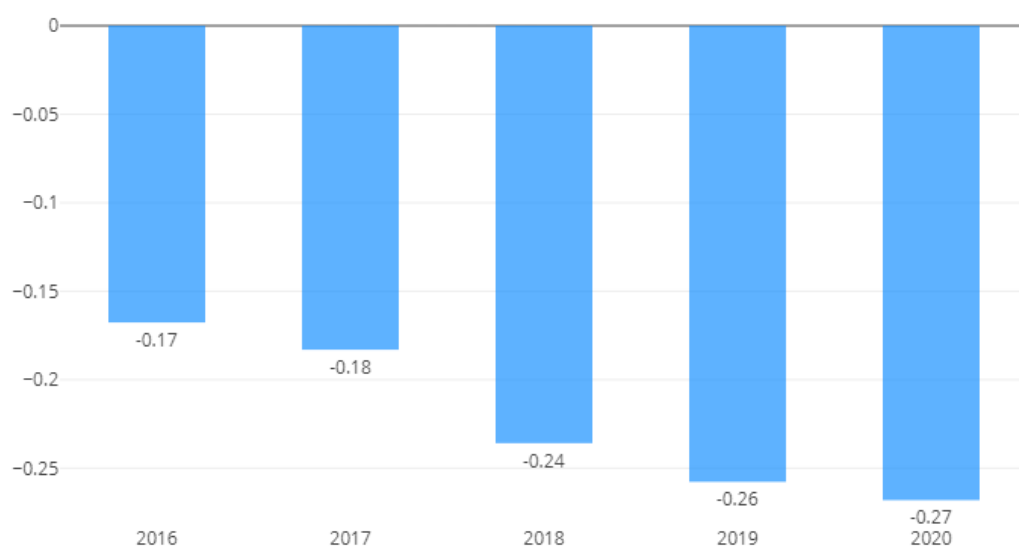
Z najlepszymi ocenami mamy więc do czynienia w przypadku młodzieży i mieszkańców. Nieco gorzej powyższa oferta wypada w oczach liderów społeczności.

Również w hierarchii potrzeb mieszkańców, młodzieży i liderów atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego znajduje się dosyć wysoko - jako przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w gminie w pierwszej kolejności wskazało je odpowiednio 36% 40% i 38% ankietowanych.

3.2.2.8. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia

W zakresie dostępności oferty usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia od roku 2016 obserwujemy pogorszenie się sytuacji w Partnerstwie.

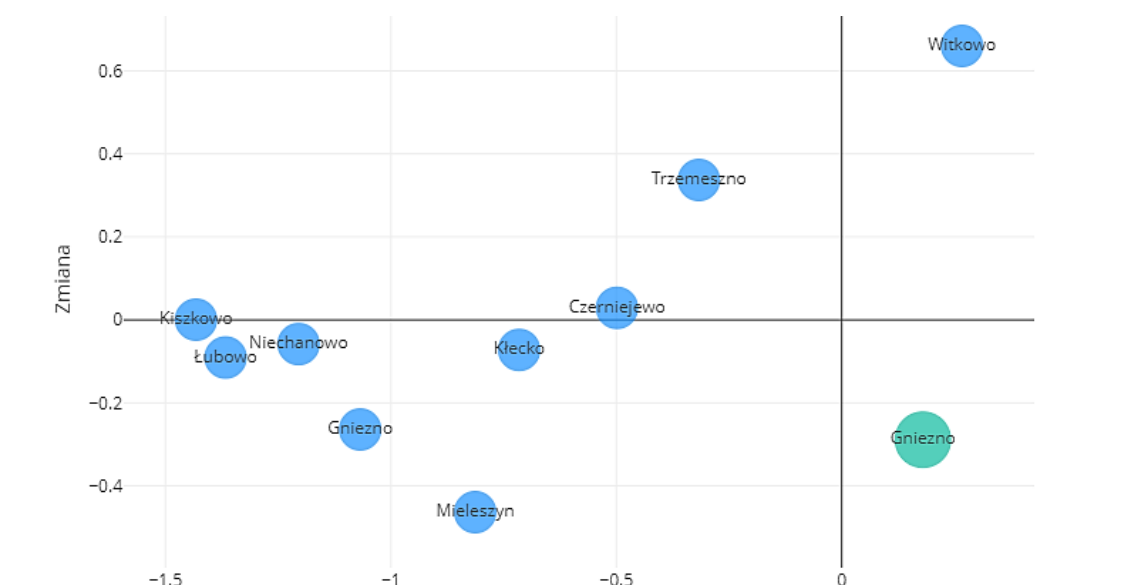
Ryc. 64. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Analiza pozycji poszczególnych gmin w ich grupach porównawczych pokazuje, że najlepsza sytuacja jest w Witkowie. Pozytywnie wygląda również wskaźnik dla Miasta Gniezna, chociaż w tym przypadku może niepokoić jego ujemna dynamika. Do średniej zbliżają się Czarniejewo i Trzemeszno. Pozostałe gminy na tle innych samorządów w swoich grupach wykazują ujemne wartości wskaźnika oraz jego dynamikę.

Ryc. 65. Oferta usług pomocy społecznej - pozycja gmin w grupach porównawczych

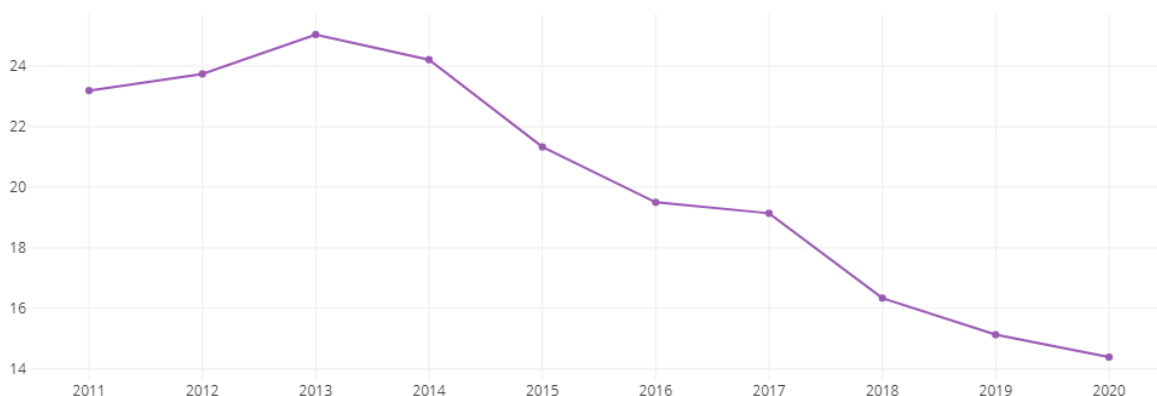

Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Pomimo ujemnej wartości wskaźnika ogólnego w tym podobszarze, na obszarze Partnerstwa odnotowuje się spadek liczby gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Ryc. 66. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

3.2.2.9. Usługi zdrowotne i stan zdrowia ludności

W obszarze Partnerstwa w 2021 r. funkcjonowały 2 podmioty pełniące funkcję szpitali, wszystkie zlokalizowane w mieście Gniezno. Są to: Szpital Pomnik Chrztu Polski oraz Wojewódzki Szpital Dla Nerwowo i Psychicznie Chorych "Dziekanka" im. Aleksandra Piotrowskiego w Gnieźnie.

Usługi podstawowej opieki zdrowotnej świadczyło 25 przychodni POZ (w 24 lokalizacjach). 11 z nich zlokalizowane jest w Gnieźnie. Wśród nich znalazły się zarówno duże zakłady opieki zdrowotnej, jak i mniejsze placówki prywatne oferujące usługi z zakresu medycyny rodzinnej.

Według bazy danych REGON w obszarze ZIT Gniezna w 2021 r. funkcjonowało 936 (w tym 622 w mieście Gniezno) podmiotów gospodarczych świadczących usługi w zakresie ochrony zdrowia.

Tymczasem wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w ramach prac nad diagnozą wskazują, że oferta usług zdrowotnych oceniana jest przez poszczególne grupy mieszkańców jako jedna ze słabych stron Partnerstwa.

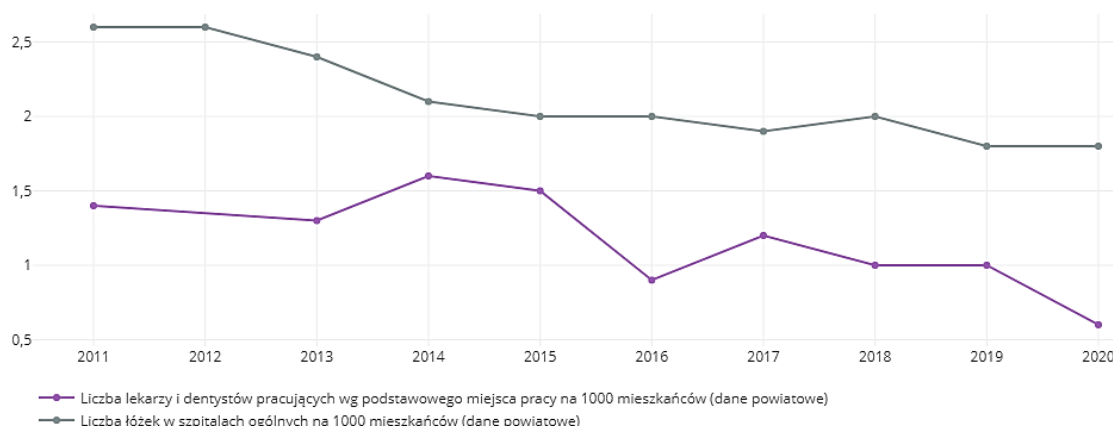
Tabela 21. Wyniki badań ankiet w zakresie oceny usług zdrowotnych

Typ usługi	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Oferta usług zdrowotnych	69%	65%	48%

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie badań ankietowych.

Na takie oceny mogą wpływać m.in. zmniejszająca się liczba lekarzy i dentystów oraz łóżek w szpitalach.

Ryc. 67. Liczba lekarzy i dentystów oraz liczba łóżek w szpitalach na obszarze Partnerstwa na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Niewykluczone, że negatywne oceny są też pokłosiem obciążenia, jakie system ochrony zdrowia odczuł w okresie pandemii COVID-19.

3.2.2.10. Handel i usługi

W zakresie handlu w całym obszarze ZIT Gniezna w 2021 r. według bazy REGON funkcjonowało 2240 podmiotów w handlu detalicznym (z wyłączeniem handlu samochodami). Aż 60% ww. podmiotów zlokalizowane było w mieście Gniezno. Tutaj też zlokalizowane były największe obiekty handlu: hipermarkety (3), supermarkety (23 z 44 ogółem w partnerstwie) i domy handlowe (2).

Małe sklepy spożywcze mają głównie znaczenie lokalne. Ważne z punktu widzenia jakości wyposażenia ośrodków usługowych jest obecność także dużych sklepów sieciowych obsługujących całą gminę, a nawet powiat.

Obok sklepów spożywczych istotne znaczenie dla ośrodków mają też usługi gastronomii. W analizowanym obszarze w 2021 r. funkcjonowało 397 obiektów usług związanych z wyżywieniem. 62% takich obiektów zlokalizowano w mieście Gniezno.

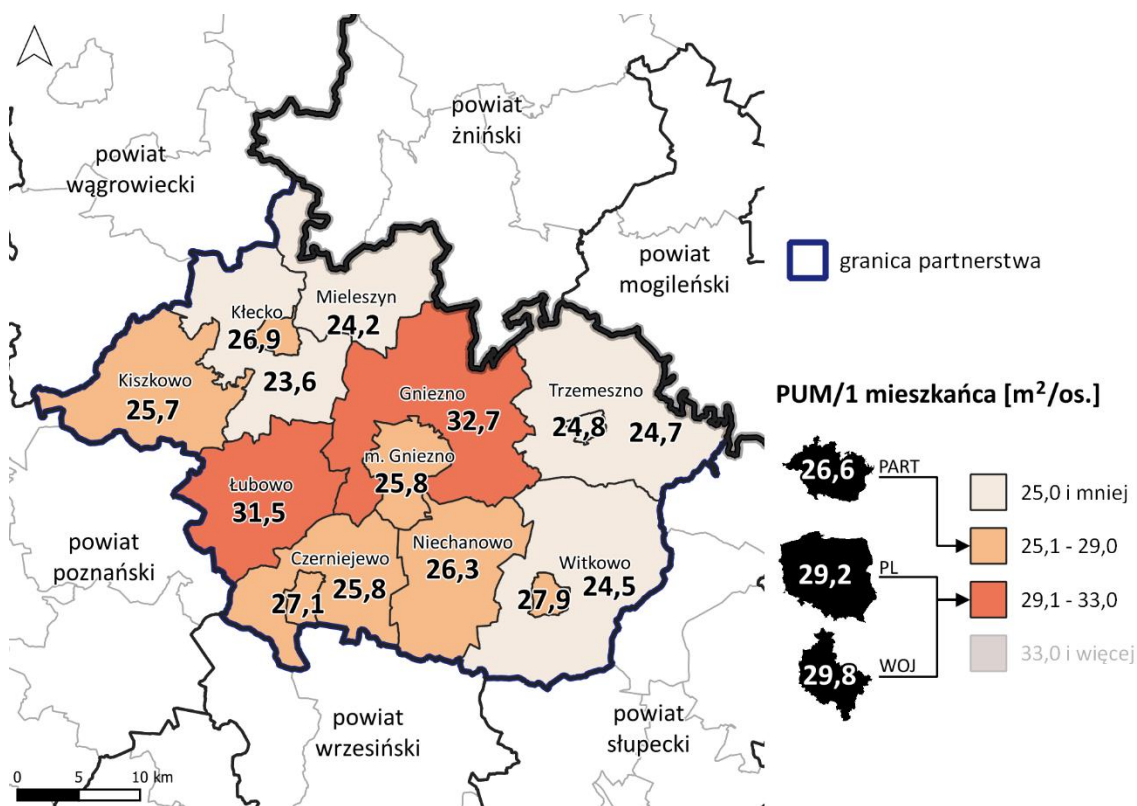
Wymieniony wyżej handel i gastronomia w połączeniu z punktami usługowymi, rzemiosłem stanowią tzw. usługi „dospołeczne”. Są to usługi fakultatywne, ale niezbędne do funkcjonowania atrakcyjnej przestrzeni publicznej tworząc wykształcone centra aktywności.

3.2.2.11. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną

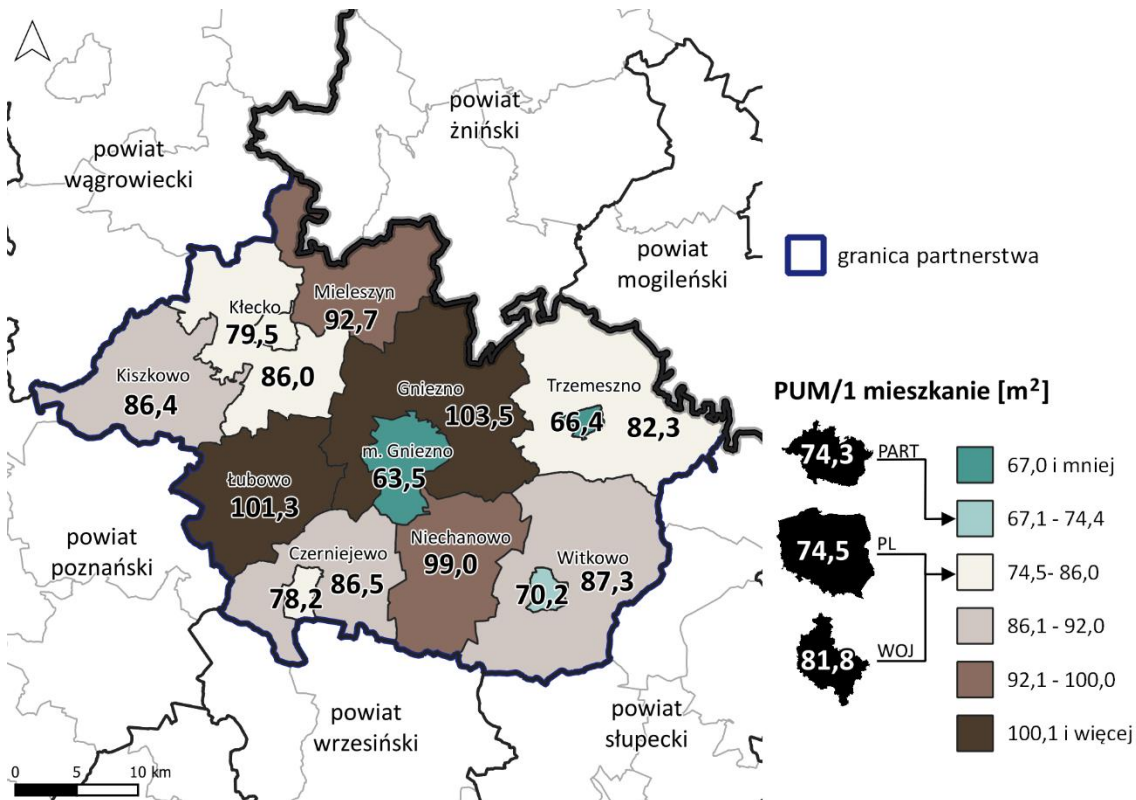
Warunki mieszkaniowe w partnerstwie, podobnie jak w całym kraju, ulegają stopniowej poprawie. Zasoby mieszkaniowe na koniec 2020 r. wg GUS BDL w partnerstwie wynosiły 51,9 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 3 855,4 tys. m², w tym zasoby komunalne stanowiły 2,4 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 112,8 tys. m².

W 2020 roku na 1 osobę w partnerstwie przypadało przeciętnie 26,6 m² powierzchni użytkowej mieszkań (w 2010 r. – 22,6 m²). Jest to wartość poniżej zarówno średniej krajowej jak i województwa wielkopolskiego. Wskaźnik ten był zróżnicowany na obszarze partnerstwa i wynosił od 23,6 m² w gminie Kłecko do 32,7 m² w gminie Gniezno. Przeciętnie, najlepsze warunki mieszkaniowe występują w centralnej części partnerstwa, gorsze na jego obrzeżach (Ryc. 68. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.).

Ryc. 68. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.

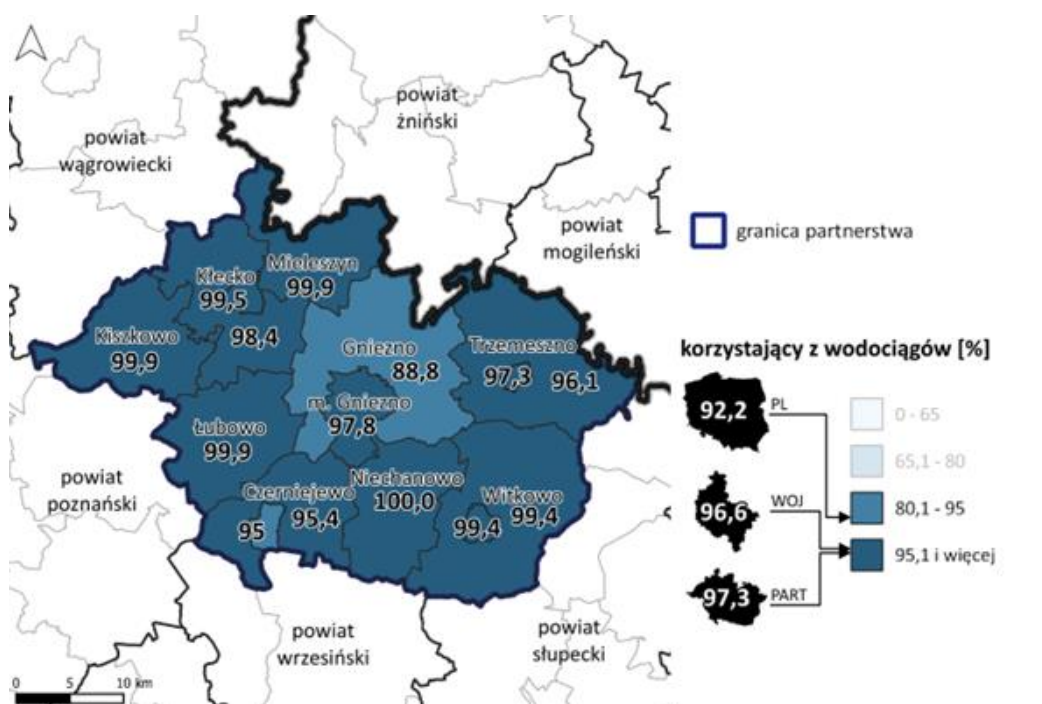
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

nią samą oraz Ryc. 71. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 r. Odsetek ludności korzystającej z gazu sieciowego wynosił 52,3%.

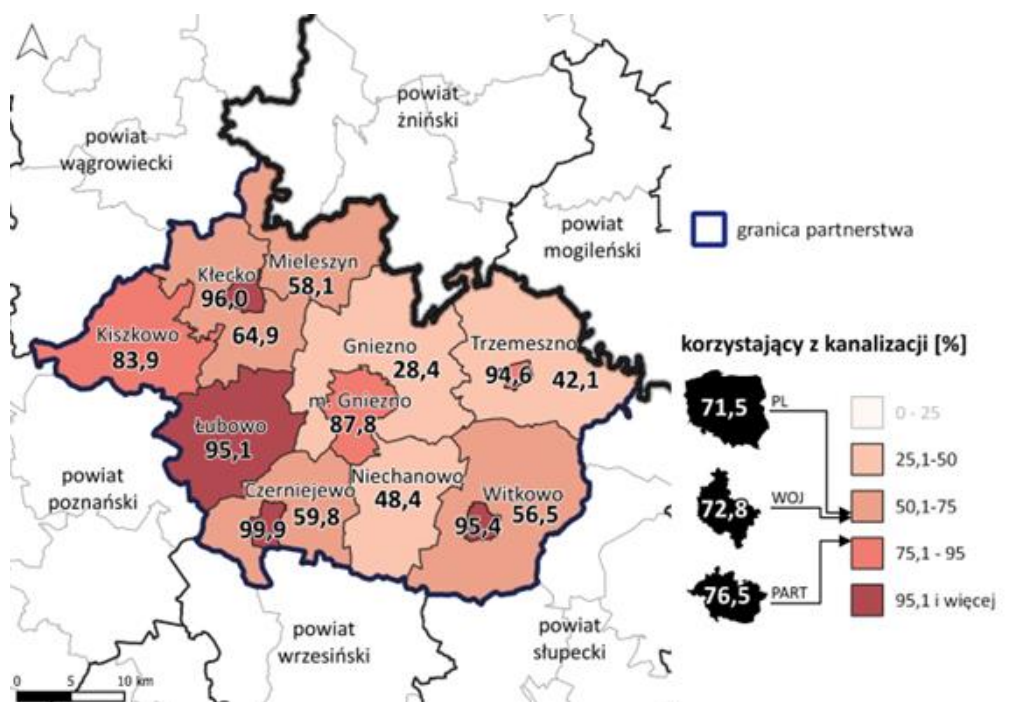
Ze względu na zróżnicowaną na terenach miejskich i wiejskich gęstość zabudowy, wskaźniki długości sieci, przy dobrym odsetku korzystającej z sieci ludności, są na przeciętnym poziomie. W 2020 r. wskaźnik długości sieci rozdzielczej wodociągowej dla Partnerstwa wynosił 108,6 km na 10 tys. obsługiwanych mieszkańców (średnia dla Polski to 88,8 km na 10 tys. obsługiwanych), zaś sieci kanalizacyjnej – 74,8 km na 10 tys. obsługiwanych (średnia dla Polski to 62,0 km na 10 tys. obsługiwanych). Znajduje to wyraz w kosztach budowy i eksploatacji sieci.

Ryc. 70. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ryc. 71. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada obowiązek weryfikacji ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod kątem potrzeb i możliwości rozwoju, w tym obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę. Przygotowywana zmiana przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁶ określa szczegółowo sposób obliczania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz obliczania chłonności terenów niezabudowanych i luk w zabudowie - w nowym planie ogólnym, który ma zastąpić studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Zgodnie z projektem rozporządzenia określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę (§ 5 ust. 2):

⁶ Projekt z dnia 20.04.2022 r. rozporządzenia w sprawie ustaleń planu ogólnego gminy oraz sposobu dokumentowania procedury przygotowania i uchwalenia planu ogólnego gminy do projektu ustawy z dnia 22.04.2022 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

- prognozowaną, przyszłą liczbę mieszkańców gminy w perspektywie 20 lat;
- przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych 20 lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lat.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminach Partnerstwa, wyrażone w powierzchni użytkowej mieszkań i w liczbie mieszkańców (dla których należy przewidzieć nowe mieszkania) przedstawiono na Ryc. 72. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r. oraz w Tabela 22.

Jako okres perspektywiczny do analiz przyjęto rok 2040. Prognozowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS⁷ w 2040 r. wyniesie około 146,3 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 35 m²/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie 5,1 mln m² powierzchni użytkowej mieszkań (PUM).

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyniesie około 1,22 mln m² PUM, dla około 33,4 tys. osób.

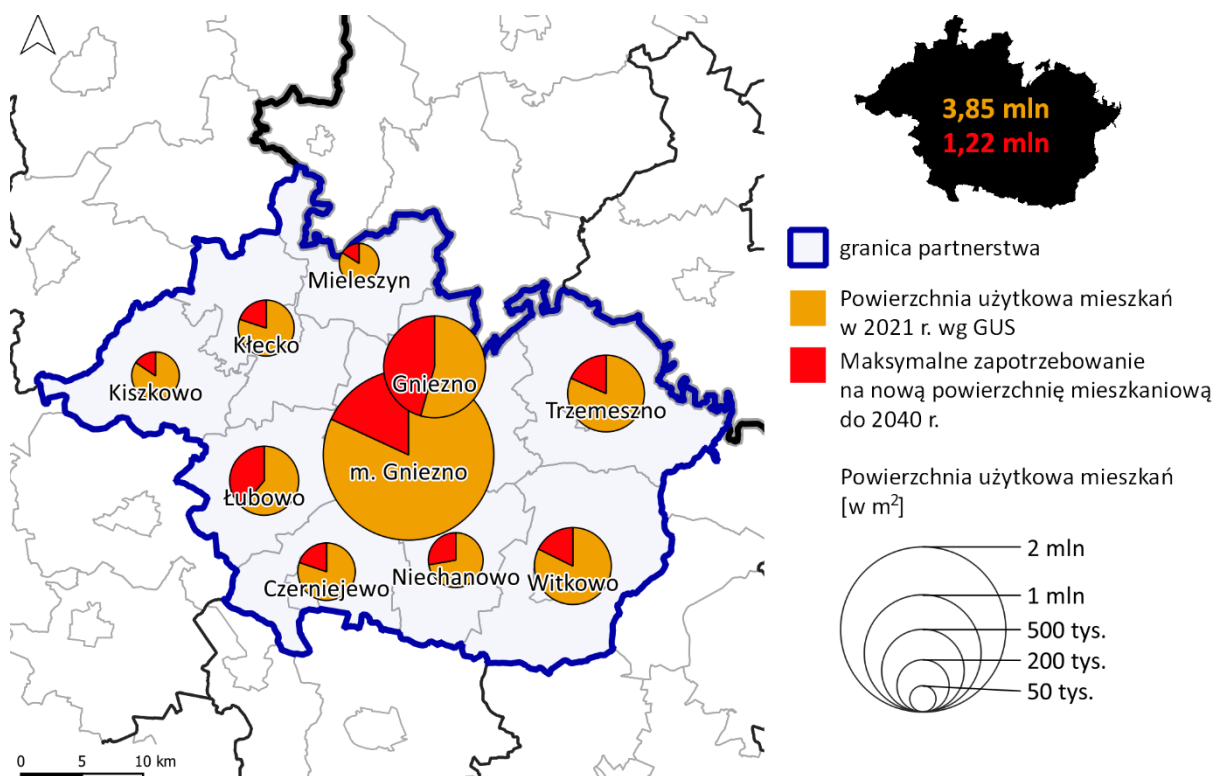
⁷ Liczbę ludności na 2040 r. wg gmin oszacowano na podstawie *Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, GUS, 2017. Dłuższe prognozy GUS np. do 2050 r. (najnowsze z 2014 r.) dotyczą obszaru całych powiatów. Wg stanu na wrzesień 2022 r. nie istniały bardziej aktualne prognozy statystyki publicznej wg agregacji gminnej.

Tabela 22. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w ZIT Gniezno do 2040 r.

Gmina	Powiat	Liczba ludności			Standard zamieszkiwania (PUM/mieszkańca)		Powierzchnia użytkowa mieszkań		Zapotrzebowanie na nową zabudowę	
		w osobach			m²/osobę		m² (ogółem)		w osobach	w PUM (m²)
		2021 r.	2030 r.	2040 r.	2020 r.	2040 r.	2020 r.	2040 r.	do 2040 r.	
(w) wiejska (m) miejska (m-w) miejsko-wiejska										
Gniezno (m)	gnieźnieński	66769	65269	63803	25,8	33,4	1745253	2131010	11550	385757
Czerniejewo (m-w)	gnieźnieński	7367	7454	7542	26,3	32,1	194138	242099	1494	47961
Gniezno (w)	gnieźnieński	12977	14619	16469	32,7	46,1	413173	759210	7506	346037
Kiszkowo (w)	gnieźnieński	5442	5470	5498	25,7	30,3	140621	166594	857	25973
Kłecko (m-w)	gnieźnieński	7393	7432	7471	24,7	30,7	183715	229366	1487	45651
Łubowo (w)	gnieźnieński	6860	7491	8180	31,5	42,7	213641	349288	3177	135647
Mieleszyn (w)	gnieźnieński	3963	4003	4043	24,2	28,6	97060	115641	650	18581
Niechanowo (w)	gnieźnieński	6040	6317	6607	26,3	33,3	159041	220003	1831	60962
Trzemeszno (m-w)	gnieźnieński	14180	13893	13612	24,7	31,7	351889	431494	2511	79605
Witkowo (m-w)	gnieźnieński	13362	13209	13058	26,4	33,2	356906	433517	2308	76611
Stowarzyszenie ZIT Gniezno		144353	145157	146283	27	35	3855437	5078223	33370	1222786

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z [Geoportalu](#).

Ryc. 72. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z [Geoportalu](https://geoportal.gov.pl).

3.2.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

3.2.3.1. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Obszar Stowarzyszenia ZIT Gniezno położony jest w obrębie trzech mezoregionów: Pojezierza Gnieźnieńskiego, Równiny Wrzesińskiej oraz Pojezierza Żnińsko-Mogileńskiego i charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz licznymi jeziorami, które są wynikiem zlodowacenia wiślańskiego fazy poznańskiej. Najniższe położenie terenu notuje się w rynnach rzek i jezior od ok 90 m n.p.m. do ok 167 m n.p.m. we wschodniej części obszaru. Pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi zauważalne jest zróżnicowanie w zagospodarowaniu terenu.

Powierzchnia użytków rolnych zajmuje w całym obszarze 72% ogólnej powierzchni terenu. Najmniejszy udział terenów użytkowanych rolniczo znajduje się w gminach Mieleszyn i Niechanowo oraz w mieście Gniezno. Natomiast największym udziałem charakteryzują się gminy Czarniejewo i Kłecko. W ogólnej powierzchni użytków rolnych dominują grunty orne, które zajmują 88% powierzchni gruntów. Dominują gleby klas III (IIIa i b) oraz IV (a i b). Głównymi prowadzonymi uprawami są zboża oraz rzepak i rzepik, a także buraki cukrowe. Uzyskiwane plony zbliżone są do średniej krajowej, co sugeruje, że znaczący potencjał rolniczy nie jest w pełni wykorzystany. Na co wpływ mogą mieć między innymi deficyt wody wynikający ze zmian klimatycznych i pogarszających się warunków wodnych.

Według Powszechnego Spisu Rolnego 2020 na obszarze Partnerstwa działalność prowadziło około 3,74 tys. gospodarstw rolnych, z czego 91% prowadziła sprzedaż swoich produktów. Struktura obszarowa gospodarstw na tle województwa wypada bardzo korzystnie. Średnia powierzchnia gospodarstwa wyniosła około 25,3 ha. 41% gospodarstw stanowiły gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej. Kolejne 15% stanowią gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha.

Lasy stanowią jedynie 15% powierzchni całego obszaru Partnerstwa. Jednak wewnątrz obszaru wyróżniają się gminy Czarniejewo i Mieleszyn oraz Witkowo, gdzie udział lasów wynosi odpowiednio 31%, 25% i 21%. Na obszarze występują dwa duże kompleksy leśne a mianowicie Lasy Czarniejewskie oraz Lasy Skorzęcińskie. Ponadto obszar charakteryzuje się niskim w stosunku do regionu udziałem gruntów zadrzewionych i zakrzewionych w ogólnej jego powierzchni. Sytuacja ta wpływa negatywnie na kształtowanie warunków hydrologicznych, stanowiących ochronę wód i przeciwdziałającym procesom degradacji gleb, a także wspieranie różnorodności biologicznej.

Na obszarze Partnerstwa, jedynie 13% powierzchni obszaru, objęta jest różnymi **formami ochrony przyrody** (bez uwzględnienia obszarów Natura 2000). Wewnątrz obszaru wyróżniają się gminy Witkowo, Łubowo i Kiskowo, gdzie powierzchnia

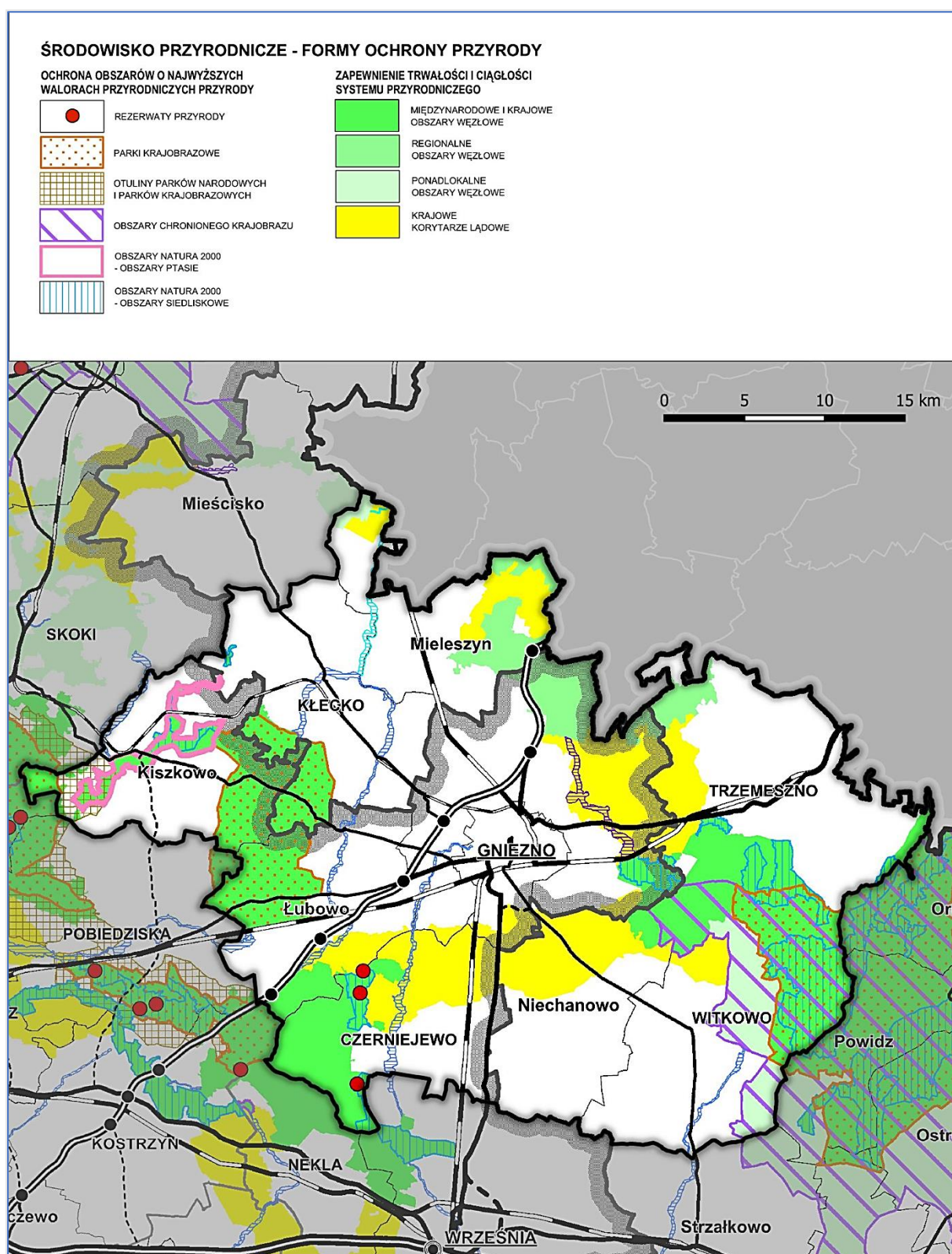
obszarów prawnie chronionych stanowi odpowiednio 46%, 25% i 24% powierzchni gmin. Na obszarach chronionych obowiązują zróżnicowane ograniczenia lub zakazy dotyczące korzystania z zasobów przyrodniczych - zależnie od formy ochrony.

W granicach obszaru Partnerstwa występują następujące formy ochrony przyrody:

- Obszary Natura 2000:
 - PLH300006 Dolina Małej Wełny pod Kiszkowem – obszar specjalnej ochrony ptaków, gm. Kiszkowo, gm. Kłęcko
 - PLH300049 Grądy Czarniejewskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. Czarniejewo, gm. Łubowo
 - PLH300026 Pojezierze Gnieźnieńskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. Gniezno i Witkowo, Trzemeszno,
 - PLH300050 Stawy Kiszkowskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. Kłęcko, gm. Kiszkowo;
- Rezerваты przyrody:
 - Bielawy, pow. 20,01 ha, gm. Czarniejewo,
 - Modrzew Polski w Noskowie, pow. 1,04 ha, gm. Czarniejewo,
 - Wiązy w Nowym Lesie, pow. 6,85 ha, gm. Czarniejewo;
- Parki Krajobrazowe:
 - Park Krajobrazowy Promno – gmina Łubowo,
 - Lednicki Park Krajobrazowy – gminy Kłęcko, Łubowo, Kiszkowo
 - Powidzki Park Krajobrazowy – gmina Witkowo;
- Obszary Chronionego Krajobrazu:
 - Powidzko-Bieniszewski Obszar Chronionego Krajobrazu – gminy: Witkowo i Trzemeszno,
- 139 pomników przyrody, w tym najwięcej w gm. Kłęcko (48) oraz Czarniejewo (31);
- użytek ekologiczny – Jezioro Czarne, pow. 59,05 ha, gm Witkowo.

Fauna obszaru jest typowa dla innych nizinnych obszarów kraju. Istotnym elementem systemu przyrodniczego są korytarze ekologiczne. Przez obszar przebiega 5 korytarzy dolin rzecznych: 1 o randze międzynarodowej i krajowej - dolina rzeki Wełny, a także 4 o znaczeniu regionalnym wzdłuż dolin rzek: Wrześnica, Główna, Mała Wełna i Mieszna. Ponadto przez obszar przebiegają dwa korytarze lądowe o znaczeniu krajowym Pojezierze Żnińskie i Gnieźnieńskie. Szczegółowe zasięgi obszarów chronionych przedstawiono na Ryc. 73.

Ryc. 73. OFAK – Środowisko przyrodnicze – formy ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Zasoby kopalin na obszarze ZIT Gniezno reprezentowane są przez 88 złóż kruszyw naturalnych oraz 1 złożę torfu. Ponadto obszar Partnerstwa położony jest w obszarze perspektywnym dla ujmowania wód termalnych Niżu Polskiego – zbiornik kredy i jury dolnej oraz w granicach obszaru perspektywnego występowania wód leczniczych chlorkowych.

Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) to struktury geologiczne wykazujące najwyższą wodonośność i zasobność, stanowiące obecnie lub mogące stać się w przyszłości podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców. Na obszarze ZIT Gniezno znajdują się częściowo 2 główne zbiorniki wód podziemnych:

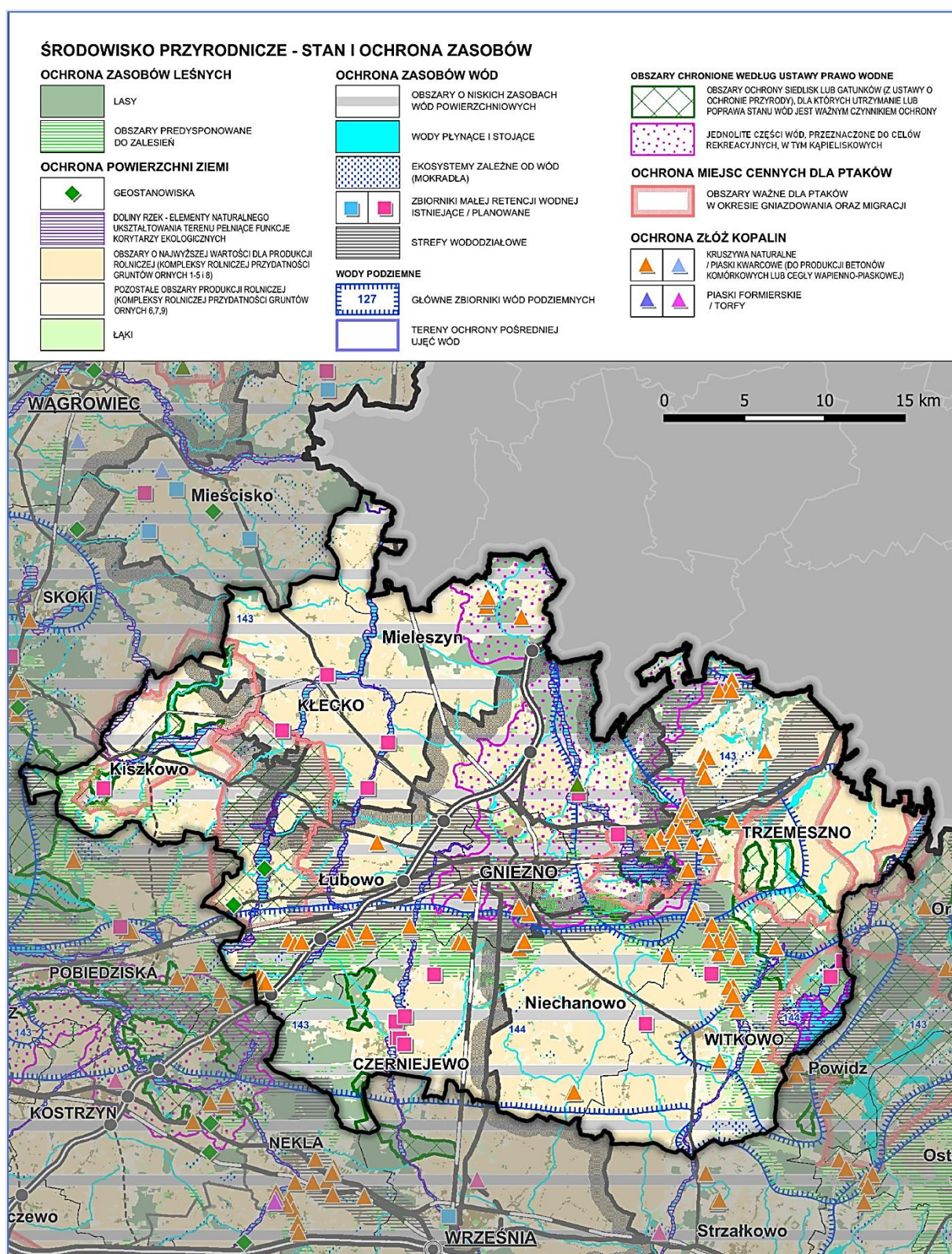
- GZWP nr 144 – Wielkopolska Dolina Kopalna – gminy Niechanowo, Czarniejewo, Witkowo i część miasta Gniezno, zbiornik w utworach czwartorzędowych, typ zbiornika – porowy;
- GZWP nr 143 – Subzbiornik Inowrocław-Gniezno – gminy Kiszkowo, Kłecko, Mieleszyn, Trzemeszno, Gniezno oraz część miasta Gniezno. zbiornik w utworach z okresu neogenu, typ zbiornika – porowy;

Niskie zasoby wód powierzchniowych związane m.in. z niekorzystnym bilansem wodnym, stanowią istotne zagrożenie dla środowiska, a w dłuższej perspektywie także dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym prowadzenia gospodarki rolnej. Wynika to z niekorzystnych uwarunkowań klimatycznych oraz ograniczonych hydrogeologicznych możliwości retencyjnych. Obszar porozumienia według Planu przeciwdziałania skutkom suszy został oceniony jako ekstremalnie zagrożony występowaniem suszy atmosferycznej, a w konsekwencji także suszy glebowej (rolniczej) i hydrogeologicznej.

Sieć hydrograficzną obszaru tworzą liczne rzeki, kanały, rowy melioracyjne oraz wody stojące: jeziora, stawy, sztuczne zbiorniki wodne. Osią hydrologiczną obszaru są rzeki: Wełna, Mała Wełna, Główna, Wrześnica, Struga Gnieźnieńska, Struga Witkowska, Struga Mąkowa, Struga Bawół oraz Kanał Dębina.

Krajobraz obszaru, na którym działa Stowarzyszenie ZIT Gniezno urozmaicony jest około 50 jeziorami. Najbardziej atrakcyjnym dla turystyki wodnej jest wschodnia część obszaru, gdzie zlokalizowane jest największe jezioro Niedźmiegiel oraz inne duże jeziora takie jak: Szydłowskie, Kamienieckie, Popielewskie i Ostrowickie. W pozostałej części obszaru Partnerstwa pod względem powierzchni wyróżniają jeziora: Lednica, Kłeckie, Wierzbiczańskie, Dziadkowskie, Gorzuchowskie i Piotrowskie. Ponadto na terenie miasta Gniezna zlokalizowane są trzy jeziora: Jelonek, Świętokrzyskie oraz Winiary. Na szczególną uwagę zasługuje także zespół sztucznych zbiorników „Stawy Kiszkowskie”.

Ryc. 74. OFAK – Środowisko przyrodnicze – stan i ochrona zasobów

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

3.2.3.2. Zagrożenia środowiska i warunków życia

Presja związana z działalnością człowieka na terenach zurbanizowanych czy rolniczych, ale też duże połacie terenów niezabudowanych sprawiły, że **jakość wód podziemnych oraz powierzchniowych** w zależności od położenia są na obszarze ZIT Gniezno zróżnicowane. Systematycznie prowadzone są działania na rzecz poprawy efektywności oczyszczania i eliminacji ścieków nieoczyszczonych, odprowadzanych do wód powierzchniowych i przyczyniające się do poprawy ich jakości.

Jakość powietrza na obszarze ZIT Gniezno mierzona pod kątem dopuszczalnych norm stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenu węgla oraz kadmu, arsenu, niklu jest zadowalająca - nie odnotowano przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla ww. substancji. Problem stanowi dotrzymanie poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych stężeń benzoalzapirenu, pyłu PM10 i PM2,5. Ponadto wykazano przekroczenia wartości normatywnej ozonu.

Negatywne oddziaływania hałasu występują w otoczeniu drogi ekspresowej, drogi krajowej i dróg wojewódzkich oraz linii kolejowych nr 281 i 353. Ponadto uciążliwości akustyczne występują w rejonie lotniska wojskowego w Powidzu – dla którego utworzony został obszar ograniczonego użytkowania (OOU). Dodatkowe zagrożenie dla klimatu akustycznego może stanowić istniejące lotnisko.

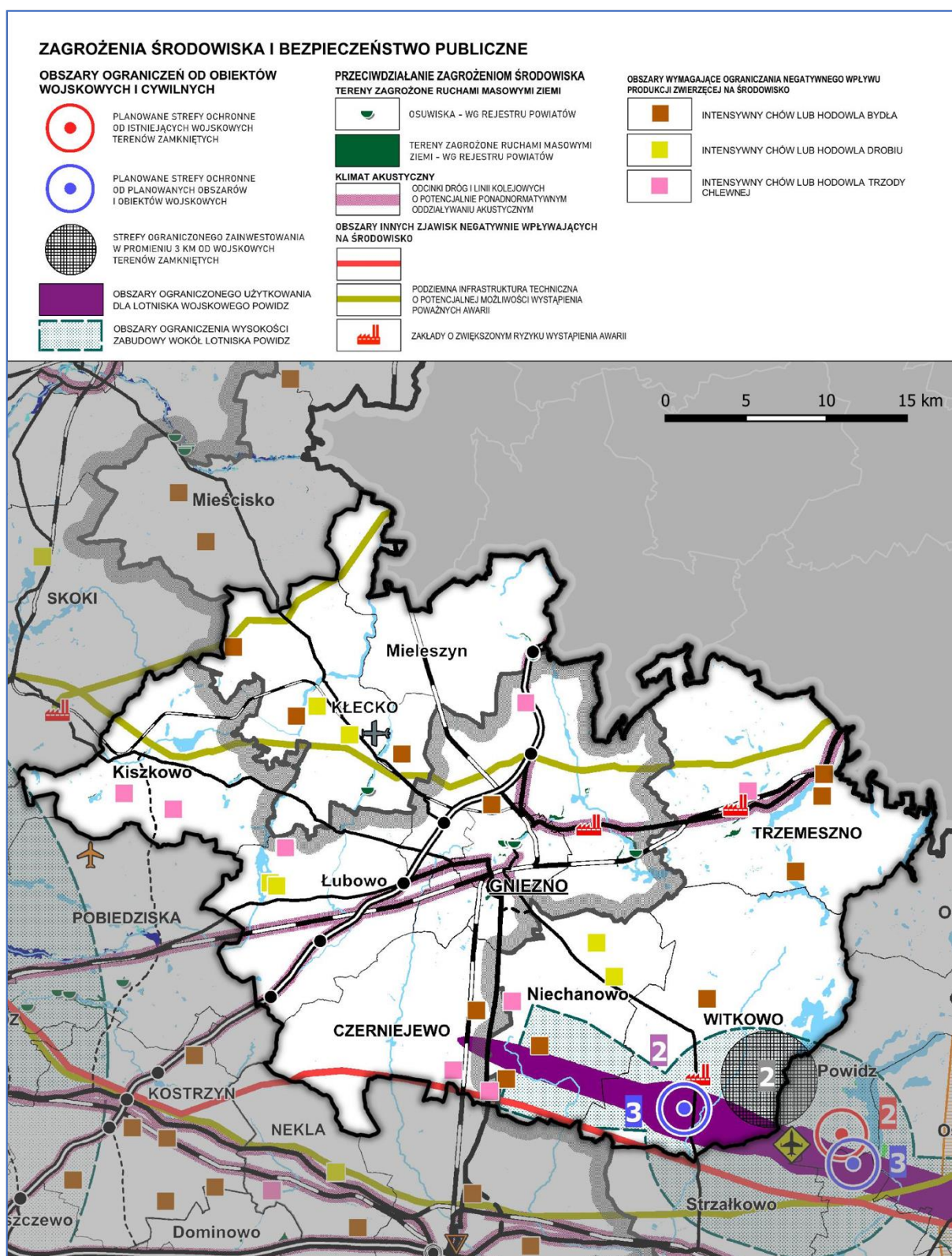
Zagrożenia związane z działalnością rolniczą związane są potencjalnie z funkcjonowaniem ferm trzody chlewnej, bydła i drobiu, które ze względu na wielkość obsady mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Dodatkowym zagrożeniem jest stosowanie nawozów mineralnych.

Powierzchniowe przekształcenia terenu w formie wyrobisk oraz zmiany w pionowym ukształtowaniu rzeźby na obszarze Stowarzyszenia powstają w wyniku odkrywkowej eksploatacji kruszyw naturalnych. Aktualnie eksploatowane są 22 złoża piasków i żwirów.

Obszary zagrożenia powodziowego zlokalizowane w obszarze ZIT Gniezno zostały wskazane w opracowanych mapach zagrożenia powodziowego w II cyklu planistycznym. Są to obszary, dla których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi. W granicach Stowarzyszenia wskazano rzeki Wrześnica i Mała Wełna.

Zagrożenie suszą jest kluczowe dla rozwoju i funkcjonowania rolnictwa, leśnictwa, gospodarki wodnej (stawowej), jak również środowiska i walorów przyrodniczych. Obszar porozumienia wg Planu przeciwdziałania skutkom suszy został oceniony jako ekstremalnie zagrożony występowaniem suszy atmosferycznej, a w konsekwencji także suszy glebowej (rolniczej) i hydrogeologicznej.

Ryc. 75. OFAK – Zagrożenia środowiska i bezpieczeństwo publiczne

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

3.2.3.3. Zasoby dziedzictwa kulturowego, turystyka i rekreacja

Obszar Partnerstwa charakteryzuje się unikatowym bogactwem dziedzictwa kulturowego. Wysokiej jakości przestrzeń kulturową budują krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, liczne zabytki nieruchome i ruchome, obiekty archeologiczne oraz miejsca pamięci narodowej. Wyjątkowe w skali kraju i Europy jest dziedzictwo kulturowe związane z początkami państwa polskiego, którego podstawą było utworzenie najważniejszego w regionie Szlaku Piastowskiego. Najcenniejsze elementy dziedzictwa to: Wzgórze Lecha w Gnieźnie wraz z Katedrą pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha oraz wyspa Ostrów Lednicki w gminie Łubowo.

Najważniejsze zabytki nieruchome w granicach ZIT Gniezno to:

- układy urbanistyczne: Czarniejewa, Gniezna i Witkowa,
- liczne obiekty sakralne, w tym 32 kościoły, wśród których na szczególną uwagę zasługują m.in. kościoły w Gnieźnie, Czarniejewie, Witkowie, Jarząbkowie (gm. Niechanowo), Lednogórze (gm. Łubowo), oraz dziesięć XVII i XVIII wiecznych kościołów drewnianych (gm. Łubowo, Kiszkowo, Kłecko, Czarniejewo, Mieleszyn, Niechanowo i Trzemeszno),
- 18 założeń rezydencjalnych, m.in. zespół pałacowy w Czarniejewie, Zakrzewie (gm. Kłecko), zespoły pałacowe zlokalizowane w Niechanowie i Arcugowie (gm. Niechanowo) w Kołaczku (gmina Witkowo) oraz pałac z parkiem w Mielnie oraz Przysiece (gm. Mieleszyn).
- Zabytki związane z rozwojem gospodarczym i technicznym takie jak: wiatrak „holender” (gm. Gniezno), młyn parowy (gm. Kiszkowo), XVIII – wieczne budynki szpitalne (gm. Trzemeszno), budynek Banku w Witkowie a także liczne obiekty na terenie miasta Gniezna: cukrownia, wieża ciśnień, zespół koszar, zespół szkolny, zespół obiektów stacji kolejowej, czy zespół obiektów szpitalnych z końca XIX w.
- Liczne stanowiska archeologiczne, wśród których szczególnie wyróżnia się grodzisko położone na Ostrowie Lednickim (gm. Łubowo) uznane w 1994 roku za Pomnik Historii. Inne wyróżniające się w krajobrazie obiekty to: pozostałość grodziska z IX-X wieku (gm. Kłecko), grodziska wczesnośredniowieczne w Moraczewie i Łubowie (gm.Łubowo), Małachowie (gm. Witkowo) oraz Jankowie Dolnym (gm. Gniezno).

Szlaki kulturowe. W celu promocji dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa wyznaczono szereg szlaków kulturowych, z których część przebiega przez obszar Stowarzyszenia ZIT Gniezno:

- szlak o znaczeniu międzynarodowym – Droga św. Jakuba, Europejski Szlak Cysterski, Europejski Szlak Romański,

- szlaki o znaczeniu krajowym – unikatowy w skali kraju Szlak Piastowski,
- szlaki oznaczeniu regionalnym – Szlak budowli i kościołów drewnianych w Wielkopolsce, Szlak kultury żydowskiej, Szlak zamków, pałaców i dworów, Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka

Miejsca kultu religijnego i pamięci narodowej. W obszarze ZIT Gniezno wyróżnić należy dwa wyjątkowe miejsca kultu religijnego. Pierwsze z nich to miasto Gniezno, gdzie zlokalizowane jest Sanktuarium św. Wojciecha w Bazylice Prymasowskiej (katedra) oraz Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia Pani Gniezna w kościele franciszkanów. Drugim miejscem kultu religijnego i celem młodych pielgrzymów z całego kraju jest Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego Dominikanów im. Jana Pawła II (Pola Lednickie, gm. Kiszkowo). To tam od 25 lat organizowane są spotkania młodzieży chrześcijańskiej o nazwie „Lednica 2000”. Symbolem tego miejsca jest rozpoznawalna na arenie krajowej ażurowa brama w kształcie ryby zwana Bramą Trzeciego Tysiąclecia.

Obszar Stowarzyszenia przez wieki był jednym z najważniejszych miejsc kształtowania się państwa i narodu polskiego. Dlatego też w granicach ZIT Gniezno odnaleźć można liczne obiekty, których celem jest upamiętnienie najważniejszych wydarzeń i kluczowych postaci historycznych. Do najważniejszych zalicza się obiekty związane z początkami państwa polskiego zlokalizowane w Gnieźnie i gminie Łubowo oraz liczne pomniki i tablice upamiętniające ważne wydarzenia z okresu zaborów, I i II wojny światowej, czy Powstania Wielkopolskiego zlokalizowane we wszystkich gminach należących do obszaru.

Placówki instytucjonalnej działalności kulturalnej skoncentrowane są przede wszystkim w Gnieźnie oraz miejscowościach gminnych. Do najważniejszych instytucji kulturalnych w mieście powiatowym należą: Muzeum Początków Państwa Polskiego, Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, Teatr im. Aleksandra Fredry, Muzeum Zabytków Kultury Technicznej, Miejski Ośrodek Kultury, Centrum Kultury „Scena To Dziwna”, Kino „Helios” oraz Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna. Poza granicami miasta najważniejszymi instytucjami kultury są: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy oraz Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach.

Cykliczne imprezy o zasięgu ogólnokrajowym i regionalnym organizowane są w miejskim ośrodku kulturalnym w Gnieźnie. Wśród nich na uwagę zasługują Królewski Festiwal Artystyczny, Festiwal Filmowy „OFFeliada”, Atelier Jazz Festiwal. Ponadto szczególną popularnością cieszą się imprezy kulturalne związane ze szlakiem piastowskim. Są to: Festiwal Kultury Słowiańskiej „Koronacja Królewska”, św. Wojciech – imieniny miasta w Gnieźnie oraz Dni Gniezna, a także Żywy Skansen

w Wielkopolskim Parku Etnograficznym w Dziekanowicach, Noc Kupały czy Wielki Złot Wojów w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Tradycje lokalne w granicach ZIT Gniezno to typowe wielkopolskie tradycje, zarówno w zakresie kulinarnym, jak i kulturowym.

Turystyka i rekreacja. Przez obszar stowarzyszenia ZIT Gniezno przebiega sieć szlaków turystycznych, w tym szlak rowerowy – EuroRoute R9, Europejski długodystansowy szlak pieszy E11, szlak rowerowy – Piastowski Trakt Rowerowy, szlaki kajakowe wzdłuż rzeki: Wełny, Małej Wełny i Wrześnicy, szlak rowerowy Powidzkiego Parku Krajobrazowego, szlak pieszy nad rzeką Wełną, szlak pieszy: Pierzyska – Czerniejewo, Czerniejewo – Pierzysce.

Baza noclegowa obszaru gnieźnieńskiego skoncentrowana jest głównie w gminie Witkowo, gdzie rozwojowi turystyki sprzyjają walory przyrodnicze w postaci naturalnych jezior. Drugim miejscem koncentracji miejsc noclegowych, ze względu na walory kulturowe i gospodarcze jest miasto Gniezno.

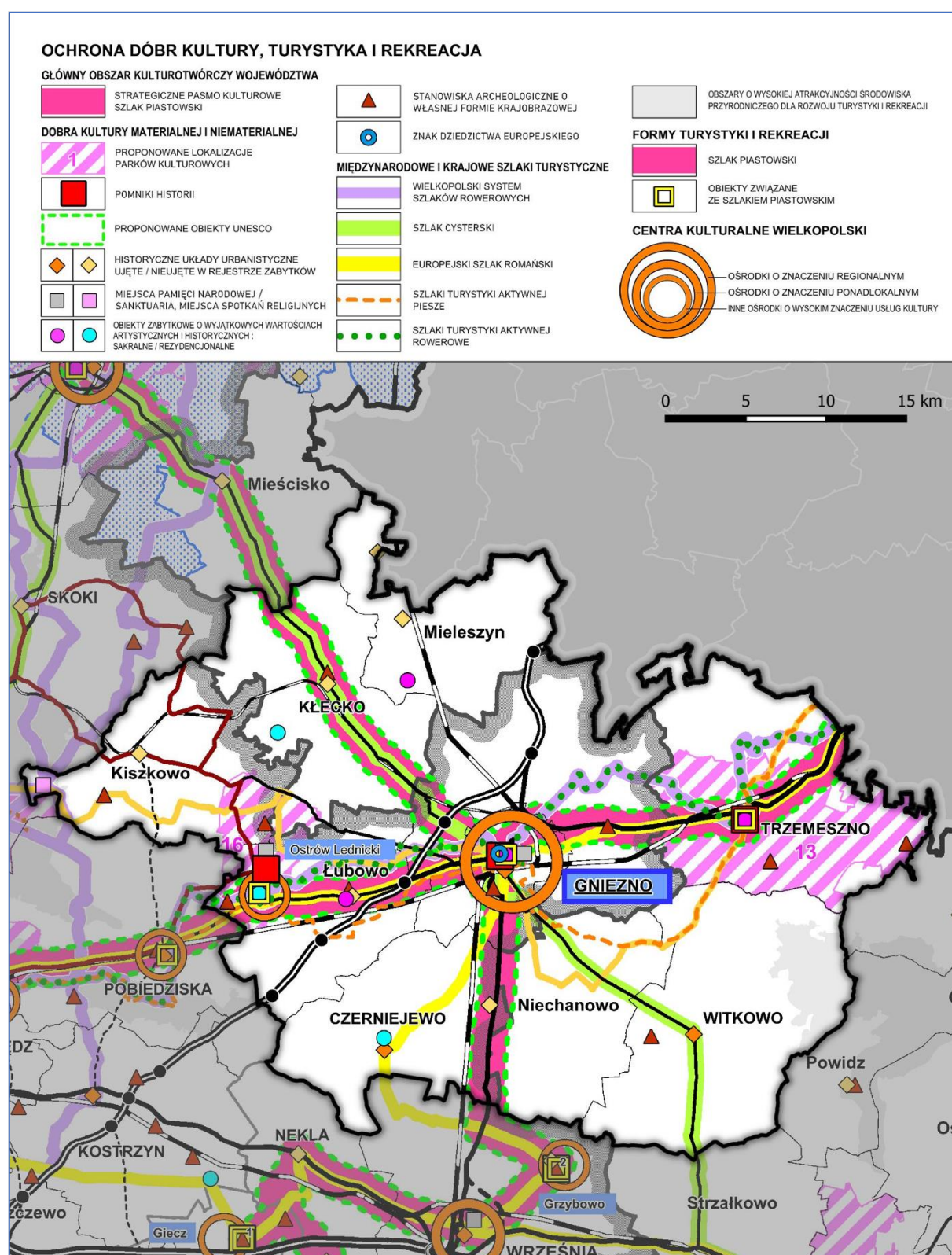
Infrastruktura sportowa na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno dedykowana jest zarówno dla sportowców profesjonalnych, jak i amatorów. Głównym ośrodkiem koncentracji infrastruktury sportowej jest miasto Gniezno, gdzie zlokalizowanych jest kilka zespołów obiektów sportowych. Największe z nich to:

- zespół obiektów przy ulicy Wrzesińskiej (stadion żużlowy dla 10 tys. widzów, wykorzystywany również do uprawiania innych sportów, w tym amatorskiej jazdy na łyżwach w sezonie zimowym), poza tym znajduje się tu także boisko wielofunkcyjne, skatepark, czy pumptrack;
- zespół obiektów przy ulicy Strumykowej (stadion piłkarski dla 3,3 tys. widzów, Orlik 2012 oraz boiska do koszykówki, piłki nożnej i rugby;
- zespół obiektów przy ul. Sportowej (stadion hokejowy dla tysiąca widzów, oraz 2 wielofunkcyjne hale widowiskowo-sportowe);
- zespół obiektów przy ul. Jolenty (baseny, sala sportowa, korty tenisowe, kąpielisko Winiary.

Poza tym w poszczególnych gminach obszaru zlokalizowane jest urozmaicone zaplecze sportowo-rekreacyjne z licznymi boiskami wielofunkcyjnymi, halami sportowymi, czy kortami tenisowymi.

Bogate zaplecze infrastrukturalne pozwala na cykliczne organizowanie licznych imprez sportowych. Do najważniejszych zaliczyć można m.in.: Bieg Lechitów – najstarszy bieg masowy w Polsce, Bieg Europejski, Gnieźnieński Bieg Niepodległości czy Turniej Żużlowy o Koronę Bolesława Chrobrego.

Ryc. 76. OFAK – Ochrona dóbr kultury, turystyka i rekreacja

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Pomimo tak znaczących zasobów dziedzictwa kulturowego, turystyki i rekreacji młodzież traktuje ofertę kulturalną i rozrywkową jako czynnik, który skłania ją do opuszczenia obszaru Partnerstwa. Uważa tak ok. 43% ankietowanych uczniów objętych badaniem. Z drugiej strony lokalny patriotyzm, dziedzictwo, historia, sentyment, które stanowią niejako podbudowę oferty kulturalnej jest wskazywane jako czynnik zachęcający do pozostania, podobnie jak lokalna kultura. Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego znajduje się wysoko w hierarchii potrzeb młodzieży.

Również mieszkańcy obszaru Partnerstwa uważają, że oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa stanowią jego słabą stronę. W ankietach takiej odpowiedzi udzieliło prawie 49% respondentów, co przy dość wysokim zwrocie z ankiet można potraktować, jako wiarogodną ocenę oferty kulturalnej ze strony mieszkańców. Nieco bardziej entuzjastyczni w ocenie tej oferty są liderzy, chociaż nadal prawie 40% z nich uważa ją za słabą stronę miejsca, w którym mieszka (patrz rozdział 3.4.)

3.2.3.4. Komunikacja i transport (w tym aspekty zrównoważonej mobilności)

Podstawowy układ drogowy obszaru ZIT Gniezno tworzą drogi krajowe i wojewódzkie o charakterze tranzytowym:

- S5 – droga ekspresowa o przebiegu południkowym, docelowo łącząca Olsztyn-Bydgoszcz – Poznań - Wrocław; w granicach Partnerstwa zlokalizowanych jest pięć węzłów komunikacyjnych: Węzeł Mieleszyn, Gniezno Północ, Gniezno Południe oraz Łubowo i Czarniejewo.
- DK15 – przebiegająca przez gminy: Niechanowo, Gniezno (miasto i gminę) oraz Trzemeszno droga krajowa klasy GP. Droga łączy Trzebnicę z Ostródą i przebiega przez województwa: dolnośląskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie. Droga ta odpowiada za powiązania komunikacyjne wschodniej i południowej części Partnerstwa z miastem powiatowym Gniezno oraz zapewnia bezpośrednie połączenie z węzłem autostradowym we Wrześni.

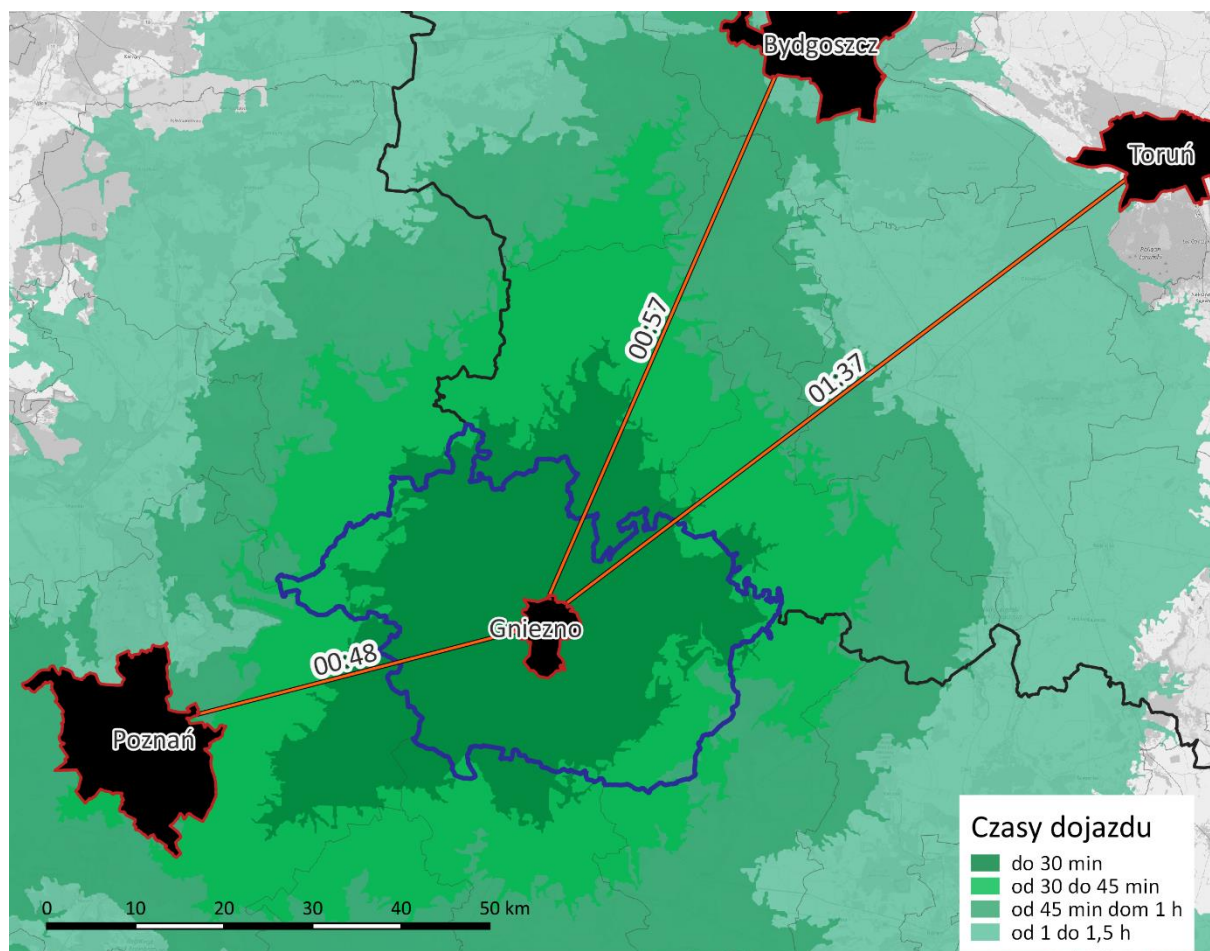
Podstawowy układ drogowy uzupełniają drogi wojewódzkie (w planowanej klasie technicznej G):

- DW190: Krajenka - Szamocin - Wągrowiec – Kłecko - Gniezno;
- DW194: Poznań - Łubowo – Gniezno – Modliszewko – Droga 5/węzeł Mieleszyn/;
- DW197: Sławica – Rejowiec - Kiskowo - Gniezno;
- DW260: Gniezno – Niechanowo – Witkowo - Wólka;
- Odcinki dawnej drogi krajowej nr 5 zastąpionej przez drogę S5.

Uzupełnieniem lokalnego układu drogowego jest sieć dróg powiatowych, szczególnie ważny we wschodniej części Partnerstwa.

Czasy dojazdów samochodem do większych miast w otoczeniu Partnerstwa wynoszą mniej niż 1 godzinę – do Poznania 48 min, a do Bydgoszczy 57 min. Na Ryc. 77 przedstawiono analizę dostępności czasowej większych miast w otoczeniu Partnerstwa. Czasy dojazdu zostały oszacowane dla dnia powszedniego, poza sezonem turystycznym i poza godzinami szczytu (09.03.22. godz. 12.00 – środa). Położenie obszaru Partnerstwa zapewniające dojazd w czasie poniżej 1. godziny daje możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru w ofercie jednodniowej lub weekendowej skierowanej do mieszkańców Poznania i Bydgoszczy. Umożliwia także dostęp mieszkańców obszaru Partnerstwa do usług i miejsc pracy oferowanych przez te dwa duże miasta.

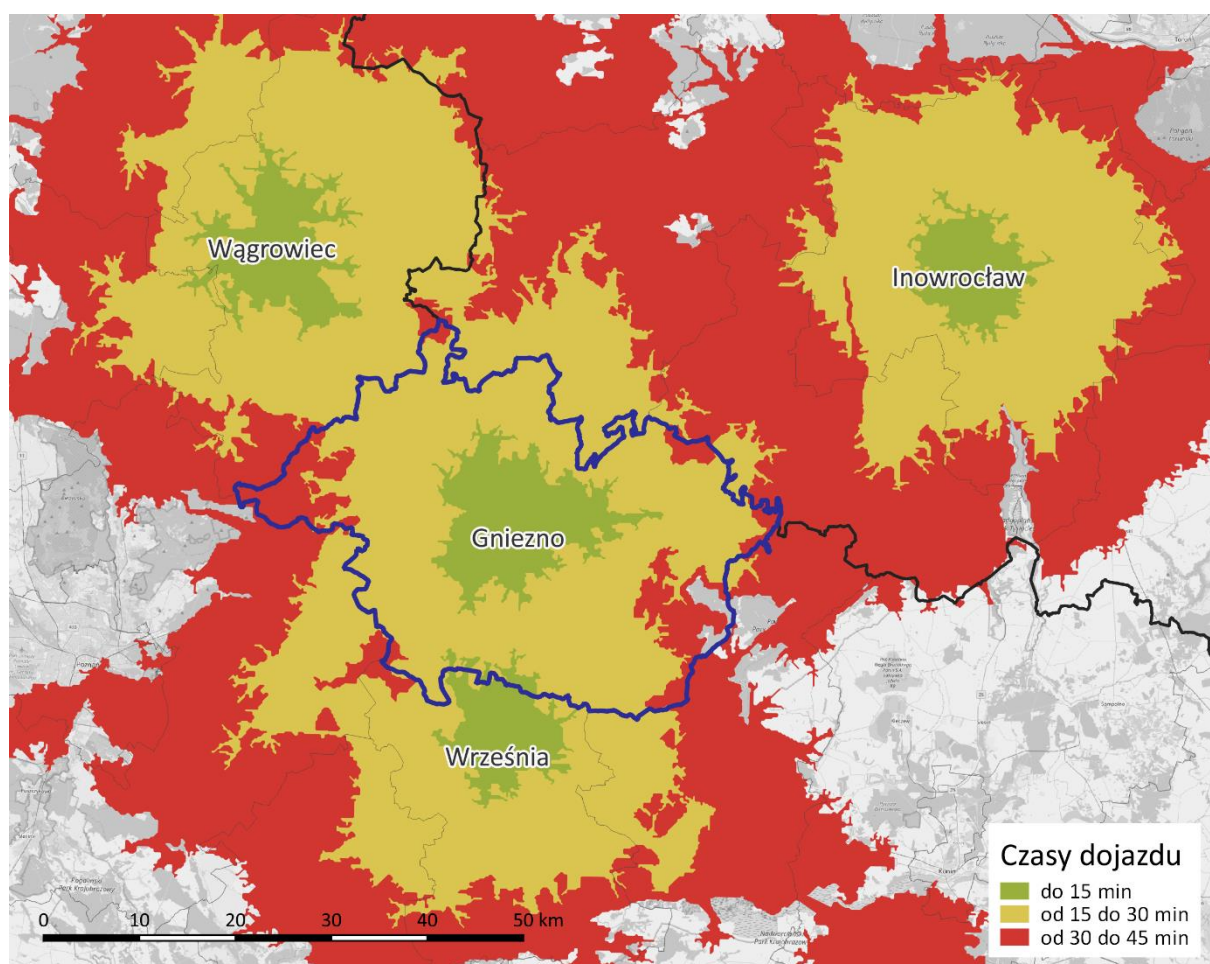
Ryc. 77. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Gnieznem a wybranymi większymi miastami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Zasięg obsługi Gniezna, jako stolicy powiatu, w zakresie zadań realizowanych przez samorząd powiatowy siłą rzeczy odpowiada granicom powiatu. Natomiast zasięg oddziaływania w sferze pozostałych usług, uzależniony jest od dostępności konkurencyjnej oferty usługowej sąsiadujących miast. Na Ryc. 78 przedstawiono analizę dostępności czasowej do Gniezna i do sąsiednich miast świadczących usługi analogicznego poziomu. Prawie cały obszar powiatu leży w zasięgu 30 min dojazdu do Gniezna. Konkurencyjną ofertę usługową dla południowej części powiatu zapewnia również leżąca poza obszarem Partnerstwa Września – z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15 min. Pozostałe miasta Partnerstwa: Trzemeszno, Witkowo (5-20 tys. mieszk.) uzupełniają układ przestrzenny ośrodków usługowych we wschodniej części obszaru w zakresie wybranych usług ponadpodstawowych.

Ryc. 78. Dostępność czasowa Gniezna i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa

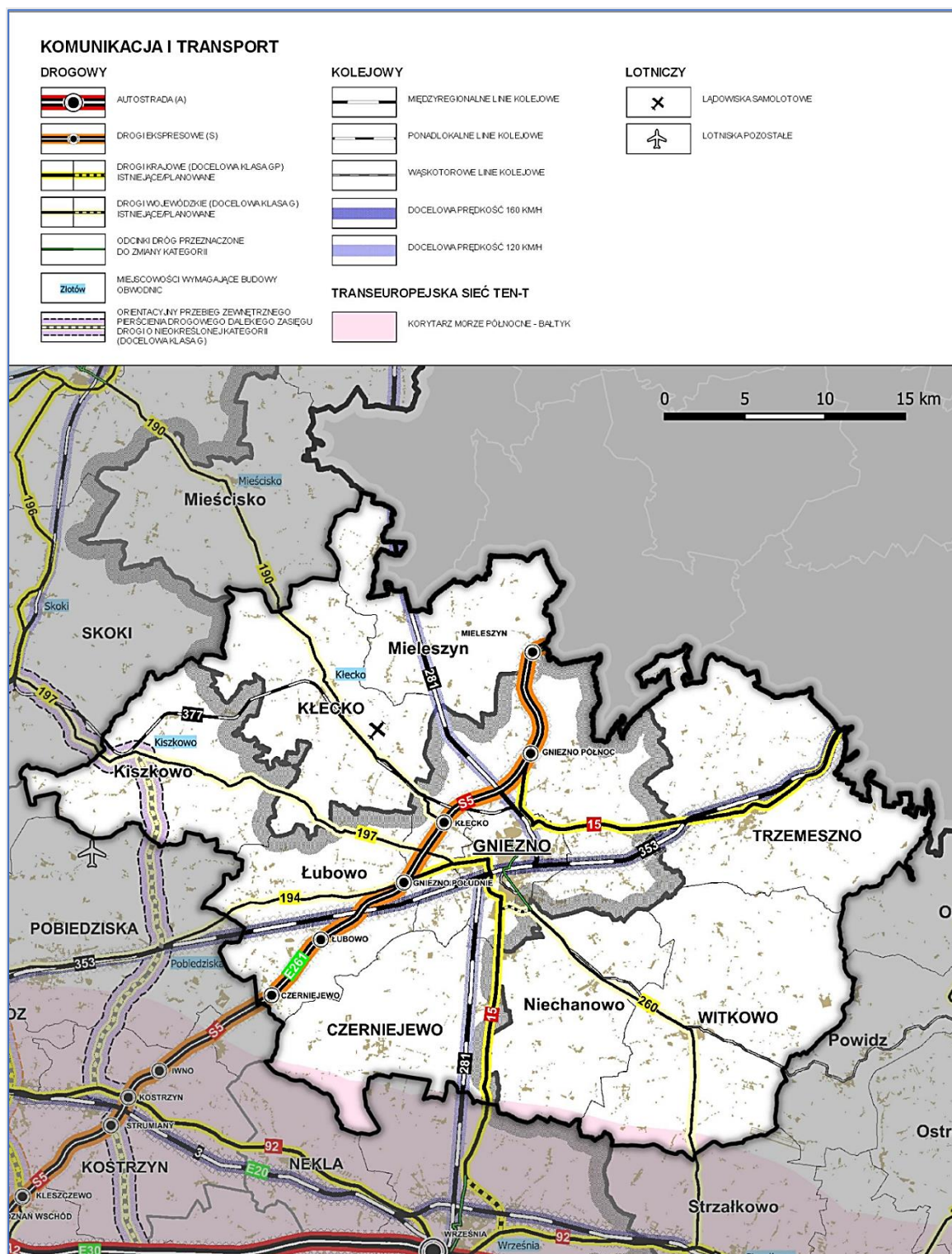
Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Układ infrastruktury kolejowej na obszarze powiatu tworzą dwie główne linie kolejowe, które krzyżują się w węźle kolejowym w Gnieźnie. Są to linie:

- nr 281: Oleśnica – Chojnice – przebiegająca przez obszar południkowo, zelektryfikowana i dwutorowa na odcinku na południe od Gniezna. Odcinek na północ od miasta powiatowego pozostaje nieelektryfikowany i jendotorowy. W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Czarniejewo, Gębarzewo, Gniezno, Gniezno Winiary, przystanki: Żydowo, Zdziechowa, Świątniki, Mieleszyn;
- nr 353: Poznań – Skandawa, przebiegająca równoleżnikowo pierwszorzędna linia kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana o znaczeniu państwowym. W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Pierzyska, Gniezno, Trzemeszno, Wydartowo, przystanki: Lednogóra, Fałkowo, Jankowo Dolne;

Ponadto przez obszar Partnerstwa przebiega linia kolejowa nr 377: Gniezno Winiary – Sława Wielkopolska, na której do 1995 roku prowadzony był ruch pasażerski, a do 2000 roku ruch towarowy. Po remoncie wykonanym w 2007 roku wznowiono sporadyczny ruch towarowy z Gniezna do Stawian i dalej Rejowca.

Ryc. 79. OFAK – Komunikacja i transport

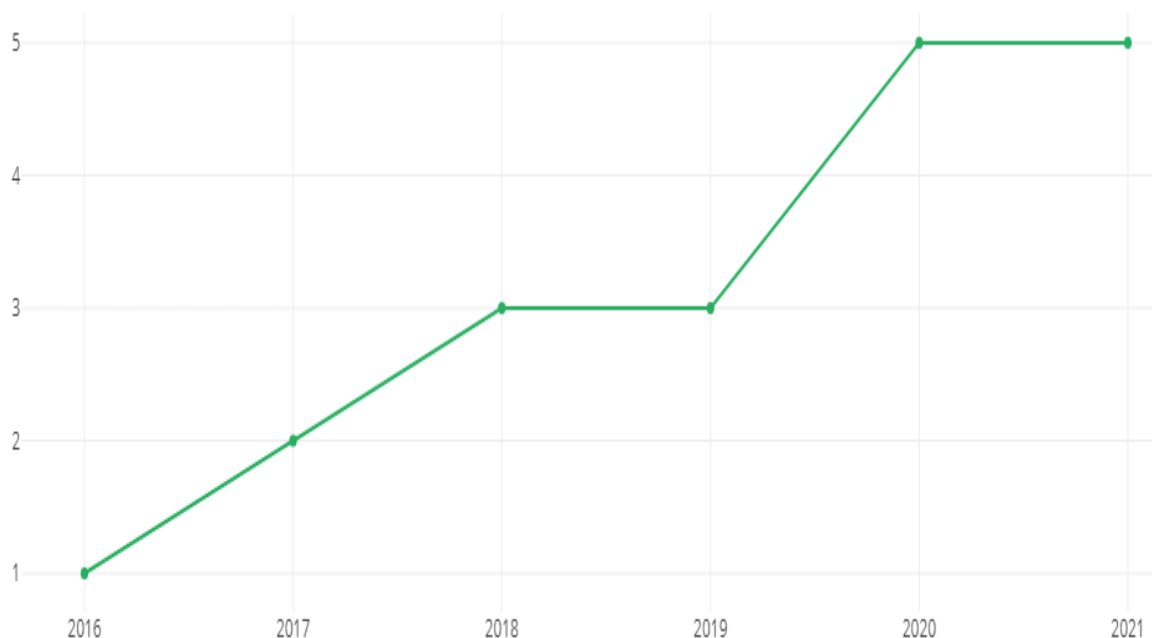
Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Gniezno Winiary, przystanki: Obora Wielkopolska, Dębica Wielkopolska, Kłecko Wielkopolskie, Olekszyn, Rybno Wielkie; Kiszkowo.

Transport lotniczy. Na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno zlokalizowane jest jedno lądowisko cywilne wyposażone w pas trawiasty. Lądowisko jest prowadzone przez Instytut Badawczy im. Dezyderygo Chłapowskiego i gospodarstwo rolne Działpol sp. z o.o. PPR 24h.

System komunikacji publicznej na obszarze ZIT Gniezno tworzy m.in. sieć połączeń kolejowych, która jedynie częściowo obsługuje ruch pasażerski. Na liniach kolejowych przewozy pasażerskie organizowane są przez PKP Intercity, Przewozy Regionalne oraz Koleje Wielkopolskie. Natomiast główną rolę w obsłudze codziennych przejazdów mieszkańców obszaru odgrywa zbiorowa komunikacja autobusowa. Miejski Zakład Komunikacji w Gnieźnie obsługuje sieć połączeń na terenie miasta Gniezno. Połączenia poza miastem powiatowym realizowane są przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Gnieźnie oraz mniejszych przewoźników prywatnych. Elementem systemu komunikacji publicznej stają się też powoli parkingi w systemie „Parkuj i Jedź”, których liczba na obszarze Partnerstwa stopniowo wzrasta.

Ryc. 80. Liczba parkingów w systemie „Parkuj i Jedź”

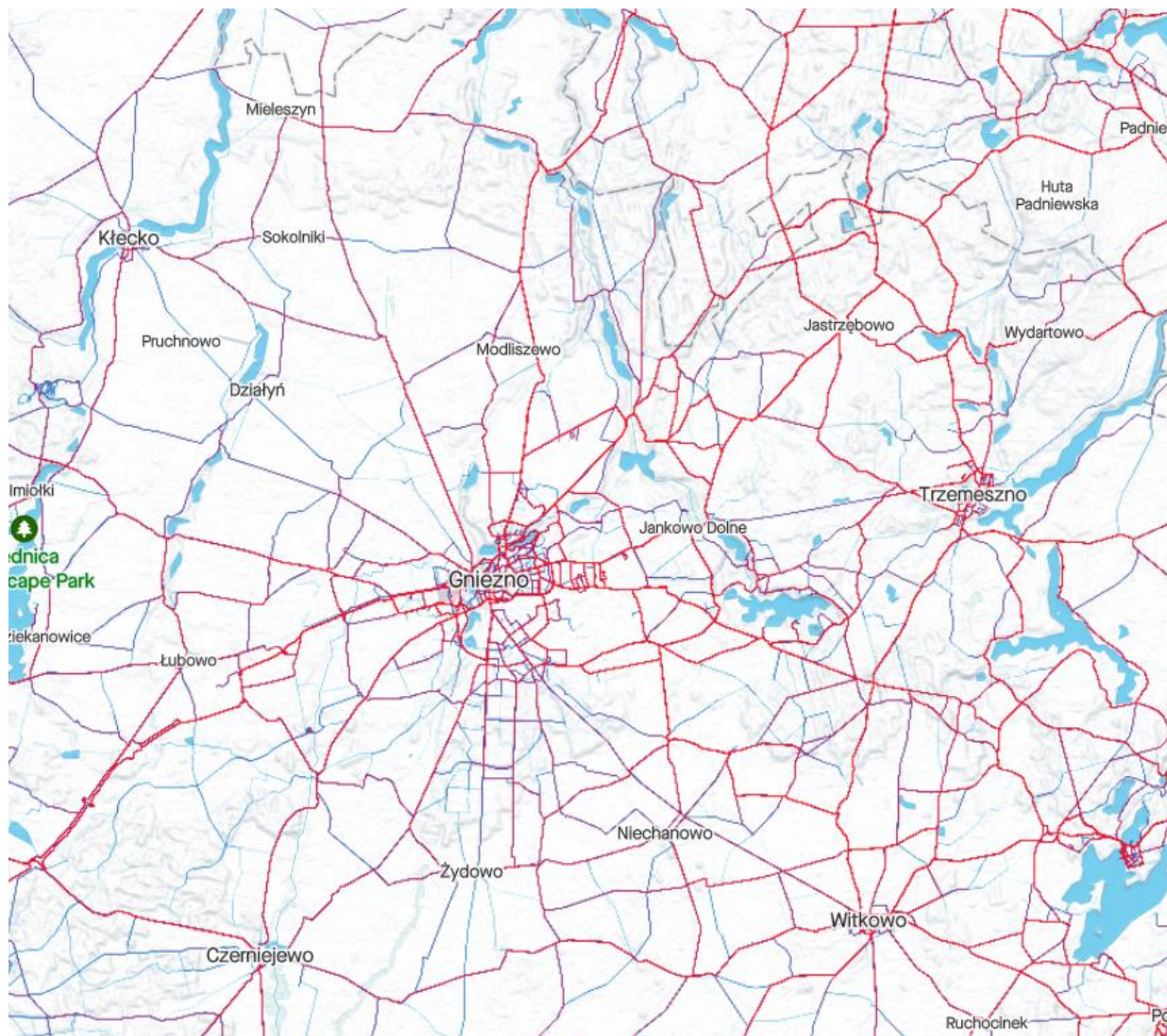

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Komunikacja rowerowa. Rola ścieżek (dróg rowerowych) w komunikacji staje się na obszarze Partnerstwa coraz większa. W okresie od 2011 do 2020 roku odnotowano

znaczny przyrost długości ścieżek rowerowych na obszarze Partnerstwa, z poziomu 26,4 km do 74,3 km w 2020 roku. Transport rowerowy wydaje się być dobrą formą przemieszczania się, wykraczającą poza cele turystyczno - rekreacyjne. Zainteresowanie mieszkańców podróżami za pomocą roweru pokazują też mapy ciepła z aplikacji Strava.

Ryc. 81. „Mapy ciepła” ruchu rowerowego użytkowników aplikacji Strava⁸

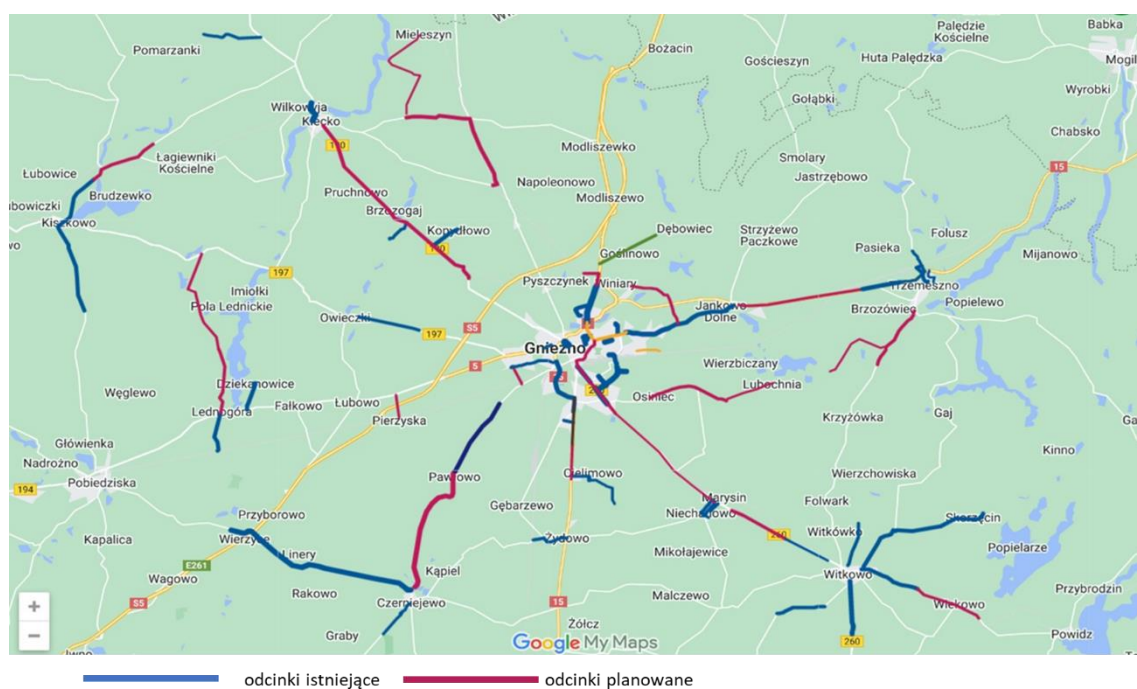

Źródło: Dane z aplikacji [Strava](#) (stan na 17.10.2022).

Partnerstwo na bieżąco dyskutuje plany w zakresie przyszłego rozwoju sieci połączeń rowerowych.

⁸ Kolorem czerwonym są oznaczone trasy mocno uczęszczane przez rowerzystów.

Ryc. 82. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych (robocza)

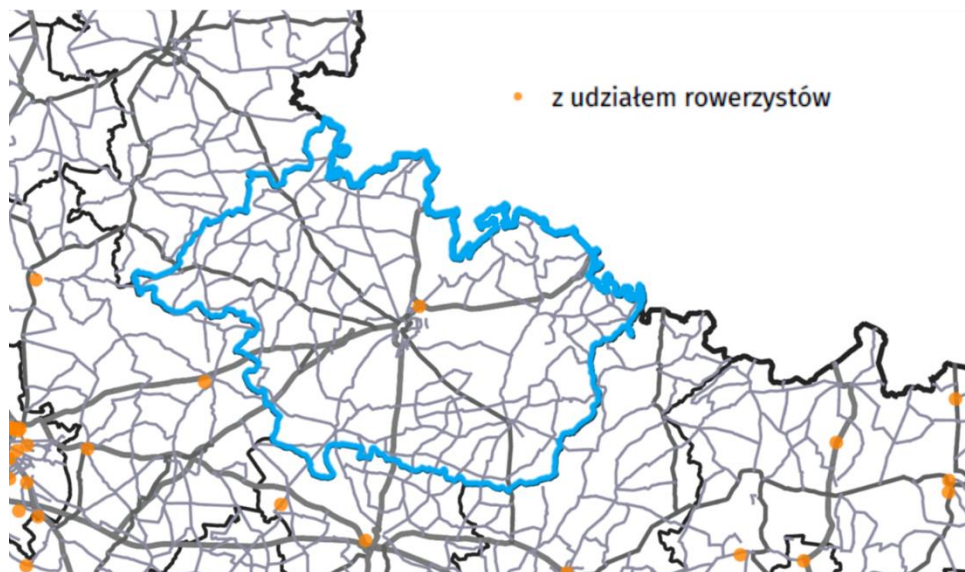
Źródło: Informacje pozyskane od Partnerstwa.

Od sierpnia 2021 roku na obszarze miasta-rodzenia działa Gnieźnieński Rower Miejski (GRM), w którego w skład wchodzi 115 rowerów umieszczonych w 16 strefach parkowania⁹.

Poruszanie się rowerem na obszarze Partnerstwa wydaje się też być sposobem dosyć bezpiecznym, o czym świadczą statystyki Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, według których w okresie od stycznia do czerwca 2022 r. na obszarze Partnerstwa doszło do jednego wypadku z udziałem rowerzystów.

⁹ Informacja ze strony www.GRM

Ryc. 83. Wypadki drogowe z udziałem rowerzystów w na obszarze Partnerstwa w okresie styczeń–czerwiec 2022 r.

Źródło: US w Poznaniu za: Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu.

Ocena funkcjonowania systemu transportowego z punktu widzenia zrównoważonej mobilności

Zrównoważony transport obejmuje wiele aspektów, począwszy od transportu zbiorowego, poprzez rozbudowę infrastruktury rowerowej, realizacji parkingów buforowych, a także poprawę bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu.

W obszarze funkcjonalnym zapewnione są podstawowe przewozy transportu zbiorowego w kierunku miasta rdzenia, szczególnie w godzinach szczytu porannego i popołudniowego, zapewniające dojazd i przyjazd do szkoły, pracy itp. Znacznie bardziej ograniczony jest transport zbiorowy w czasie weekendów. Aktualnie w obszarze funkcjonalnym zauważalny jest niedosyt w dostępności komunikacyjnej. Występuje zbyt mała liczba połączeń, wiele terenów ma ograniczony dostęp do transportu oraz jakość taboru jest niezadawalająca. Widoczne jest również zapotrzebowanie w kwestii poprawy jakości dróg. W obszarze funkcjonalnym widać tendencję wzrostową dla alternatywnych środków transportu takich jak rower, hulajnoga itp.

W związku z powyższym, by w większym stopniu zaspokoić zapotrzebowanie, realizowane są zadania, tworzące kolejne kilometry infrastruktury rowerowej. Zadania takie będą realizowane również w ramach wdrażania Strategii ZIT. Dodatkowo w obszarze funkcjonalnym widoczne są deficyty w zakresie miejsc postojowych, szczególnie w obszarze dworca kolejowego. Dążenie do realizacji

odpowiednio zlokalizowanych i skomunikowanych parkingów buforowych zdecydowanie odciążyłoby centrum miasta Gniezna od ruchu pojazdów.

Ocena uwarunkowań transportowych obszaru funkcjonalnego

Podstawowy układ drogowy tworzą dwie drogi krajowe – droga ekspresowa S5 oraz droga krajowa DK 15 oraz drogi wojewódzkie (nr DW 190, DW 194, DW 197 oraz DW 260) stanowiące głównie drogi o charakterze tranzytowym. Pozostałą sieć drogową tworzą drogi powiatowe oraz gminne o charakterze lokalnym.

Kolejną gałęzią transportową jest kolej. Na obszarze funkcjonalnym zlokalizowane są dwie główne linie kolejowe pasażerskie (linia nr 281 oraz 353) oraz transport towarowy.

Główną rolę w obsłudze przewozów mieszkańców na terenie obszaru stanowi komunikacja autobusowa. Na terenie miasta Gniezna transport realizowany jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o., natomiast transport pozamiejski organizowany jest przez przewoźników prywatnych.

Powstają również inne elementy kładące nacisk na zrównoważony transport, takie jak parkingi typu „parkuj i jedź”, czy też infrastruktura rowerowa.

Powstają zarówno drogi dla rowerów, drogi dla pieszych i rowerów wraz z infrastrukturą towarzyszącą. W Gnieźnie uruchomiony został Gnieźnieński Rower Miejski. Dodatkowo organizowanych jest wiele wydarzeń np. typu Rowerowa Stolica Polski, które sprawiają, że rośnie zainteresowanie rowerem, jako alternatywnym środkiem transportu, zarówno rekreacyjnym, jak i podstawowym, wykorzystywanym do dojazdów do pracy, szkoły, czy też pośredniego punktu dojazdu typu dworzec kolejowy.

Podsumowując obszar funkcjonalny ma przed sobą sporo pracy, by wprowadzić zrównoważony transport na swoim terenie. Jednak patrząc na zaangażowanie, współpracę, rozpoczęte działania, plany oraz potencjał należy stwierdzić, że obszar funkcjonalny będzie dążył do zrównoważenia transportu.

Analiza zachowań transportowych mieszkańców obszaru funkcjonalnego

W obszarze funkcjonalnym pod kątem zachowań transportowych bardzo ważną rolę odgrywa Miasto Gniezno – miasto rdzeń. To właśnie tu mieście znajdują się główne cele podróży, takie jak: miejsca pracy, szkoły, miejsca imprez sportowych, atrakcje kulturalne. W Gnieźnie zlokalizowany jest największy w rejonie dworzec kolejowy, stanowiący punkt przesiadkowy, z którego można dojechać do dużych ośrodków miejskich typu Poznań, Bydgoszcz czy Toruń, które dla wielu mieszkańców są

miejscem pracy i nauki. Obserwowalny jest deficyt miejsc postojowych w obszarze dworca. Mając na uwadze powyższe zasadne jest zwiększanie liczby parkingów buforowych wraz z rozwojem komunikacji do celów podróży. Przez obszar funkcjonalny przebiegają dwie drogi krajowe oraz cztery wojewódzkie stanowiące głównie układ drogowy o charakterze tranzytowym. Stąd głównie w ten sposób ww. drogi są wykorzystywane, jednocześnie mieszkańcy podróżują nimi, by dotrzeć do ważnych miejscowości poza obszar funkcjonalny, np. do Wrześni, Inowrocławia.

Kolejną gałęzią transportu jest infrastruktura rowerowa. Na całym obszarze występują odcinki dróg dla rowerów. W przyszłości planowane jest stworzenie głównego szkieletu dróg rowerowych łączących ważne ośrodki z miastem rdzeniem oraz w dalszej kolejności ma zostać stworzona sieć dróg rowerowych. To w znacznym stopniu uatrakcyjni sposób poruszania się rowerem. W chwili obecnej, ze względu na brak spójności infrastruktury rowerowej, rower użytkowany jest głównie w celach rekreacyjnych, a mniej jako główny środek transportu. Łączna długość infrastruktury rowerowej w całym obszarze wynosi ok. 74 km w 2020 r.

W ścisłym centrum miasta Gniezna znajduje się strefa tempo 30 oraz strefa płatnego parkowania. Są to elementy poprawiające bezpieczeństwo oraz rotacyjność parkowania w ścisłym centrum, co stanowi element zrównoważonego transportu. W większości przypadków generatory ruchu nie zapewniają miejsc postojowych, dlatego w centrum miasta rdzenia jest deficyt miejsc postojowych.

Ponadto na terenie miasta Gniezna zlokalizowane są centra handlowe, Do centrów tych dojeżdża lokalny transport zbiorowy, jednak wciąż przeważa tu ruch samochodów osobowych. Dla tych obszarów miejsca postojowe są zapewnione.

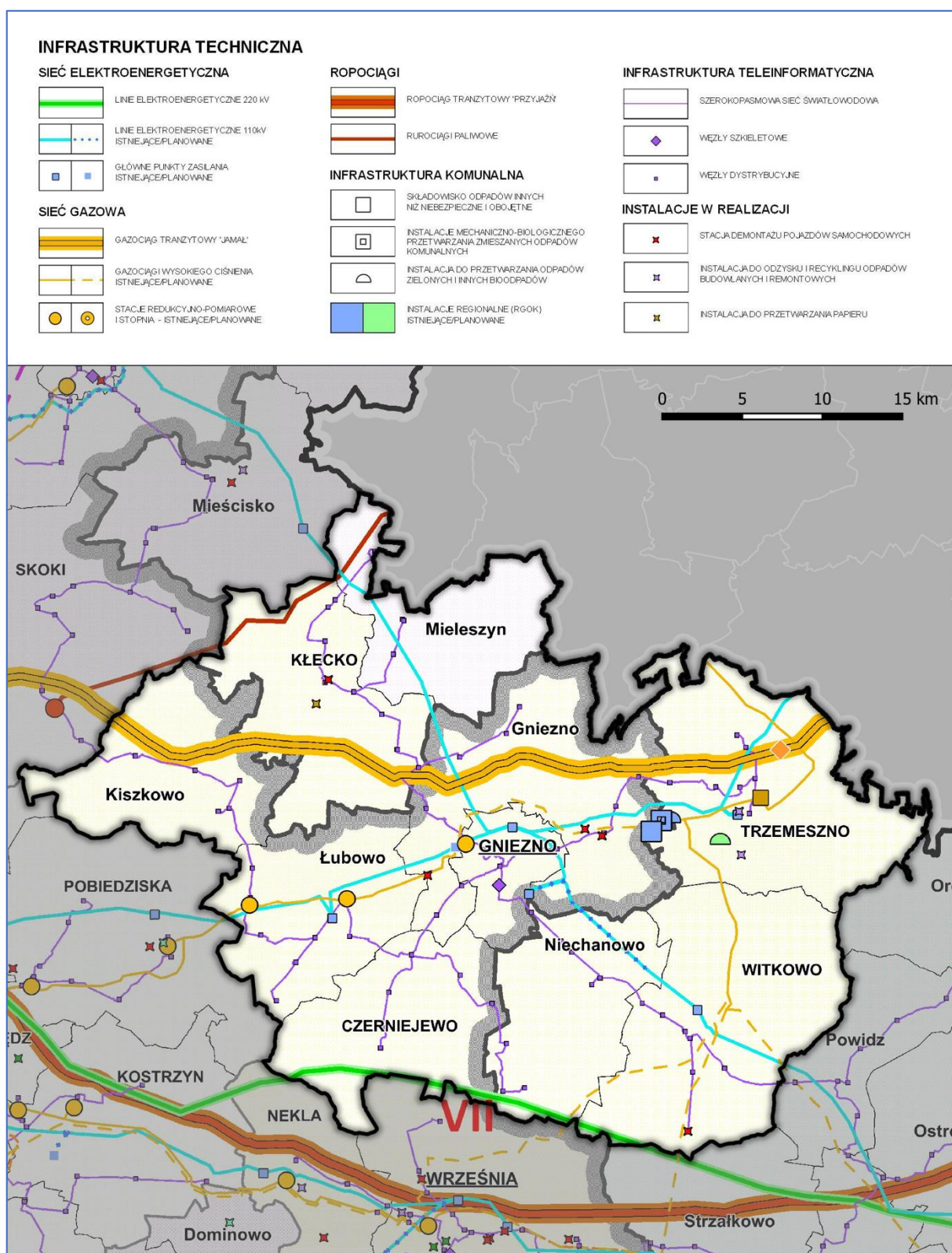
Kolejnymi generatorami ruchu są zakłady pracy, urzędy, ośrodki sportu i kultury, zlokalizowane na terenie miasta Gniezna. W pozostałej części obszaru funkcjonalnego znajdują się zakłady pracy.

3.2.3.5. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru Partnerstwa, w zasadniczym stopniu, zapewnia krajowy system energetyczny. W granicach obszaru zlokalizowane są GPZ w gminie Łubowo, Witkowo i Trzemeszno oraz dwa w mieście Gniezno, które zasilane są za pomocą sieci dystrybucyjnej wysokich napięć 110 kV, których łącznie jest 7. Natomiast przez południową część obszaru przebiega linia elektroenergetyczna systemu krajowego najwyższych napięć 220 kV relacji SNN Czerwonak – Elektrownia Pątnów (gm. Czarniejewo, Niechanowo, Witkowo), która nie jest bezpośrednio związana obszarem.

Dostęp do gazu sieciowego zapewniony jest przede wszystkim z zasobów gazu występujących w południowej i środkowej części województwa. Przez obszar Partnerstwa przebiegają gazociąg tranzytowy „Jamał” relacji Rosja - Niemcy. Natomiast gaz do poszczególnych jednostek terytorialnych Stowarzyszenia dostarczany jest za pomocą sieci gazociągów wysokiego ciśnienia o średnicach DN150 – DN50 zasilających stacje redukcyjno-pomiarowe pierwszego stopnia. Przez obszar przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia gazu ziemnego wysokometanowego relacji Poznań Wschód – Swarzędz – Łubowo – Gniezno (DN150), Wydartowo – Trzemeszno – Witkowo (DN150) oraz Trzemeszno – Mogilno. Mieszkańcy zaopatrywani są w gaz za pomocą sieci dystrybucyjnej średniego i niskiego ciśnienia. Stacje redukcyjno-pomiarowe zlokalizowane są na terenie gminy Łubowo i Gniezno oraz nowopowstała w gminie Witkowo.

Ryc. 84. OFAK – Infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Infrastruktura przesyłu paliw. Przez północną część gminy Kłecko oraz Mieleszyn przebiega rurociąg paliwowy relacji Płock – Nowa Wieś Wielka – Rejewiec.

Gospodarka odpadami komunalnymi obejmująca zbieranie i przetwarzanie odpadów, na terenie Partnerstwa odbywa się w ramach wyznaczonego I i VII Regionu Gospodarowania Odpadami Komunalnymi (RGOK). W I Regionie zlokalizowana jest gmina Mieleszyn. Pozostałe gminy Stowarzyszenia zaliczone są do VII Regionu. Zgodnie z nowymi przepisami Regiony funkcjonują do końca 2022 roku i mają być zastąpione przez Komunalne Związki Gmin zawierane w granicach jednego województwa.

Energetyka odnawialna. Wg danych URE, na dzień 31 grudnia 2021 r. na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno zlokalizowanych było 31 instalacji do produkcji energii ze źródeł odnawialnych o łącznej mocy 34 MW¹⁰:

- 17 elektrowni fotowoltaicznych (słonecznych) o łącznej mocy 15,4 MW,
- 12 elektrowni wiatrowych o łącznej mocy 17,66 MW,
- 1 instalacja wytwarzająca energię z biogazu o łącznej mocy 0,99 MW,
- 1 mała elektrownia wodna o mocy zainstalowanej 0,015 MW.

Obszar ZIT Gniezno posiada bardzo dobre warunki środowiskowe do wykorzystania energii wiatrowej – obszar zaliczony jest do II – bardzo korzystnej – strefy energetycznej wiatru w Polsce. Posiada także jednorodne i korzystne warunki dla rozwoju energetyki słonecznej. Kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne mogą być uzupełnieniem systemów ogrzewania lub umożliwiać produkcję energii elektrycznej.

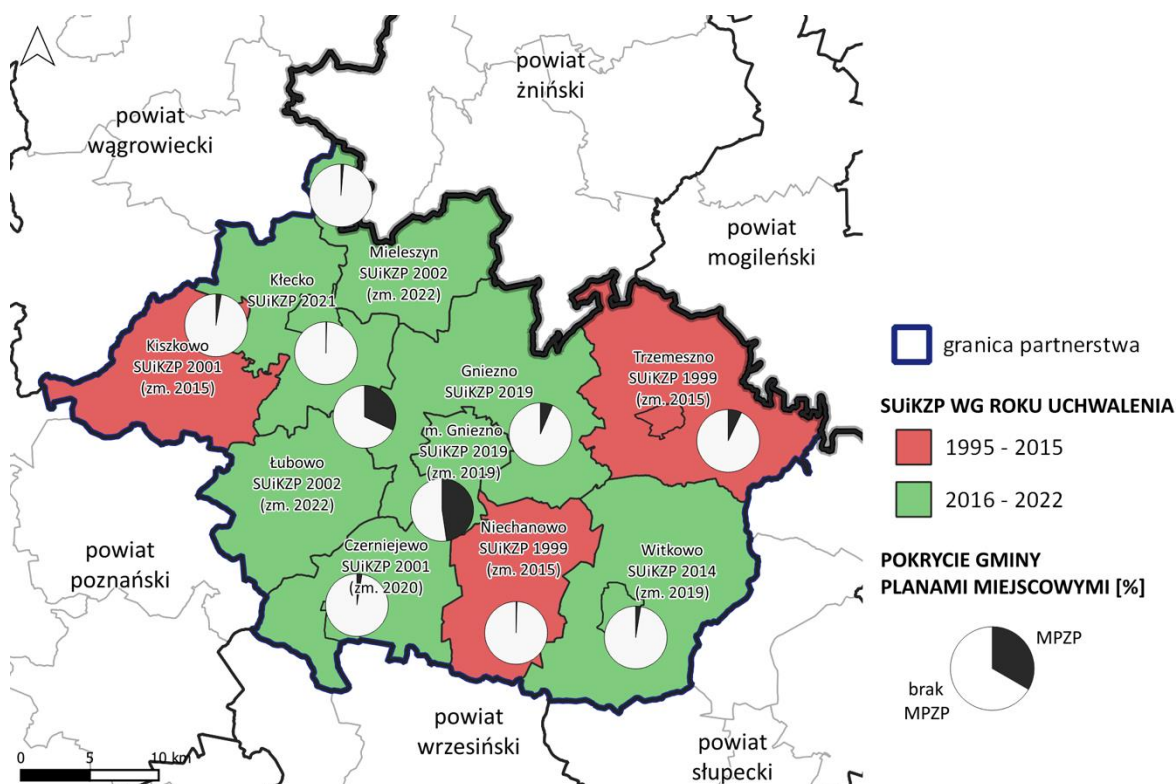
ZIT Gniezno ma również predyspozycje do rozwoju energetyki geotermalnej. Występowanie wód termalnych w zbiorniku kredy i jury dolnej, stwarza możliwość ich zastosowania w balneoterapii i rekreacji. Obszar charakteryzuje ponadto występowanie dużych zasobów biomasy, przede wszystkim na obszarach intensywnej produkcji rolnej. Źródłem pozyskiwania biogazu mogą być także oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów i fermy hodowlane. Natomiast niewielkie zasoby wodne stanowią ograniczenia dla rozwoju energetyki wodnej, o czym świadczy jedna mała elektrownia wodna zlokalizowana na terenie Partnerstwa.

¹⁰ Źródło: [Instalacje OZE - stan na 31 grudnia 2021](#)

3.2.3.6. Stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP)

Samorządy gminne, wskazując kierunki rozwoju gmin w studiach uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego oraz ustalając przeznaczenie terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, znacznie przeszacowują zapotrzebowanie na tereny pod nową zabudowę lub w ogóle nie biorą pod uwagę takiego kryterium. Zmiana ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadzona w 2015 r. nałożyła obowiązek sporządzenia bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę w przypadku opracowywania nowego studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego gminy lub w przypadku zmiany studium dotychczas obowiązującego. W gminach Kiszkowo, Niechanowo, Trzemeszno nie dokonano weryfikacji założeń rozwojowych studiów pod kątem przeznaczenia terenów pod nową zabudowę. W pozostałych gminach studia były opracowane lub zmieniane po 2015 r., należy zatem zakładać, że w tych gminach sporządzono wymagany bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Ryc. 85. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa.

W większości gmin pokrycie planami jest niezwykle niskie – wynosi od 0,4% do 7,1%, co oznacza, że warunki zabudowy i zagospodarowania terenów w większości przypadków nie wynikają z ustaleń planów miejscowych, a są określone

indywidualnie w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja o warunkach zabudowy nie musi uwzględniać ustaleń studium, a zatem ustalenia studium mogą być ignorowane przy prowadzeniu bieżącej polityki przestrzennej na terenie tych gmin. Niskie pokrycie planami miejscowymi może jednak przerodzić się w atut gmin. Bowiem ewentualne ograniczenie terenów pod zabudowę w zaktualizowanych studiach gmin lub w planach ogólnych, które mają zastąpić studia, nie rodzi skutków finansowych, jeżeli nie są one jednocześnie wyznaczone w planie miejscowym.

Pokrycie planami miejscowymi w gminach Łubowo i m. Gniezno jest stosunkowo wysokie – wynosi 32,0% i 47,7%. Sytuacja jest korzystna, jeśli ustalone w nich tereny rozwojowe nie przekraczają rzeczywistych potrzeby inwestycyjnych gminy i nie powodują rozpraszania zabudowy.

Tabela 23. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

gmina	powierzchnia gminy	liczba MPZP	powierzchnia MPZP ogółem	udział powierzchni pokrytej planami w ogólnej powierzchni gminy/jednostki
	[ha]	[szt.]	[ha]	[%]
Czerniejewo	11 194	45	289	2,6
Gniezno m.	4 060	93	1 935	47,7
Gniezno	17 816	246	1 148	6,4
Kiszkowo	11 449	51	314	2,7
Kłecko	13 193	22	58	0,4
Łubowo	11 354	144	3 631	32,0
Mieleszyn	9 891	8	135	1,4
Niechanowo	10 556	15	55	0,5
Trzemeszno	17 530	102	1 247	7,1
Witkowo	18 460	71	487	2,6
Partnerstwo	125 503	797	9 299	7,4

Źródło: [BDL GUS](#), dane za 2020 r.

3.3. Wymiar instytucjonalny

Podrozdział obejmujący zagadnienia: współpracy w ramach Partnerstwa (zakres, formy, efekty) i współpracy z kluczowymi partnerami zewnętrznymi, wspólna promocja obszaru, kompetencje i umiejętności współpracy poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa

3.3.1. Formy współpracy

Jak wspomniano w rozdziale 2.1. Partnerstwo „ZIT Gniezno” formalnie powstało w 2022 roku w wyniku zawiazania Stowarzyszenia „ZIT Gniezno” (dalej: SZG). Jak podaje statut: „Podstawowym celem Stowarzyszenia jest wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów Członków Stowarzyszenia poprzez wzmacnianie rozwoju społecznego, gospodarczego, infrastrukturalno środowiskowego i kulturowego jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG oraz współpraca gmin i powiatów w tym zakresie, a w szczególności koordynowanie realizacji strategii ZIT.” W statucie wymieniono również szczegółowe zadania, m. in.:

- programowanie i wdrażanie wspólnej dla SZG Strategii ZIT,
- wspólne planowanie rozwoju SZG oraz integrację działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG,
- promowanie partnerskiego modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego SZG oraz innych podmiotów działających na terenie SZG,
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację wspólnych przedsięwzięć prorozwojowych SZG,
- wymianę informacji i doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych stowarzyszonych jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań im zleconych przez inne organy administracji,
- prowadzenie działalności informacyjnej, konsultacyjnej i programowej mającej na celu wspólne rozwiązywanie problemów w zakresie poszczególnych dziedzin działalności samorządu gminnego i powiatowego,
- prowadzenie monitoringu procesów społeczno-gospodarczych, infrastrukturalno środowiskowych i kulturowych w SZG,
- promowanie walorów gospodarczych i inwestycyjnych, przestrzennych, historycznych i społecznych związanych z realizacją celów Stowarzyszenia,
- ochronę wspólnych interesów członków Stowarzyszenia oraz ich reprezentację na forum publicznym,
- współpracę z instytucjami, organizacjami i osobami, w tym zagranicznymi o podobnych celach działania,

- współpracę z organizacjami gospodarczymi, samorządem gospodarczym oraz organizacjami pozarządowymi,
- podejmowanie wspólnych inicjatyw ekonomicznych i społecznych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć w zakresie: - gospodarki, - ochrony środowiska, - rozwoju komunikacji i transportu, - kultury i dziedzictwa kulturowego, - pomocy społecznej, polityki senioralnej, zapobiegania marginalizacji i ograniczania skutków niepełnosprawności, - sportu, rekreacji i wypoczynku, - bezpieczeństwa publicznego, - ochrony zdrowia, - edukacji, oświaty i nauki, - planowania przestrzennego, - nowoczesnych technologii i społeczeństwa informatycznego, mających na celu zrównoważony, wszechstronny rozwój SZG,
- podejmowanie wspólnych inicjatyw służących kulturowemu i społecznemu rozwojowi gmin i powiatu, nawiązywaniu przez nie kontaktów zagranicznych oraz wymiany naukowej i kulturowej,
- inicjowanie i wspieranie prac naukowo-badawczych dotyczących funkcjonowania SZG i jej rozwoju.

Na obszarze Partnerstwa działa również Lokalna Grupa Działania "Trakt Piastów" powstała w 2013 r. Stowarzyszenie jest trójsektorowym partnerstwem, działającym na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W skład LGD "Trakt Piastów" wchodzi 10 gmin z dwóch powiatów: poznańskiego i gnieźnieńskiego. 4 gminy wchodzące w skład LGD "Trakt Piastów" są z obszaru Partnerstwa: Gniezno, Kłecko, Łubowo, Mieleszyn. Obecnie Stowarzyszenie liczy 77 członków, są to podmioty należące do sektora publicznego - samorządy lokalne i podmioty od nich zależne, przedstawiciele sektora społecznego – lokalne organizacje pozarządowe i przedstawiciele sektora gospodarczego – firmy, w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz rolniczą i mieszkańcy regionu.

LGD działa jako stowarzyszenie i jego głównym celem jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, m.in. przez podejmowanie inicjatyw mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych.

3.3.2. Doświadczenie we współpracy

Gnieźnieński Obszar Funkcjonalny

W ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 przyznano wsparcie dla Gnieźnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego, w którym znalazły się gminy: Czarniejewo, Gniezno, Kłecko, Łubowo, Niechanowo, Witkowo oraz miasto Gniezno (lider). W ramach Gnieźnieńskiego OSI środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogły być przeznaczone na działania dotyczące zmniejszenia emisji zanieczyszczeń i poprawy jakości transportu publicznego,

informatyzacji, modernizacji dróg wojewódzkich, wsparcia przedsiębiorczości oraz inwestowania w infrastrukturę edukacyjną. Środki z Europejskiego Funduszu Społecznego mogły wspierać działania dotyczące szkolnictwa zawodowego, edukacji, integracji społecznej oraz aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi. Pula środków wyniosła ponad 23,5 mln euro. Realizowano następujące działania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:

- Działanie 5.1. Infrastruktura drogowa regionu, beneficjent: Samorząd Województwa Wielkopolskiego oraz Gmina i Miasto Witkowo, alokacja: 4 975 609,75 euro;
- Działanie 1.3. Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, beneficjent: Gmina Łubowo, alokacja: 3 524 390,24 euro;
- Działanie 3.3. Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska, beneficjenci: MPK w Gnieźnie, Miasto Gniezno, Powiat Gnieźnieński, Miasto i Gmina Czarniejewo, Gmina Gniezno, Miasto i Gmina Kłecko, Gmina Łubowo, Gmina Niechanowo oraz Gmina i Miasto Witkowo, alokacja: 6 291 646,92 euro;
- Działanie 9.3. Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, beneficjent: Powiat Gnieźnieński, alokacja: 2 256 646,34 euro;
- Działanie 2.1 Rozwój elektronicznych usług publicznych, beneficjent: Powiat Gnieźnieński, alokacja: 3 870 609,75 euro;

Projekt uwzględniał również działania przeznaczone do finansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego:

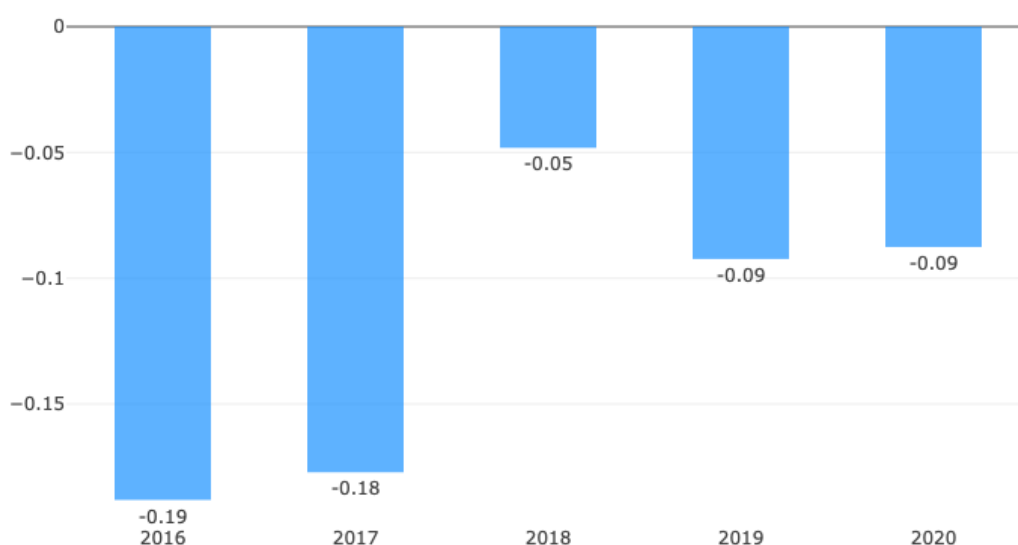
- Działanie 6.4. Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi, alokacja: 104 613,15 euro;
- Działanie 7.1. Aktywna integracja, alokacja: 248 780,49 euro;
- Działanie 7.2. Usługi społeczne i zdrowotne, alokacja: 829 268,29 euro;
- Działanie 8.1. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz wyrównanie dostępu do edukacji przedszkolnej i szkolnej, alokacja: 1 109 146,34 euro;
- Działanie 8.3. Wzmocnienie oraz dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, alokacja: 373 170,73 euro.

Współpraca z mieszkańcami

Dobra współpraca z licznymi interesariuszami jest postrzegana jako jeden z kluczowych czynników rozwoju instytucjonalnego. W 2020 roku w obszarze Partnerstwa funkcjonowało 252 stowarzyszeń i organizacji pożytku publicznego. Razem ze stowarzyszeniami społecznymi było ich 476. W latach 2016-2021 liczba organizacji wzrosła o 59.

Patrząc na wskaźnik "Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców" można stwierdzić, że ogólna sytuacja jest nieco gorsza niż we właściwych grupach porównawczych. W 2020 wskaźnik syntetyczny miał wartość -0,09.

Ryc. 86. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

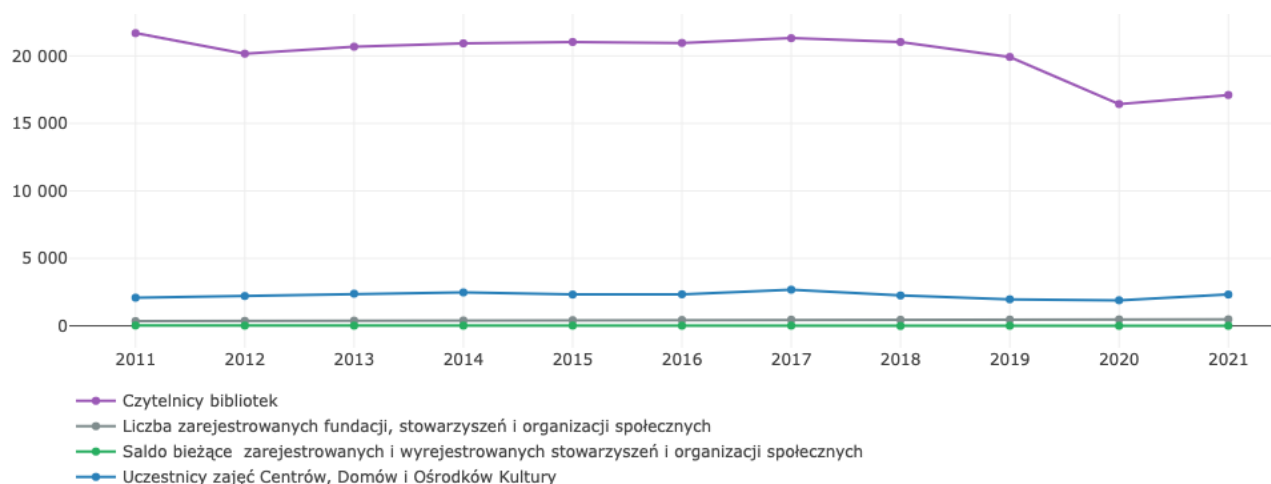
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

Rośnie kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe, w 2020 r. było to 5 922 873,40, a w 2021 r. 6 840 899,41., co odpowiednio stanowi 0,43 i 0,49% wydatków bieżących gmin. Wskaźnik obrazuje poziom wsparcia samorządu dla rozwoju oddolnych inicjatyw społecznych (NGO). Im większa kwota środków przekazana dla organizacji pozarządowych, tym większy dostęp samorządu i mieszkańców do usług świadczonych przez NGO.

Aktywność mieszkańców

Pomimo rosnącej liczby organizacji społecznych, aktywność społeczna mieszkańców maleje, o czym świadczy spadająca ilość czytelników bibliotek oraz malejąca liczba uczestników imprez kulturalnych (wartość wskaźnika -0,60 w 2020 r. w Partnerstwie).

Ryc. 87. Wskaźniki obrazujące aktywność mieszkańców Partnerstwa

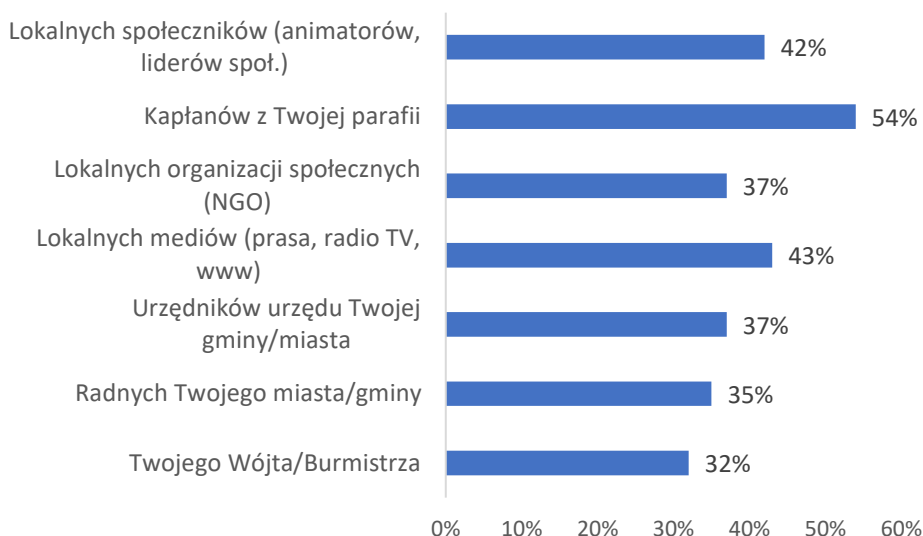
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie [MRL](#).

W badaniu mieszkańców opinia na temat aktywności społecznej i współdziałania mieszkańców jest podzielona - 44,7% respondentów uznało ją za silną stronę gminy, w której mieszka, natomiast 27,3% twierdzi, że jest to słaba strona.

Ok. 8% młodzieży deklaruje z kolei, że ma już za sobą doświadczenie w działaniach jako wolontariusze, a prawie 24% z nich uważa, że praca w sektorze pozarządowym jest atrakcyjna. To co równoważy w sposób negatywny pozytywne postrzeganie aktywności społecznej przez młodzież to brak zaufania do instytucji i społeczników działających na obszarze Partnerstwa.

Jak pokazują wyniki ankiety młodzi nie mają zaufania ani do przedstawicieli administracji samorządowej różnego szczebla, ani do przedstawicieli duchowieństwa, ani do reprezentantów trzeciego sektora. Nieufni są również wobec mediów. Dobra współpraca z licznymi interesariuszami jest postrzegana jako jeden z kluczowych czynników rozwoju instytucjonalnego. W przypadku Partnerstwa te podwaliny współpracy wydają się dopiero budować.

Ryc. 88. Procent odpowiedzi „Nie ufam” udzielonych dla poszczególnych grup działających na obszarze Partnerstwa (n=617)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „badania młodzieży”.

3.4. Wyniki badań mieszkańców, liderów i młodzieży

Niniejszy rozdział przedstawia najważniejsze wnioski z badań ankietowych, które zostały zrealizowane za pomocą autorskich narzędzi opracowanych przez ZMP w ramach prac nad diagnozą. Wyniki cząstkowe, dotyczące poszczególnych aspektów życia na obszarze Partnerstwa zostały również umieszczone w poszczególnych podrozdziałach.

W I połowie 2022 zrealizowano badanie ankietowe wśród uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych (liceów, techników i szkół branżowych I stopnia).

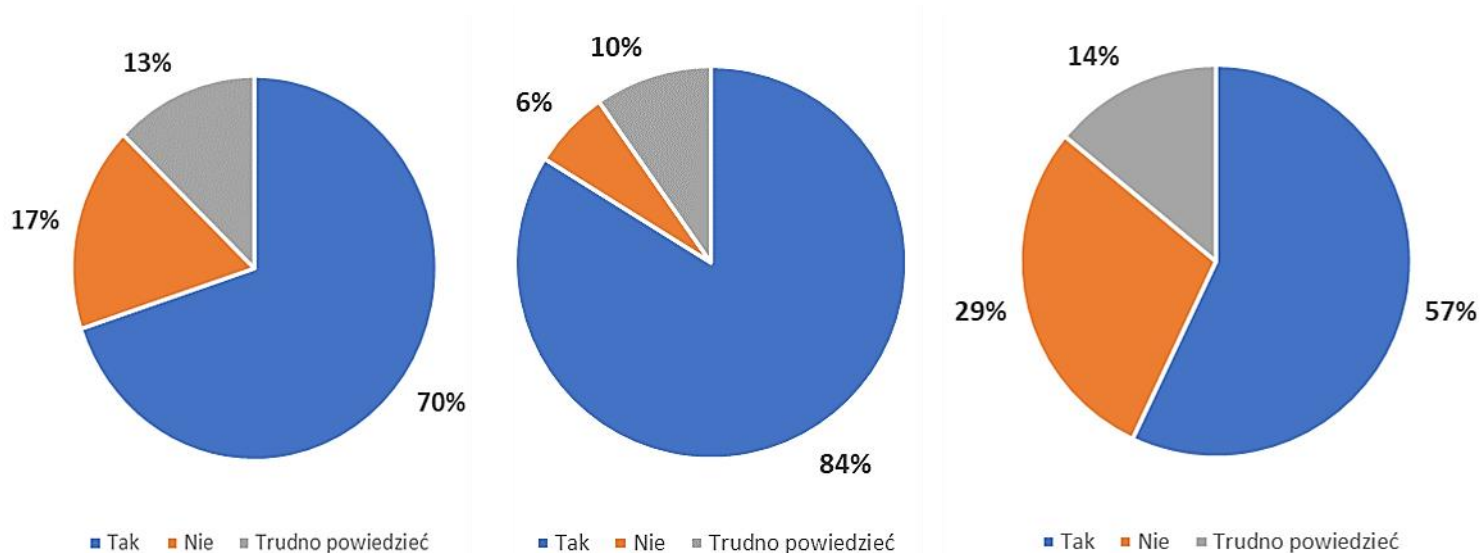
Rozesłano również ankietę do ponad 70 liderów lokalnej społeczności.¹¹

Dla budowy bardziej pełnego obrazu Partnerstwa kluczowe jest natomiast badanie mieszkańców, które zostało zrealizowane w okresie 7 lipca-11 sierpnia 2022 r. Wzięło w nim udział ponad 1700 mieszkańców gmin obszaru, przy czym nieco ponad 1000 odpowiedziało na 100% pytań z kwestionariusza.

¹¹ Wyniki tego badania, z uwagi na niereprezentatywny charakter oraz dosyć niski zwrot z ankiet należy traktować pomocniczo.

Podstawowym wnioskiem, jaki pojawia się z badania jest pozytywna ocena obszaru Partnerstwa jako miejsca do życia. Aż 70% mieszkańców uważa, że obszar Partnerstwa jest dobrym miejscem do życia i rozwoju. Równie optymistycznie na to pytanie odpowiadali liderzy lokalni. Mniej entuzjastyczna była natomiast młodzież licealna.

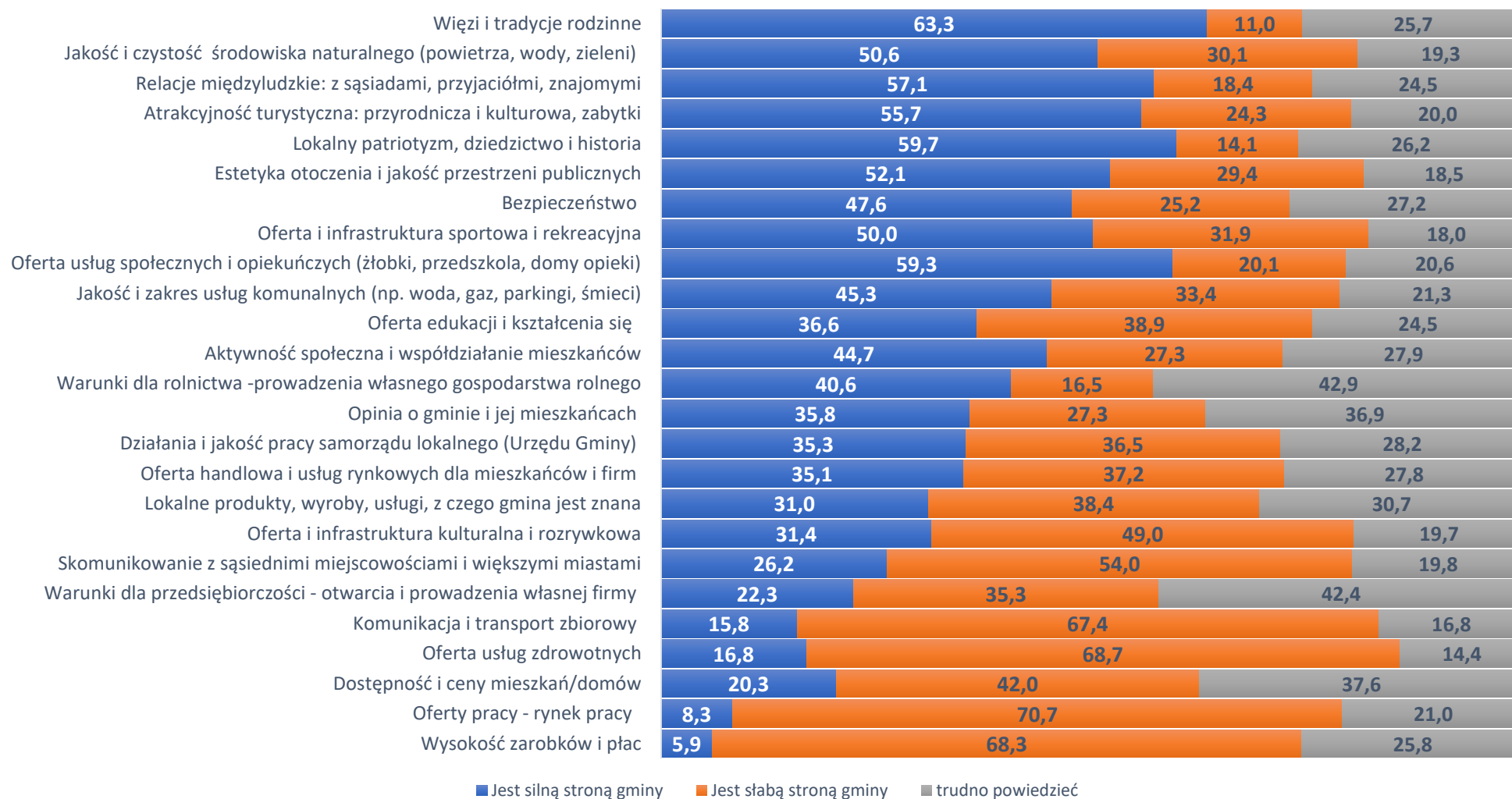
Wykres 3. Czy obszar Partnerstwa jest Twoim zdaniem dobrym miejscem do życia i rozwoju. Od lewej strony: mieszkańcy (n=1027), liderzy (n=31), młodzież (n=707)

Źródło: Wyniki badań ankietowych.

Respondenci zostali również zapytani, co uważają za silne, a co za słabe strony, czyli de facto czynniki, które zachęcają ich do pozostanie na obszarze Partnerstwa lub skłaniają do jego opuszczenia. Wśród silnych stron wskazanych przez mieszkańców dominują czynniki, które możnaby nazwać pozaekonomicznymi. Skupiają się na kwestiach więzi, tradycji, lokalności. Czynniki związane z infrastrukturą i szeroko pojętymi usługami publicznymi pojawiają się dopiero na 8. pozycji. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 89. Co jest silną stroną, a co słabą stroną (minusem) Pana/i gminy (n=1028)

Źródło: Wyniki badań ankietowych mieszkańców.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku młodzieży, która wśród czynników zachęcających do pozostania na obszarze Partnerstwa wskazuje m.in.¹²:

- Więzy i tradycje rodzinne – 65%
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi – 59%
- Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni) – 59%
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych – 50%
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo, historia, sentyment – 50%

Ankietowani liderzy społeczności również na pierwszych pozycjach wskazują czynniki nie do końca związane z potencjałem gospodarczym na obszarze Partnerstwa. Wyjątek stanowi atrakcyjność turystyczna. Wśród głównych wskazań liderów znajdują się:

- Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki – 87%
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia – 81%
- Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna – 77%
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych – 74%
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi – 74%

W kwestii działań, których podjęcie według respondentów jest kluczowe, w celu poprawy warunków życia na obszarze Partnerstwa dominują już czynniki bardziej ekonomiczne.

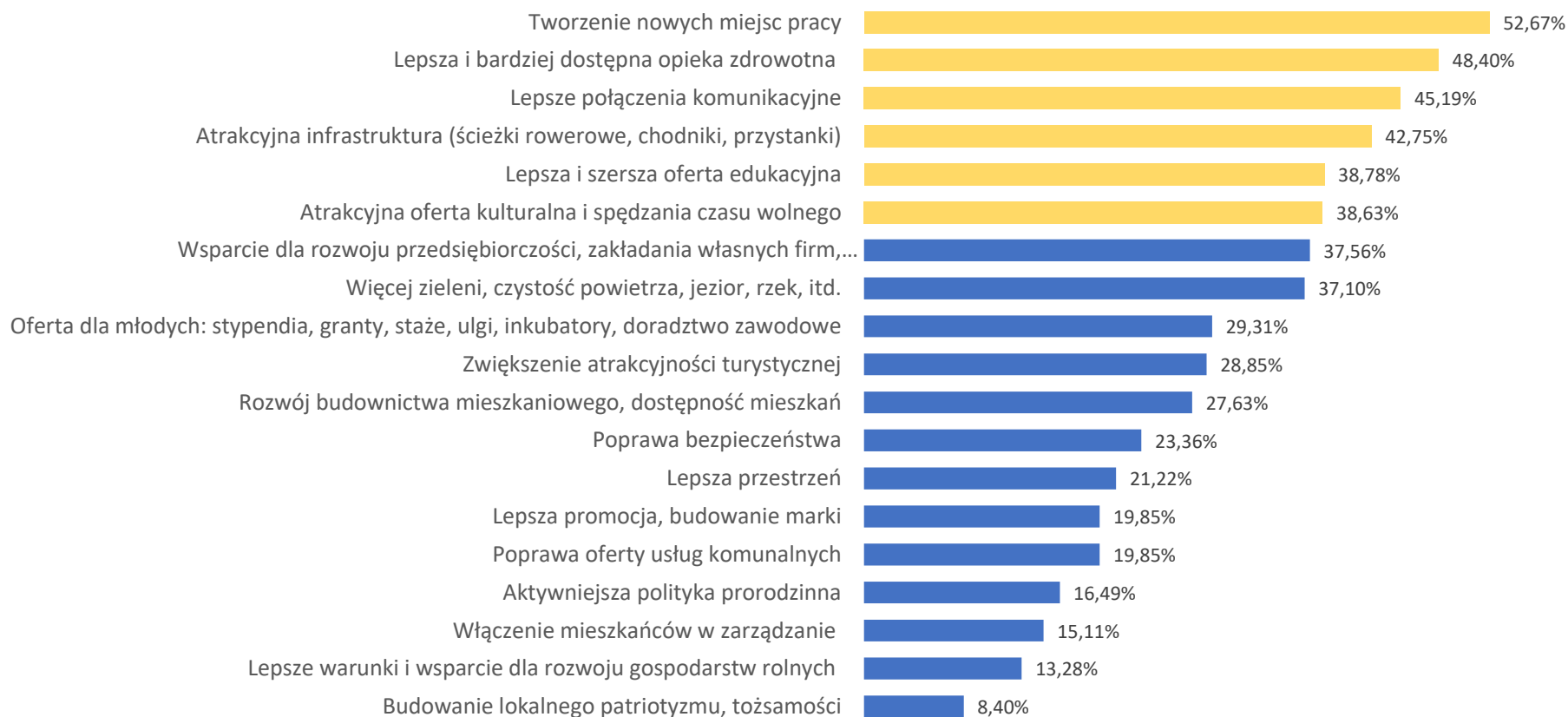
Młodzież zwraca uwagę przede wszystkim na nowe miejsca pracy oraz połączenia komunikacyjne – zapewne umożliwiające im dojazd do tychże miejsc oraz skorzystanie z oferty edukacyjnej, która jest wymieniana na 5. miejscu według ich hierarchii potrzeb. Ważne z perspektywy młodzieży jest też wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości oraz, co ciekawe, lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna.

Identyczne niemal wskazania zostały dokonane w ramach ankiety mieszkańców i w ramach badania liderów. Różnice dotyczą dosłownie pojedynczych kategorii, przy czym w obu przypadkach na pierwszy plan wybijają się kwestie związane z tworzeniem nowych miejsc pracy, lepszymi połączeniami komunikacyjnymi z regionem i światem, atrakcyjną infrastrukturą miejską oraz warunkami wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, czy samozatrudnienia.

Co więcej, liderzy wydają się wyczuwać nastroje młodzieży, wskazując jako ważną potrzebę stworzenie przez samorząd oferty dla młodych, obejmującej stypendia, granty, staże, ulgi, inkubatory przedsiębiorczości, czy doradztwo zawodowe. Równie ważna co w pozostałych grupach okazuje się być atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego. Szczegółowy rozkład odpowiedzi dla poszczególnych grup respondentów został przedstawiony na poniższych wykresach.

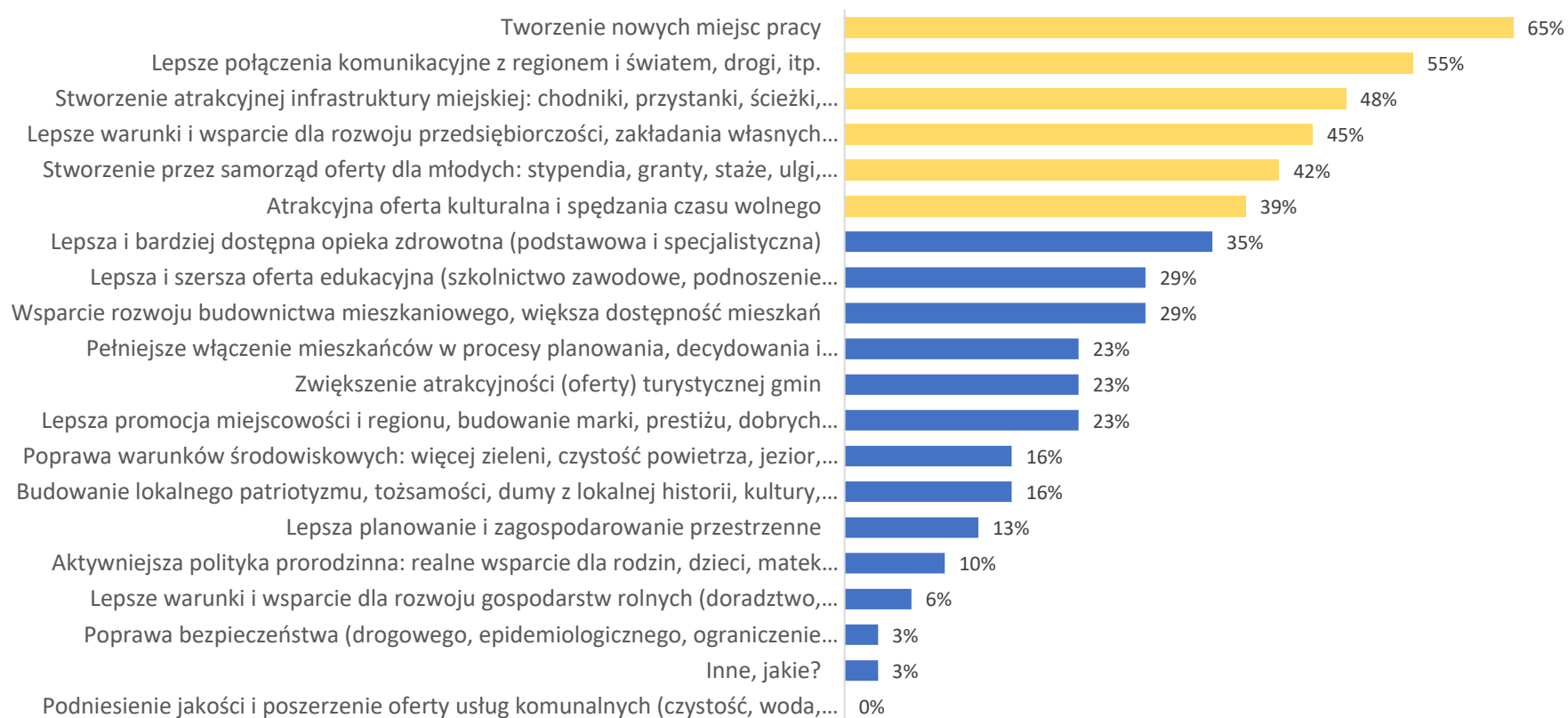
¹² Pełne wyniki badań dostępne będą na stronie Stowarzyszenia ZIT Gniezno - www.zit-gniezno.eu

Ryc. 90. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane na terenie Twojej gminy/miejscowości, abyś chciał/a tu pozostać lub wrócić po studiach i związać z tym miejscem/obszarem swoje plany życiowe? (n=655)

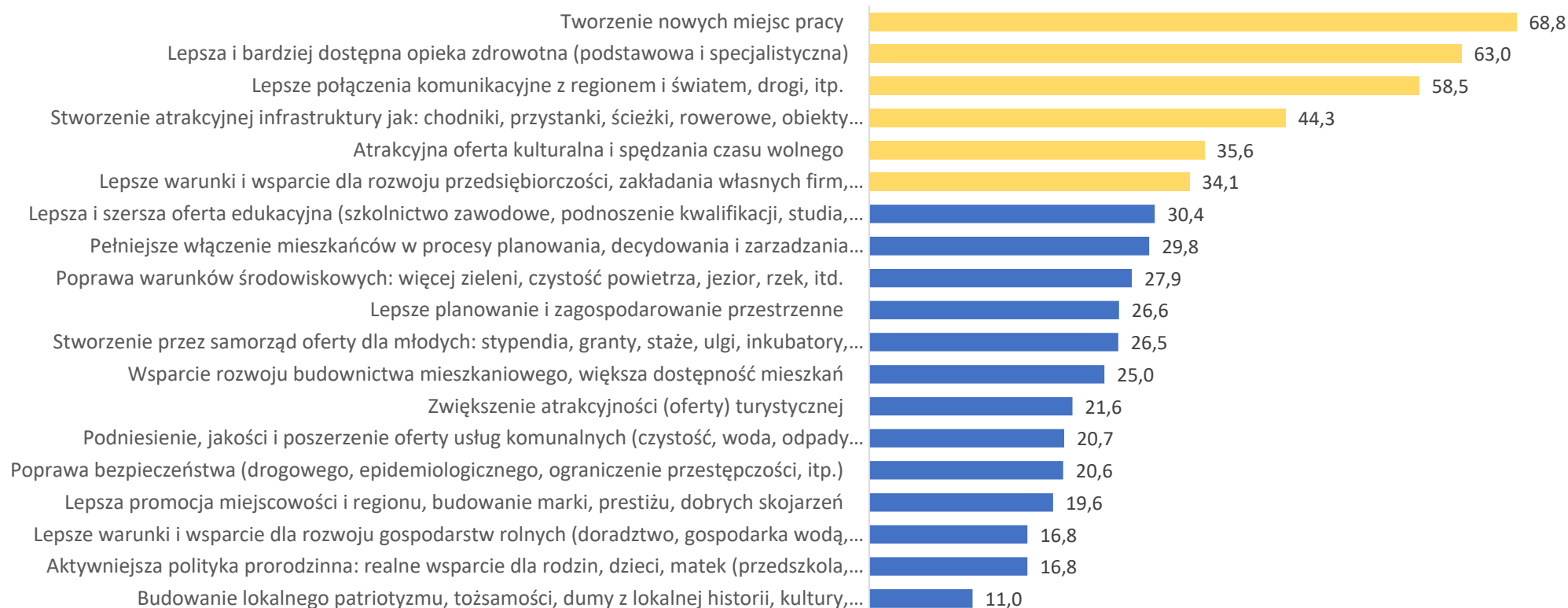
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

Ryc. 91. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w obszarze Partnerstwa w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania liderów.

Ryc. 92. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w Pana/i gminie w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu? (n=1027, w ramach pytania można było wskazać 5 najważniejszych odpowiedzi)

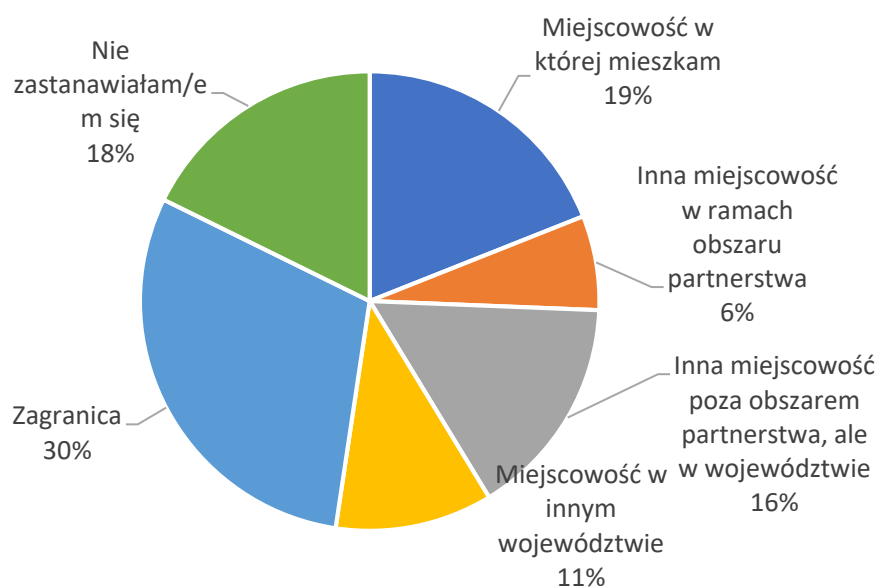

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania mieszkańców.

Z punktu widzenia przyszłości obszaru Partnerstwa istotne są motywacje młodzieży, która ten obszar zamieszkuje. To ich przyszłe decyzje zaważą o potencjale rynku pracy, demografii oraz szeroko pojętym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tymczasem młodzież deklaruje, że o wiele chętniej niż na obszarze Partnerstwa zamieszkałaby poza jego obszarem, przy czym duża część deklaruje mieszkanie poza województwem, czy nawet krajem (łącznie to ponad 40% respondentów).

Ryc. 93. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości mieszkać? (n=632)

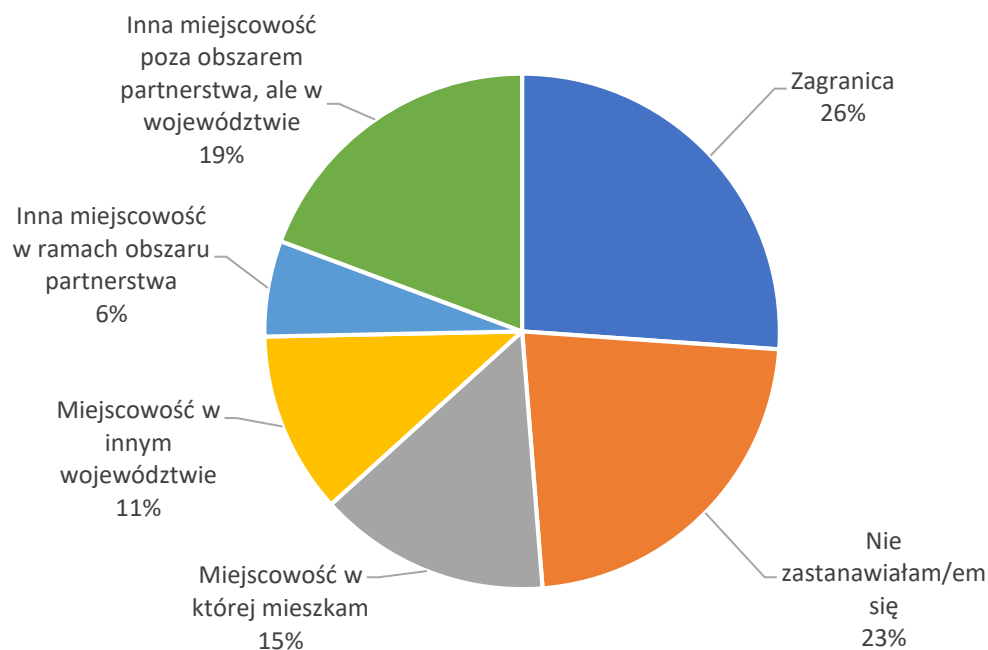

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

To wynik lepszy niż średnia dla wszystkich Partnerstw biorących udział w projekcie CWD (wynosząca 46%), ale powinien być traktowany jako sygnał alarmowy ze względu na skutki, jakie może przynieść demografii obszaru.

Również duża część respondentów wiąże swoją karierę zawodową z wyjazdem z terenu Partnerstwa, choć porównując z wynikami dla innych Partnerstw, procent osób, które chcą pozostać na obszarze Partnerstwa jest w przypadku ZIT Gniezno nieco większy.

Ryc. 94. Rozkład odpowiedzi na pytanie Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości pracować? (n=632)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

W obu przypadkach są to wyniki nieco bardziej optymistyczne niż na poziomie kraju, jednak mogą świadczyć o tym, że czynniki ekonomiczne mogą niedługo przewyciężyć te związane z przywiązaniem do obszaru.

3.5. Analiza wzajemnych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych

3.5.1. Obszar funkcjonalny w strukturze przestrzennej kraju i regionu¹³

Partnerstwo ZIT Gniezno obejmuje 5 miast oraz 201 miejscowości wiejskich. Odsetek ludności miejskiej wynosi 60,3 %. Jest nieco wyższy niż wskaźnik krajowy (59,8 %) i wyższy do wskaźnika dla woj. wielkopolskiego (53,6 %).

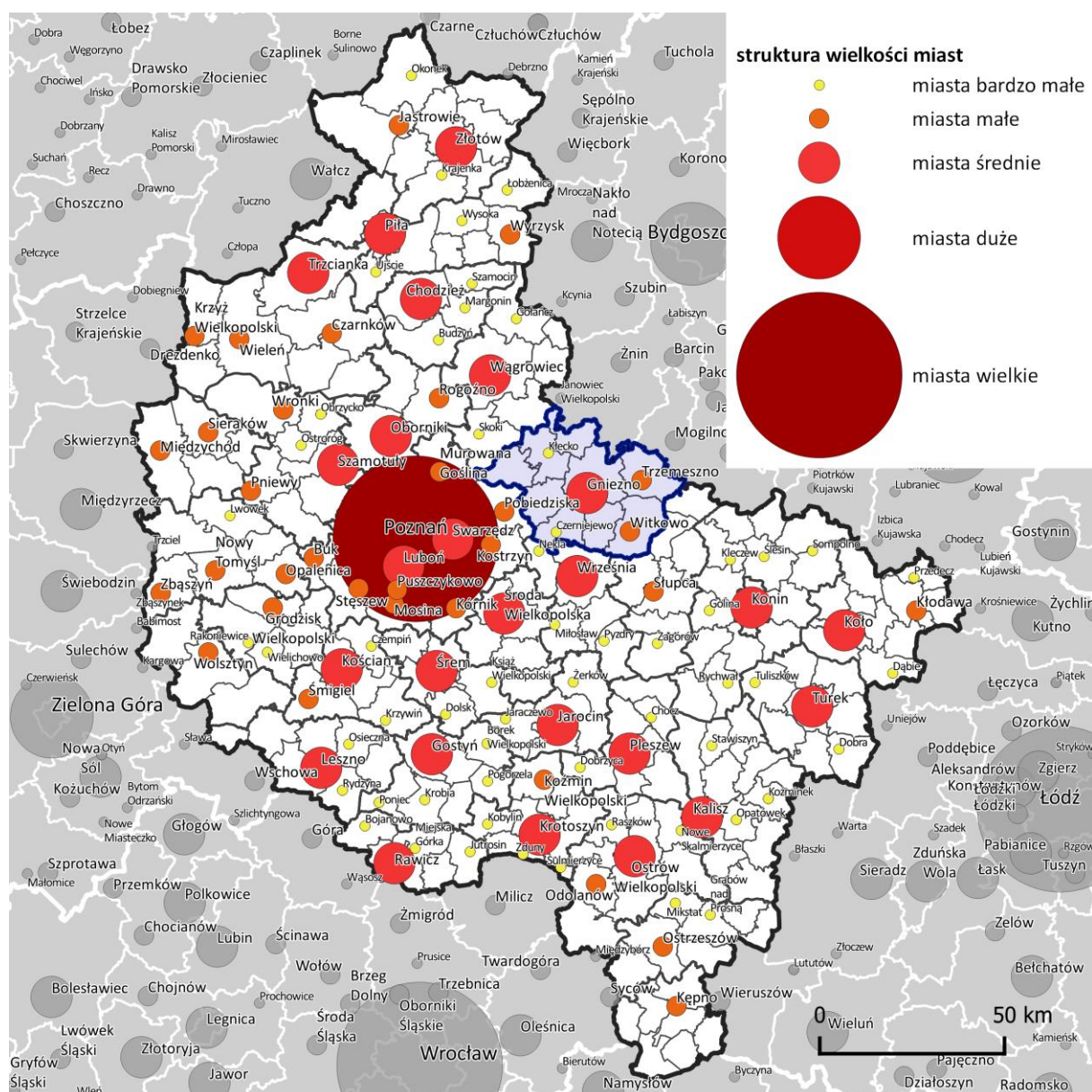
Spośród 5 miast Partnerstwa jedynie Gniezno (66,8 tys.) jest miastem zaliczanym do miast średniej wielkości – do grupy miast liczących od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców. Kolejne dwa: Trzemeszno (7,5 tys.) i Witkowo (7,6 tys.) zaliczane są do miast małych – liczących od 5 tys. do 20 tys. mieszkańców, a pozostałe: Czarniejewo (2,7 tys.) i Kłecko (2,6 tys.) to miasta bardzo małe - poniżej 5 tys. mieszkańców¹⁴.

Obszar Partnerstwa położony jest na wschód od Poznania (529,4 tys. mieszk.) – stolicy województwa wielkopolskiego, do którego odległość drogowa z Gniezna wynosi ok. 60 km. Na północ od Partnerstwa leży Bydgoszcz (339,0 tys. mieszk.), oddalona od Gniezna o ok. 82 km. Rozkład przestrzenny miast na terenie Wielkopolski wykazuje charakterystyczne uporządkowanie - typowe dla układów osadniczych, które wykształciły się w tej części Europy, w regionach rolniczych o w miarę równinnym ukształtowaniu terenu.

¹³ Diagnoza sytuacji przestrzennej została wykonana w oparciu o opracowania własne oraz Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu - wyciągi z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, przyjętego uchwałą Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r

¹⁴ Miasta bardzo małe (do 5 tys. mieszkańców), miasta małe (5-20 tys. mieszkańców, *dla miast powiatowych 5-15 tys.), miasta średnie (20-100 tys., *dla miast powiatowych 15-100 tys.), miasta duże (100-500 tys. mieszkańców), miasta wielkie (powyżej 500 tys. mieszkańców)

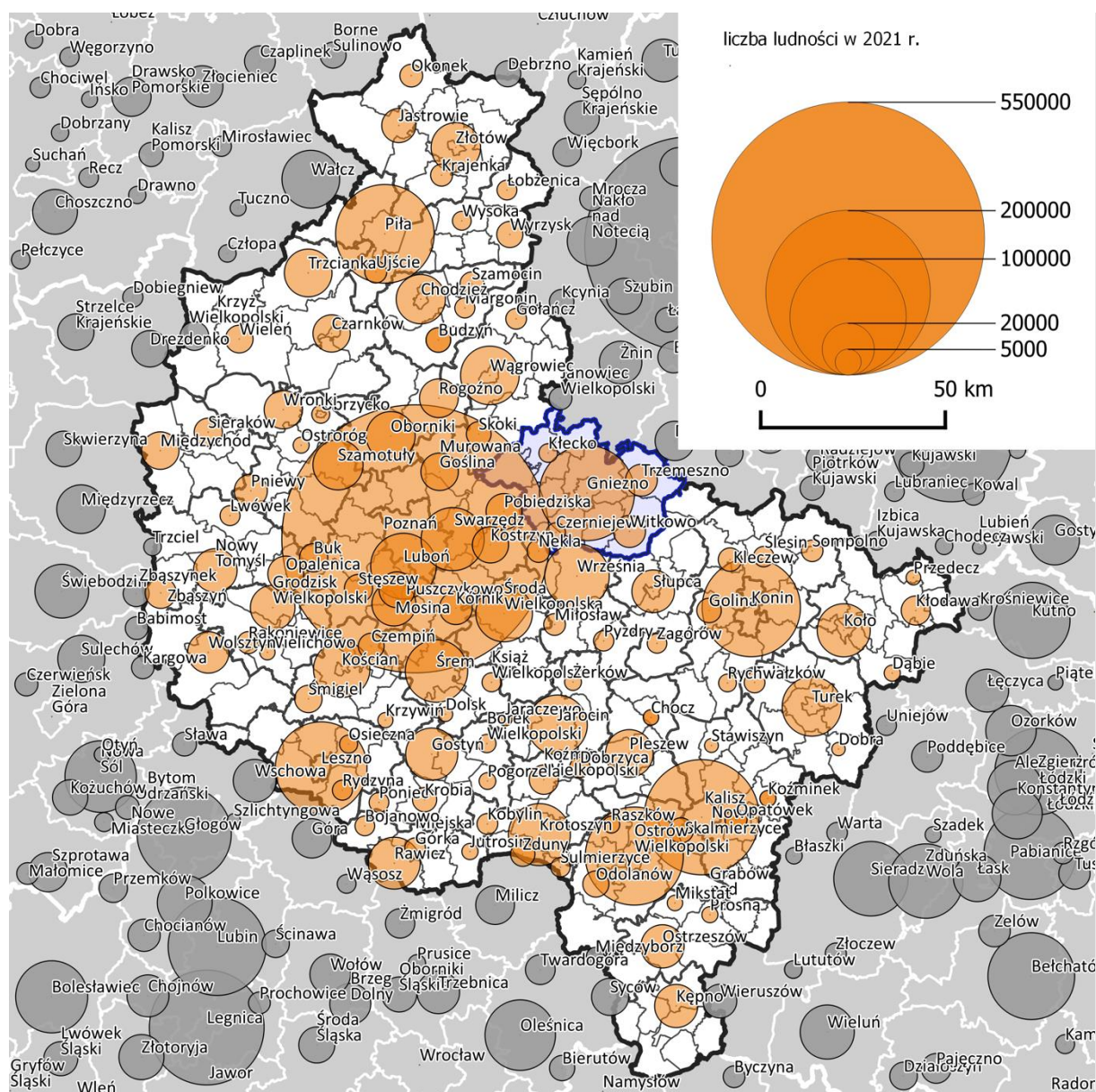
Ryc. 95. Rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i w otoczeniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gęsta jest siatka miast średnich (20-100 tys. mieszk.) oraz miast małych (5-20 tys. mieszk.) pełniących funkcje ośrodków usługowych w zakresie ponadpodstawowym. Odległości pomiędzy nimi zawierają się w granicach ok. 20-30 km. Najbliższym Gniezna miastem średnim jest Września (30,9 tys. mieszk.) oddalona o ok. 25 km.

Ryc. 96. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa wg liczby ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zwartość / rozproszenie zabudowy. Na Ryc. 97 przedstawiono analizę zwartości / rozproszenia zabudowy na terenie Partnerstwa. W analizie za minimalny stopień zwartości struktur zabudowy przyjęto zgrupowanie co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej, w którym odległości pomiędzy sąsiadującymi budynkami nie przekraczają 100 m (obrys poprowadzony w odległości

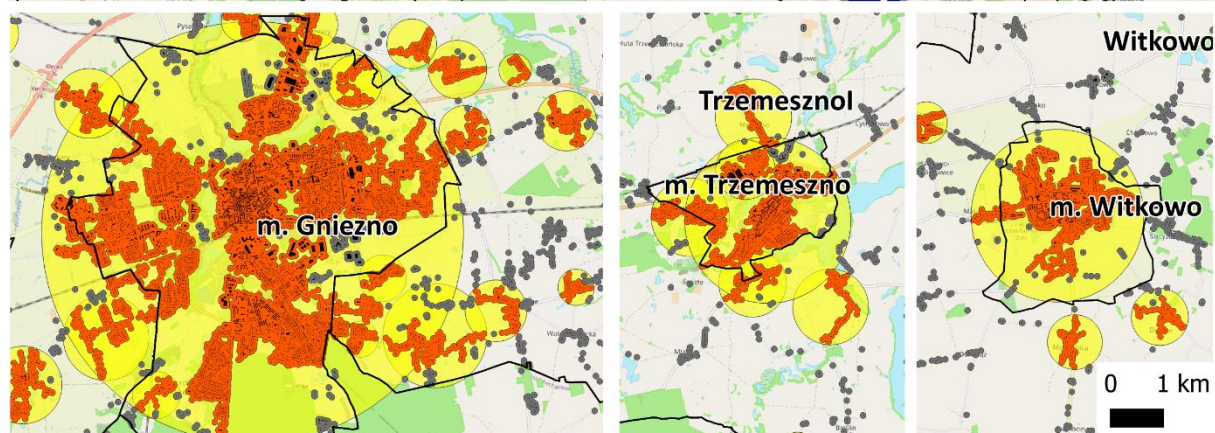
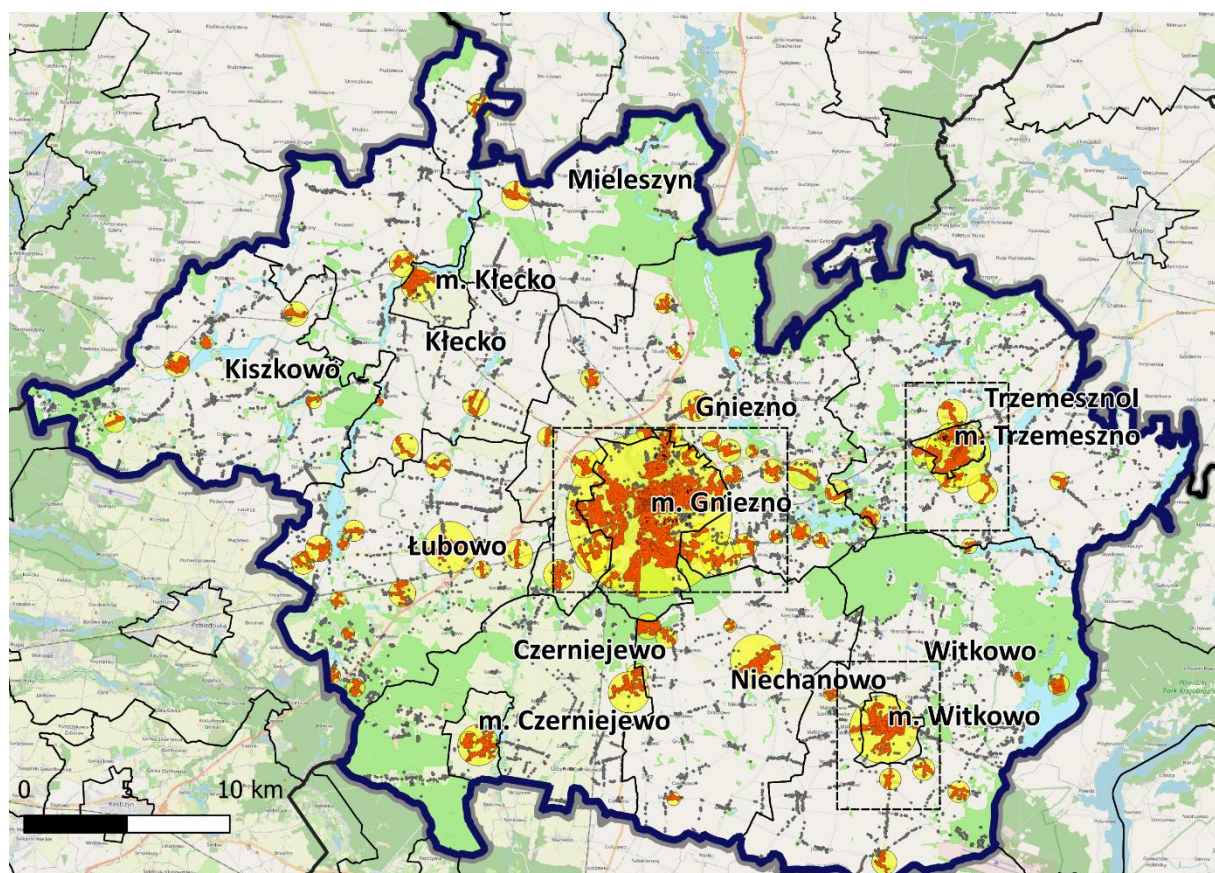
50 m od zewnętrznych krawędzi skrajnych budynków).¹⁵ Tak wyznaczone obszary zwartej zabudowy obejmują ok. 68% analizowanych budynków. Pozostałe 32% budynków występuje w formach mniejszych zgrupowań zabudowy (poniżej 40 budynków) oraz w formie zabudowy rozproszonej.

Na terenie Partnerstwa **przeważają regularne, zaplanowane formy** osadnicze: planowa zabudowa miejska oraz wsie folwarczne **o dużym stopniu koncentracji**. Pokazane na rysunku minimalne okręgi otaczające obszary zwartej zabudowy wskazują na jej koncentryczne formy. W okręgach o średnicach nie przekraczających 2 km mieści się większość miejscowości wiejskich. Okręgi o średnicy około 2-3 km opisać można na większych miejscowościach gminnych (np. Łubowo, Niechanowo) i małych miasteczkach (np. Witkowo, Trzemeszno). Jedynie okrąg obejmujący największe miasto Gniezno, które ma ok. 67 tysięcy mieszkańców, przekracza nieco 4 km. Miejscowości podmiejskie stanowią także zwarte i samodzielne jednostki, układające się w strukturę tzw. „koralików na nici”.

Prócz wzorcowych miejscowości o wyjątkowo zwartej struktury w obszarze Partnerstwa występuje znaczny udział zabudowy rozproszonej, zwiększającej swoją intensywność w obszarach podmiejskich.

¹⁵ Założenie powyższe jest zgodne z zapisami projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z uproszczeniem procesu inwestycyjno-budowlanego (wersja z dnia 14.11.2017 r.), która ostatecznie nie została uchwalona.

Ryc. 97. Zwartość / rozproszenie zabudowy

	granice województw		Wody powierzchniowe		Zwarta struktura (ZS)
(co najmniej 40 budynków w odległości <100m)
	granice powiatów		Lasy		Zabudowa rozproszona
(mniej niż 40 budynków w odległości <100m)
	granice gmin		budynki
(z wyłączeniem rolniczych,
magazynów i garaży)		okrąg opisany na ZS
	granica partnerstwa				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k.

3.5.2. Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze

Jednym z założeń diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru Partnerstwa było, że kluczowym aspektem funkcjonalności obszaru jest poziom jego "samowystarczalności usługowej", czyli to w jakiej skali usługi potrzebne i oczekiwane przez mieszkańców są im dostarczane (świadczone) na terytorium Partnerstwa. Aby zbadać tę samowystarczalność usługową obszaru Partnerstwa zrealizowano badania wśród samorządów w zakresie bilansu usług, z wykorzystaniem specjalnego formularza wypełnianego przez zespół reprezentantów każdej z gmin, w tym wyższe kierownictwo. Podczas badań poproszono badanych o odpowiedź na następujące pytania:

1. Czy mieszkańcy Twojej gminy wyjeżdżają poza jej teren w celu skorzystania z usługi? W tym, jak duża część mieszkańców zainteresowanych usługą korzysta z niej poza terenem gminy i jakie gminy wybierają wyjeżdżający, w celu skorzystania z usługi?
2. Czy osoby z innych gmin przyjeżdżają do Twojej gminy w celu skorzystania z usługi? W tym, jak duża część odbiorców usługi w Twojej gminie pochodzi spoza jej terenu i z jakich gmin przyjeżdżają osoby, które korzystają z usługi w Twojej gminie?

W przypadku pozytywnej odpowiedzi badani wskazywali 3 gminy, do których najczęściej wyjeżdżają mieszkańcy ich gminy, aby skorzystać z określonych usług oraz 3 gminy, z których najczęściej przyjeżdżają.

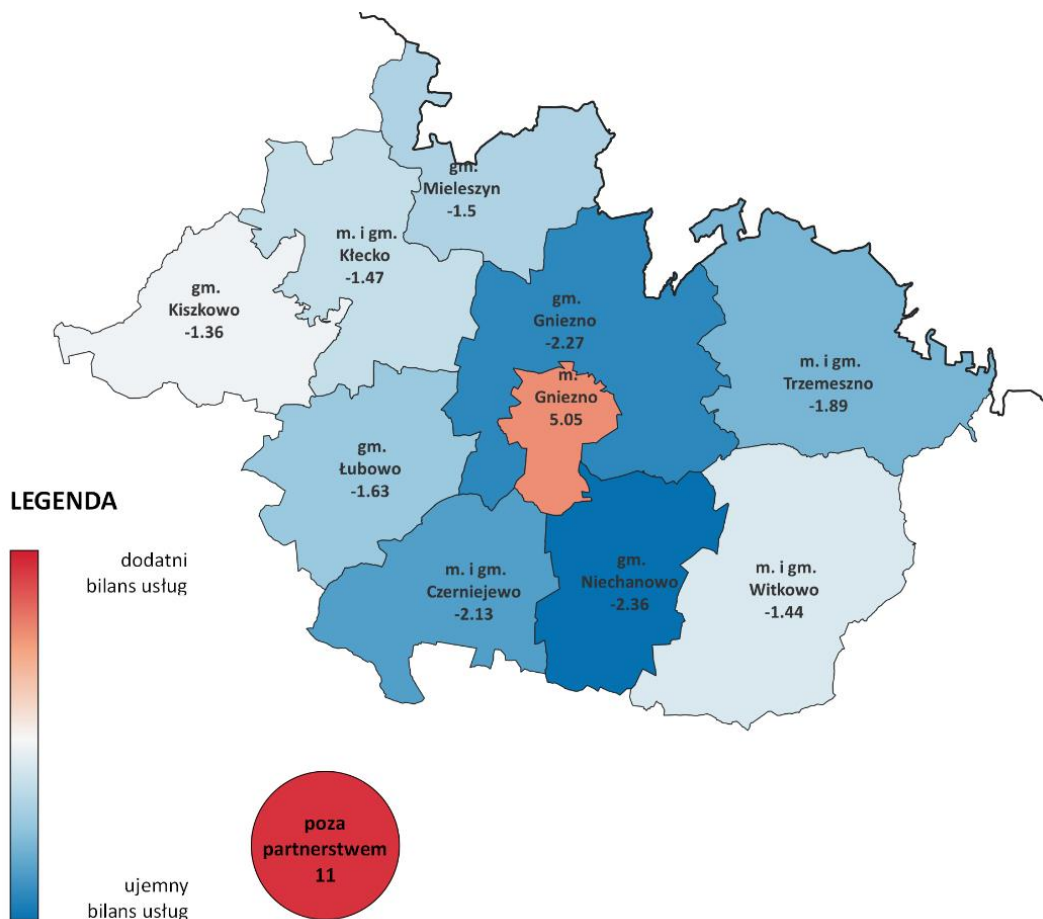
Lista usług została pogrupowana w kilka obszarów:

- Edukacja i wychowanie,
- Opieka zdrowotna,
- Kultura, rozrywka i rekreacja,
- Inne usługi publiczne,
- Usługi rynkowe,
- Rynek pracy.

Wyniki badań wskazują, że najwyższy bilans dodatni wśród członków Partnerstwa dla usług ogółem jest w przypadku ośrodka powiatowego. Oznacza to, że Miasto Gniezno więcej usług eksportuje, niż importuje. Duża grupa mieszkańców Partnerstwa korzysta natomiast również z oferty usług poza jego obszarem.

Sytuacja jest oczywiście bardziej zróżnicowana w poszczególnych analizowanych obszarach. W dalszej części rozdziału przedstawiono wyniki bilansu w rozbiciu na kategorie usług.

Ryc. 98. Bilans usług ogółem

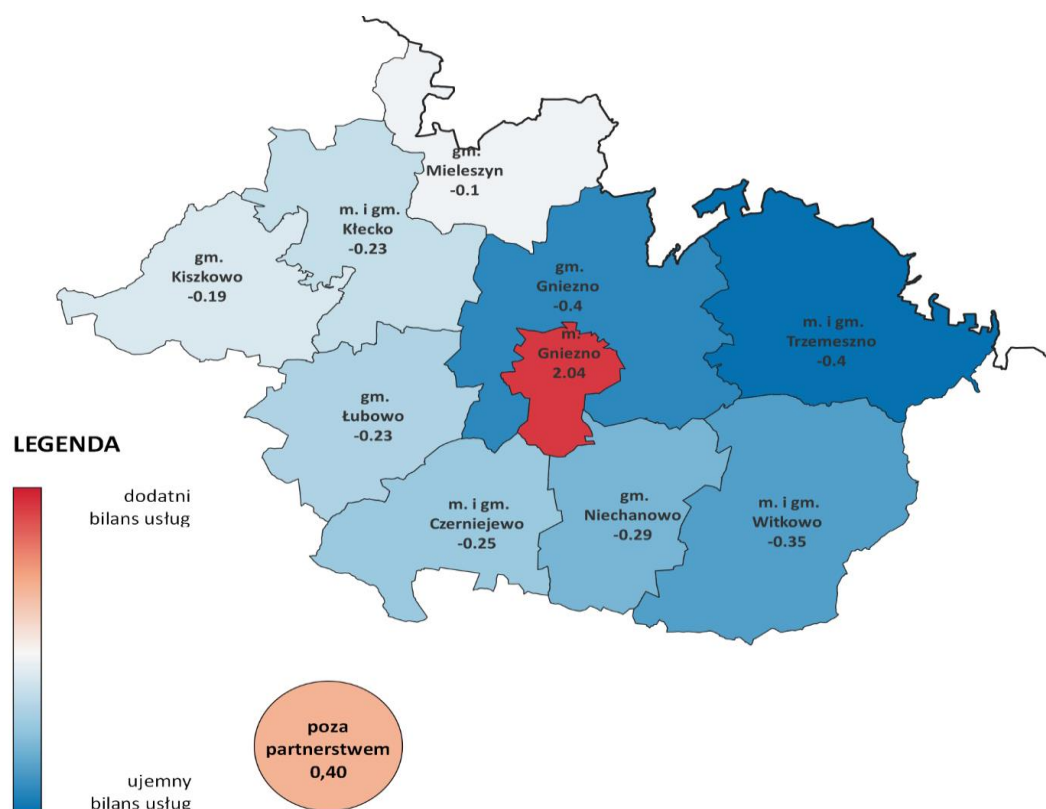

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W zakresie usług w obszarze „Edukacja i wychowanie” wzięto pod uwagę edukację podstawową dzieci oraz opiekę nad dziećmi obejmującą przedszkola i żłobki, a także edukację w szkołach ponadpodstawowych.

Bilans wykazał, że jeśli chodzi o eksport usług tego typu liderem na obszarze Partnerstwa jest Miasto Gniezno. Importerami usług są w zasadzie wszystkie pozostałe gminy, przy czym w nieco mniejszym stopniu niż pozostałe importuje je np. Kiszkowo i Mieleszyn. Gminy Partnerstwa korzystają również z usług tego typu poza Partnerstwem.

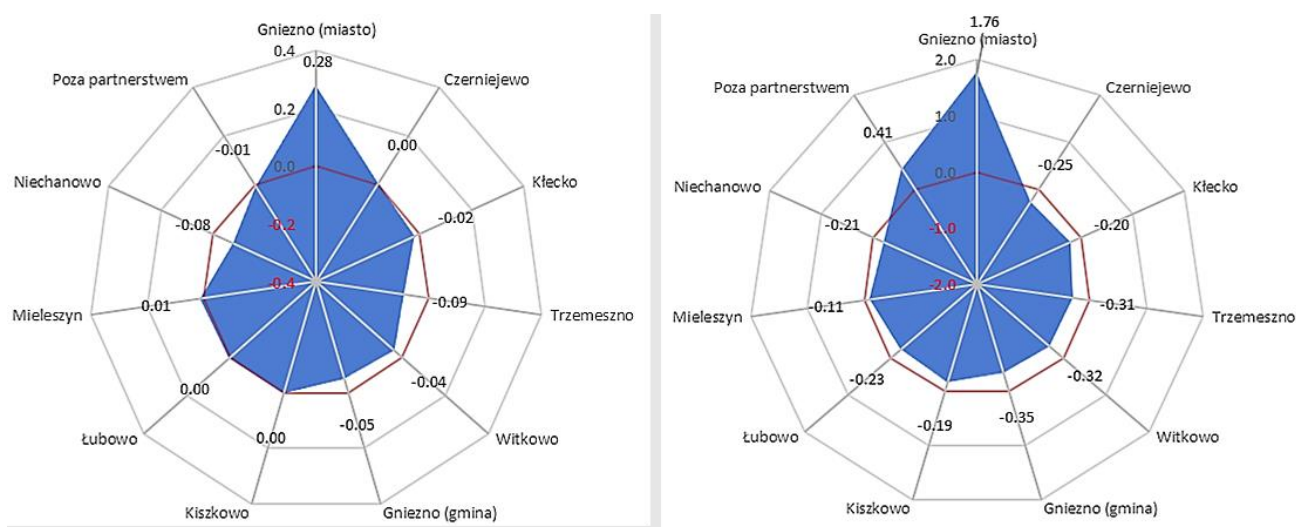
Ryc. 99. Bilans usług dla kategorii „Oświata i wychowanie”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Na poniższych diagramach przedstawiono zbilansowane wartości przepływów dla obszaru „Edukacja i wychowanie”, po uwzględnieniu wartości „exportu z” i „importu do” danej gminy. W przypadku gdy pole oznaczone kolorem niebieskim wykracza poza zarysowaną czerwonym kolorem linię równowagi, to dana gmina jest eksporterem netto danego typu usługi. Jeśli natomiast wartość niebieskiego pola znajduje się poniżej linii równowagi, to jest ona jej importerem. Tym samym wśród głównych importerów netto dla edukacji podstawowej znajdują się Niechanowo, Trzemeszno, Witkowo oraz Kłecko. W jeszcze większym stopniu gminy Partnerstwa są importerami usług oświatowych obejmujących edukację ponadpodstwową. W obu przypadkach głównym eksporterem pozostaje Miasto Gniezno.

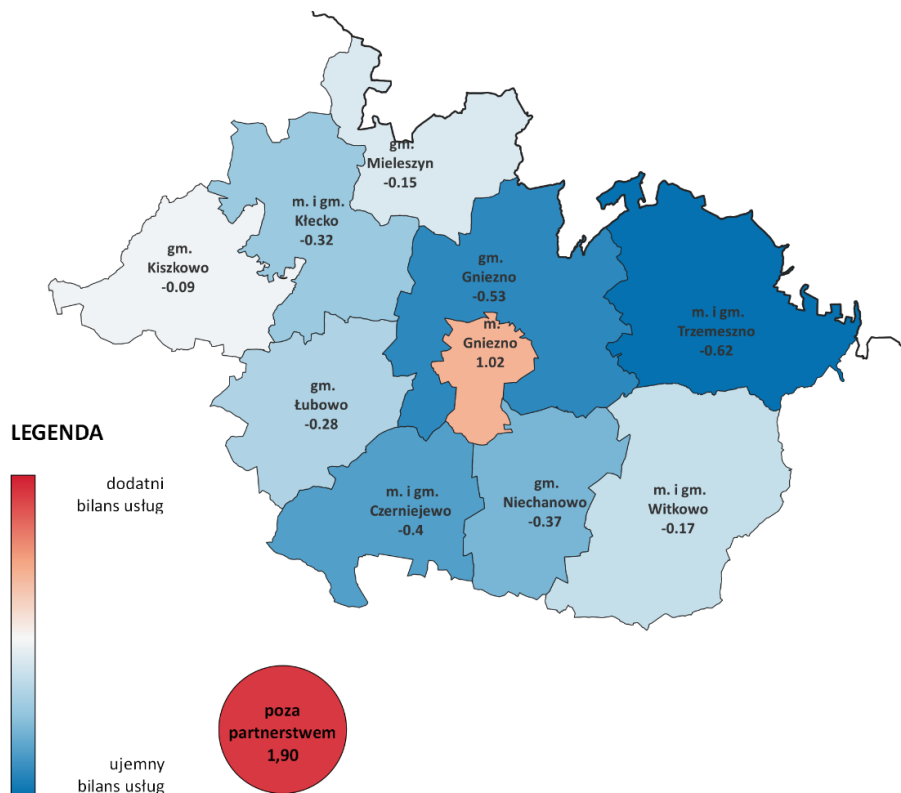
Ryc. 100. Bilans dla usług edukacja podstawowa (L) i edukacja ponadpodstawowa (P)

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W zakresie „Opieki zdrowotnej” analizowano korzystanie przez mieszkańców z podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Usługi zdrowotne w największym stopniu zapewniane są poza obszarem Partnerstwa, choć udział miasta Gniezno na tle innych gmin jest również zauważalny

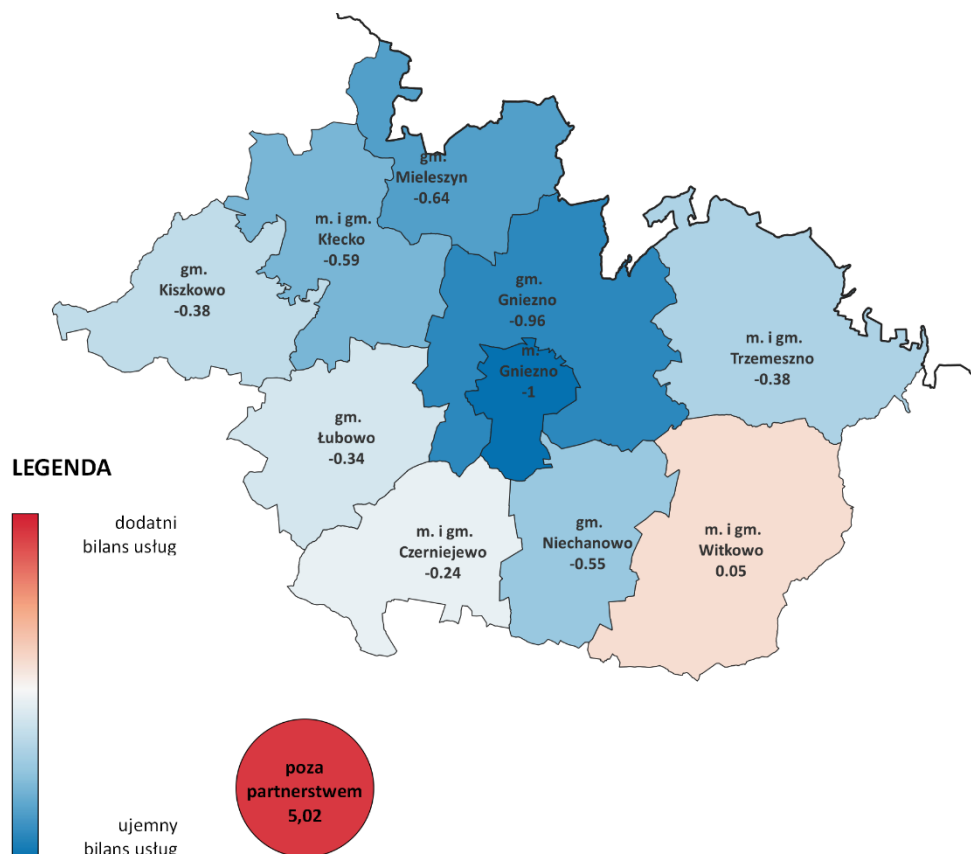
Ryc. 101. Bilans usług dla kategorii „Opieka zdrowotna”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Interesujące wydają się wyniki badań w kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja” w przypadku których nie wykazano jednoznacznie dominacji ośrodka powiatowego. Większość usług w tym obszarze mieszkańcy Partnerstwa wydają się importować spoza Partnerstwa.

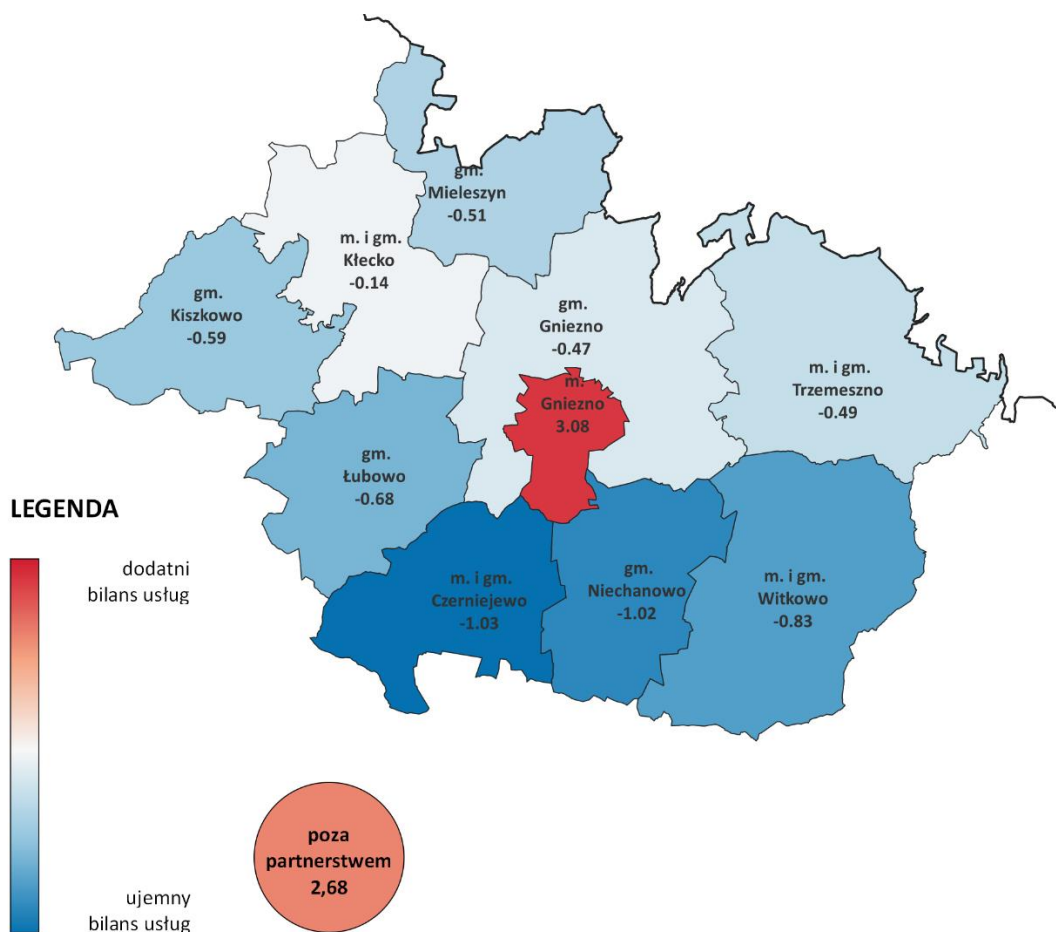
Ryc. 102. Bilans usług dla kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Najszerszą badaną kategorię usług stanowią „Usługi rynkowe” w ramach których analizowano 8 rodzajów usług dla mieszkańców: zakupy artykułów podstawowych, zakupy artykułów przemysłowych, drobne usługi naprawcze, usługi typu „beauty”, usługi bankowe i finansowe, doradztwo specjalistyczne, usługi budowlane i transportowe oraz usługi gastronomiczne. Miasto Gniezno w tym przypadku okazuje się być eksporterem niemal wszystkich rodzajów usług. Importerami są natomiast gminy otaczające, szczególnie Czarniejewo i Niechanowo. W przypadku zakupu artykułów przemysłowych, drobnych napraw, usług finansowych i ubezpieczeniowych, a także doradztwa specjalistycznego odnotowano duży import spoza Partnerstwa.

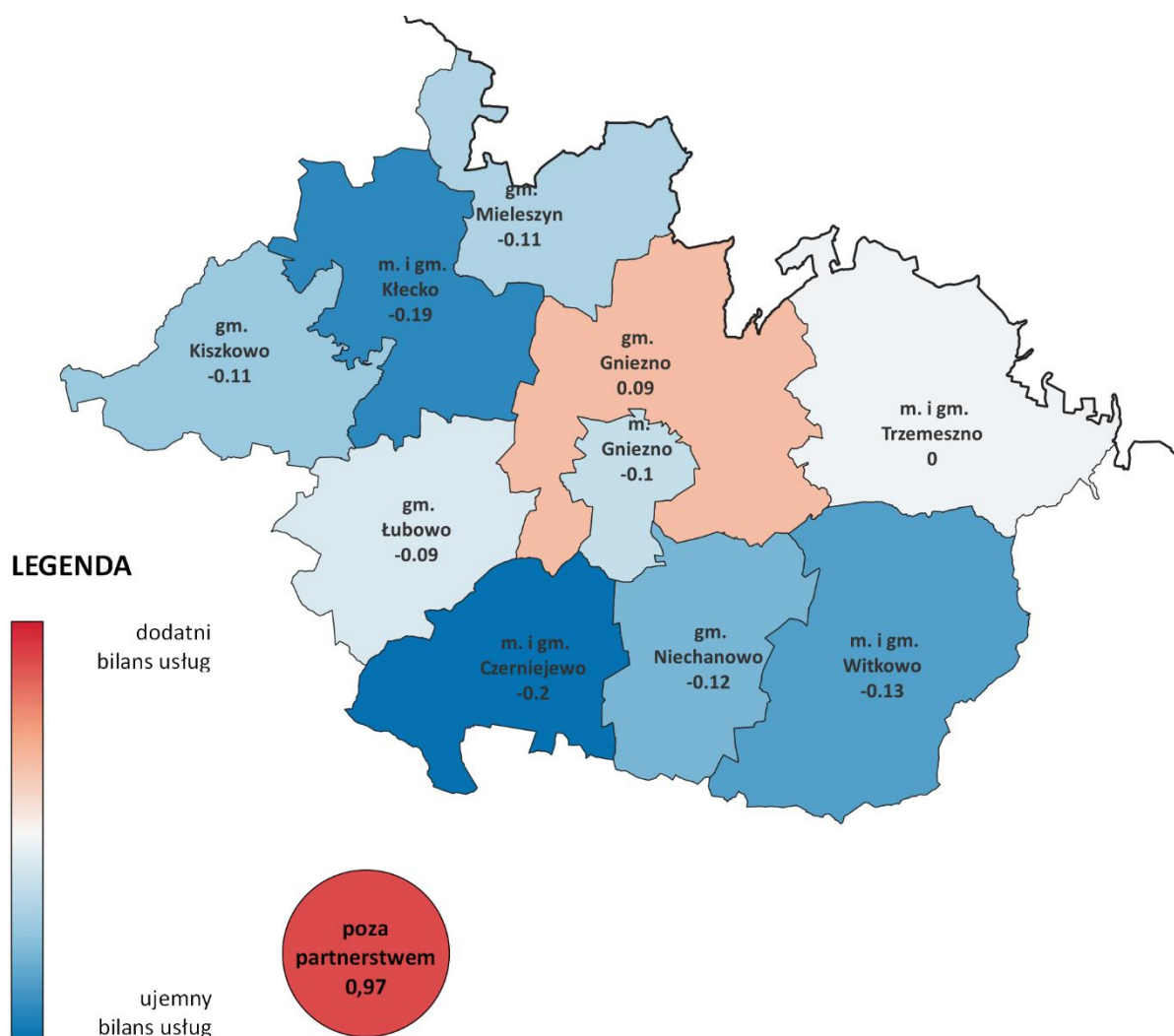
Ryc. 103. Bilans usług dla kategorii „Usługi rynkowe”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W ramach kategorii „Rynek pracy” analizie poddano kategorię praca zawodowa, poszukiwanie pracy. Na obszarze Partnerstwa najsilniejszym eksporterem tej usługi okazuje się być gmina Gniezno. Oprócz tego znaczna część mieszkańców Partnerstwa korzysta z tych usług poza jego obszarem.

Ryc. 104. Bilans usług dla kategorii „Rynek pracy”

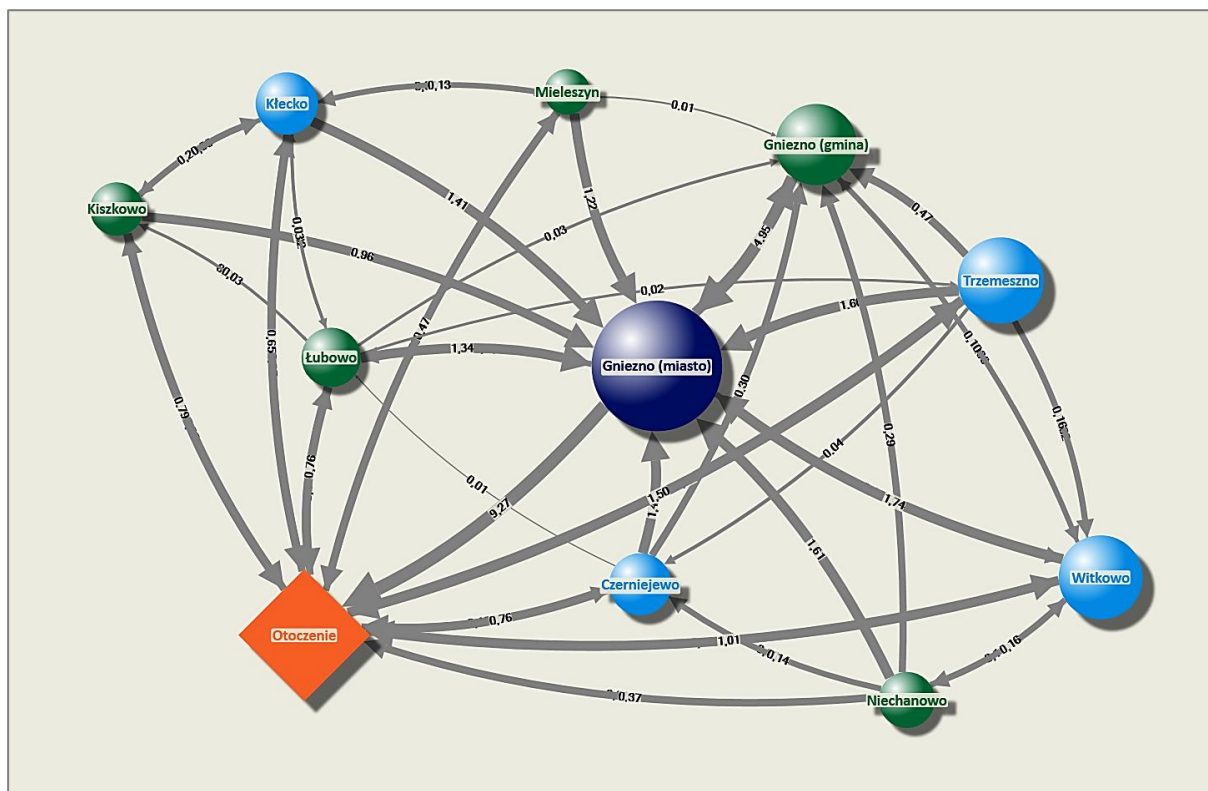
Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

3.5.3. Powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe

Badanie bilansu usług pokazało nie tylko silne powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe pomiędzy poszczególnymi gminami Partnerstwa, lecz także z obszarem wykraczającym poza MOF.

Z ogólnego obrazu przedstawionego na poniższym schemacie widać silną rolę Miasta Gniezno, jako dostawcy usług, ale również powiązania miasta-rdzenia z mniejszymi ośrodkami.

Ryc. 105. Przepływy pomiędzy gminami Partnerstwa a jego otoczeniem – zbiorczy obraz

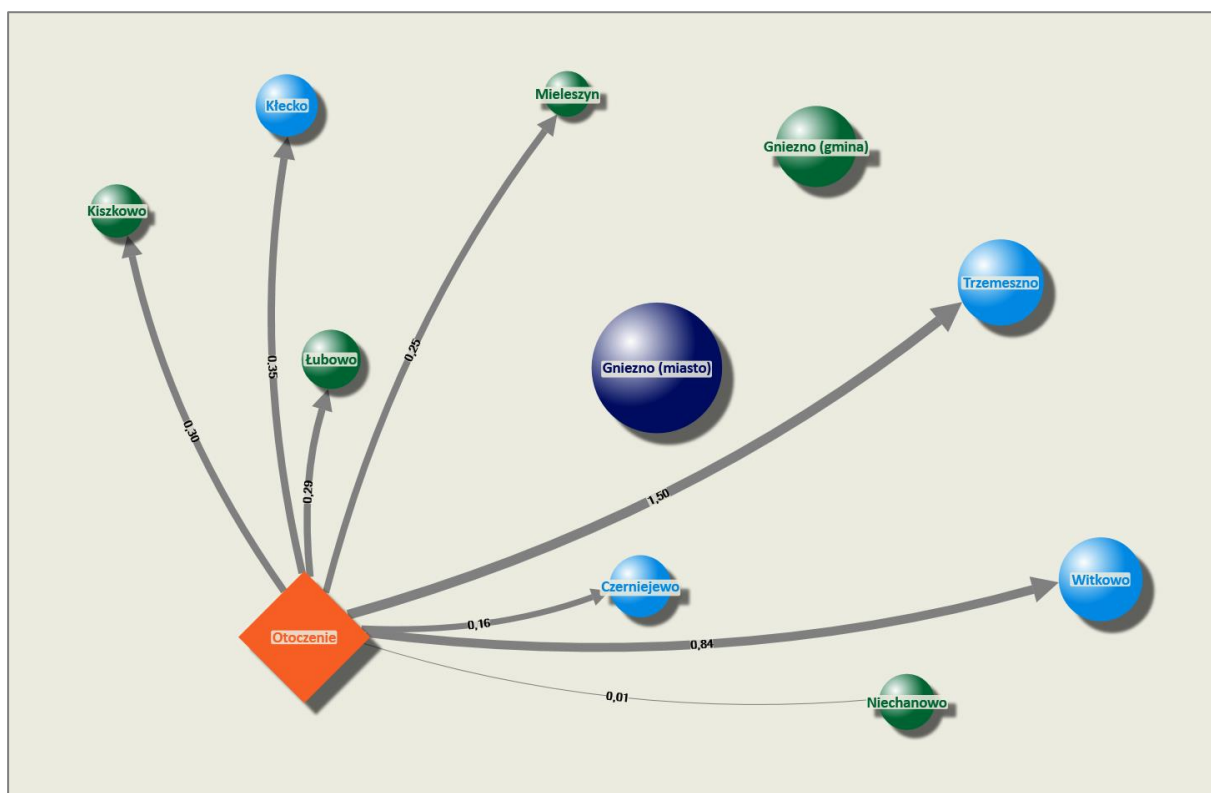
Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Miasto jest np. wzajemnie powiązane z otaczającą je gminą Gniezno w zakresie realizacji usług związanych z kulturą i rekreacją, w szczególności umożliwiających realizację pasji i hobby. Podobnie w zakresie zapewniania usług rynkowych, takich jak zakupy podstawowe, drobne naprawy, czy usługi typu „beauty”. Z kolei w przypadku usług budowlanych, remontowych i transportowych wzajemna wymiana Miasta zachodzi również z Łubowem.

W zakresie poszczególnych typów usług publicznych Partnerstwo charakteryzuje się sporą samowystarczalnością, część z nich natomiast jest importowana z zewnątrz. Pytaniem otwartym pozostaje, na ile Partnerstwo chce w tym zakresie polegać na dostawcach zewnętrznych, a na ile maksymalizować zapewnianie tych usług w ramach swojego obszaru.

Badanie bilansu pokazało również, że niektóre gminy z obszaru ZIT Gniezno są też eksporterem wybranych typów usług poza jego obszar. W największym stopniu rolę taką pełnią Trzemeszno i Witkowo. Co ciekawe miasto Gniezno nie wykazało żadnej istotnej sprzedaży usług dla osób przyjeżdżających spoza terenu Partnerstwa.

Ryc. 106. Eksport usług poza partnerstwo – zbiorczy obraz

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

4. Analiza potencjałów, problemów i potrzeb obszaru partnerstwa

4.1. Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa (zasoby i produkty lokalne)

4.1.1. Zasoby i produkty

O potencjale rozwojowym obszaru Partnerstwa najlepiej mówią znajdujące się na jego terenie zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie w formie dochodów, lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy Partnerstwa. W ramach prac nad diagnozą obszaru podjęto próbę identyfikacji lokalnych zasobów, które mogą być wykorzystane do rozwoju Partnerstwa.

Zasoby lokalne potraktowano jako elementy rzeczywistości każdej gminy wchodzącej w skład Partnerstwa, które mają lub mogą mieć znaczenie dla jej rozwoju. W ramach identyfikacji zasobów wyróżniono ich następujące kategorie

- środowiskowe,
- kulturowe,
- społeczne,
- ekonomiczne,
- technologiczne i infrastrukturalne,
- organizacyjne i instytucjonalne,
- relacyjne.

Dokonując identyfikacji zasobów lokalnych na poziomie gminy szczególną uwagę zwrócono na ich unikalność, a także stopień wykorzystania na potrzeby rozwoju gminy (a w konsekwencji tworzenia produktów gminnych).

W wyniku ww. ćwiczenia zidentyfikowano ok. 200 zasobów, które następnie zostały poddane analizie pod kątem możliwości ich wykorzystania dla potrzeb rozwojowych gmin z obszaru Partnerstwa.

Kolejnym etapem była próba identyfikacji produktów, tj. materialnych i niematerialnych elementów szeroko pojętej struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin, które stają się przedmiotem wymiany rynkowej pośrednio lub bezpośrednio.

Tabela 24. Zestawienie najważniejszych zasobów wypracowanych w trakcie prac nad diagnozą wraz z możliwościami ich wykorzystania

L.p.	Nazwa zasobu	Możliwość wykorzystania zasobu do rozwoju Partnerstwa (produkty)
1.	Zasoby leśne (lasy, obszary chronione Natura 2000, pomniki przyrody, parki krajobrazowe, tereny rekreacyjne dla mieszkańców)	- Trasy spacerowe i tematyczne, miejsce aktywności seniorów, miejsce aktywności młodzieży - Kontynuacja wysiłków inwestycyjnych, w celu poprawy jakości życia na obszarze Partnerstwa, m.in. w zakresie dostępności komunikacyjnej, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami
2.	Rzeki i zbiorniki wodne	- Rozwój infrastruktury służącej w celach rekreacyjnych i gospodarczych (pośrednio: generowanie miejsc pracy) - Stworzenie miejsc aktywności dla młodzieży i seniorów
3.	Kolebka państwowości polskiej	- Trasy spacerowe i tematyczne, miejsce aktywności seniorów, miejsce aktywności młodzieży - Rozpoznawalne imprezy kulturalne bazujące na dziedzictwie historycznym
4.	Aktywni mieszkańcy (w tym jako wyodrębnione grupy: seniorzy i młodzież)	- Obszar Partnerstwa przyjazny seniorom - usprawnienie przestrzeni publicznych pod kątem dostępności dla tej grupy, usprawnienie komunikacji, rozwój usług dedykowanych seniorom, np. z zakresu telemedycyny - Organizacja szkoleń i akcji, które pozwolą zdobywać umiejętności potrzebne w codziennym życiu - Włączenie młodzieży w planowanie działań rozwojowych – utworzenie Młodzieżowej Rady

L.p.	Nazwa zasobu	Możliwość wykorzystania zasobu do rozwoju Partnerstwa (produkty)
		Partnerstwa – składającej się z przedstawicieli gmin, dyskutującej o potrzebach tej grupy wiekowej
5.	Istniejąca infrastruktura sportowa	Rozbudowa oferty sportowej i rekreacyjnej dla młodzieży i seniorów
6.	Dobre skomunikowanie wewnętrzne obszaru oraz ze stolicą województwa	- Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości - Rozwój transportu, w tym transportu alternatywnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie efektów prac Grupy Roboczej.

4.2. Kluczowe problemy obszaru Partnerstwa

W niniejszym podrozdziale próbowano dokonać podsumowania zidentyfikowanych problemów Partnerstwa, czyli czynników (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych), które utrudniają kreowanie rozwoju na jego terenie. Podstawą analiz były badania gabinetowe opierające się na relatywnie nowych opracowaniach (dokumentach strategicznych i programowych dotyczących różnych aspektów życia na terenie Partnerstwa), bogaty dorobek badań społecznych zrealizowanych w ramach prac nad diagnozą oraz efekty pracy Doradców ZMP z członkami Grupy Roboczej, Rady Partnerstwa oraz innymi liderami lokalnymi. Oprócz tego, formułując najważniejsze problemy, dokonano walidacji pewnych hipotez pojawiających się w trakcie prac, za pomocą dostępnych danych statystycznych.

W **wymiarze gospodarczym** wskaźniki działalności gospodarczej wskazują, że obszar Partnerstwa na tle innych partnerstw oraz na tle kraju charakteryzuje się relatywnie wysokim ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego. Podstawowe wskaźniki przedsiębiorczości są zbliżone do krajowych i regionalnych. Diagnoza pokazała jednak, że na obszarze Partnerstwa wśród działających firm dominują podmioty małe, zatrudniające do 9 osób. Małeje liczba firm większych i średnich, jak również firm z kapitałem zagranicznym.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku zmienia się na obszarze Partnerstwa na niekorzyść: rośnie odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, spada w wieku przedprodukcyjnym, choć proces ten nie jest tak intensywny jak w niektórych innych Partnerstwach. Patrząc na liczbę absolwentów szkół średnich, która od lat wzrasta można by więc mieć nadzieję, że sytuację gospodarczą „uratuje” nowe pokolenie przedsiębiorców. Również wyniki badania młodzieży pozwalają postawić tezę, że znaczna część młodzieży byłaby zainteresowana prowadzeniem działalności gospodarczej, bo ponad 61% młodych ludzi postrzega własną działalność gospodarczą za atrakcyjną, a prawie 58% sądzi tak o pracy w firmie rodzinnej. Pytani jednak o konkretne zamiary nie są już tak entuzjastyczni i ponad 40% deklaruje, że prowadzenia działalności nie rozważa. Wśród tej grupy jest też prawie 20% grupa niezdecydowanych. Młodzież wydaje się potrzebować wsparcia w tym zakresie, co z kolei pociąga za sobą konieczność podejmowania działań edukacyjnych i większej współpracy z przedsiębiorcami. Tutaj szansa może stać się nie do końca wykorzystany potencjał integracji lokalnego środowiska przedsiębiorców. Z lokalnym rynkiem nie wiążą swojej przyszłości również ci, którzy pracę w rodzinnym gospodarstwie rolnym lub prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego uważają za mało atrakcyjne (łącznie prawie 60% negatywnych odpowiedzi).

Bariery w wymiarze gospodarczym są powiązane z tymi w **wymiarze społecznym**, gdzie jednym z największych wyzwań jest wyludnianie się, szczególnie w grupie mieszkańców młodych. Tempo tych procesów jest mniej dynamiczne niż na innych obszarach kraju, jednak motywacje młodzieży, która jest rozdarta pomiędzy przywiązaniem do swoich lokalnych ojczyzn oraz najbliższych im osób, a motywacjami stricte ekonomicznymi oznaczają, że bez podjęcia zdecydowanych działań młodzież, mogąca stanowić koło zamachowe rozwoju obszaru Partnerstwa podejmie decyzję, że należy go jednak opuścić.

Świadczą o tym chociażby wyniki „badania młodzieży”, w którym uczniowie wskazują więzi i tradycje rodzinne oraz relacje międzyludzkie jako najważniejsze atuty obszaru (odpowiednio 65% i 59% wskazań), a z drugiej strony ponad połowa liczy się z opuszczeniem obszaru Partnerstwa (patrz rozdział 3.4). Młodych nie zachęca wysokość zarobków, nie widzą też perspektyw w znalezieniu pracy. Jeśli dodać do tego malejącą liczbę ofert pracy na obszarze Partnerstwa oraz zapotrzebowanie na pracowników w różnej wielkości ośrodkach w bliższym i dalszym sąsiedztwie ZIT Gniezno, może okazać się, że młodzież z obszaru funkcjonalnego, której całkiem dobre wyniki egzaminów świadczą wysokim potencjale intelektualnym, spożytkuje go z korzyścią dla innych samorządów.

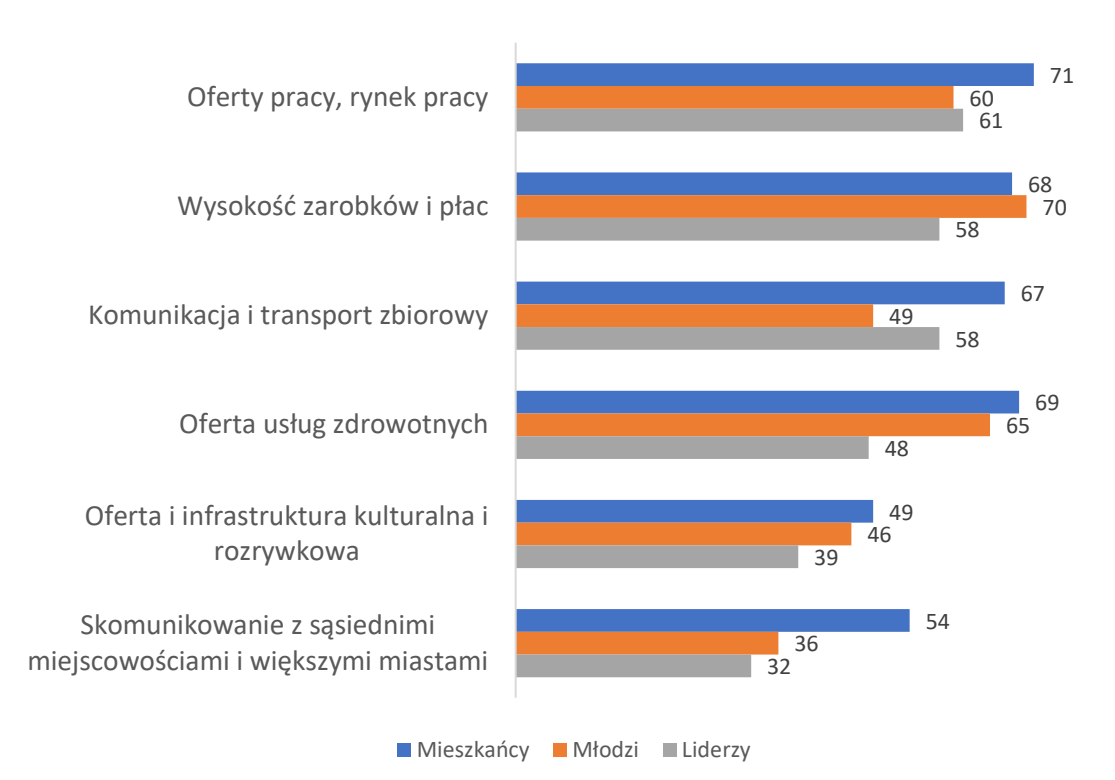
Bariery w obszarze społecznym i gospodarczym uzupełniają te w **wymiarze środowiskowo – przestrzennym**. Wyzwania w obszarze lokalnego środowiska

przyrodniczego dotyczą m.in. sposobów gospodarowania zasobami środowiska. Presja związana z działalnością człowieka na terenach zurbanizowanych czy rolniczych, ale też duże połacie terenów niezabudowanych sprawiły, że jakość wód podziemnych oraz powierzchniowych jest zróżnicowana. To między innymi pogarszające się warunki wodne powodują, że znaczący potencjał rolniczy obszaru nie jest w pełni wykorzystany.

Analiza sytuacji w wymiarze przestrzennym pokazuje też negatywne tendencje w obszarze dostępności komunikacyjnej Partnerstwa, pomimo dokonanych zmian w tym obszarze. Patrząc na wyniki badań mieszkańców, z punktu widzenia konieczności poprawy jakości życia na obszarze Partnerstwa, powinny być w tym zakresie podejmowane kolejne wysiłki inwestycyjne.

Dla zobrazowania omówionych powyżej wyzwań przytaczamy ponownie dane nt. tego, jak różne grupy mieszkańców identyfikują słabe strony obszaru Partnerstwa.

Ryc. 107. Słabe strony obszaru Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne.

4.3. Analiza SWOT

Tabela SWOT w poszczególnych sferach

Tabela 25. Analiza SWOT w wymiarze gospodarczym

WYMIAR (SFERA) GOSPODARCZA	
Silne strony	Słabe strony
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	Sytuacja materialna mieszkańców
Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
Niskie bezrobocie	Wysokość zadłużenia poszczególnych partnerów (Okres spłaty długu za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej)
Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	Dochody mieszkańców gminy i poziom ich zróżnicowania
Zrównoważenie elementów budżetu	Pogarszająca się dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy
Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej	
Szanse	Zagrożenia
Poprawa struktury finansowania działań rozwojowych	Malejąca kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca
Wysokość i struktura wydatków	Niestabilna sytuacja ekonomiczna (wzrost inflacji) (czynnik zewnętrzny)

Poprawa konkurencyjności i zdywersyfikowanej struktury podmiotów gospodarczych	Pogorszenie się sytuacji materialnej mieszkańców w związku ze wzrostem cen energii oraz inflacją (czynnik zewnętrzny)
Wzrost zamożności społeczeństwa (czynnik zewnętrzny)	Rosnące oczekiwania mieszkańców odnośnie wzrostu wynagrodzeń
	Niestabilna sytuacja ekonomiczna w kraju (czynnik zewnętrzny)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 26. Analiza SWOT w wymiarze społecznym

WYMIAR (SFERA) SPOŁECZNA	
Silne strony	Słabe strony
Względnie stabilna ogólna sytuacja demograficzna na tle kraju	Dostępność i jakość wybranych rodzajów usług oraz infrastruktury
Korzystny współczynnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Nie do końca wykorzystane zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy
Dodatni przyrost naturalny	Słaba oferta usług zdrowotnych
Dobrze rozwinięte relacje międzyludzkie: z rodziną, sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi	Niska aktywność obywatelska mieszkańców
Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych	
Istniejąca infrastruktura (kulturalna, sportowa i zdrowotna)	

Szanse	Zagrożenia
Silne więzi z obszarem Partnerstwa, przywiązanie do tradycji rodzinnych	Dalsze niekorzystane zmiany w liczbie i strukturze wieku mieszkańców
Coraz lepsze zasoby instytucjonalne gminy - liczba podmiotów, zakres współpracy, kwalifikacje urzędników	Ruchy migracyjne (rosnące saldo migracji osób w wieku 15-39)
Zwiększająca się mobilność społeczeństwa (Rozwój miast spowodowany migracją mieszkańców z większych ośrodków)	Spadek zainteresowania ofertą kulturalną i sportową
Wzrost zapotrzebowania na wyspecjalizowanych pracowników	Malejąca aktywność obywatelska mieszkańców
Wydłużanie się średniego czasu życia	Pogarszająca się sytuacja systemu ochrony zdrowia
Większa aktywność zawodowa seniorów	Pogorszenie usług edukacyjnych i kształcenia zawodowego dla różnych grup wiekowych
Napływ migracyjny (czynnik zewnętrzny)	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27. Analiza SWOT w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

WYMIAR (SFERA) ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNA	
Silne strony	Słabe strony
Walory środowiskowe	Ład i struktura przestrzenna obszaru
Rozwinięta funkcja rolnicza	Lokalne środowisko przyrodnicze

Rozwinięty system gospodarowania odpadami	Mała liczba lasów
Rozwijający się system dróg rowerowych	Mała liczba terenów objęta objętych różnymi formami ochrony przyrody / Udział powierzchni obszarów cennych przyrodniczo prawnie chronionych w powierzchni JST
	Mały udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem
	Niedostatecznie rozwinięty system kanalizacji
Szanse	Zagrożenia
Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach	Pogarszająca się jakość sieci dróg
Zmniejszająca się ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca	Pogarszająca się dostępność indywidualnych środków transportu
Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	Malejąca skala ruchu turystycznego
Malejąca ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzona do wód lub do ziemi	Rosnące zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca
Transformacja energetyczna	Pogorszenie jakości powietrza, w związku ze wzrostem cen energii i czasowym zniesieniem normy jakości węgla spalane w gospodarstwach domowych

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28. Analiza SWOT w obszarze mobilności miejskiej

OBSZAR MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ	
Silne strony	Słabe strony
Zapewnione podstawowe przewozy publicznego transportu zbiorowego w kierunku miasta – rdzenia ze wszystkich gmin OF, szczególnie w godzinach porannego i popołudniowego szczytu (zapewniona możliwość dojazdu do pracy / szkoły)	Ograniczony dostęp do zbiorowego transportu publicznego w dni wolne od pracy (weekendy, święta)
Układ drogowy obejmujący dwie drogi krajowe: drogę ekspresową S5 i drogę krajową DK 15 oraz 4 drogi wojewódzkie (DW 190, DW 194, DW 197, DW260) – stanowiące głównie drogi o charakterze tranzytowym, umożliwiające szybki dojazd do dużych ośrodków miejskich, w tym stolic dwóch województw: Poznania i Bydgoszczy	Niezadowalająca jakość taboru w lokalnym transporcie zbiorowym
Funkcjonujące na OF dwie linie kolejowe pasażerskie (linia 281 i 353); dworzec kolejowy w Gnieźnie jako ważny punkt przesiadkowy w komunikacji kolejowej	Zbyt mała liczba połączeń lokalnego transportu zbiorowego, wykluczenie transportowe części miejscowości OF
Rozwijający się system dróg rowerowych, który dzięki współpracy gmin w tym zakresie zaczyna tworzyć spójny układ połączeń w obrębie gmin i w ramach obszaru funkcjonalnego	Deficyt parkingów buforowych i miejsc postojowych na terenie miasta - rdzenia, zwłaszcza w pobliżu głównych destynacji
Rozwijająca się współpraca gmin OF w obszarze systemu połączeń rowerowych	

Funkcjonujący i stale rozbudowywany Gnieźnieński Rower Miejski	
Strefa „Tempo30” oraz strefa płatnego parkowania w mieście – rdzeniu jako czynniki poprawiające bezpieczeństwo oraz sprzyjające rotacyjności parkowania w ścisłym centrum	
Szanse	Zagrożenia
Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach	Pogarszająca się jakość sieci dróg
Tendencja wzrostowa popularności alternatywnych środków transportu: roweru i hulajnogi	Brak spójności sieci infrastruktury rowerowej
Rosnące wykorzystanie roweru zarówno jako rekreacyjnego, jak i podstawowego środka transportu wśród mieszkańców OF	
Rozwijająca się współpraca gmin OF w obszarze systemu połączeń rowerowych	

Źródło: Opracowanie własne.

W oparciu o powyższe sformułowano wizję transportu w obszarze mobilności:

Obszar Funkcjonalny Miasta Gniezna w 2030 roku jest obszarem zrównoważonego transportu, posiadającym wysokiej jakości drogi, wykorzystującym w pełni potencjał transportu zbiorowego, z funkcjonalnym systemem dróg rowerowych, bezpiecznym dla wszystkich uczestników ruchu

4.4. Czynniki warunkujące rozwój

Dostępne zasoby, kluczowe produkty Partnerstwa oraz wnioski z przeprowadzonej diagnozy pozwoliły na określenie determinant potrzeb rozwojowych obszaru

Partnerstwa. Mogą one pozytywnie lub negatywnie wpływać na potencjał rozwojowy Partnerstwa. Determinanty mogą mieć charakter mierzalny i niemierzalny.

Poniższa propozycja konsumuje efekty prac zespołu doradców ZMP z Członkami Grupy Roboczej i Rady Partnerstwa, jednak co do zasady ma charakter ekspercki i powinna być traktowana jako punkt wyjścia do rozmów na początkowym etapie prac nad strategią.

Tabela 29. Hierarchizacja czynników rozwoju

	wzmacnia potencjał	osłabia potencjał	rozwiązuje problemy	pogłębia problemy
Jakość współpracy między interesariuszami	100	0	100	0
Wspólna oferta Partnerstwa	100	0	100	0
Angażowanie mieszkańców we współpracę na rzecz rozwoju	100	0	100	0
Dostępność komunikacyjna	100	0	100	0
Dostępność usług senioralnych	100	0	100	0
Klimat dla przedsiębiorczości	100	0	100	0
Jakość środowiska	50	0	100	0
Walory kulturowe i turystyczne	50	0	50	0
Potencjał administracyjny	75	0	75	0
Położenie	100	0	100	0
Bezpieczeństwo	100	0	100	0
Dostępność zasobów ludzkich	100	0	100	0
Poziom edukacji	100	0	100	0

	wzmacnia potencjał	osłabia potencjał	rozwiązuje problemy	pogłębia problemy
Dostępność dobrze płatnych miejsc pracy	100	0	100	0

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. Wnioski i podsumowanie - kluczowe potrzeby obszaru partnerstwa

Przeprowadzona diagnoza pokazała, że obszar Partnerstwa ZIT Gniezno jest co do zasady miejscem atrakcyjnym do mieszkania i pracy, zaspokajającym większość potrzeb swoim mieszkańców w zakresie usług publicznych. Jest to zasługa podejmowanych w ubiegłych latach i obecnie wysiłków inwestycyjnych, przy czym jak pokazują m.in. wyniki analiz MRL czy opinie wyrażone w ramach badań ankietowych konieczna jest kontynuacja działań na rzecz dalszego podnoszenia atrakcyjności zamieszkania na terenie Partnerstwa, szczególnie dla ludzi młodych (i to we wszystkich trzech wymiarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowo-przestrzennym). W wielu przypadkach obszar ZIT Gniezno napotyka te same problemy co inne samorządy, przy czym intensywność tych procesów w Partnerstwie jest mniejsza niż gdzie indziej, co stanowi niewątpliwie potencjał wart wykorzystania.

Zidentyfikowane przez nas potrzeby rozwojowe Partnerstwa są ekspercką propozycją, która powinna stanowić podstawę do dyskusji na etapie wyznaczania celów rozwojowych obszaru, a w konsekwencji określenia konkretnych przedsięwzięć mających przyczynić się do realizacji tych celów. Liczymy na to, że tak sformułowane potrzeby przyczynią się do sprostania istniejącym wyzwaniom rozwojowym, przy jednoczesnym wykorzystaniu posiadanych potencjałów.

W poniższej tabeli zaproponowano kluczowe potrzeby rozwojowe obszaru Partnerstwa i dokonano próby oceny ich oddziaływania w poszczególnych wymiarach.

Tabela 30. Kluczowe potrzeby rozwojowe obszary Partnerstwa – propozycja wyjściowa

Oddziaływanie bezpośrednie
Oddziaływanie pośrednie

Potrzeby rozwojowe	Wymiar gospodarczy	Wymiar społeczny	Wymiar środowiskowo-przestrzenny
Poprawa atrakcyjności rynku pracy, szczególnie z punktu widzenia ludzi młodych			
Rozwój oferty transportu publicznego, w tym o alternatywne rozwiązania komunikacyjne			
Zapewnienie dostępu do usług publicznych w warunkach obserwowanych zmian demograficznych			
Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów Partnerstwa do generowania opłacalnych działalności gospodarczych;			
Rozwój kultury współpracy na rzecz realizacji wspólnych działań			
Działania na rzecz wysokiej jakości edukacji			
Rozwijanie oferty usług kultury, sportu, spędzania czasu wolnego zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców z różnych grup wiekowych (optymalnie, przy ich udziale)			
Rozwój współpracy z lokalnymi			

Potrzeby rozwojowe	Wymiar gospodarczy	Wymiar społeczny	Wymiar środowiskowo-przestrzenny
przedsiębiorcami (ich sieciowanie),			
Wykorzystanie potencjału rolnictwa na obszarze Partnerstwa, podjęcie działań zw. ze spodziewanymi problemami z sukcesją gospodarstw			
Zachowanie i dalsza poprawa walorów środowiskowych, w tym ochrona i efektywne zarządzanie zasobami wodnymi			

Źródło: opracowanie własne

Powyższe propozycje są pochodną wykonanej analizy SWOT i w dużym stopniu są zbieżne z postulatami co do koniecznych działań wyrażanych w ankietach. Respondenci, niezależnie od grupy wydają się być zgodni, co ich zdaniem w pierwszej kolejności pozwoli uczynić obszar Partnerstwa jeszcze bardziej atrakcyjną przestrzenią.

Tabela 31. Matryca zgodności potrzeb rozwojowych zgodnie z wynikami badań ankietowych

Potrzeby rozwojowe	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Tworzenie nowych miejsc pracy	X	X	X
Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna)	X	X	X
Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.	X	X	X
Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury jak: chodniki, przystanki, ścieżki, rowerowe, obiekty sportowe	X	X	X
Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego	X	X	X

Potrzeby rozwojowe	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia	X	X	X
Lepsza i szersza oferta edukacyjna (szkolnictwo zawodowe, podnoszenie kwalifikacji, studia, staże, praktyki)	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne.

Spis rysunków

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa	16
Ryc. 2. MOF Gniezno jako obszar strategicznej interwencji w strategii regionalnej	17
Ryc. 3. Pozycja gmin tworzących partnerstwo	24
Ryc. 4. Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu	25
Ryc. 5. Wskaźnik gospodarczy rozwoju Partnerstwa	26
Ryc. 6. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze gospodarczym	27
Ryc. 7. Wskaźnik społeczny rozwoju Partnerstwa	28
Ryc. 8. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze społecznym	29
Ryc. 9. Wskaźnik środowiskowo-przestrzenny rozwoju Partnerstwa	30
Ryc. 10. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	31
Ryc. 11. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”	33
Ryc. 12. Ogólny obraz rynku pracy	34
Ryc. 13. Dostępność i jakość siły roboczej	35
Ryc. 14. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)	37
Ryc. 15. Liczba podatników w partnerstwie ze względu na źródła dochodów	38
Ryc. 16. Mieszkańcy na rynku pracy	39
Ryc. 17. Obcokrajowcy na rynku pracy w partnerstwie	40
Ryc. 18. Skala bezrobocia w partnerstwie	41
Ryc. 20. Dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy	42
Ryc. 21. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	43
Ryc. 22. Podmioty gospodarki w rejestrze REGON	44
Ryc. 23. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2016-2020	46
Ryc. 24. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg PKD	46
Ryc. 25. Rolnicy indywidualni i przedsiębiorstwa rolne	54
Ryc. 26. Rolnicy, domownicy i zatrudnienie w gospodarstwach rolnych	55
Ryc. 27. Dochody budżetów gmin z tytułu podatku rolnego - wskaźniki	56
Ryc. 28. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) dla całego Partnerstwa	58
Ryc. 29. Pozycja poszczególnych gmin w obszarze „Stan finansów”	59

Ryc. 30. Stan finansów lokalnych (sytuacja w poszczególnych podobszarach)	64
Ryc. 31. Zrównoważenie elementów budżetu w partnerstwie	65
Ryc. 32. Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących (w %) partnerów (średnia 3-letnia) – porównanie rok 2016 do roku 2021	66
Ryc. 33. Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej	68
Ryc. 34. Okres spłaty długu u poszczególnych partnerów w latach 2016-2021 mierzony przeciętnym poziomem nadwyżki operacyjnej	69
Ryc. 35. Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem	70
Ryc. 36. Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem u poszczególnych partnerów	71
Ryc. 37. Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca	72
Ryc. 38. Środki na inwestycje u poszczególnych partnerów	72
Ryc. 39. Wartości spłacanych kredytów i pożyczek w gminach	74
Ryc. 40. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem u poszczególnych partnerów	75
Ryc. 41. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w poszczególnych gminach w latach 2016-2021	76
Ryc. 42. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi w Gminie Kłecko - ujęcie syntetyczne	77
Ryc. 43. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem u poszczególnych partnerów w latach 2016-2021	78
Ryc. 44. Średni udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach ogółem	79
Ryc. 45. Zmiana przeciętnego wynagrodzenia w powiecie gnieźnieńskim 2016-2020	85
Ryc. 46. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w partnerstwie w relacji do średniej krajowej (Polska=100)	86
Ryc. 47. Sytuacja demograficzna Partnerstwa – wskaźnik rozwoju	86
Ryc. 48. Ludność w partnerstwie w latach 2011-2021	87
Ryc. 49. Struktura wieku na obszarze Partnerstwa wg płci (stan na 2021)	88
Ryc. 50. Liczebność funkcjonalnych grup wieku	89
Ryc. 51. Ludność w wieku poprodukcyjnym i ludność w wieku przedprodukcyjnym	90
Ryc. 52. Liczba osób w wieku 24-34 w partnerstwie w latach 2011-2021	91
Ryc. 53. Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2016-2021	92

Ryc. 54. Prognoza demograficzna na lata 2025-2050	93
Ryc. 55. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.....	94
Ryc. 56. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa	95
Ryc. 57. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych	97
Ryc. 58. Wzrost liczby uczniów w różnych typach szkół ponadpodstawowych	99
Ryc. 59. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją	100
Ryc. 60. Pozycja gmin w grupach porównawczych w obszarze „Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją”	100
Ryc. 61. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty.....	101
Ryc. 62. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca	101
Ryc. 63. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1. mieszkańca.....	102
Ryc. 64. Liczba członków klubów sportowych (dane co 2 lata)	102
Ryc. 65. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia	104
Ryc. 66. Oferta usług pomocy społecznej - pozycja gmin w grupach porównawczych	104
Ryc. 67. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	105
Ryc. 68. Liczba lekarzy i dentystów oraz liczba łóżek w szpitalach na obszarze Partnerstwa na 1000 mieszkańców	106
Ryc. 69. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.....	107
Ryc. 70. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkanie 2020 r.	108
Ryc. 71. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2020 r.....	109
Ryc. 72. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.	110
Ryc. 73. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r.	113
Ryc. 74. OFAK – Środowisko przyrodnicze – formy ochrony przyrody	116
Ryc. 75. OFAK – Środowisko przyrodnicze – stan i ochrona zasobów	118
Ryc. 76. OFAK – Zagrożenia środowiska i bezpieczeństwo publiczne.....	120
Ryc. 77. OFAK – Ochrona dóbr kultury, turystyka i rekreacja	124
Ryc. 78. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Gnieznem a wybranymi większymi miastami	126
Ryc. 79. Dostępność czasowa Gniezna i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa	127

Ryc. 80. OFAK – Komunikacja i transport	129
Ryc. 81. Liczba parkingów w systemie „Parkuj i Jedź”	130
Ryc. 82. „Mapy ciepła” ruchu rowerowego użytkowników aplikacji Strava.....	131
Ryc. 83. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych (robocza).....	132
Ryc. 84. Wypadki drogowe z udziałem rowerzystów w na obszarze Partnerstwa w okresie styczeń–czerwiec 2022 r.	133
Ryc. 85. OFAK – Infrastruktura techniczna.....	137
Ryc. 86. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz pokrycie obszarów gmin planami miejscowymi.....	139
Ryc. 87. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	145
Ryc. 88. Wskaźniki obrazujące aktywność mieszkańców Partnerstwa	146
Ryc. 89. Procent odpowiedzi „Nie ufam” udzielonych dla poszczególnych grup działających na obszarze Partnerstwa (n=617)	147
Ryc. 90. Co jest silną stroną, a co słaba stroną (minusem) Pana/i gminy (n=1028)	149
Ryc. 91. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane na terenie Twojej gminy/miejscowości, abyś chciał/a tu pozostać lub wrócić po studiach i związać z tym miejscem/obszarem swoje plany życiowe? (n=655)	151
Ryc. 92. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w obszarze Partnerstwa w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu?	152
Ryc. 93. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w Pana/i gminie w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu? (n=1027, w ramach pytania można było wskazać 5 najważniejszych odpowiedzi)	153
Ryc. 94. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości mieszkać? (n=632).....	154
Ryc. 95. Rozkład odpowiedzi na pytanie Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości pracować? (n=632).....	155
Ryc. 96. Rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i w otoczeniu	157
Ryc. 97. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa wg liczby ludności.....	158
Ryc. 98. Zwartość / rozproszenie zabudowy	160
Ryc. 99. Bilans usług ogółem	162
Ryc. 100. Bilans usług dla kategorii „Oświata i wychowanie”	163

Ryc. 101. Bilans dla usług edukacja podstawowa (L) i edukacja ponadpodstawowa (P)	164
Ryc. 102. Bilans usług dla kategorii „Opieka zdrowotna”	164
Ryc. 103. Bilans usług dla kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja”	165
Ryc. 104. Bilans usług dla kategorii „Usługi rynkowe”	166
Ryc. 105. Bilans usług dla kategorii „Rynek pracy”	167
Ryc. 106. Przepływy pomiędzy gminami Partnerstwa a jego otoczeniem – zbiorczy obraz..	168
Ryc. 107. Eksport usług poza partnerstwo – zbiorczy obraz	169
Ryc. 108. Słabe strony obszaru Partnerstwa	174

Spis tabel

Tabela 1. Gminy Partnerstwa wg klasyfikacji funkcjonalnej	20
Tabela 2. Wskaźniki i obszary analizy Monitora Rozwoju Lokalnego	21
Tabela 3. Wskaźniki szczegółowe wymiaru gospodarczego wg Monitora Rozwoju Lokalnego	26
Tabela 4. Wskaźniki szczegółowe wymiaru społecznego wg Monitora Rozwoju Lokalnego...	28
Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe wymiaru środowiskowo-przestrzennego wg Monitora Rozwoju Lokalnego.....	31
Tabela 6. Wskaźniki przedsiębiorczości całego Partnerstwa	45
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w partnerstwie wg wielkości zatrudnienia	47
Tabela 8. Liczba firm z kapitałem zagranicznym na tle wybranych powiatów, regionu i kraju	48
Tabela 9. Rozkład wartości dla wskaźników w podobszarze	49
Tabela 10 Stan finansów lokalnych w partnerstwie (wartości nominalne)	61
Tabela 11. Syntetyczne zestawienie informacji o sytuacji finansowej Powiatu Gnieźnieńskiego	62
Tabela 12. Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem – średnia w latach 2016-2021	80
Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2011 - 2021.....	81
Tabela 14. Wskaźniki indywidualnej działalności gospodarczej w latach 2014 - 2021.....	81
Tabela 15. Dochody podatników z obszaru Partnerstwa wg źródeł dochodów (mln PLN)	83
Tabela 16. Wartości wskaźników obrazujących sytuację demograficzną w Partnerstwie	87
Tabela 17. Gęstość zaludnienia w partnerstwie	91
Tabela 18 Współczynnik dzietności w Partnerstwie w latach 2016-2021	93

Tabela 19. Wyniki egzaminu ósmoklasisty – 2022	98
Tabela 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie Co jest słabą stroną Pana/i gminy?	103
Tabela 21. Wyniki badań ankiet w zakresie oceny usług zdrowotnych	106
Tabela 22. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w ZIT Gniezno do 2040 r.	112
Tabela 23. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	141
Tabela 24. Zestawienie najważniejszych zasobów wypracowanych w trakcie prac nad diagnozą wraz z możliwościami ich wykorzystania	171
Tabela 25. Analiza SWOT w wymiarze gospodarczym	175
Tabela 26. Analiza SWOT w wymiarze społecznym	176
Tabela 27. Analiza SWOT w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	177
Tabela 28. Analiza SWOT w obszarze mobilności miejskiej	179
Tabela 29. Hierarchizacja czynników rozwoju	181
Tabela 30. Kluczowe potrzeby rozwojowe obszary Partnerstwa – propozycja wyjściowa ...	184
Tabela 31. Matryca zgodności potrzeb rozwojowych zgodnie z wynikami badań ankietowych	185

Gniezno, dn. 31 października 2022 r.

PROTOKÓŁ PRZYJĘCIA RAPORTU DIAGNOSTYCZNEGO PARTNERSTWA ZIT GNIEZNO

W dniu 31 października 2022 r. Rada Partnerstwa ZIT Gniezno przyjęła Raport diagnostyczny obszaru partnerstwa, przekazany przez doradców Związku Miast Polskich.

Podpis przewodniczącego Rady

PREZYDENT MIASTA GNIEZNA

Tomasz Budasz

